

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**Впровадження ефективних моделей
національно-патріотичного виховання
сучасної студентської молоді**

З досвіду роботи закладів фахової передвищої освіти

Методичні рекомендації

**Київ
2022**

*Рекомендовано Науково-методичною радою
Науково-методичного центру ВФПО (протокол від 14 січня 2022 № 1)*

Укладачі: Тетяна Іщенко, Ірина Лепеха, Наталія Шарата

Відповідальні за випуск: методисти **Ірина Лепеха, Ірина Моргун** (Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти»)

Редактори

**Ірина СЕРОВА
Людмила ТАЛЮТА**

Впровадження ефективних моделей національно-патріотичного виховання сучасної студентської молоді. З досвіду роботи закладів фахової передвищої освіти : метод. реком. Науково-методичний центр ВФПО. – Київ, 2022. – 317 с.

Збірник містить узагальнений досвід роботи викладачів закладів фахової передвищої освіти з національно-патріотичного виховання молоді.

Рекомендовано для заступників директорів з виховної роботи, викладачів, кураторів, вихователів гуртожитків, бібліотекарів, працівників музеїв закладів освіти.

На обкладинці: студентка Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Олександра Барвінського, учасниця онлайн-марафону, присвяченого пам'яті Тараса Шевченка, «Єднаймо душі словом Кобзаря!» (2021)

© Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти»

Усі права охороняються. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якій формі без письмової згоди Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти».

РОЗДІЛ І

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – СКЛАДОВА ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

А. ЯНКО

Комунальний заклад освіти
Полтавський базовий медичний фаховий коледж
Полтавської обласної ради

НАВЧАЛЬНІ ПРОЄКТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПОЛТАВСЬКОГО БАЗОВОГО МЕДИЧНОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

Національно-патріотичне виховання – важлива складова освітнього процесу. Зазвичай найчастіше його здійснюють на виховних годинах і пов'язують з позакласною роботою. Проте і безпосередньо на заняттях з історії України теж завжди є можливість виділити час для національно-патріотичного виховання студентської молоді. Саме для цього можуть стати в пригоді навчальні проєкти, а метод проєктів уже посідає чільне місце з-поміж новітніх освітніх технологій, що використовують в українській школі.

В основу методу проєктів покладено ідеї гуманістичного напрямку у філософії освіти, обґрунтовані американським філософом і педагогом Дж. Дьюї [2, с. 54]. Важливе завдання учителя, він вважав, у тому, щоб стимулювати різноманітними шляхами самодіяльність учнів, збуджувати і розвивати їх інтерес і творчість. Школа має бути «суспільством у мініатюрі», і в своїх специфічних формах відтворювати суспільні процеси, сприяючи у такий спосіб соціалізації дітей і молоді, їх активному пристосуванню до життя і формуванню громадянської свідомості [5, с. 13-14]. Якщо резюмувати, влучними тут будуть слова А.Ф. Дістервега: «Кінцева мета всякого виховання – виховання самостійності шляхом самостійності» [5, с. 152].

Враховуючи ідеї засновника методу проєктів, зрозуміло, що національно-патріотичне виховання за допомогою навчальних проєктів має містити максимум самостійної роботи студентів під м'яким контролем викладача включно з ненав'язливими елементами патріотичного виховання. При цьому викладач може

бути авторитетним консультантом у шкільних проєктах лише за умови оволодіння найсучаснішими творчими комп'ютерними програмами [6, с. 203]. Приклади подібної методики наводять провідні фахівці-педагоги, наприклад, у працях К.О. Баханова, В.А. Нищети та В.Г. Грінченка містяться приблизні теми учнівських проєктів з історії України для 10 класу [1, с. 61-133; 3, с. 121-123]. Вони можуть бути використані й в освітньому процесі для студентів першого курсу Полтавського базового медичного фахового коледжу. Мирошниченко В.О., приміром, пропонує проєкт «Наш край очима місцевих краєзнавців» (в 20–30-х рр. ХХ ст.) (як варіант — «Рідний край у міжвоєнний період») [4, с. 88]. Немає сумніву, що спільна підготовка матеріалів для шкільного музею (кінцева мета цього проєкту), отримання нової інформації про життя свого рідного краю у будь-який період історії згуртує колектив молодих людей не лише для отримання нових історичних знань, але й навколо ідеї процвітання рідної землі, свого краю, всієї матері України. Тому й не дивно, що метод проєктів пропонує залучати і новою програмою історії України (див. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.02.2019 № 236).

Що ж удалося за цей час зробити нам? Під час проведення занять з історії України інколи вдавалося залучити під час проєктної роботи такий відносно новий вид історичного дослідження як усна історія. Пропонувалося студентам і студенткам підготувати розповіді про своїх далеких і недавніх предків, які особисто пережили трагічні події української історії. Були заслухані повідомлення студентів про їхніх пращурів у період голодомору 1932-1933 рр. (розповідь про прадідуся К. Драній, гр. 311, 2020-2021 н. р.) і під час Другої світової війни (1939-1945 рр.) (у 2019-2020 н. р. у такий спосіб було побудоване ціле заняття на основі розповідей про своїх предків під час війни студентів групи 214).

Серед тем, що пропонує робоча програма і виконують студенти першого і другого курсів коледжу такі:

- 1) Історія в назвах. Підготувати повідомлення (доповідь з медіа-презентацією) про назви сучасних вулиць Полтави (Вашого рідного міста, селища, села), які носять імена діячів Української революції 1917-1921 рр. чи діячів українського національно-культурного відродження (наприклад, М. Грушевського, С. Петлюри, родини Русових, Січових стрільців тощо): коли перейменовано, яку назву мала раніше і чому, розповісти про діяча, ім'ям якого названо.

- 2) Подивитися фільми «Крути 1918», «Таємний щоденник Симона Петлюри», «Легіон. Хроніка Української Галицької Армії

1918-1919», «Чорний ворон» і написати все як відгук на фільм (наведено правила виконання есе) [7, с. 35-36].

Такий проєкт щодо вулиць Полтави успішно виконали студентки групи 112 С. Анкірська та О. Володіна (2020-2021 н. р.). Також як навчальний проєкт було використано завдання, подивитися і описати у вигляді есе фільм на тематику Першої світової війни чи Української революції 1917-1921 рр.

Було запропоновано фільми «Крути 1918» (есе виконала О. Володіна) (2020-2021 н. р.), та «Легіон. Хроніка Української Галицької Армії 1918-1919» (есе виконав студент Олександр Бондур) (2020-2021 н. р.) – всі зі 112 групи. Надалі, вже у цьому навчальному році, практику навчальних проєктів з елементами національно-патріотичного виховання було продовжено на першому та другому курсах коледжу, наприклад, студенти другого курсу виконували проєкти з теми «Полтава в перше повоєнне десятиліття (1945-1953 рр.)». Студенти першого курсу виконували зазначені вище проєкти за темами з періоду Української революції (1917-1921 рр.).

Підбивши підсумки, треба констатувати, що метод проєктів є дієвим інструментом у роботі викладача історії України, але також його доцільно використовувати з метою національно-патріотичного виховання студентської молоді. У Полтавському базовому медичному фаховому коледжі поряд із звичайним національно-патріотичним вихованням застосовують навчальні проєкти з історії України з вільним вибором тем студентами, але з обов'язковою місцевою або загальнонаціональною патріотичною складовою. Вони об'єктивно сприяють формуванню у молоді національної та громадянської ідентичності.

Список бібліографічних посилань

1. Баханов К. О., Нищета В. А. Життєтворчі проєкти в навчанні історії України : посіб. для вчителів. Харків : Основа, 2008. Вип. 2 (50). 109 с.

2. Вітюк М. В. Використання методу проєктів на уроках історії. *Scientific journal «ΛΟΓΟΣ. The art of scientific mind»*. 2019. № 3. April. С. 54-55.

3. Грінченко В. Г. Використання методу проєктів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у шкільному курсі історії. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія : Історичні науки. 2015. Вип. 22. С. 118-124.

4. Мирошниченко В. О. Організація проектної діяльності учнів на уроках історії в 10-му класі / за заг. ред. К. О. Баханова. Харків : Основа, 2009. 157 с.

5. Організація проектної діяльності учнів: навчально-методичний посібник для студентів освітнього ступеня «магістр» денної та заочної форми навчання / уклад. З. О. Возна. Умань : Видав.-поліграф. центр «Візаві», 2019. 267 с.

6. Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школі. Київ : Генеза, 2006. 328 с.

7. Робоча навчальна програма з історії України для студентів, складена на основі освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра «Лікувальна справа» спеціальності 223 «Медсестринство» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» / уклад. А. Л. Янко. Полтава : ПБМК, 2021. 43 с.

С. П. БАХОМЕНТ

Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ТВОРЧОГО ФАХІВЦЯ

Організація виховної роботи у закладі фахової передвищої освіти віддзеркалює новітні технології виховання студентства, роль та функції куратора академічної групи в управлінні системою позааудиторної виховної роботи. Проблема організації виховної роботи зі студентами є однією з найактуальніших у практичній діяльності закладів фахової передвищої освіти. Саме у процесі виховання студентів має бути реалізовано мету та основне завдання виховання: особистісно орієнтований підхід у формуванні творчої особистості майбутнього фахівця в сучасних умовах державотворення. І саме від організаторських та особистісно-професійних якостей куратора залежить вектор професійного та особистісного становлення майбутніх фахівців педагогічного спрямування. Куратори групи допомагають майбутнім педагогам розвивати і вдосконалювати педагогічну майстерність, опановувати культуру педагогічної професії, оволодівати якостями особистості педагога [2].

Освіта сьогодні неможлива без звернення до особистості. Особистісно орієнтовний підхід забезпечує розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і культурно-

духовних потреб, змогу бути конкурентоспроможним на ринку праці. Саме тому завдання куратора – допомогти студенту «усвідомити сутність обраної професії, її вимоги до виконавця, цілі, зміст і функції професійної діяльності, можливі індивідуальні стратегії виконання професійних обов'язків, специфіку професійної майстерності та шляхи оволодіння нею, прийоми творчої адаптації до змісту та структури професійної діяльності» [1].

За ідеєю особистісно орієнтованої технології людина розглядається не як істота, яка виконує та підтверджує певні психологічні закономірності, а як творча особистість, здатна не тільки здійснювати, а й порушувати ці закономірності, розвивати та створювати нові.

У КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради функціонує методичне об'єднання кураторів групи у кількості 58 осіб, основу роботи якого становить діяльність щодо оновлення змісту, форм і методів виховної роботи на основі впровадження новітніх педагогічних технологій і принципу особистісно орієнтованого професійного виховання та навчання. Саме особистісно орієнтований підхід у формуванні майбутнього творчого фахівця – пріоритетний напрям діяльності кураторів груп у Луцькому педагогічному коледжі.

На засіданнях методичного об'єднання розглядають питання щодо вирішення проблем виховання та розвитку творчої особистості вчителя у сучасних умовах, відбувається обмін досвідом роботи з-поміж кураторів груп з організації дозвілля студентів. Так, наприклад, надзвичайно цікаво, творчо, інтерактивно пройшло засідання на тему: «Особистісно орієнтований підхід у формуванні творчого фахівця в закладах вищої освіти». Учасники «Школи молодого куратора» організували практичну частину цього засідання «Творчий обдарований учитель – учитель майбутнього» і запропонували колегам створити проєкт «Вчитель майбутнього». Презентації робіт продемонстрували неабияку креативність та творчі професійні якості кураторів груп. І таких цікавих творчих підходів до висвітлення різних аспектів виховної роботи в коледжі напрацьовано чимало.

Вже традиційними стали виїзні засідання методичного об'єднання кураторів груп, які проводять у музеях, бібліотеках, закладах оздоровлення та відпочинку. Так, наприклад, в червні 2021 року відбулося виїзне засідання кураторів груп КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР на базі музею історії сільського господарства Волині (сmt Рокині Луцького району). Метою поїздки були ознайомлення з інноваційними формами, методами та прийомами національного виховання студентської молоді та

особливостями проведення виховних заходів патріотичного спрямування.

У січні 2021 року, з врахуванням особливостей роботи в умовах карантинних обмежень, в онлайн-форматі відбувся «круглий стіл» кураторів груп Луцького педагогічного коледжу з представниками громадських молодіжних об'єднань Волині, на якому учасники намагалися знайти відповідь на питання: «Як використати можливості молодіжних організацій для посилення ролі громадянського виховання студентської молоді?»

З метою надання методичної допомоги кураторам груп було узагальнено досвід роботи методичного об'єднання та підготовлено до друку збірник «Виховна робота в умовах закладу вищої освіти: система, досвід, інновації», який містить публікації з питань організації виховної роботи в закладі вищої освіти та авторські розробки виховних заходів викладачів Луцького педагогічного коледжу. В публікації розглянуто зміст роботи кураторів групи з формування творчої особистості майбутнього фахівця в сучасних умовах. Сценарії, представлені в збірнику, різняться різноманітністю та доступністю у практичній реалізації. Кожен сценарій – це зразок творчості педагога-практика, що допоможе кураторам груп у формуванні особистості майбутнього вчителя, його моральних якостей, розумових та творчих здібностей, згуртуванні студентського колективу.

Процес становлення студента як творчого фахівця неможливий без внесення його в змістовну позанавчальну діяльність. Це відбувається через залучення студентів до масових, групових та індивідуальних форм виховної роботи.

За активної участі кураторів груп проводять різноманітні масові заходи в коледжі. Наш заклад освіти має свої добрі традиції: проведення урочистої посвяти першокурсників у студенти, Дні відкритих дверей для абітурієнтів, відзначення Дня працівника освіти, Дня студента, Дня народження коледжу. Особливо урочисто проводять посвяту у першокурсники традиційно у Луцькому замку Любарта. Це прекрасне дійство запам'ятовується студентам на все життя (складання урочистої обіцянки, вручення короваїв кожній групі, настанови студентів – випускників та викладачів, театралізоване дійство).

Також куратори груп організовують величезну кількість групових форм роботи, які різні за змістом та формою, але всі вони спрямовані на формування у студентів педагогічної культури як складової їх професійної компетентності. Ось лише деякі з виховних заходів, проведених кураторами груп:

1) У 2020-2021 н. р. майже в кожній групі було проведено виховні години, присвячені 100-річчю від дня народження В. Сухомлинського: «Серце, віддане дітям», «В. Сухомлинський – великий Українець, Педагог, Гуманіст» «Патріотичне виховання за В. Сухомлинським у вимірах сучасності: аналогії та трансформації» й інші.

2) Всі студенти коледжу постійно долучаються до Акції до Всесвітнього Дня Гідності та Міжнародної акції «16 днів проти гендерного насильства», що проводять у листопаді-грудні кожного року.

3) Весною 2021 року проведено Тиждень вшанування пам'яті Лесі Українки, до якого долучилися всі академічні групи. Було організовано Лесині читання, дебатну гру «Леся Українка жила, живе і буде жити вічно», тематичні виховні години в групах.

4) Традиційно в травні до Дня вишиванки проводять флешмоб, в якому беруть участь всі групи коледжу.

5) Надзвичайно тісною є співпраця з бібліотекою коледжу, де проводять спільні тематичні виховні години працівники бібліотеки та куратори груп. Тільки в 2021 році було проведено понад 10 таких заходів. Зокрема, «Природа – безцінний скарб» до Всесвітнього дня Землі, «Письменники України – лауреати Шевченківської премії» до 60-річчя з дня заснування цієї державної нагороди; уроки пам'яті, присвячені 35-й річниці з дня трагедії на ЧАЕС «Чорнобиль. Трагедія. Пам'ять» та низка інших. Така співпраця є надзвичайно плідною і корисною.

6) Особливої уваги заслуговує волонтерська робота студентів коледжу, яка сприяє формуванню справжнього громадянина України. В цьому напрямі робиться надзвичайно багато. Так, до прикладу, студенти-майбутні педагоги-організатори у День Всесвітнього дня людей з синдромом Дауна відвідали кафе «Старий Луцьк», в якому працюють «сонячні» діти і взяли участь у Всесвітньому флешмобі Lots of socks. А напередодні Міжнародного Дня захисту дітей провели для цих діток розважально-анімаційну програму «Здрастуй, літо 2021».

Члени книжкового клубу «ЛітЕра» щорічно проводять акцію «Подаруй книжку», під час якої організовують збір дитячих українських книжок для дітей зі Сходу України.

Звичайно, неможливо перелічити всі заходи, які проводять у групах з метою формування творчої особистості майбутнього фахівця. Це години спілкування, тематичні виховні години, традиційний Брейн-ринг з історії рідного краю, який щорічно проводять з-поміж студентів 1-2 курсів; ігри-квести, акції із вшанування жертв голодомору, засідання «круглих столів»,

різноманітні тренінги, лекції, концерти, дебати, конкурси професійної майстерності, родинні свята з батьками та інше.

І, звичайно, куратори груп здійснюють індивідуальну позанавчальну виховну роботу, яка зумовлена індивідуальними особливостями та потребами студентів. Питання номер один-встановлення довірливих, доброзичливих стосунків між кураторами та студентами. В цьому ракурсі надзвичайно тісною є співпраця куратора, практичного психолога та соціального педагога коледжу. Тому, працюючи над формуванням творчої особистості майбутнього фахівця, ми не забуваємо про здійснення індивідуального підходу до кожного студента шляхом проведення індивідуальних бесід, тренінгів, дебатів, дискусій, годин спілкування та інших форм виховної роботи. Варто намагатися знаходити ті сфери діяльності, в яких студент може проявити ініціативу і заслужити визнання. Спектр таких проєкцій в Луцькому педагогічному коледжі різноманітний: це робота у клубах і гуртках за інтересами (театральний, педагогічний, науковий, дебатний суспільно-політичний, правовий і т. ін.), художня самодіяльність, майстер-класи, участь у культурних вечірках ВДОУНБ ім. Олени Пчілки, спільні наукові проєкти з цією книгозбірнею тощо.

Отже, зважаючи на те, що головна мета національного виховання-формування особистісних рис громадянина України, що передбачає перш за все формування особистості, розвиток її здібностей, обдарованості, погоджуємось із думкою Н. Письменної, що вирішення цих завдань неможливе без впровадження в освітній процес особистісно орієнтованого виховання, яке спрямоване на досягнення особистісно-розвивальної мети, на його вільне і відповідальне самовираження [3]. У контексті цього питання інститут кураторів груп – одна з найпрогресивніших ланок роботи закладу фахової передвищої освіти.

Список бібліографічних посилань

1. Авдєєва Н. Ключові компетенції-нова парадигма результату освіти. *Педагогіка*. 2003. № 5. С. 34-39.
2. Дубасенюк О. А. Методичні рекомендації керівнику академічної групи з виховної роботи педуніверситету. Житомир, 2000. С. 4-16.
3. Письменна Н. Особистісно орієнтований підхід у контексті гуманізації навчального процесу. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8. С. 250-254.

Н. М. ТЕМЧУК

Чернівецький політехнічний фаховий коледж

СИСТЕМА РОБОТИ КОЛЕДЖУ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА РОДИННОГО ВИХОВАННЯ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ

Об'єктом особливої уваги державної політики України є діти з особливими потребами. Щоб забезпечити їхній розвиток і надання можливості отримання якісної освіти, створюють розгалужену мережу спеціальних освітніх закладів, реформують освіту та вдосконалюють форми навчання «особливих дітей» для створення найсприятливіших умов їхньої інтеграції в суспільство. Організація освіти, зорієнтованої на ті чи інші проблеми розвитку дитини, передбачає комплексну медико-педагогічну, фізичну, соціальну адаптацію дітей упродовж усього періоду їхнього навчання.

Основи патріотичного виховання закладають у дошкільному віці, оскільки саме цей період у житті дитини є початком формування уявлень про будинок, батьків, місто або селище, де народилася дитина, про все, що її оточує й що називається малою Батьківщиною.

Наступним етапом розвитку дітей з особливими потребами є продовження формування особистості у закладах освіти, зокрема школах, коледжах.

Патріотичне виховання таких дітей спрямоване на національну культуру і духовність, формування у них національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань. Все це здійснюється на всіх етапах навчання, забезпечується всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

Головна мета національно-патріотичного виховання студентів коледжу, які мають особливі потреби, – набуття у них соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури. Цю мету конкретизують у нашому закладі освіти через систему виховних завдань, що є визначальними для всього суспільства загалом.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблема патріотичного виховання є надзвичайно актуальною, оскільки сучасна молодь живе в тривожному стані через військові дії в нашій країні. І це насправді велика проблема, яка тягне за собою багато чинників. Адже на сьогоднішній день ми маємо знецінення традиційних моральних цінностей, пропаганду жорстокості, бездуховності, насильства, зокрема через засоби масової інформації, невизначеність в оцінюванні сучасних подій українського народу. Все це негативно впливає на моральні та патріотичні переконання студентів.

Необхідною умовою підвищення ефективності патріотичного виховання молодих людей, зокрема студентів з особливими освітніми потребами, є залучення їх до підготовки та проведення позакласних виховних заходів, спрямованих на формування патріотичних якостей, самоосвіту і самовиховання. Важливе місце у патріотичному вихованні займає участь студентів у масових заходах патріотичного змісту (літературні вечори, вікторини, конкурси).

Найбільш поширені масові заходи з тематики національно-патріотичного виховання студентів – це відзначення державних та релігійних свят, знаменних подій у житті коледжу і міста, тижнів з різних навчальних предметів, зустрічей з видатними людьми, виставок тощо.

Важливе місце займають зустрічі з досвідченими фахівцями різних галузей. Зустрічі з лікарями, соціологами, мистецтвознавцями допомагають молоді розібратися у нагальних для них проблемах.

У формі літературно-музичних композицій доцільно проводити не тільки заходи на літературні теми, але й заходи з популяризації імен українських митців. Культпоходи до театру на різні вистави, відвідування концертів у міському музично-драматичному театрі ім. О. Кобилянської не лише знайомлять дітей з різними жанрами мистецтва, але й мають вплив на формування естетичних смаків та патріотичних почуттів.

Серед групових форм виховної роботи з патріотичного виховання найбільш поширені бесіди, зустрічі з воїнами АТО, учасниками бойових дій, залучення дітей до виготовлення маскувальних сіток для наших захисників, участь у Всеукраїнській акції із збору кришечок бійцям на протези.

Отже, у процесі виховної роботи з національного та родинного виховання розумово відсталі студенти глибше усвідомлюють свою причетність до минулого, теперішнього і майбутнього Батьківщини, що дозволяє утверджувати у них почуття відповідальності за майбутнє своєї держави, за власну долю.

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / за ред. О. І. Цибульської. Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ : Либідь, 2003. 344 с.
2. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ : Світ виховання, 2007. 39 с.
3. Вишневський О. Ще раз про народження громадянина. *Освіта*. 2013. № 8-9. С. 6-7.
4. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 2-ге вид., перероб., доповн. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
5. Гоигор'єв А. Й. Діти з особливими потребами : монографія. Київ, 2006. 208 с.
6. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави. *Початкова школа*. 2013. № 2. С. 9-14.
7. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2004. 304 с.
8. Каюков В. І. Виховуємо патріотів України. Кіровоград, 2000.

Л. М. ГРУША

Одеський фаховий коледж транспортних технологій

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ, ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ, ГРОМАДЯНСЬКОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ АКТИВНИХ ФОРМ

Актуальність дослідження патріотичного виховання студентів визначається низкою обставин:

- соціальною ситуацією, що склалася нині в нашій країні;
- перетворення в суспільному, політичному, економічному житті;
- переоцінюванні цінностей у свідомості людей.

У Концепції державної цільової соціальної програми патріотичного виховання населення на 2013-2017 роки зазначено, що актуальність патріотичного виховання зумовлюється процесом формування в Україні єдиної нації.

Патріотичне виховання спрямовано на забезпечення цілісності, соборності України, що є серцевиною української національної ідеї.

У наказі МОН від 16.06.2015 № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді» зауважується, що:

- інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні;
- євроцентричність;
- пробудження громадянської і громадської ініціативи;
- виникнення різних громадських рухів;
- поширення волонтерської діяльності, відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нового ставлення до історії культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу.

Вища школа на сучасному етапі розвитку суспільства покликана віддати пріоритети вихованню патріотизму як складнику світогляду студента та його ставленню до своєї країни, інших націй та народів, національних святинь, мови, почуттю відповідальності за її незалежність, збереженню матеріальних і духовних цінностей.

Одним з напрямів вивчення процесу становлення світогляду особистості є дослідження закономірностей набуття знань, формування понять, які стосуються суспільних змін.

Проводячи багаточисленні дослідження джерел, на основі яких формуються ці знання і поняття.

Що ж впливає на формування громадянських якостей і почуттів підлітків?

- родина – 49 %;
- телебачення, преса – 48 %;
- школа – 31 %;
- участь у громадському житті закладу освіти;
- міста/села – 5 %;
- коло друзів – 10 %;
- участь у громадських об'єднаннях – 5 %.

Якщо врахувати, що вплив родини на формування поглядів молодих людей проходить на тлі передач телебачення, публікацій у пресі, які, як правило, стануть первісним імпульсом в обміні судженнями, то пріоритет засобів масової інформації є безперечним.

Формування громадянської свідомості та громадянської позиції молоді відбувалося завжди.

Проблемою формування громадянської свідомості займалися вчені: М. Боришевський, П. Ігнатенко, Н. Крицька [3]. Психолого-педагогічні основи громадянського виховання молоді вивчали: І. Бех, О. Киричук [1].

На думку вчених, формування громадянської позиції – процес не простий і тривалий. І починається він у тому віці, коли дитина починає формуватися як особистість.

Людина – істота біосоціальна, то в неї є і соціальні, і духовні потреби у спілкуванні, пізнанні навколишнього світу, культурному відтворенні.

Дитина засвоює досвід батьків, соціального оточення, навчання, виховання, тому формування у неї моральних якостей, нахилів, вольових якостей відбувається з того моменту, коли вона починає себе усвідомлювати членом родини, а пізніше – членом колективу суспільства.

Формування особистості зумовлює необхідність появи в підлітка життєвої активності відповідно до соціальних норм і очікувань соціуму.

Якщо соціальні норми та ціннісні орієнтації починають формуватися в дитячому віці, то постає запитання: в який період починає ґрунтуватися громадська свідомість.

Процес формування особистісних якостей відбувається по-різному: в одних – у 5-6 років є чітко сформоване розуміння необхідності підпорядкувати свою поведінку вимогам соціального середовища, а в інших – і в п'ятнадцять років відсутнє почуття відповідальності.

Початки громадянської свідомості з'являються тоді, коли дитина починає усвідомлювати потребу робити не тільки те, що їй хочеться, а й те, чого очікує від неї близьке соціальне оточення, пізніше – соціальні групи, до яких вона вступає в процесі навчання, трудової діяльності. І саме в цей період її поведінка починає регулюватися та визначатися моральними активами, почуттям обов'язку, суспільними зобов'язаннями.

Бех розглядає ранню юність як період громадянського становлення людини, її соціального самовизначення, активного залучення до громадського життя, формування духовних рис. Формування активної життєвої позиції в цьому віці є важливим, оскільки ранній юності властиве зростання самосвідомості [2].

Вчений переконаний, що усвідомлення своїх здібностей і можливостей, потреба у звіті про своє місце в житті, усвідомлення себе як особистості пов'язане з інтересом до моральних проблем.

Головна риса у свідомості й спрямованості в ранній юності – націленість на майбутнє.

На сьогодні патріотичне виховання неможливе без виховання активного громадянина, і це виховання залежить не стільки від волі політиків чи заходів, а від зрілості самого суспільства.

Створення молодіжно-патріотичних організацій, де виховують у підлітків любов до України, активну громадянську позицію.

Це – комплексна проблема, і не потрібно виховання громадянина й патріота віддавати політикам.

Адже не політики будують суспільство, а саме пересічні українці, із середовища яких політики і виростають.

Активна громадянська позиція, як і патріотизм, – це здобуток суспільного і родинного виховання та просвіти. І тоді вже саме суспільство, активні громадяни вимагатимуть від політиків, щоб вони підтримували патріотичне виховання і громадянський розвиток, щоб не заважали рухатись у цьому напрямі.

Освітнянка і волонтер громадської ініціативи «Ініціатива Е+» Ольга Сокальська зауважує: «Виховання громадянина відбувається у родині, де найбільш дієвим є приклад, який показують батьки, а вже тоді до виховання залучають заклад освіти, церкву, громадські установи».

Підлітки переймають цінності людяності, патріотичності, релігійності переважно у сім'ї. Далі йде соціум. Важливо, щоб підліток був привчений не тільки брати, а й віддавати, бути активним і знати, що саме він важливий і що від нього багато залежить як в особистому, так і громадянському житті.

Отже важливою ознакою патріотизму є законослухняність, виконання конституційних норм, дотримування чинних законів, знання не лише своїх прав, а й обов'язків. Патріот той, хто своє право вимірює своїм обов'язком.

Основними рисами патріотизму є активність і дієвість. На формування зазначених якостей у студента можуть впливати такі заходи:

- участь студентів у концертах, присвячених Дню захисника Вітчизни;
- до Дня Матері;
- зустріч з військовослужбовцями;
- участь у військово-спортивних заходах, змаганнях;
- участь у науково-практичних конференціях, інтелектуальних вікторинах, присвячених героїчним сторінкам історії України та сьогоденню.

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
2. Бех І. Д., Чорна К. Патріотичне виховання дітей та молоді. *Позашкільня*. 2011. № 10. С. 9-16.
3. Ігнатенко П., Поклучний В., Крицька Я. Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий аспект : метод. посіб. Інститут змісту і методів навчання, 1997. 252 с.

Л. Л. ВЛАСЕНКО, В. П. ВАРИБРУС
ВСП «Харківський фаховий коледж
харчової промисловості ДБТУ»

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У КОЛЕДЖІ

Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції гідності, обставини, пов'язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання молоді є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Для реалізації цих глобальних завдань у коледжі розроблено та впроваджено системну роботу, яка передбачає забезпечення гармонійного співвідношення різних напрямів, засобів, методів виховання студентів у процесі навчання і позакласної діяльності.

Досягнення мети національно-патріотичного виховання відбувається через систему таких виховних завдань:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- сприяння набуттю студентами патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися із соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватися законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;

- культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;

- формування мовленнєвої культури;

- спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму.

У виховній роботі викладачі коледжу намагаються дотримуватися принципів єдності активних та інтерактивних методів виховання, досягаючи їх інтеграції в кожному окремому виховному заході. В організації освітньо-виховної роботи зі студентською молоддю викладачі широко використовують такі методи, як екскурсії, бесіди, тематичні диспути та дискусії, «круглі столи», вікторини, рольові ігри, конференції, лекції, тренінги, «відкриті трибуни», ділові ігри, різні форми роботи з книгою, періодичною пресою, безпосередньо пов'язані з тематикою національно-патріотичного виховання і покликані ознайомити студентів з найбільш яскравими сторінками нашої героїчної історії.

До таких заходів відносять: вечір реквієм «Голодомор 1932-1933 рр. – незагоєна рана України», тематичний вечір присвячений українському козацтву «Шляхами козацької слави», виховну годину «Українська держава та її символіка», цикли виховних годин присвячених річницям від народження видатних українських письменників та громадських діячів, виховну годину «Незалежна Україна – спільний дім для всіх її громадян», свято квітів, інформаційно-просвітницькі години: «Екологічні проблеми нашого краю», «Осінні народні свята та традиції», «Бабин Яр – трагедія народу України», вечір вітання до дня працівників освіти і сільського господарства, «круглі столи» присвячені правам людини за участі працівників правоохоронних органів та працівників відділу молоді і спорту районної адміністрації, виховну годину присвячену Дню української писемності і мови, українські вечорниці, щорічно проводимо шевченківські тижні та вечори, день скорботи «Дзвони Чорнобиля», організовуємо вечори пам'яті за загиблими в Другій світовій війні, просвітницькі години з нагоди дня героїв «Ми про Вас пам'ятаємо» і т. інше.

Отже, змістом національно-патріотичного виховання у нашому закладі освіти є формування особистості, зорієнтованої на національні цінності, прагнучої розбудови демократичної, незалежної української держави. Студенти впродовж навчання у коледжі усвідомлюють свою приналежність до українського народу, проймаються почуттями поваги до національної історії культури, традицій, звичаїв.

Список бібліографічних посилань

1. Агаддулін Р. Р. Позанавчальна виховна робота у ВНЗ: досвід формування полікультурної компетенції сучасного вчителя. *Педагогіка та психологія*. 2007. № 3. С. 64-72.

2. Кухаренко П. М., Резнікова О. О. Формування громадської позиції сучасної молоді. *Україна на зламі тисячоліть – 20 років незалежності (1991-2011)* : зб. наук. пр. Дніпропетровськ : Придніпров'я, 2011. Вип. 3. С. 169-174.

3. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти ; 3-тє вид., перероб і доповн. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2007. 232 с.

Г. М. ДРОМАШКО

Відокремлений структурний підрозділ

«Бобринецький аграрний фаховий коледж ім. В. Порика
Білоцерківського національного аграрного університету»

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У БОБРИНЕЦЬКОМУ АГРАРНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Національно-патріотичне виховання як домінуючий напрям системи виховання у Бобринецькому коледжі здійснюється через систему виховних заходів, гурткову роботу, проведення екскурсій. Куратори у своїй роботі керуються Конституцією України, Концепцією національно-патріотичного виховання, нормативними документами, наказами Міністерства освіти і науки, обласного управління освіти.

Втілення національно-патріотичного виховання відбувається з перших днів навчання здобувачів освіти у коледжі. Так, наприклад, в урочистому зібранні, присвяченому Дню знань, такі історичні святині й символи держави, як Гімн, Прапор, Герб України, образ суверенної України проходять центральними виховними заходами. Не минаємо й таку віковічну святиню нашого народу, як незалежність, згадуємо і вшановуємо пам'ять загиблих героїв Небесної Сотні та воїнів ООС. На святі прославляємо малу батьківщину – місто Бобринець, коледж – *Alma mater*, колицку геніїв і славних трударів.

Формування патріотичних почуттів відбувається й на першій виховній годині, яка обов'язково носить національно-патріотичний характер. На виховній годині ознайомлюємо здобувачів освіти із

«Декларацією про державний суверенітет України», «Актом проголошення незалежності України», поглиблюємо знання здобувачів освіти про історичний розвиток України як держави, обговорюємо проблеми національного відродження в контексті історичного досвіду, спонукаємо здобувачів освіти замислитися над Шевченковим «Хто ми? Чиї сини? Яких батьків?».

З метою вивчення трагічних сторінок історії України та виховання шани до пам'яті тих, хто заради незалежності Батьківщини віддав своє життя, у коледжі проводять виховні години на теми: «Волі народної дзвін», «Бабин Яр – трагедія українського народу», «Голгофа голодної смерті», «З Україною у серці» тощо. Ці заходи несуть велике емоційне сприйняття та усвідомлення, саме на них невимовний біль втрати тісно переплітається з почуттям гордості за свою націю.

Колосальне національно-патріотичне навантаження несуть заходи, присвячені подіям під Крутами: виховні години «Вони загинули за Україну», «Тут їх 300, як скло, товариство лягло». Актуальним і разом з тим кульмінаційним у цих заходах є те, що вони демонструють подвиг юнаків, ровесників наших здобувачів освіти, що загинули в нерівному бою за незалежність України.

Розкриваємо перед здобувачами освіти безмежний світ духовності видатних українців, які своїм полум'яним життям примножили справу боротьби за незалежну Україну, які віддано любили Батьківщину. Ці постаті – Тарас Шевченко, Іван Франко, Михайло Грушевський, Григорій Сковорода, Василь Стус, Василь Симоненко, В'ячеслав Чорновіл, Ліна Костенко та інші.

Провідна роль у вихованні молоді належить українській мові як духовному стрижню нації. Рідна мова – найважливіший засіб патріотичного виховання. Вона була і є важливою сферою впливу на національну свідомість молоді. У аграрному фаховому коледжі велику увагу приділяють збереженню і примноженню духовних цінностей, культурних національних традицій, шанобливому ставленню до української мови. Свідченням цього є такі щорічні заходи, як тематичні вечори вшанування видатних українців, «Дні української писемності та мови», «Дні рідної мови», літературно-музичні композиції до дня народження Т.Г. Шевченка, Лесі Українки, конкурси читців поезії, творчих робіт здобувачів освіти, дослідження. Здобувачі освіти коледжу щороку беруть участь у Міжнародному конкурсі знавців рідної мови імені Петра Яцика, мовно-літературному конкурсі учнівської і студентської молоді імені Тараса Шевченка, обласному конкурсі читців «Мій любий краю».

Великий виховний потенціал мають такі дисципліни, як історія України, культурологія. Живим прикладом мужності і

героїзму є захисники України, що боронили країну в минулому і зараз обороняють нашу державу від російської агресії. Випускники нашого закладу освіти без вагань стали на захист рідної землі. Сьогодні ми пишаємося такими іменами, як Гаспарян, Левченко. У закладі створено меморіальну дошку випускників коледжу: Василя Порики, Станіслава Хлібійчука, Валерія Поволі, Ігіта Гаспаряна, які загинули героїчною смертю в битвах за Україну. На честь загиблих у російсько-українській війні було висаджено саджанці туї на Алеї пам'яті коледжу.

Окремої уваги заслуговує сучасна волонтерська діяльність здобувачів освіти та викладачів. Увесь колектив долучився до акції збору теплих речей, продуктів харчування для воїнів. Було закуплено військову амуніцію для здобувачів освіти – учасників ООС. Силами здобувачів освіти було сплетено захисну сітку для маскувannya і відправлено на Донбас.

Як відомо, велике починається з малого. Любов до України починається з любові до рідного дому, рідної малої батьківщини. Здобувачі освіти вивчають історію рідного краю, збирають матеріал, долучаються до вивчення спадщини визначних постатей рідного краю Карпенка-Карого, Кропивницького, Тодоровського, Смоленчука. Завдяки зусиллям викладачів і здобувачів освіти було створено Музей історії коледжу. У музеї коледжу зібрано унікальні фото, архівні матеріали, біографічні відомості про підпільну групу «Слов'яни», яку очолював директор технікуму Іван Давида, що діяла в коледжі під час Другої світової війни. Зібрані матеріали є дієвим центром національно-патріотичного виховання молоді, бо використовуються під час проведення виховних заходів, відзначення знаменних, пам'ятних дат. Було проведено зустріч з людиною Гідності – Цоколовим Олексієм Степановичем.

В освітньо-виховному вимірі коледжу постать Тараса Шевченка без сумніву є однією з магістральних, що зумовлено культурно-просвітницьким спрямуванням його геніальної духовної спадщини. Традиційно в коледжі проводять: Шевченківський тиждень, виховні години «Великий син – великого народу», «Шевченко – видатний поет, художник, філософ світу», конкурси читців поезій Шевченка.

Національно-патріотичну роботу у коледжі здійснюють за активною участю студентської ради коледжу, що як орган студентського самоврядування ініціює та проводить заходи національно-патріотичного спрямування. У жовтні 2021 року було проведено зустріч з видатним українцем Богданом Гаврилишиним, який у 2014 році написав 15 ефективних пунктів для здорового й успішного людства «Декларацію відповідальності людини».

Переконалий, що національно-патріотичне виховання молоді без народознавства немислиме. Створений силами здобувачів та викладачів кабінет Українознавства є могутнім педагогічним засобом пробудження любові до України та українства. У кабінеті вміщено багатющий матеріал давньої побутової культури українців: експозиції вишитих та тканих рушників, сорочок, знарядь праці, посуду, предметів гончарства. Екскурсія до кабінету Українознавства несе велике виховне навантаження та є поштовхом до подальшої народознавчої діяльності здобувачів освіти. Нашим вихованцям є де вчити ті добрі звичаї і традиції предків, які передавалися з покоління в покоління, та культивувати кращі риси української ментальності.

Сьогодні Музей історії коледжу та кабінет Українознавства відіграють провідну роль у системі національно-патріотичного виховання закладу.

Вищеназвані аспекти виховної роботи є невеликою часткою широких можливостей педагогічного колективу коледжу для належної організації національно-патріотичного виховання та нових підходів для його реалізації. Метою нашого закладу освіти на сучасному етапі є виховати молодь гуманною, творчою, відповідальною, з активною життєвою позицією, яка могла б реалізувати себе.

Додаток 1

Уривок сценарію з виховного заходу до Дня Збройних сил України «Фестиваль юнацької доблесті»

(В залі лунає пісня «Україна».)

Ведуча 1. Доброго дня, всім присутнім у цій залі!

6 грудня у календарі позначено як День Збройних сил України. І вже стало традицією вітати у цей день усіх чоловіків, хлопців. Напевне, цим жінки, дівчата хочуть зайвий раз підкреслити у чоловіках такі риси, як мужність, сміливість, щиросердя, шляхетність.

Ведуча 2. Дозвольте мені привітати наших юнаків, майбутніх наших захисників із цим святом. Побажати Вам міцного здоров'я, відмінних успіхів у навчанні та житті, бути щасливими і життєрадісними.

Ведуча 1. Народна мудрість стверджує, що Земля може нагодувати людину своїм хлібом, напоїти водою зі своїх джерел, але захистити сама себе не може.

Ведуча 2. Отже, ростіть мужніми, сильними, надійними і завжди будьте опорою своєї сім'ї та народу.

Ведуча 1. А зараз ми пропонуємо вам переглянути відеоматеріали про сучасний стан Збройних сил України. Сподіваємося, що вас охопить почуття гордості, поваги до людей, які стоять на охороні нашої держави, розширить та поглибить поняття громадянського патріотизму!

(Відеоролик.)

До вашої уваги виступ здобувачів освіти першого курсу, які представляють вам елементи техніки самооборони.

(Музичний супровід для каратистів.)

(Виступ каратистів.)

(Хлопці залишаються на сцені.)

Ведуча 1. Давайте привітаємо зі святом здобувачів освіти нашого коледжу, хлопців, які приділяють багато уваги своїй фізичній підготовці, як майбутні захисники.

Додаток 2

**Уривок сценарію з виховного заходу
до Дня пам'яті Т.Г. Шевченка «Великий син великого народу»**

Ведуча.

Зростає покоління молоде
Нові вогні горять на небокраї,
Та вдалеч з наймолодшими іде
Пророк зорі, що землю всю осяє.

Ведучий.

Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття
І голос твій нам душі окриля
Встає в новій красі, забувши лихоліття
Твоя Тарасе, звільнена земля.

Ведуча.

У росяні вінки заплетені суцвіття
До ніг тобі, титане, кладемо,
Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття
Тебе сучасником звемо.

Ведучий. В ці дні до пам'ятника Тараса Шевченка йдуть люди, несуть квіти, читають вірші, співають пісні і цим висловлюють свою шану.

Ведуча. Шевченко був, і завжди буде з нами. Його світле ім'я, його невмируще слово допомагає долати труднощі на шляху розбудови справжньої, багатой, сильної і гордої держави.

Ми є нащадки славного Тараса.
Його терни торкнулись й наших тіл.
Народ возвести в націю – не в расу
Огнемим словом Велетень хотів.

(Пісня «Моя Україно».)

А. М. ДЕМЧЕНКО

Коростишівський педагогічний фаховий
коледж імені І.Я. Франка
Житомирської обласної ради

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

Національно-патріотичне виховання в Коростишівському педагогічному фаховому коледжі імені І.Я. Франка – це системна, цілеспрямована діяльність, орієнтована на формування у здобувачів освіти почуття національної гідності, знань про історію, культуру, традиції, сучасний стан розвитку українського народу та держави, вироблення у студентів активної життєвої позиції, громадянських компетентностей.

Виховна робота передбачає підготовку самодостатніх компетентних фахівців галузі освіти – молодій генерації національної еліти, яка може адекватно впливати на зміни в суспільстві, мислити критично і незалежно, відповідально ставиться

до прав і обов'язків. Головною метою виховної роботи є формування свідомих громадян-патріотів, що дотримуються Конституції України, цінують національні та європейські демократичні цінності.

У коледжі активно використовується нормативно-правова і методична база для організації національно-патріотичного виховання студентської молоді, яку складають: Конституція України; Закон України «Про освіту»; Закон України «Про фахову передвищу освіту»; Указ Президента України від 18.05.2019 № 286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання»; Указ Президента України від 12.03.2021 №94/2021 «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року» та інші документи.

Актуальність патріотичного виховання студентської молоді зумовлена потребою об'єднати суспільство в період сучасних викликів і загроз, що стоять перед Україною, необхідністю захищати її незалежність і територіальну цілісність. У Стратегії національно-патріотичного виховання зазначено: «В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму та утвердження національних цінностей» [4]. У закладі освіти здійснюється організація та координація інформаційно-просвітницької роботи у цій сфері. Плани виховної роботи коледжу та його структурних підрозділів охоплюють напрями «Національно-патріотичне виховання», «Інформаційно-просвітницька робота, спрямована на євроатлантичну інтеграцію України», «Громадянсько-правове виховання».

Забезпечується належна організація науково-дослідної та методичної роботи в аспекті національно-патріотичного виховання майбутніх фахівців галузі освіти.

Ефективно працює методичне об'єднання кураторів навчальних груп, у рамках його засідань проведено: семінар-практикум «Система національно-патріотичного виховання студентської молоді: пріоритети і засоби у контексті історичних викликів сучасності»; методичний челендж «Інформаційно-ресурсне забезпечення виховного процесу в умовах диджиталізації суспільства»; круглий стіл «Актуальні питання виховання вчителя НУШ – інноваційної, творчої особистості з активною громадянською позицією»; вебінар «Реалізація Національної молодіжної стратегії до 2030 року в умовах педагогічного коледжу»; демократичний діалог «Інформаційно-просвітницька робота з питань євроатлантичної інтеграції України»; науково-практична конференція «Формування ключових життєвих компетентностей –

стрижнева домінанта сучасної модернізації виховної роботи зі студентами».

Важливою формою співпраці майбутніх фахівців та педагогів є студентське самоврядування, що активізує життєву позицію молоді, спонукає до самореалізації і вдосконалення, формує національну свідомість.

У коледжі діє центр громадянської освіти «Нова генерація лідерів», де розглядалися питання: «Шляхи оптимізації громадянсько-патріотичного виховання студентської молоді», «Метод проєктів як компонент педагогічної системи національно-патріотичного виховання студентів», «Особливості національної ідентифікації студентської молоді в сучасних соціокультурних умовах», «Масова комунікація й медіаграмотність у сучасних умовах та місце у цих процесах студентської молоді».

Студентське самоврядування у співпраці з педагогічним колективом та стейкхолдерами, успішно реалізує актуальні молодіжні проєкти національно-патріотичної спрямованості. Активізувалася ця діяльність у період відзначення 30-ої річниці незалежності України. Ювілейній даті присвячено низку патріотичних заходів: загальноколеджський урок громадянськості «Україно, вільна, незалежна, ти в моєму серці назавжди!»; art-марафон «Вишиванка – генетичний код української нації»; перша лекція 2021-2022 навчального року «Україна – молода суверенна держава з багатовіковою історією».

Студентська науково-практична конференція «Українська незалежність: 30 років поступу» допомогла здобувачам освіти розкрити важливі етапи державотворчих процесів на теренах України, переконала присутніх, що майбутнє нашої країни, утвердження її авторитету в Європі та світі залежить від молоді.

Багато охочих долучилося до історико-патріотичного вебквесту «Ти у мене єдина ...». Найбільш цілеспрямованим студентам-інтелектуалам вдалося протягом квесту пройти три рівні випробувань, щоб виконати його завдання і досягти успіху.

В умовах адаптивного карантину реалізовано низку виховних проєктів із застосуванням дистанційних освітніх технологій, в їх числі креативні медіапродукти: панорама відеомеседжів «Леся Українка і сучасність», приурочена 150-річчю від дня народження поетки; медіакомпозиція «Звичай та обряди українського народу».

Вдосконалюється система військово-патріотичного виховання молоді. Студенти коледжу мали змогу ознайомитися із вражаючою своїм контентом мобільною фотопрезентацією «Незламні», яка увічнила звитягу героїв сучасності – захисників рідної землі на Сході Батьківщини. На світлинах – кращі сини України, завдяки яким ми

маємо змогу мирно жити, навчатися, працювати. Виставка, організована в коледжі за участю народного депутата Анатолія Остапенка, без сумніву, справила значний вплив на формування патріотичних почуттів юнаків і дівчат, сприяла усвідомленню себе невід'ємною частиною героїчного українського народу. Це було зворушливо, щемно, пам'ятно ...

У всіх академічних групах відбулась історична реконструкція «Величне ім'я – захисник України», приурочена 30-річному ювілею Збройних сил України. Було продемонстровано ретроспективу військової звитяги наших співвітчизників епохи Київської Русі, доби козацтва, оборонців УНР – січових стрільців, сучасних воїнів-захисників України.

Формуванню патріотичних почуттів, розвитку здібностей і талантів молоді сприяють гуртки, клуби, об'єднання за інтересами. Активно діють Мала академія «Криниченька», хореографічний колектив «Веселка», вокальний гурт «Надія», «Євроклуб», клуб рівних можливостей «Софія», ансамбль «Веселі музики», хор народної пісні і т. інше.

Творчі студенти коледжу долучилися до Всеукраїнської онлайн-естафети єдності «Ми – нащадки козацької слави», присвяченої Дню захисників і захисниць України. Патріотичним піднесенням, творчою наснагою, розмаїттям українського національного вбрання, запальним музичним супроводом відзначався масовий спортивно-мистецький флешмоб «Україна – єдина» з нагоди Дня міста Коростишева.

Сьогодення вимагає від кожної молодої людини бути справжнім громадянином своєї держави, поважати закони країни, права інших людей, бути патріотом, шанувати національну історію, культуру, мову, прагнути до демократії, мати активну громадянську позицію.

Список бібліографічних посилань

1. Баришевський М. Й. Національна самосвідомість у громадянському становленні особистості. Київ, 2010. 63 с.
2. Виховна робота зі студентською молоддю : навч. посіб. / за заг. ред. Т. Ю. Осипової. Одеса : Фенікс, 2006. 288 с.
3. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року: Указ Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>
4. Про стратегію національно-патріотичного виховання: Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>

І. К. АНУШКЕВИЧ

КЗ «Донецький обласний спеціалізований фаховий коледж спортивного профілю ім. С. Бубки»

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У ХХІ ст. духовність людини, її відкритість інноваціям, творчий інтелект розцінюється як основний капітал суспільства. Тому одним із пріоритетних завдань закладів освіти є виховання громадянина, який є патріотом Батьківщини, усвідомлює власні права і обов'язки, здатний до самостійного творчо-критичного мислення, підготовлений до активної участі в суспільному житті.

Проблеми громадянського виховання молоді постійно у фокусі досліджень філософських та психолого-педагогічних наук, їх вирішення сьогодні потребує значної модернізації освітньо-виховного процесу та обов'язкове залучення потенціалу студентського самоврядування. Адже громадянська відповідальність для людини та розвитку суспільства є актуальною, це пов'язано з тим, що від неї залежить добробут окремої спільноти, держави.

Безумовно, «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства» [1]. Тому в період становлення громадянського суспільства освітня діяльність перетворюється на вагомий інструмент виховання громадянина-патріота, формування його активної громадянської позиції, стає дієвим чинником пропагування демократичних цінностей. Під час навчання майбутній фахівець формується як професіонал, мотивований до навчання впродовж життя; як особистість, яка прагне власного розвитку; як патріот, готовий вирішувати національні та суспільні проблеми; як громадянин, орієнтований на побудову демократичного громадянського суспільства. Руглова Л. зазначає, що «навчання професіоналізму та громадянське виховання у вишах мають бути органічним єдиним процесом цілеспрямованого формування особистості громадянина» [2, с. 5].

Завдання щодо громадянського виховання студентів представлено у нормативно-правових документах: законах України «Про громадські об'єднання», «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Крім того, певну роль відіграють Державна національна програма «Освіта (Україна ХХ століття)», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку

української державності», «Концепція національно-патріотичного виховання дітей і учнівської молоді», Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021-2025 роки та інші.

Існуючі нормативно-правові акти розкривають зміст громадянської відповідальності особистості: виховання поваги до Конституції та державних символів України, прав і свобод людини і громадянина, формування почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідоме ставлення до обов'язків людини та громадянина; сприяння реалізації прав особистості на вільне формування політичних і світоглядних переконань; виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови.

Розвиток творчості студента – це, в першу чергу, запорука його успішної професійної діяльності в майбутньому. Тому педагогічний колектив спільно із студентським самоврядуванням надає широкий спектр для самореалізації талановитої та креативної молоді. В коледжі працюють проекти «Студентська служба допомоги», «Я – волонтер» і «Школа розвитку та лідерства».

Підтримка талановитої соціально-активної молоді в коледжі розглядається як інвестиції в майбутнє України. Улюблені студентські проекти «Ліга Толерантності», «Я – лідер» та «Студентський простір» – є невід'ємною складовою процесу соціалізації студентської молоді, які мають особливий вплив на гармонійний розвиток, громадську активність, популяризацію здорового способу життя. Це вплив на формування не просто особистості, а культури молодих людей, уміння жити в полікультурному середовищі, поважати людей інших національностей, політичних уподобань, релігій. За європейськими стандартами це одна із основних життєвих компетентностей.

Продовжує роботу проект «Євромапа», метою якого є розширення знань щодо діяльності Європейського Союзу, виховання молоді в дусі європейських цінностей, встановлення партнерських стосунків з Європейськими молодіжними організаціями, сприяння курсу України на інтеграцію у Європейські структури.

Ефективним засобом активізації й саморозвитку особистості є волонтерський рух. Сьогодні у коледжі працює потужний загін волонтерів. Студенти-волонтери залучаються до основних видів соціальної роботи, таких як профілактика, обслуговування, адаптація, патронаж, просвітництво. Силами студентів-волонтерів та психологічної служби коледжу в листопаді проведено квест «Коледж – територія без насильства!» для студентів першого курсу. Зазначений захід волонтери коледжу проводять в рамках

Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства». Команда студентів – новачків пройшла п'ять локації квесту. В підсумку були визначені переможці, які отримали солодкі призи.

Коледж співпрацює з Управлінням молодіжної політики та у справах дітей Бахмутської міської ради. Кваліфіковані фахівці надають соціальний супровід, психологічну підтримку і допомогу дітям-сиротам. Систематичними стали зустрічі в класах та академічних групах з проблем торгівлі людьми, бесіди, тренінги з профілактики тютюнопаління, вживання алкоголю, наркотичних речовин та СНІДу.

Результатом цієї роботи є досягнення, здобутки та перемоги, а саме: студенти коледжу стали учасниками різних студентсько-молодіжних проектних заходів, підвищують свій просвітницький рівень, розвивають таланти та здібності в клубах, об'єднаннях. Студентська рада коледжу, студентський молодіжний просвітницько-культурний центр під керівництвом педагогів-наставників стали центром просвітницького, соціального та культурно-творчого розвитку життя молоді коледжу.

Таким чином, I місце у регіональній акції «Серце до серця» в м. Бахмут, команда коледжу посіла II місце у квесті «Великодній кошик», III місце в брейн-ринзі серед студентів коледжів «Ти – людина, отже ти маєш право»; II місце в брейн-ринзі серед студентів коледжів «Будуємо Європу в Україні»; взяли участь у реалізації міського проекту «Охорона навколишнього природного середовища». Крім того, отримали нагороди: Грамоту Управління молодіжної політики та у справах дітей Бахмутської міської ради з нагоди Дня захисника України «За відданість у справі національно-патріотичного виховання, розвиток талановитої небайдужої молоді»; Подяку за ініціативу і наполегливість, вагомий внесок у поліпшення благоустрою міста Бахмут та активну участь в акції «Студентська молодь Бахмуту – за чисте довкілля»; Подяку Бахмутської міської служби у справах сім'ї, дітей та молоді за багаторічну плідну співпрацю та небайдужість до проблем молоді.

Така спільна робота, згідно з дослідженням Ю.В. Ївженка, дозволяє визначити громадянськість як комплекс, що виявляється у почутті патріотизму, морально-естетичних почуттях та національно-культурній ідентичності, громадянській гідності, відповідальності, совісті, мужності, шанобливому ставленні та любові до рідного краю, що відображається у соціально-значущих діях, вчинках, спрямованих на забезпечення соціальних інтересів та прав людини, а також зміні соціального середовища відповідно до моральних цінностей і актуальних суспільних завдань [3, с. 14].

Формування особистості як громадянина передбачає забезпечення громадянської активності, швидкої соціалізації, соціальної стратифікації та реального залучення студентської молоді до соціально-економічних, політичних, духовних та інших процесів, під час яких формується громадянська відповідальність кожного суб'єкта.

Список бібліографічних посилань

1. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380.
2. Руглова Л. В. Формирование гражданственности студенческой молодежи на современном этапе развития общества : дис. канд. пед. наук : 13.00.08. Кемерово, 2005. 187 с.
3. Ївженко Ю. В. Теоретичні аспекти формування почуття громадянськості студентської молоді. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-педагогічні засади формування громадянської відповідальності у студентів» (м. Конотоп, 24-25 квітня 2018 р.). Конотоп. С. 8-14.

С. В. ДУДНИК

КЗ «Донецький обласний спеціалізований фаховий коледж спортивного профілю ім. С. Бубки»

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА СПОРТ У СИСТЕМІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Патріотизм як моральна та етична вища цінність не втратив своєї значущості і актуальності. Патріотизм – поняття дуже широке. Це, перш за все, стан душі, який виражається у небайдужості до долі України, у здатності співпереживати, відчувати біль і радість від того, що відбувається в країні. Цим станом визначаються і думки, і слова, і вчинки людини-патріота.

У сучасних, жорстких соціально економічних умовах підготовка студентів до професійної діяльності – це, перш за все, формування у неї компетентних професійних знань, цілеспрямованості, самостійності, упевненості у власних силах. Загальновідома формула: «Патріотами не народжуються – патріотами стають». Стають під впливом тих чинників, тих умов, в яких існують. Відродження патріотичних відчуттів можна домогтися рішенням різних завдань, зокрема і через фізичний розвиток молоді, формуванні потреби в здоровому способі життя.

Всі знають латинський вислів «*Mens sana in corpore sano*» («У здоровому тілі здоровий дух»). Ідеал гармонійного розвитку людини з'явився в глибокій старовині. Турботу про фізичне здоров'я вважали в Древній Греції і Римі обов'язковою для кожного громадянина. У всі часи, у всі епохи хлопчиків спеціально навчали і готували до ролі захисника, борця, а дівчаток виховували як натхненниць на подвиг своїх близьких. Філософи Древньої Греції вірили, що чоловіки і жінки мають володіти не лише такими атрибутами, як фізична краса, сила і здоров'я; лише у з'єднанні з моральними і духовними якостями, розвиненими за допомогою вправ і змагань, вони можуть створити досконалу людину, гармонійно розвинену у всіх елементах і діях.

Фізичне виховання, яке постійно збагачує арсенал своїх засобів і методів результатами наукових досліджень, різноманітними елементами рухової активності з культур різних народів і спорту, що інтенсивно розвивається, стало невід'ємним елементом способу життя та істотно впливає на освіту, виховання та здоров'я людини, її місце в суспільстві, життєві позиції, працездатність, комунікабельність, відпочинок, розваги, зняття напруженості й профілактику стресів [1, с. 22].

На думку основоположника теорії фізичного виховання професора А.Д. Новікова, «будь-яка якість може бути вихована лише через діяльність і в процесі діяльності, що не можна зробити людину сміливою, мужньою, колективістом одними розмовами про це. Його треба ставити в умови, що вимагають прояву вказаних якостей» [2, с. 15]. Саме на тренуваннях людину багато разів ставлять в умови для прояву таких якостей, як рішучість, наполегливість, самодисципліна.

Постійне усвідомлене подолання фізичних труднощів, боротьба з наростаючим стомленням виховують волю, упевненість у собі. Саме спортивні тренування і змагання моделюють можливі життєві ситуації, ситуації в навчальному і виробничому колективі. Правила і норми поведінки в спортивній діяльності (колективізм, працьовитість, пошана до суперника і т. ін.) переносяться в повсякденне життя.

Окрім розвитку фізичних якостей, студенти отримують теоретичні знання з питань здорового способу життя і організації самостійних тренувальних занять, про методи самоконтролю і історії видів спорту.

Жодне змагання не обходиться без його традиційних ритуалів, спортивної символіки з метою патріотичного виховання. Такі моменти, як підйом прапора, виконання гімну, вітання спортсменів, барвисте оформлення місць проведення змагань, нагородження

переможців, музичне супроводження, – все це, безумовно, чинить виховний вплив на молодь, формує відчуття патріотизму, громадянськості, гордості, честі, відповідальності.

У коледжі існують ефективні методи виховання студентів на спортивних традиціях. На стендах є літопис розвитку спортивної діяльності коледжу. В кабінеті директора – виставка спортивних «трофеїв» (почесні грамоти, пам'ятні дипломи, кубки), стенд зі світлинами, що відображають яскраві моменти спортивної боротьби. Спорт вищих досягнень – один з елементів патріотичного виховання суспільства.

Він не лише забезпечує усесторонній фізичний розвиток людини, але й сприяє вихованню його морально-вольових якостей. Історія участі спортсменів нашого коледжу в українських і міжнародних змаганнях – це десятки прикладів прояву високих людських якостей: сміливості, мужності, невичерпної волі до перемоги, цілеспрямованості, працьовитості, патріотизму.

Специфіка спорту – у видовищі, що залучає багатомільйонні маси людей, які переживають перипетії спортивних поєдинків, які активно виражають свої симпатії і антипатії спортсменам і командам. Ці видовища мають могутній емоційний заряд. В основу відчуття співпереживання і причетності в спорті покладено психологічне ототожнення глядача із спортсменом, закладом освіти, країною. Заходи «День здоров'я», «Олімпійський день», «День Збройних сил України», «День захисника України» – є найяскравішим прикладом залучення студентів коледжу до єднання в коло вболівальників або учасників змагань.

Впродовж декількох десятиліть в освіті з'являвся все новий вигляд фізичної культури, удосконалювалися методи тренувань і організація проведення спортивних змагань, але завжди зберігалось вихідне завдання – формування і виховання гармонійно розвиненої людини.

На завершення можна сказати, що організація патріотичного виховання в нашому коледжі на сучасному етапі – складний управлінський і технологічний процес. До того ж всі змістовні компоненти цього процесу взаємопереплетені, доповнюють один одного, що дозволяє цілеспрямовано, комплексно будувати його.

Список бібліографічних посилань

1. Литвин О. Т. Історичні передумови і теоретико-методологічні основи сучасної системи фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного

виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Київ, 2016. 22 с.

2. Новіков А. Д. Впровадження інноваційних фізкультурно-оздоровчих технологій у систему фізичного виховання вищих навчальних закладів. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації* : зб. наук. пр. Житомир : Вид-во ФОП Євенок О. О., 2017. Вип. 2. С. 15.

В. В. ПЕРИТ

Відокремлений структурний підрозділ
«Заліщицький фаховий коледж імені Є. Храпливого
Національного університету біоресурсів
і природокористування України»

МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Правове виховання, формування правової культури є однією з головних складових формування громадянської активності. Одержані в процесі навчання правові знання поглиблюються і розширюються в позаурочній виховній роботі. Вибір форми чи методу виховного впливу залежить від його мети, змісту, вікових, індивідуальних особливостей студентів і можливостей викладацького колективу.

Робота щодо роз'яснення та вивчення законодавства відбувається за допомогою різних засобів і заходів. Це інтернет, телебачення, газети, журнали, кінострічки, плакати, стенди, наочні посібники та інші засоби, які безпосередньо впливають на свідомість неповнолітніх і сприяють розвитку їхньої уяви.

Правове виховання студентів має два взаємопов'язаних між собою аспекти. З одного боку, воно орієнтоване на необхідність дотримання ними правил поведінки в коледжі, у громадських місцях, за місцем проживання, а з іншого, – дає студентам перспективу на майбутнє, вчить поважати закон. Ось чому у правовиховній роботі викладачі звертають увагу студентів на ті норми та галузі права, які захищають їхні права та законні інтереси: норми сімейного, трудового, житлового, цивільного права, тобто на ті питання, з якими вони стикнуться поза межами закладу освіти під час працевлаштування, вирішення питань щодо збереження житла, права на майно, на спадщину тощо.

Правове виховання в закладі освіти пов'язане з іншими видами виховання (моральним, трудовим, естетичним). Так, моральне виховання готує студентів до сприйняття та засвоєння правових

норм, сприяє формуванню нетерпимості до правопорушень. Існує залежність між трудовим вихованням студентів та їхнім ставленням до власності, дотримання вимог законодавства про працю. Успіхи в естетичному вихованні зменшують можливість учинення студентами хуліганських дій, сприяють виробленню у них дбайливого ставлення до природи, пам'яток культури, творів мистецтва.

Загальнопрофілактичне значення правовиховної роботи полягає в усвідомленні неповнолітніми того, що за скоєний злочин настає індивідуальна відповідальність. Адже більшість неповнолітніх вважає, що кримінальна відповідальність настає з 18 років, а до цього віку вони ніякої відповідальності не несуть. Відповідно до ст. 10 Кримінального кодексу України кримінальна відповідальність настає з 16 років, за тяжкі злочини – з 14 років, а якщо неповнолітній не досяг цього віку, до нього судом можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, а також можуть нести відповідальність його батьки або особи, які їх замінюють.

Колективні форми й методи мають перевагу перед індивідуальною виховною роботою в тому, що вони охоплюють водночас велику кількість студентів, сприяють створенню певного емоційного настрою, колективного переживання правової інформації.

Традиційно, звичайно, викладачі проводять бесіди. Особлива цінність бесіди полягає в тому, що упродовж неї досягається максимальне підвищення активності студентів, яка залежить від змісту, характеру запитань і проблем, що ставляться, врахування вікових особливостей студентів, ставлення їх до свого головного обов'язку – навчання, стану дисципліни і порядку.

Це бесіди на морально-правову тематику, мета проведення яких – пов'язувати їх зміст з поведінкою студентів, запобігати негативним вчинкам з їхнього боку. Для цього використовують матеріал з життя групи, місцевої преси, телепередач. Під час бесід викладачі привчають дітей давати оцінку позитивним і негативним вчинкам.

З віком бесіди все більшою мірою насичуються правовим змістом. Це такі бесіди, як «Відповідальність студентів за свої вчинки», «Твої студентські права та обов'язки», «Правила для студентів – основний закон», «Охорона природи – твій обов'язок». На старших курсах в назвах тем часто використовують формулювання відповідної статті Конституції України. Наприклад, «Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі» (ст. 66), «Забезпечення екологічної безпеки в Україні» (ст. 16), «Кожному гарантується право знати свої права та обов'язки» (ст. 57), «Кожен

має право на правову допомогу» (ст. 59) та інше. У плані правовиховної роботи заплановано значну кількість бесід та інших заходів, пов'язаних з вивченням Основного Закону нашої держави.

Робота в аудиторії розпочинається не з нотацій, не з абстрактних закликів до дотримання порядку, а з пропозиції студентам поміркувати, яким кожен із них постає, коли залишається віч-на-віч зі своєю совістю. Можливо дехто з присутніх безпосередньо причетний до зламаних дерев, до розбитих електричних лампочок чи вікон. А дехто був свідком цього і не зупинив зловмисників. Одні обминули байдуже, інші побоюлися зачіпати. Кожен винен по-своєму. Потім викладач вчить робити самоаналіз. А вже потім обговорюється питання плану бесіди, що таке закон, чиї інтереси захищає правова держава. Куратор допомагає дійти спільної думки, що, не зупинивши неправомірну дію однокурсника, сприяєш тому, що у нього поступово виробляється звичка до правопорушень.

Така бесіда вчить осмислювати явища навколишнього життя, порівнювати, зіставляти факти, події, збагнути їхні мотиви, робити правильні висновки, примушує замислитися над власною поведінкою.

На старших курсах планують і проводять бесіди, зміст яких спирається на наявні в студентів правові знання, одержані під час занять, попередніх бесід. Бесіди з правових тем проходять у невимушеній атмосфері. Куратор прагне дохідливо розкрити тему, її основні положення. Він спонукає студентів до обміну думками, ілюструє бесіду прикладами з художньої, юридичної літератури, газет і журналів, телебачення, а також відомими студентам прикладами з життя колективу групи, коледжу, міста, села, при цьому домагається, щоб діти аналізували вчинки інших, свою власну поведінку, варіанти вирішення різних життєвих ситуацій. Моделюються різні життєві ситуації з метою стимулювання громадянської, правової активності (наприклад: студентка побачила, що в автобусі у жінки витягли гаманець... Як би ви вчинили в цьому випадку?). Під час обговорення ця ситуація пов'язується з нормами моралі. У виховному плані коледжу окреслено низку бесід, присвячених єдності і відмінності норм права і моралі. Ми спираємося в бесідах на уже наявні в студентів знання морально-правового характеру, на їхній життєвий досвід, залучаємо їх до оцінювання явищ і фактів, які розглядаються під час бесіди, створюємо атмосферу осуду й нетерпимості до фактів недисциплінованості і правопорушень. Таким чином, обов'язковою є опора на правовий і, головне, моральний досвід студента, що дає змогу стимулювати його громадянську активність.

На завершення бесіди робимо висновки, виділяємо найцікавіші їх виступи, пропонуємо висловити пропозиції щодо поліпшення дисципліни і порядку, колективно вирішити способи впливу на порушників, як дотримуватись вимог, правил поведінки, норм законів, щоб порушення не повторювалися. У міру можливостей, осмислення явищ, порівняння, зіставлення фактів, подій намагаємося використовувати вже деякі одержані правові знання.

Враховуючи морально-психологічні та вікові особливості студентів, куратори проводять такі бесіди: «Поважай своїх друзів», «Бережи наслідки людської праці», «Виконуй точно і без заперечення доручення і прохання дорослих», «Красиве і некрасиве в поведінці людей», «Будь чесним і правдивим», «Відповідальність студентів за свої вчинки», «Твої студентські права та обов'язки», «Людина без гальм – зіпсована машина», «Правопорядок – основа демократії», «Повага до правопорядку – це повага до волі більшості народу, осуд його порушників», «Людина, що охороняє правопорядок, виконує свій обов'язок за Конституцією України»; далі, для старшокурсників пропонуються наступні теми: «Твій обов'язок – виявляти і попереджувати правопорушення», «Жодне правопорушення не може бути без реагування», «Право, мораль, звичаї, традиції», «Знати, поважати і виконувати закони – обов'язок кожного», «Що таке злочин?».

Формуванню законослухняності, правосвідомості студентів сприяє вивчення для них Правил. Щоб досягти практичного втілення Правил для студентів у життя, намагаємося, щоб вони були пережиті кожним, а не «звалювалися з неба» у вигляді готових формул. Роботу щодо впровадження Правил проводимо за двома напрямками.

1. Проводимо роз'яснення їх, домагаючись свідомого засвоєння вимог поведінки.

2. Привчаємо студентів до виконання цих вимог, формуємо потреби в постійному їх виконанні.

Однією з основних вимог засвоєння Правил є не муштрування їх вивчення, а виховання звички їх дотримання, дисциплінованості з перших днів перебування дитини в коледжі. З досвіду роботи переконуємося, що, коли на дитину постійно тиснути авторитетом, виховується бездумний непослух або зухвале непокорення, пригнічення волі. Постійні обмеження, невсипущий контроль призводять до зворотних результатів, часи зауваження викликають роздратування, грубість, непокору. Отже, вимогливість, суворість мають бути доброзичливими, адже студенти часто помиляються через брак життєвого досвіду.

Студенти беруть активну участь у проведенні різних заходів на правову тематику. Минулого року було проведено Тиждень права. Цього навчального року ми готуємо Декаду права, в різноманітних заходах якої задіяні всі студенти нашого коледжу (в зустрічах, вечорах, конкурсах, виховних годинах, бесідах, годинах спілкування, вечорі запитань і відповідей тощо).

Політичне правове інформування має на меті причинно-наслідковий аналіз подій, цілісного ставлення до світу, пошуків ідеалу. Своєчасно, оперативно відгукуючись на ті чи інші події, намагаємося доступно та якісно освітлювати поставлені питання, не використовуючи при цьому неперевіраних фактів, тим самим спонукаючи дітей і надалі стежити за правовими подіями. Ми живемо в час так званого звикання до негативних проявів жорстокого світу катастроф, стихій, трагедій. І в таких умовах намагаємося створювати маленький світ навколо дитини, який ґрунтується на адекватному відображенні цих подій.

Лекцію в коледжі використовують тоді, коли ми запрошуємо в гості лікаря, працівника поліції чи соціальної служби тощо. Під час цікавої, невимушеної розмови зі студентами лектор розгляд основного питання вміло пов'язує з інтересами дітей, щоденним життям, інакше матеріал не сприймається. Окремо зауважимо, що більш прийнятна бесіда з елементами лекції. Працівники соціальної служби міста провели такі лекції: «Молоді про законодавство», «Про дотримання законності і правопорядку» (працівник міліції). Особливе місце в системі морально правового виховання посідають кіно і відеолектори, проведення яких забезпечує послідовний, тривалий і цілеспрямований вплив на студентів, дає можливість сформувати цілісне уявлення з питань права, згубної дії на організм алкоголю, нікотину, наркотиків («Де межі пустощів», «Вартові порядку», «Що ти знаєш про трудове право», лекція-діалог «Що буде, якщо ...»). За даними досліджень, встановлено, що найбільше інформації студенти одержують від побаченого з інтернету – 78,2 %, а найменше – з підручників – 21,8 % Студенти коледжу найбільше інформації на морально-правову тематику одержують із побаченого і почутого.

Диспут є одним зі шляхів формування правових уявлень, поглядів, переконань, він вчить самостійно оцінювати ті чи інші судження, обстоювати свої погляди, аргументувати їх, допомогти виявити настрій студентів, їхній внутрішній світ, формувати громадську думку колективу, моральних принципів, правових норм, спільного обговорення складних життєвих ситуацій зі студентами. Ми проводимо більш прийнятні диспути (перші і старші курси), у ході яких виявляється значення певних морально-правових понять

і норм права з морально-правовою оцінкою вчинку, пошуками відповіді на запитання «Що таке добре і зло?», «Байдужості – бій». Із старшокурсниками проводять бесіди з елементами диспуту, так звані дискусійні бесіди («Посієш звичку – пожнеш характер», «Як попередити шкідливі звички?», «Мораль і право», «А якби законів не було?», «Що означає жити красиво?», «А що було б, якби ти зв'язався з правопорушниками?», «А що було б, якби ти вкрав чужу річ?», «А що було б, якби тебе впіймали в чужій квартирі?»).

Користь диспуту ще й у тому, що студенти не тільки змагаються в поглядах, а й збагачуються новими знаннями в галузі права, долають помилкові уявлення. Добре підготовлений диспут (дискусійна бесіда) сприяє встановленню тісніших контактів кураторів зі студентами. Таким чином, під час дискусії студенти мають можливість висловити думки, виявити власні погляди на окремі правові питання, переконатися у своїй правоті чи, навпаки, змінити свої переконання з приводу тих чи інших питань.

Таким чином, різноманітні форми позакласної виховної роботи позитивно впливають на формування правової свідомості і правомірної поведінки студентів за умов, коли до їх підготовки і проведення максимально залучають самих студентів, коли вони бачать результати своєї діяльності. Вчені-психологи довели, що людина краще засвоює ту чи іншу інформацію, коли вона небайдужа до неї, глибоко переживає її. Тоді інформація залишається у свідомості, перетворюється на погляди і переконання; збуджує емоційну сферу студентів, викликає певні переживання. Адже часто буває, що вихованці теоретично знають правила поведінки, норми моралі і права, але не виробили у собі відповідних навичок і звичок адекватної поведінки (в конкретних умовах). Тому не варто ігнорувати диспути, зустрічі, вечори, рольові ігри, вікторини та інші виховні заходи. Такі виховні заходи заплановані в нашому коледжівському плані правовиховної роботи.

В. В. КІШМАН

Борзнянський аграрний фаховий коледж

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Національна ідея – духовний фундамент життєдіяльності нації, система соціокультурних координат, яка надає їй світоглядні та цілепокладальні орієнтири, встановлює ціннісні орієнтації.

На побутовому рівні – відчуття й розуміння спільності історичної долі, сприймання нерозривності генетичних відносин нації, держави, особи, власний ідеал народу, що є узагальненим баченням про покликання нації та її місце в навколишньому світі.

На політичному рівні – система символів і вольовий імпульс, що окреслюються духовною основою національних рухів і національної самоідентифікації, осередок національної ідеології, політичний задум майбутньої нації.

На теоретичному рівні – узагальнена світоглядно-методологічна вихідна роль у концепціях державотворення, національного інтересу, національної безпеки тощо.

На пізнавальному рівні – гносеологічна конструкція, що відбиває судження визначних представників суспільної думки на процеси становлення нації, державотворення, на місце й важливість націоналізму [4].

Тарас Григорович Шевченко в ХІХ ст. сформував підніжжя для ідейного формування. Він своїми працями заклав основу політичної ідеології, зокрема у творі «І мертвим, і живим, і ненародженим ...». Одним із просвітників був Микола Костомаров, автор «Книги буття українського народу». По всякому тлумачили у своїх працях національну ідею Михайло Грушевський, Дмитро Донцов, Петро Федун та інші.

Вагому увагу до національної ідеї було привернуто за часів набуття Незалежності, відколи країна мала швидко окреслити нові напрями розвитку, виокремитися в європейському і світовому просторі, а громадяни України самоідентифікуватися не лише в громадянстві, але і в політичних, економічних і культурних орієнтирах. І тоді виникли докорінні зміни в ідеологічній сфері.

Сучасні українські культурні і політичні діячі та громадяни продовжують формувати українську національну ідею сьогодні. Зокрема Інститут Історії України, Лесь Подерв'янський, Оксана Забужко та інші.

Завданням національної ідеї є здобуття народом своєї власної держави. Помітну увагу відводять твердженням патріотизму і націоналізму. Патріот – це той, хто ставиться лояльно, з пошаною до своєї країни, нації, держави. Націоналіст – те саме, що і патріот, тільки почуття приналежності до нації здебільш гостріші та емоційніші.

Нині в умовах зовнішніх загроз і внутрішніх викликів проблема національно-патріотичного виховання молоді в Україні набула актуальності. Так, В.О. Сухомлинський писав: «Патріотичне виховання – це середовище духовного життя, яке проникає в усе, що

пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується».

Національно-патріотичне виховання – планомірна виховна робота, що спрямована на формування у молоді відчуття патріотизму, шанобливого ставлення до Батьківщини та представників спільних культур або країни. Таке виховання позначає розвиток любові до Батьківщини, національної гідності, дбайливе ставлення до мови, культури, традицій, інтересу до міжнародного спілкування, снаги до праці на благо рідної країни, її народу. Предметами уваги патріотичного виховання можуть бути: національна ідея, культура, українська мова, історія народу, герої народу, батько, мати тощо.

Стан фактичної війни на сході України зумовлює освітню стратегію держави щодо організації і проведення заходів на реалізацію національно-патріотичного виховання студентів, зокрема у коледжі.

Гібридна агресія Російської Федерації проти України засвідчила низку системних проблем готовності держави до оборони, приміром, неготовність вагової частини громадян України до виконання свого Конституційного обов'язку – захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

Відповідно до виконання вимог Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019, Концепція є введенням основних правил цієї стратегії та є керівним документом, що провадить державну політику з національно-патріотичного виховання громадян України та формування української політичної нації. Вона окреслює об'єкти виховання (навчання), його ідеологічні, організаційно-педагогічні основи, програмне, нормативне, наукове, інформаційне, кадрове, матеріально-технічне й фінансове забезпечення та систему управління (контролю) [1].

Національно-патріотичне виховання молоді – непростий процес, який вимагає забезпечення педагогів належним методичним інструментарієм та усвідомленням ними потреби і важливості такої роботи з молоддю на державному рівні.

Національно-патріотичне виховання в системі освіти чиниться відповідно до Конституції України, законів України «Про основи національної безпеки України», «Про освіту», «Про військовий обов'язок та військову службу», Концепції патріотичного виховання молоді та інших нормативно-правових актів України.

Об'єктами національно-патріотичного виховання у коледжі є студенти.

Ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів український народ забезпечує свободу і територіальну цілісність. Якраз нині пріоритетного значення набирає національно-патріотичне та військово-патріотичне виховання молоді, та являє собою єдиний шлях повернення державності.

Національно-патріотичне виховання у закладі освіти втілюється під час проведення навчальних занять, виховних заходів, гурткової роботи, екскурсій, написання статей, науково-дослідницьких робіт тощо. Куратори навчальних груп у своїй праці керуються Конституцією України, Концепцією Національно-патріотичного виховання, Національною програмою «Діти України», нормативними документами, наказами, розпорядженнями Президента України, Міністерства освіти і науки, обласного та міського управління освіти. Українській мові належить провідна роль у вихованні молоді. Вона є духовним стрижнем нації, важливою сферою впливу на національну свідомість молоді.

У коледжі проводять щорічні заходи: тематичні вечори вшанування видатних українців, «Дні української писемності та мови», «Дні рідної мови», літературно-музичні композиції до дня народження Т.Г. Шевченка, Лесі Українки, конкурси читців поезії, участь в Міжнародному конкурсі знавців рідної мови імені Петра Яцика, мовно-літературному конкурсі учнівської і студентської молоді імені Тараса Шевченка, марафоні з української мови та інші.

Захисники України є живим взірцем мужності і героїзму, що відбороняли країну в минулому і зараз відстоюють нашу державу від російської агресії.

Окремої уваги заслуговує сучасна волонтерська робота студентів і викладачів. Працівники коледжу та студенти долучаються до акції збору медикаментів, теплих речей, продуктів харчування для воїнів. Організуються зустрічі студентів з випускниками коледжу, які брали участь у бойових діях. Вони і є взірцем для сучасної молоді у збереженні національної ідеї та зразком національної патріотичності.

Список бібліографічних посилань

1. Про стратегію національно-патріотичного виховання: Указ Президента України від 18.05.2019 № 286.
2. Вишневський Омелян. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посібник. 2-ге вид., доопрац. і доповн. Дрогобич : Коло, 2006.

3. Михальченко М. Національна ідея як регулятивна сила в загальнонаціональному та регіональному масштабах. *Регіональні версії української національної ідеї: спільне та відмінне* : зб. статей. Київ, 2005. С. 9-35.

4. Нагорна Л. П. Національна ідея. *Енциклопедія історії України*. Т. 7: Мі-О / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Вид-во «Наукова думка», 2010. 728 с.

Л. І. ЛЯШИЧЕНКО, О. М. СТУПАЧЕНКО

Борзнянський аграрний фаховий коледж

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНОГО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Формування системного національно-патріотичного виховання є складовою загального виховного процесу молодого покоління, головною метою якого є отримання студентською молоддю соціального досвіду, підготовки до виконання соціальних і конституційних обов'язків, спадкування духовних здобутків українського народу, здобуток високих культурних стосунків, формування особистісних відзнак громадянина Української держави, фізичної довершеності, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури.

Впровадження системного національно-патріотичного виховання є однією з вирішальних складових національної безпеки України.

Національно-патріотичне виховання виникає на прикладах історії становлення Української державності, українського козацтва, героїв визвольного руху, досягнень у політиці, освіті, науці, культурі і спорті [3, с. 92-95].

Системне національно-патріотичне виховання окреслює визначення і впровадження нагальних і далекосяжних заходів, цілеспрямованих на формування суспільно активної життєвої позиції студентської молоді, психологічної підготовленості до охочого вступу на державну, військову службу та добросовісне виконання службових завдань.

Характерним завданням є формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню і оновленню інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти – це мета, що стоїть перед фаховими коледжами на одному щаблі з підготовкою висококваліфікованих фахівців. Звершення мети виховання

дозволене лише за умови комплексного підходу і залучення до цієї роботи викладацького складу фахових коледжів, адміністрації, органів студентського самоврядування та громадських об'єднань студентської молоді.

Основною метою виховання, на досягнення якої спрямовуються зусилля викладацького колективу, є формування цілісної і гармонійно розвиненої особистості з панівною національною самосвідомістю. Така особистість – це, передусім, громадянин Української держави, її патріот, гуманіст, для якого важливим є загальнолюдські й загальнодержавні цінності, а саме особистість з високою фаховою підготовкою й широким переконанням, розвинутим інтелектом, належним рівнем загальної, політичної та правової культури.

Отже, йдеться про потребу постійного і цілеспрямованого виховання національного типу людини, формування в неї національної свідомості і самосвідомості, що дає можливість досягти духовної єдності поколінь, наступність національної культури і безсмертя нації [2, с. 6-9].

Поставлена мета національно-патріотичного виховання студентської молоді може бути досягнена шляхом впровадження таких виховних завдань:

- виховання правової культури, поваги до Конституції України, законів України, державної символіки – Герба, Прапора, Гімну України та історичних надбань;
- відродження і вшанування національної пам'яті;
- підтримка кращих рис української нації – працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та сім'ї;
- формування умов для піднесення громадянської активності, професіоналізму, гідної мотивації до праці як основи конкурентоспроможності громадянина і країни загалом тощо.

Основними принципами національно-патріотичного виховання є: національна спрямованість виховання; культуровідповідність; гуманізація; цілісність; акмеологічний принцип; толерантність; партнерство; єдність навчання; цілісність і постійність виховного впливу.

Формування пізнавальних, пошукових, організаторських, предметно-перетворювальних, емпатійних звичок утворює умови для піднесення патріотичних почуттів, які, завдяки зміцненню внутрішнім стимулам, є фундаментом становлення патріотичних принципів [1, с. 6-7].

Багатолітня практика національно-патріотичного виховання ведеться в закладі освіти із застосуванням основних форм виховання

студентів: масові, практичні, інтегративні, індивідуальні, наочні, які застосовуються під час занять, так і під час позааудиторних заходів та здійснюються через участь у загальноміських заходах з нагоди Дня Державного Прапора України та Дня Незалежності України.

Педагогічна та студентська громади коледжу плідно співпрацюють із радою ветеранів учасників АТО.

У душі патріотичного виховання в коледжі відбуваються конкурси, змагання, форуми. Конкурс фото-, відеопрезентацій до Всенародного дня батька, виховні години, присвячені річниці визволення міста Борзни та області від німецько-фашистських загарбників, Дню Партизанської Слави та тематичні виховні години до Дня героїв Небесної сотні, Дня Гідності та Свободи, Дня пам'яті жертв голодоморів тощо.

Важливу роль у патріотичному вихованні молоді відіграють екскурсії та походи. Традиційними стали поїздки студентів до м. Києва у Національний музей історії України у Другій світовій війні та історико-краєзнавчі екскурсії містом.

Громадська діяльність Борзнянського аграрного фахового коледжу здійснюється з використанням методів проєктів. Важливим напрямом у цій роботі є соціальна спрямованість, що дає змогу студентам брати участь у громадському житті коледжу та міста. Наприклад, таким проєктом стала виховна година «Ми – з майбутнього!», яка дала можливість привернути увагу студентів до проблем коледжу та міста, допомогла вихованню громадянських почуттів, самосвідомості молоді.

На рівні коледжу впроваджуємо проєкти громадського спрямування, такі як: «Вибори органів студентського самоврядування», «Я – громадянин України» тощо.

Одним із шляхів патріотичного виховання є волонтерський рух. Студенти беруть участь у проведенні різних акцій: Всеукраїнського місячника Червоного Хреста, «Від серця до серця», «Добро починається з тебе», «Милосердя», Дня святого Миколая.

Системне національно-патріотичне виховання – процес безперервний, коли постійно відбувається нагромадження нових знань, зміна поглядів, переконань студентів.

Очікується, що звершення окреслених цілей та завдань виховної діяльності дасть потенціал виробити духовну, високоморальну, життєво компетентну індивідуальність у системі, яка сформується і розвинеться із витривалою мотивацією на здоровий спосіб життя, духовні блага, моральну стійкість, національну свідомість та соціальну адаптацію.

Список бібліографічних посилань

1. Горбенко М. І. Національно-патріотичне виховання студентської молоді засобами спортивного туризму у вищому навчальному закладі. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 68 (1). С. 6-7.
2. Дудка І. Патріотичне виховання студентської молоді як складова громадської діяльності вищого навчального закладу. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Вип. 16. С. 6-9.
3. Караман Т. І. Національно-патріотичне виховання студентів вищого навчального закладу : тези. *Вісник наукової бібліотеки*. Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка. Вип. 4 : Основні тенденції, методи, засоби і форми патріотичного виховання в ВНЗ. Харків, 2015. С. 92-95.
4. Колодій О. С. Виховання патріотизму у студентів аграрних ВНЗ : навч. посіб. Житомир : Вид. ЖДУ ім. І. Франка. 2015. С. 28-39.

О. Є. КОВАЛЬЧУК, І. М. КВАЩУК

Володимир-Волинський фаховий коледж

СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНИНА ІЗ СФОРМОВАНОЮ СИСТЕМОЮ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

В умовах становлення власної держави заклад освіти є потужним чинником виховання майбутніх громадян цієї держави, громадян-патріотів, громадян-творців. Саме через систему національних цінностей, таких як почуття національної самопошани і гідності; повага до державних, національних символів та до Гімну України; українська ідея, що втілює прагнення до державності та соборності; патріотизм і готовність до самопожертви у випадку потреби захисту Батьківщини; любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій; повага до Конституції України; прагнення до розвитку духовного життя українців тощо, формується молода людина.

Патріотичне виховання у нашому закладі освіти здійснюється під час проведення навчальних занять, через систему виховних заходів, гурткову роботу, проведення екскурсій, написання науково-дослідницьких робіт.

Провідна роль у вихованні молоді належить українській мові як духовному стрижню нації. Вона була і є важливою сферою впливу на національну свідомість молодої людини. Розуміння студентами процесу повернення до рідних коренів, витоків українства,

національного самоствердження і саморозвитку вже є проявом патріотизму. Студентська молодь має усвідомити, що без опанування державної мови неможливо стати повноцінним громадянином своєї держави, патріотом України та й просто інтелігентною людиною, кваліфікованим фахівцем будь-якої галузі господарства. В. Сухомлинський зазначав, що в руках педагога слово є могутнім виховним засобом, яке здатне піднести, звеличити людину в її власних очах, утвердити її патріотичну свідомість і громадянську гідність, на все життя відкрити в її серці невичерпні й вічні джерела любові до своїх предків [1, с. 160].

У коледжі велика увага приділяється збереженню і примноженню культурних національних традицій, шанобливого ставлення до української мови. Свідченням цього є такі щорічні заходи, як тематичні вечори вшанування видатних українців, «Дні української писемності та мови», літературно-музичні композиції до дня народження Т.Г. Шевченка, Лесі Українки, А.Ю. Кримського, конкурси читців поезії, студентських творчих робіт.

Студенти коледжу щороку беруть участь в Міжнародному конкурсі знавців рідної мови імені Петра Яцика, мовно-літературному конкурсі учнівської і студентської молоді імені Тараса Шевченка, обласному конкурсі читців «Мій любий краю».

Великий виховний потенціал мають такі дисципліни, як історія України. Стрижневим моментом системи формування патріотичних якостей мають стати історичні традиції перемог українського воїнства, самопожертва в ім'я захисту Батьківщини. Знання і дотримання традицій народу неможливе без знання історії Вітчизни, а саме: доби скіфів, доби Київської Русі, доби Козаччини, Другої світової війни. Особливого значення набуває ознайомлення з історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність протягом свого історичного шляху, зокрема у ХХ-ХХІ століттях. Це ОУН, УПА, дисидентський рух, студентська Революція на граніті, Помаранчева революція, Революція Гідності. Небайдужими залишають молодь історичні приклади прояву патріотизму однолітків (бій під Крутами, національний молодіжний рух у Західній Україні, «живий ланцюг» на підтримку незалежності України у 1990 році, участь студентства в подіях Майдану).

Живим прикладом мужності і героїзму є захисники України, що боронили країну в минулому і зараз обороняють нашу державу від російської агресії. Викладачі нашого закладу освіти без вагань стали на захист рідної землі. Сьогодні ми пишаємося такими іменами, як Фель Микола Леонідович, Пасічко Петро Миколайович,

Вишневецький Олег Володимирович, Приступа Іван Сергійович, Плиско Микола Миколайович. У закладі освіти створено Дошку пам'яті випускників коледжу Колеснікова Дмитра, Бондарука Миколи та Ілляшука Михайла, які загинули героїчною смертю в битві за волю на східному кордоні України.

Щороку студентська молодь є організатором патріотичного флешмобу «Єдина Україна», учасником міських заходів із вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні, загиблих воїнів Володимир-Волинської 51 окремої механізованої бригади, добровольчого українського корпусу «Правий сектор».

Окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність студентів та викладачів. Увесь колектив долучився до акції з виготовлення маскувальних сіток.

Як відомо, велике починається з малого. Любов до України починається з любові до рідної малої батьківщини. Велику роботу в напрямі патріотичного виховання проводить керівник гуртка історичного краєзнавства Анатолій Миколайович Пісоцький. Студенти вивчають історію Волині, збирають матеріали на тему «Волинь в легендах та переказах», долучаються до вивчення спадщини визначних постатей рідного краю Олександра Цинкаловського, Арсена Річинського, Григорія Гуртового. У музеї волинської інтелігенції зібрано унікальні фото, архівні матеріали, біографічні відомості про перші на Волині просвітницькі організації міста та району, про людей, які боролися за волю на рідній землі (українські січові стрільці, члени ОУН, УПА м. Володимира-Волинського та району). Зібрані матеріали є центром національно-патріотичного виховання молоді, використовуються під час проведення виховних заходів, відзначення знаменних, пам'ятних дат. Гуртківці створили власне екскурсійне бюро, адже місто є колишньою столицею Галицько-Волинського князівства, історія його налічує 1025 років. Тут діє історико-культурний заповідник «Стародавній Володимир». Гостей коледжу та студентів на виховних годинах запрошують на цікаві, змістовні екскурсії історичними пам'ятками міста.

Осередком національного виховання є студія народознавства і писанкарства під керівництвом Лящук Наталії Степанівни. Студенти залюбки беруть участь у годинах народознавства «Українські страви та напої», «Різдвяні дійства», «Пам'яті родоvodu», «Шануймо своє – українське», «Писанка – символ життя». Вивчають стародавні та сучасні креативні техніки виготовлення великодніх писанок, крашанок, їх молитовний аспект, займаються пошуковою роботою з вивчення символів, змісту стародавніх українських оберегів. Щороку гуртківці презентують свої композиції на міських

регіональних конкурсах «Великодні передсвятки», «Душа української писанки», «Коровай-сузір'я». Створені руками студентів великодні композиції повертають нас обличчям до нашого коріння, нашої щирої української душі і народної творчості.

У закладі освіти панує національний дух, усі урочисті заходи проводять з використанням національної і державної символіки, українського традиційного одягу. Класні керівники на виховних годинах відкривають перед молоддю яскраві сторінки історії української держави, вчать студентів розуміння і необхідності дотримання норм і принципів чинного законодавства України, поваги до прав і свобод інших людей, шанобливого ставлення до державних символів. Проведено виховні заходи «Українська державність: віхи історії», «Я – нащадок великих козаків», «Національні святині і символи моєї держави», «Символіка України: минуле і сучасне».

Уже традиційними у коледжі стали тижні правових знань. Забезпечують формування у студентів норм правової культури, поваги до Конституції, законодавства України, законів такі виховні заходи «Закон – єдиний для всіх», «Закон і право», «Право в нашому житті», «Кримінальна відповідальність неповнолітніх», «Роль Конституції в нашому житті», «Підліткова злочинність: джерела, характер і особливості».

Педагогічний колектив спрямовує свої зусилля на виховання студентів у дусі патріотичного обов'язку, готовності до військової служби. Патріотизм в Україні традиційно завжди мав духовні корені, насичені Православною вірою, яка вчить нас любити Батьківщину як рідну матір, а якщо треба буде, то захищати її до останньої краплі крові. Сьогодні, у час війни, нерідко спостерігаємо випадки відмови щодо виконання святого для кожного громадянина військового обов'язку. Тому, аби сформувати у молоді моральний фундамент патріотизму, щороку для студентів нового набору проводять військово-спортивний конкурс «Хочу в армію», виховні заходи для старшокурсників, що формують готовність юнаків до строкової військової служби: «Військовий обов'язок – справа честі кожного юнака», «Захист Батьківщини – святий обов'язок громадянина», «Українська армія: історія і сучасність». Розвитку інтересу до військової професії та служби в Збройних Силах України сприяють заходи до Дня захисника Вітчизни, Дня перемоги: зустрічі з учасниками бойових дій в Афганістані, колишній Югославії, воїнами-миротворцями, ветеранами Великої Вітчизняної війни.

Щороку студенти порядкують в місцях захоронення вояків УПА, українських січових стрільців, учасників Великої Вітчизняної війни, воїнів АТО.

Патріотизм ставить найважливішу ціннісну основу будь-якого демократичного суспільства і є суттєвим внутрішнім мотивом для саморозвитку. Тому мета закладу освіти на сучасному етапі – виховати молодь гуманною, творчою, відповідальною, з активною життєвою позицією, яка могла б реалізувати себе. Без пробудження таких моральних феноменів, як патріотизм, обов'язок, совість, почуття власної гідності, працелюбність навряд чи можна розраховувати на поліпшення ситуації в країні.

Список бібліографічних посилань

1. Сухомлинський В. О. Слово про слово: Вибрані твори : у 5 т. Київ : Рад. школа, 1977. Т 5. 160 с.

О. В. КОЛЕСНИК

Лебединський педагогічний фаховий коледж

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ВИХОВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах сучасності питання формування системи ціннісного становлення студентської молоді в освітньому процесі не втрачає актуальності не лише для нашої держави, але й для решти держав світу. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як вирішальний чинник розвитку суспільства й нації, України загалом. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих традиціях національної та світової педагогіки й психології.

Для молодого покоління питання гордості за країну є природним: молодь не відокремлює себе від незалежної України, вона є її складовою. Українська молодь стала повноправним учасником міжнародного молодіжного співтовариства, активно інтегрується у глобальні економічні, політичні та гуманітарні процеси. Але існує проблема в недостатньому рівні внутрішньої культури студентської молоді – важлива причина багатьох дилем, тому маємо визнати, що від рівня культури, взаємин студентської молоді залежить рівень стабільності у суспільстві загалом. У зв'язку з цим перед педагогічною наукою та практикою постає завдання створення такої системи виховання в освітньому процесі, яка б підвищила значимість для молоді таких цінностей як: державна незалежність України, демократичний розвиток, національно-

культурне відродження й забезпечила високий рівень розвитку ціннісних орієнтацій студентів.

Утвердження у молодого покоління «нової системи цінностей, котра ґрунтується на національній гордості та гідності», виховання почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині є одним із найважливіших пріоритетів всіх соціальних інститутів і визнано загальнодержавною проблемою.

У Постанові Верховної Ради України від 23 лютого 2017 року № 1908-VIII Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні на тему: «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді» звернено особливу увагу на формування системи ціннісного становлення молоді, яка має здійснюватися на засадах практикоорієнтованого підходу на основі урізноманітнення форм роботи з молоддю з метою виховання самостійної особистості, відповідальної за власне життя та життя країни, активного члена громадянського суспільства.

Сьогодення ставить студентську молодь перед необхідністю визначити свої життєві цілі, стати особистістю. Нове нерідко суперечливо уживається зі старими цінностями, це може призводити до конфлікту поколінь, цінностей, народів. Українське суспільство є суспільством трансформаційним, яке орієнтовано на нові пріоритети, центром, яких виступають демократичні цінності.

І для того щоб ідея виховання на цінностях була реально, а не декларативно втілена у життя, всі учасники освітнього процесу (здобувачі освіти, їхні батьки, викладачі, керівництво закладів освіти тощо) незалежно від віку, знань, досвіду чи соціального стану мають відчувати необхідність самокритично оцінювати себе та самовдосконалюватися.

Педагогічний аспект ціннісного становлення, формування ціннісних орієнтацій розглядається в контексті виховання, емоційного розвитку, навчання, світоглядного зростання особистості. У цьому ракурсі треба звернути увагу на фундаментальний висновок І. Беха, що «в духовно досконале Я може трансформуватися завдяки вищим цінностям, до яких прагне особистість і які в такому разі відповідатимуть реальним масштабам її духовного Я, визначаючи його справжню якість».

У коледжі існує цілісна система виховання, яка базується на сукупності спільних ідей і цілей та поєднанні усіх напрямів освітнього процесу, що реалізують мету виховної роботи. Одним із основних завдань освітнього процесу педагогічний колектив вбачає створення найсприятливіших умов для самореалізації особистості ціннісного становлення студентської молоді відповідно до її

здібностей, суспільних інтересів, виховання громадянина з демократичним світоглядом і культурою, який не порушує прав і свобод людини, виховання свідомого ставлення до свого здоров'я, навичок і засад здорового способу життя.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначила головною метою освіти: передачу молодому поколінню «соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України», серед яких найважливішими є національна самосвідомість і розвинена духовність. Тому виховна робота наповнена змістом, формами та методами національно-патріотичного, військово-патріотичного та правового виховання, спрямованими на формування ціннісних орієнтирів: гідності, рівності, справедливості, чесності, верховенства права, нетерпимості до корупції та фаворитизму, патріотизму, свободи, соціальної відповідальності.

Виховання студентської молоді здійснюється на основі комплексного плану виховної роботи коледжу, у якому передбачено основні напрями формування цінностей: громадянське, національно-патріотичне, морально-правове, художньоестетичне, фізичне, сімейно-родинне виховання. Зміст виховної роботи наставника академічної групи реалізується у всіх напрямках виховного процесу із застосуванням традиційних та інноваційних технологій виховання, спрямованих на формування ціннісних орієнтирів студентства.

У різних джерелах можна побачити різну класифікацію інноваційних виховних технологій, пропонується застосування таких виховних технологій:

- **технологія особистісно орієнтованого виховання** (заняття з елементами тренінгу, «круглий стіл», «відкрита трибуна», проблемний діалог);

- **технологія виховання успішної особистості** (робота в малих групах, диспут, дебати, інтерв'ю, вернісаж ідей);

- **технологія формування творчої особистості** (аукціони, турніри, конкурси, аналіз парадоксальних ситуацій, роздуми вголос, діалог, аукціони знань, сократівські бесіди, усний журнал);

- **технологія розвитку критичного мислення** (доповідач-респондент, письмо в малюнках, взаємні запитання, інформаційні марафони);

- **проектні технології виховання** («Національні герої», «Моя сім'я в історії мого міста», «Ми різні – ми рівні», «Минуле, теперішнє, майбутнє у вчинках та діях українців», «Люблю тебе, мій рідний коледж»);

- **здоров'язберігаючі технології** (дні здоров'я, лекції, бесіди, дослідження, дискусія, квести);
- **ігрові технології**;
- **виховання на основі системного підходу**;
- **технологія співробітництва**;
- **персоніфікована (індивідуальна) технологія**.

Слід визнати, що й у суспільстві сьогодні часто немає єдиної думки щодо умовного переліку та більш-менш узгодженого змісту тих цінностей, які мають об'єднувати суспільство, внаслідок чого повсякчас трапляються випадки перекручування та маніпуляції категоріями патріотизму, гідності, верховенства права чи свободи.

Математично цінність виміряти неможливо, адже принципи, якими послуговується людина під час прийняття рішень у повсякденному житті, спонукають її до певної суспільно корисної або суспільно шкідливої поведінки, визначають її долю. Часто людина практикує цінність не тим, що вчиняє щось, а тим, що утримується від певної недоброї поведінки. Сторонній людині це може бути непомітно, адже певний вчинок не підлягає достеменній калькуляції, проте його значення для самої людини та суспільства буває неможливо переоцінити.

Тож задля гармонійного розвитку студента вкрай необхідно, щоб партнерські взаємини між усіма учасниками освітнього процесу були спрямовані на відкрите та щире спілкування, сповнене утвердження морально-етичних (гідність, рівність, справедливість, толерантність і культурне різноманіття, турбота, чесність, довіра), соціально-правових (верховенство права, нетерпимість до корупції та фаворитизму, патріотизм, екологічно-етична цінність, соціальна відповідальність) та особистісно зорієнтованих цінностей (самореалізація, лідерство, свобода).

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Д. Компонентна технологія сходження особистості до духовних цінностей. *Початкова школа*. 2018. № 1. С. 5-10.
2. Гончарова-Горянська М. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів. *Рідна школа*. 2004. № 7-8. С. 71-74.
3. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. Київ, 2018. 40 с.
4. Шахрай В. М. Проблеми соціальної компетентності молоді : монографія. Біла Церква : БНАУ, 2009. 115 с.

5. Шахрай В. М. Окреслення наукових трактувань сутності соціальної компетентності особистості. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. [Херсонського державного університету]. 2017. Вип. 78 (3). С. 199-204.

О. Ю. МИРОНЕНКО

Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж
імені Ф.Я. Тимошенка

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ОСНОВА
ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ,
ОЦІНЮВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДЛІТКА,
ВИВЧЕННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ СТУПЕНЯ СФОРМОВАНOSTІ
ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ**

Мета дослідження: сприяння особистісному зростанню підлітка, формування творчо розвиненої особистості, вільного громадянина-патріота.

Основні завдання: формування почуття патріотизму, виховання та розвиток громадянських цінностей, розвиток позитивної мотивації до праці, прагнення її результатами самореалізуватися і приносити користь своїй Батьківщині, виховання дбайливого ставлення до природи, формування навичок здорового способу життя, свідомого ставлення до свого здоров'я як найвищої цінності на основі впровадження здоров'язберігаючих технологій, формування самосвідомості, моральних якостей особистості, соціальної активності та життєвої компетентності, позитивної мотивації до здорового способу життя.

Основними принципами реалізації результатів дослідження визначено такі:

- єдності національного і загальнолюдського;
- культуровідповідності виховання – органічного зв'язку з історією народу, традиціями, культурою;
- активності, творчої ініціативи студентів;
- демократизації виховання – установлення довіри між викладачами і студентами, повага до особистості дитини, розуміння її інтересів;
- гуманізації виховання – самореалізація особистості вихованця, створення умов для вияву обдарованості дітей, формування гуманної, щирої, доброзичливої особистості;
- єдності навчання і виховання – розвиток і формування особистості, опанування нею національної і світової культури;

- безперервності й наступності виховання – перетворення виховання на процес, що триває упродовж всього життя людини, створення відкритого виховного простору.

Дослідження складається з п'яти розділів: «Я – член великої родини»; «Я – студент коледжу»; «Я і моє здоров'я»; «Я і природа»; «Я – громадянин України».

Очікувані результати:

- особистісне зростання студентів;
- сформовані навички здорового способу життя;
- високий рівень етичних знань, сформовані вміння культури поведінки;
- розвинені вміння і навички вихованця адаптуватися до умов суспільного життя.

Одним із важливих завдань громадянської освіти є виховання у студентів суспільної активності та відчуття відповідальності, підготовка їх до розв'язання тих проблем, які наявні, та тих, що можуть виникнути після закінчення коледжу. Основу становлення громадянина вбачаємо в активному залученні студентів Красноградського аграрно-технічного фахового коледжу імені Ф.Я. Тимошенка до виконання завдань, які стоять перед суспільством. Велике значення має усвідомлення студентами того, що значні справи починаються з маленьких вчинків – посаженого дерева, очищеного струмка, допомоги ближньому, що розглядаємо не лише як конкретні дії, а як набуття студентами позитивного досвіду громадянської співучасті.

Дослідження складається з чотирьох блоків, кожен з яких має свою мету, конкретний зміст, що логічно продовжує зміст попереднього блоку і розкривається відповідно до завдань програми.

Блок 1. Патріотизм як суспільна та особистісна цінність.

Блок 2. Матриця національно-патріотичного виховання у сучасному вимірі.

Блок 3. Партнерство у національно-патріотичному вихованні.

Блок 4. Технологічне забезпечення національно-патріотичного виховання.

Зміст першого блоку «Патріотизм як суспільна та особистісна цінність» спрямований на ознайомлення із базовими поняттями дослідження, поглиблення знань про патріотизм як цінність та потребу і якість людини-патріота. Перший блок містить такі активності: мінілекція «Проблема патріотизму в сучасному осмисленні», керовані дискусії «Патріотизм як цінність і консолідуюча основа нації» і «Національно-патріотичне виховання у викликах часу», перегляд та обговорення соціальної реклами, метод-

прес, інформаційне повідомлення: «Аргументація у національно-патріотичному вихованні», вправа «Портрет людини-патріота» та інші.

Зміст другого блоку «Матриця національно-патріотичного виховання у сучасному вимірі» висвітлює концептуальні засади національно-патріотичного виховання в умовах модернізаційних суспільних змін; основні тенденції та зміст національно-патріотичного виховання особистості; підходи до виховання громадянина-патріота. Другий блок містить такі активності: групову педагогічну рефлексію «Нові акценти національно-патріотичного виховання», роботу в парах «Завдання та зміст національно-патріотичного виховання», відповідні інформаційні повідомлення, групову дискусію тощо.

Зміст третього блоку «Партнерство у національно-патріотичному вихованні» розкриває сутнісні характеристики суспільної солідарності, ресурсного потенціалу суб'єктів такого виховання, організаційні засади розбудови партнерства з національно-патріотичного виховання у місцевій громаді. Основними активностями третього блоку є: мінілекція «Партнерство у національно-патріотичному вихованні», мозковий штурм «Хто може бути партнером у національно-патріотичному вихованні», керована дискусія «Особливості партнерської взаємодії з ключовими партнерами».

Зміст четвертого блоку «Технологічне забезпечення національного та патріотичного виховання» спрямовано на презентацію підходів і методів національно-патріотичного виховання з доведеною ефективністю, ознайомлення учасників з інноваційними формами роботи, актуалізацію знань щодо ролі дитячих громадських організацій у цьому процесі.

Дослідження проводили серед студентів I та II курсів у 2020-2021 н. р., та випускників 2020, 2021 років. Опитано 250 респондентів, із них: I курсів – 56 респондентів, II курсів – 44, випускників закладу – 150.

Результати дослідження студентів показали, що поняття патріотизму та прояви поваги, гордості та національної свідомості в них перебувають на середньому рівні. Це спонукало до розроблення викладачами проєктів, які сприяли б розвитку ціннісного ставлення вихованців до суспільства й держави, формуванню патріотизму, національної самосвідомості, політичної культури та культури міжетнічних відносин – **«Хто ми є – ми є УКРАЇНЦІ!»**, «Патріотом має бути кожен, тому що...», – «Я – суб'єкт патріотичного вчинку» та інші.

Висновки. У час розвитку нових технологій, демократизації суспільства людству потрібен громадянин, який вміє вирішувати політичні, соціальні, культурні, ідеологічні та екологічні проблеми. Виховати таку людину має сучасна школа. Викладачі бачать у кожній дитині неповторну унікальну особистість і допомагають їй стати господарем свого життя, своєї долі, реалізувати себе в житті. На сучасному етапі перед закладом освіти стоїть завдання виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, формування потреби та вміння жити у громадянському суспільстві. Тому пріоритетними завданнями Красноградського аграрно-технічного фахового коледжу імені Ф.Я. Тимошенка є залучення молоді до вирішення тих проблем, які стоять перед суспільством; формування в юної особистості здатності до життя в суспільстві, творчого саморозвитку, вміння підлітків протистояти негативному впливові навколишнього середовища; розвиток життєтворчості, усвідомлення студентами важливості розв'язання актуальних проблем на рівні закладу освіти, міста, району; залучення студентів до участі у формуванні та реалізації громадянських справ і програм.

О. Т. КНОБЕЛЬ, Н. А. БЕЗПАЛЬКО

Чортківський медичний фаховий коледж

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ТА ВИХОВНА РОБОТА ЯК КРОК ДО МОВНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Досі серед актуальних завдань вищої школи є пошук оптимальних шляхів зацікавлення навчанням, підвищення розумової активності, спонукання до творчості, виховання як життєво, так і соціально компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення у різноманітних життєвих ситуаціях, вироблення вмінь практичного і творчого застосування здобутих знань.

Цього можна досягти шляхом мовної самореалізації особистості студента. Адже основні риси характеру та мовна компетенція формуються в молодому віці під впливом національних цінностей, у тісній взаємодії підлітка з суспільством, яке представляє родина, школа, ЗВО зокрема. Викладачі коледжу звертають неабияку увагу на підвищення мотивації участі студентів у позааудиторних заходах, а саме: організація та проведення в співпраці з викладачами курсових інформативно-виховних і

просвітницьких годин, інтелектуальних ток-шоу та вікторин, літературно-мистецьких заходів і музично-розважальних програм, мовно-літературних конкурсів та олімпіад, науково-практичних студентських конференцій і суспільних читань.

Оскільки ми готуємо майбутніх медичних працівників, тому розвиваємо комунікативні компетенції. Відтак велику увагу приділяємо організації та проведенню низки заходів гуманітарної спрямованості.

9 листопада наша країна святкує День української писемності та мови, вшановує пам'ять Преподобного Нестора-Літописця. А в нашому закладі проводять виховну годину «Мужай, прекрасна рідна мово». Адже мовою нації визначається моральне здоров'я народу, його розвиненість, культурність, творча спромога України серед цивілізованих демократичних держав.

Щороку 21 лютого в усьому світі відзначають Міжнародний день рідної мови. Цій події традиційно присвячують заходи, зокрема мовознавчий турнір, ігрові конкурси тощо.

З метою популяризації та поглибленого вивчення рідної мови, виявлення творчо обдарованої молоді, розвитку її потенціалу, виховання в молодого покоління поваги до мови і традицій свого народу, підвищення рівня мовної освіти в Україні проводять мовно-літературні конкурси й олімпіади. Велику увагу ми приділяємо роботі з обдарованою молоддю, тому й маємо ким пишатися.

Майбутні медичні фахівці мають володіти соціальними компетенціями, розвиткові яких сприяє проведення заходів, приурочених представникам української класичної літератури, медицини, релігії, а також пам'ятним датам, які увійшли до національного календаря як великі державні свята, а нерідко як дні пам'яті.

«Співай українське, слухай українське, твори українське!» – ці слова давно стали девізом наших студентів, а прикладом для наслідування – великі українці: Л.В. Костенко, Б.-І. Антонич, С. Чарнецький, Б. Лепкий, А. Малишко, Квітка Цісик; Д. Павличко, В. Симоненко; М. Амосов; Василь Липківський, Йосиф Сліпий та інші. Саме їм, піснярам, поетам, патріотам України присвячуються літературно-мистецькі години.

А ось вшанування геніального сина України Т.Г. Шевченка не обмежується одним днем. Сила Шевченківського слова незбагненна своєю актуальністю в усі часи. Адже Шевченко – це Україна, а Україна – це Шевченко. У такій площині щороку проходять Шевченківські дні в Чортківському медичному коледжі.

Історичним подіям приурочуються курсові виховні години. Змістовні виступи студентів, зворушливе декламування

патріотичних поезій, виконання пісень щирою українською мовою вкотре переконували учасників цих заходів, що українці – єдина нація. Ані тривалі окупації, ані терор, ані культурна агресія, ані війни – ніщо не змогло послабити відчуття єдності та солідарності українців, випробуваних залізом і кров'ю, а ще великим бажанням творення незалежної, соборної держави, основою якої є єдина державна українська мова.

Любов до рідної мови передається з молоком матері, а потім, щоб не розгубити її на життєвій дорозі, ми підживлюємо любов'ю до книги, на честь якої в нашому закладі все частіше влаштовують різноманітні ток-шоу, вікторини, віртуальні книжкові виставки тощо.

Йдучи в ногу з часом, не забуваємо про вартість живої книги. Фонд бібліотеки коледжу щороку поповнюється художніми творами постмодерністів, серед яких М. Слабошпицький, М. Матіос, В. Фольварочний, І. Роздобудько, В. Гужва, В. Баранов, Г. Пагутяк, І. Карпа, П. Вольвач, Д. Корній і багато інших.

Як відомо, загальний сенс будь-якого виховання, зокрема мовного, патріотичного, полягає у впливові на свідомість, волю та поведінку студента з метою формування цілісної громадянської позиції, що ґрунтується на високих морально-етичних ідеалах.

Навчальний рік у коледжі вже традиційно розпочинається з урочистого підняття Державного Прапора та виконання Державного Гімну України.

Студенти перших курсів займаються в гуртках загальноосвітніх дисциплін ведуть пошукову роботу загальнонаціонального та патріотичного спрямування, що сприяє формуванню у підлітків загальнолюдських цінностей: людини-громадянина, патріота.

Скільки разів за історію становлення нашої держави нам доводилося відстоювати свою незалежність, народну гідність, доводити, що ми – окрема, єдина, сильна та нездоланна нація.

Саме тому щороку відбуваються студентські конференції, присвячені великим українцям кінця ХХ – початку ХХІ століття – «Видатні постаті періоду незалежності».

Як не прикро, але доводиться визнати, що гіркі випробування, які випали на долю України, ще не закінчилися. Важко усвідомити той факт, що у ХХІ ст., у час стрімкого розвитку демократизації суспільства, ми змушені відстоювати суверенність своєї держави. Сьогодні гинуть кращі сини та дочки України, герої, які безстрашно борються за справедливість, виборюють те, що належить їм по праву.

Таким чином, навчально-дослідницька діяльність стає обов'язковою в освітньо-виховному процесі нашого закладу освіти,

створює мотивацію пізнавальної активності, розвиває й поглиблює клінічне мислення як крок до мовної самореалізації особистості студента, як складову частину формування особистості майбутнього медика.

Дослідивши проблему психологічних особливостей організації виховних заходів у вищій школі, ми усвідомили проблему зниження інтересу молоді до художньої літератури, класичної музики, театру, живопису, інших витворів високого мистецтва, невміння організувати активне і змістовне дозвілля. За роки навчання студенти майже не знайомляться з історичними і архітектурними пам'ятниками міст, де навчаються. Музеї, картинні галереї, концертні зали і театри стали фінансово недоступними для більшості. Створити належні умови для розвитку та задоволення культурних потреб студентів – надзвичайно важливе завдання адміністрації ЗВО.

Саме тому за сприяння директора коледжу Білика Любомира Степановича викладачам і студентам презентовано не один концерт, виставу чи просто цікаву зустріч з талановитими людьми. У нас гостювали: народний аматорський (зразковий) академічний хор «Сонячний струм» Тереховлянського вищого училища культури, актори ТУСК «Обнова», солісти Національної опери України, лауреати Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів і фестивалів брати Петро та Павло Приймаки, письменник Михайло Слабошпицький, український академічний фольклорно-етнографічний ансамбль «Калина» з м. Києва, представники Міжнародної громадської організації «Міжнародна освітньо-культурна асоціація», народний артист України Олег Марцинківський, артист Тернопільської обласної філармонії Олександр Юрик, володар Гран-прі конкурсу «Ліра Гіппократа» Юрій Футуйма, поетка Ірина Брунда, заслужені артисти України Дмитро та Назарій Яремчуки, заслужений діяч мистецтв України Степан Галябарда, композитор і народний артист України Остап Гавриш з донькою Маріанною, заслужений майстер народної творчості Володимир Шерстій ...

Переконана, після таких зустрічей молоде покоління не втратить віри в те, що вони, українці, зможуть досягти великої мети – побудови економічно сильної та духовно багатой, вільної й демократичної України, якою пишатимуться нащадки.

У вирі буднів ми не забуваємо про найголовніше – навчати студентів бути справжніми Людьми. Адже покликання медика – допомагати іншим, бути чуйним та небайдужим до чужого горя, лікувати тіло і душу.

Сучасний етап розвитку суспільства потребує особливої уваги до формування духовної сфери випускника вищої школи. Сьогодні як ніколи вимагається створення умов для прояву вільної, творчої і моральної особистості, якій притаманна інтелігентність. Становлення такої особистості можливе тільки за умов збереження й відродження національно-патріотичного виховання, духовно-історичних цінностей своєї країни, пріоритетного розвитку культури, науки й освіти як джерел прогресу суспільства з гарантованим майбутнім. Така система роботи – це вагомий крок до мовної самореалізації особистості студента.

Починаючи з березня 2020 року, пандемія коронавірусу спричинила вимушений період карантину. Стихли спустошені аудиторії, та це не вплинуло на освітній процес. Нові умови праці спонукали до пошуків альтернативних методів. Колектив коледжу гідно прийняв виклики дистанційного навчання, оскільки у нас вже давно функціонує система Moodle, де розміщено матеріали навчально-контролюючого характеру. Для студентів тут справжня скарбниця тематичних лекцій, тестових завдань, що дає змогу підготуватися до ДПА, ЗНО та Кроку-М. Викладачі мають доступ до всіх статистичних даних, що допомагає здійснювати контроль і оцінювання.

В організації зворотного зв'язку допомагають сервіси Zoom, Viber. Це дає можливість онлайн аудіо- та відеозв'язку. Кожне таке заняття – це своєрідний тандем студента й викладача. Відеоконференції Zoom є надійним способом ідентифікації студентів для проведення заліково-екзаменаційної сесії, захисту практик. Дистанційне навчання в умовах карантину – досвід для всіх, хто так чи інакше пов'язаний з освітнім процесом. А тому робимо все для того, щоби під час дистанційного навчання студенти абсолютно не відчували дистанції.

Викладачі коледжу, як і завжди, виконують свою роботу з любов'ю.

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Особистісно-зорієнтоване виховання: шляхи реалізації. *Рідна школа*. 1999. № 12.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.). Київ : Райдуга, 1994.
3. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 2-ге вид., перероб. і доповн. Київ : Знання-Прес, 2002.

Н. В. МАШОНСЬКА, Л. М. САЛМАНОВА

Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж
імені Ф. Я. Тимошенка

**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В КРАСНОГРАДСЬКОМУ
АГРАРНО-ТЕХНІЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ
ІМЕНІ Ф.Я. ТИМОШЕНКА**

Що означає бути українським патріотом сьогодні?

По-перше, бути свідомим, освіченим, моральним і активним громадянином України, піклуватися про інтереси та історичну долю країни, її міжнародний авторитет.

По-друге, з повагою ставитися до історичного минулого українського народу, його мови, традицій, звичаїв і обрядів, героїчних подвигів предків, берегти пам'ять про них. Адже героїзм є найвищим критерієм українського патріотизму і національної свідомості.

По-третє, палко любити Україну, виявляти готовність заради неї на самопожертву, самовіддано захищати її від зовнішніх та внутрішніх ворогів, сумлінно працювати для примноження здобутків української економіки, науки, культури і спорту.

І саме в наш непростий час становлення патріотизму, національної самосвідомості молоді має стати центральним у виховному процесі. Недостатня ж увага до цього надзвичайно важливого феномена поглиблює духовну кризу молодого покоління, бо патріотизм, як ціннісне ставлення до Батьківщини, є станом духовним. Духовно черства людина не матиме патріотизму зовсім. Патріотизм як любов до свого народу, нації, Батьківщини є справою внутрішньої свободи людського добровільного самовизначення.

Тому в сьогоднішніх умовах становлення громадянського суспільства в свідомості нації, народу, етнічно культурної, мовної єдності, національної неповторності, вагомості, національно-патріотичного суспільства, державотворення ми маємо виховувати свідомих патріотів України, керуючись принципами гуманізму, свободи, демократії, громадянського миру і національної злагоди.

На наш погляд, виховання національного патріотизму має починатися не з політичних чи соціальних підходів. Найбільш глибокими чинниками, які впливають на розвиток патріотичних почуттів, є чинники натуралістичні. Людина, як істота біологічна, належить до світу природи. До цього ж світу належать і її родинні зв'язки, звичка до певного географічного ландшафту і духовний стан,

який гармонійно пов'язаний з довкіллям, оточенням, з тим, що ми називаємо домівкою, рідним краєм, малою Батьківщиною. А вже з цього має виростати патріотизм «дорослий», патріотизм у широкому розумінні. Навчившись розуміти, цінувати, шанувати й любити свій «острівець України», молоде покоління зможе усвідомлювати й масштабніші державні національні цінності.

До основних національних цінностей слід віднести такі: українська ідея; державна незалежність України; патріотизм, готовність до захисту Батьківщини; почуття національної гідності; історична пам'ять; пошана до державних та національних символів, до державного Гімну; пошана до Конституції України; прагнення побудувати справедливий державний устрій; сприяння розвитку духовного життя українського народу; шанобливе ставлення до рідної мови; дбайливе ставлення до національних багатств, рідної природи. Патріотизм має бути не віропідданським, а громадянським.

Важливою якістю українського патріотизму має стати його дієвість – турбота про благо народу, сприяння становленню й утвердженню України як правової, демократичної, соціальної держави, готовність відстояти незалежність Батьківщини.

Бути патріотом – значить духовно піднятися, усвідомити в Батьківщині безперечну цінність, яка насправді й об'єктивно їй притаманна, і приєднатися до неї волею і почуттям. Водночас – відкрита в самому собі відданість Батьківщині і спроможність радіти її успіху, любити її, служити їй, з'єднати свою долю з її долею.

Любов до Батьківщини поєднується з вірою в неї, в її покликання, прекрасне майбутнє, що обов'язково прийде. І хоч як важко сьогодні народу України, справжній патріот, керуючись живим досвідом і героїчним минулим, вірить, що він здолає свої історичні випробовування і вийде з них зміцнілим і одухотвореним.

Велику увагу приділяють у нашому закладі освіти національно-патріотичному вихованню. У коледжі маємо великий досвід у проведенні найрізноманітніших заходів з цього питання:

- опікуємося долею ветеранів, дітей війни, особливо самотніх;
- проводимо засідання круглого столу, де обговорюємо проблемні питання минулого, сьогодення, завтрашнього дня України;

- щороку проводимо огляд творчих робіт студентів, які представлені рефератами, дослідницькими роботами з вивчення історії рідного краю, творами, у яких студенти виказують власне ставлення до тих чи інших подій, до діяльності історичних особистостей чи політичних лідерів, і через усі ці роботи проходить ідея патріотизму;

- студенти та викладачі технікуму брали активну участь у республіканському фестивалі «Софіївські зорі». Народні пісні, які звучали у виконанні зведеного хору, а також капели бандуристів – бездонне джерело, з якого можна черпати й натхнення до праці на благо Вітчизни, й незламну силу духу для формування справжнього громадянина України.

Дієвою формою національно-патріотичного виховання вважаємо також інформаційно-тематичні та виховні години: «Моліться, люди, за Україну вони загинули колись ...», «Народ мій є! Народ мій завжди буде! Ніхто не перекреслить мій народ!», «Вічна слава безсмертю хоробрих, які кличуть на подвиг живих!»

Для успішного розвитку нашої державі потрібні українські патріоти – так само, як і для щастя українського народу потрібна суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава Україна.

Т. В. КУЗНЕЦОВА

ДП «Київський хореографічний коледж»

РОДИНА ЯК ПРОВІДНА ЦІННІСНА ОРІЄНТАЦІЯ

Від народження дитина отримує: а) життєву енергію і час людського життя; б) чотири емоції (задоволення, роздратування, жах, подив); в) маленьке тіло, яким не керує; г) здатність до фізичного, психологічного, соціального, духовного розвитку, завдяки освоєнню культурної спадщини з допомогою батьків і вчителів.

Не випадково у людському суспільстві найвище шанування (обожнення) отримують батько-вчитель, матір-вихователь і вчитель-вихователь. А українська народна педагогічна психологія стверджує «якщо хлопець і дівчина не вміють співати, танцювати, малювати, грати на музичних інструментах, писати писанки, не знають молитов, сценаріїв сімейних, народних релігійних і державних свят (святе), то вони будуть поганими батьками і матерями, і народять дерев'яних або кам'яних (не чуйних) дітей, а їх сім'я і рід розпорощаться».

В наш час до основних складових освоєння культурного надбання належать: сім'я, рід (кілька поколінь), дитсадок, гуртки, вулиця, школа, вищі, виробничі колективи, театри, музеї, виставки, церкви і собори, бібліотеки, інтернет, ЗМІ, сади і парки, архітектурний і природний дизайн, туризм тощо.

Якщо ж звернути увагу на кількість і якість функціонування цих інституцій соціалізації, то одразу впаде в око, що після світових війн ХХ ст. в Україні не залишилося жодної повної родини, куди саме і має прийти немовля. Тобто зруйновано систему відтворення і створення тонких людських відносин, тонкого емоційного і духовного інтелекту. Більш того, переважна більшість сучасних сімей неповні (без батька). Школа ж і виші, де, як правило, працюють жінки, пристосовані для розвитку здебільше раціонально-логічного інтелекту.

При цьому повним знанням є те, коли поінформований випускник може не лише застосувати його на практиці, але й навчити іншого. Тобто вміє задіяти спілкування як спосіб пізнання і розвитку себе та іншого, як інструмент створення людських відношень (емоційно забарвлені зв'язки) і почуттів. Або ж того поля позитивних енергій, в якому тільки і народжуються як різні види любові, так і натхнення, і бажання творити та відтворювати життя у всій його родинній, дружній і професійній різноманітності проявів.

Невипадково календар сценаріїв свят, що передбачає опанування різних видів мистецтва, особливо мистецтвом стати і бути людиною (словом у плоті), або ж мистецтвом живої духовності (натхненної мрії у всіх її проявах і здійсненнях) стає родинним навчально-виховним планом для кожного члена сім'ї. А сім'я і рід – основною духовно-матеріальною ціннісною орієнтацією України, її провідною національно-патріотичною ідеєю, як воно і було від початку культурних часів, про що говорять донедавна психологія і педагогіка мовою повчальних міфів і притч, прислів'їв і приказок, які опікувалися народженням і створенням людини.

Мистецтво – це більше, ніж мрія і образ життя. Разом з освітою воно відіграє провідну роль у народженні і формуванні нових поколінь. Починаючи від художнього (образного) слова до сучасного кінематографа, музики, пісні, живопису, графіки, танцю, зінтегрованих вистав тощо, воно стає найефективним способом виховання, відтворення і створення людських відносин і почуттів, мовою звуків, форм, кольорів, рухів людського тіла, світла і тіні, енергії взаємодії, соціально значущих обличч тощо.

Наші культурно-історичні попередники слушно вважали, що спочатку діти мають бути занурені у мистецтво і лише потім у теоретичні, прикладні і практичні науки з їх поняттями і категоріями.

Сучасна молодь із зацікавленням дивиться не на президентів, генералів, юристів, бізнесменів тощо, а на соціальні обличчя найкращих майстрів мистецтва, які підносять її над станом біоробота («метро-робота-сон») до творчого натхнення і

самопізнання, до опанування усіма видами часу, слова і любові. До розуміння того, що родина – це аскеза батьків і матерів, які присвячують своє життя вихованню дитини у творчій атмосфері родини і які дарують своїм дітям реальну енергію благословення на подальше творче життя.

Діти з таких родин не підвладні застарілій соціальній матриці з її формулою експресії хтивості до сексу, долару, блудослів'я, влади, слави і т. інше. Навпаки, вони сприймають сім'ю як маленький світ мрії, натхнення, надії, впевненості, в якому ніхто не переносить провину дорослих (суспільства, держави) на совість дітей.

Чому досі надто мало міцних родин, завдяки яким тільки і може розвиватися українська держава і суспільство? Хіба тому, що колись у світі «переможці» привласнили тіло інших (рабовласництво). Потому відібрали землю, на якій здавна жили і працювали родини (феодалізм), а подальшими кроками життєву енергію, час людського життя і робочу силу. Що стосується теперішнього часу, то відбирається свобода думки, пересування, поведінки.

Для цього верхівка за допомогою ЗМІ навіює неповагу до батьків, матерів і вчителів, до родинного життя і знань щодо розвитку сім'ї і внутрішньої людини (а не зовнішнього біоробота), того, хто є і якими мають бути хлопчики і дівчатка, юнаки і дівчата, батьки і матері.

Чому саме в сімейному житті дозріває чоловік (його розум, мужність, щедрість тощо) і дружина (жінка, матір, сестра, донька, кохана)? Чому саме в родині вони досягають істинного «Его» (Віра, Надія, Любов – вищі психологічні механізми саморегуляції, синтез почуття, розуму, волі)? І як втрачають помилкове «его» (хтивість, заздрість, у т. ч. до творчого духу, ревність, жадобу, помсту тощо)? В яких інституціях виховувати юнака і дівчину, які б уважно, обережно, дбайливо ставилися один до одного, створили справжню сім'ю і народили б і виховали духовно обдарованих дітей? Потім школа і виш з їх вузькоматеріальною та вузькопрофесійною підготовкою.

Крім того, чому найкращу освіту можуть отримувати лише діти «китів», читати дуже дорогі книжки і слухати найкращих професорів – носіїв культури і знань своєї справи? І чому для усіх інших («планктона») – «онлайн» і «папірець» про так звану середню чи вищу не потрібну на ринку праці вузькоматеріалістичну і вузькопрофесійну недоосвіту?

Чому ще й досі до жонатого та одруженої не ставляться з відповідною повагою як до тих, хто взяв на себе більше зобов'язань

щодо духовної праці? Чому вільних чоловіків і жінок, яких стає все більше, не сприймають як розпусників?

Чому молодь до 30 років вбачає в своїх батьках і дідусях «прокляту совдепію», а до 40 років, каже що може ті щось і знають, але їм це не потрібно? Чому 50-літні свідчать, що батьки подорослішали, а 60-70-літні жаліються і плачуть, що не встигли поговорити з ними?

Чому брехнею весь час прикривають правду, у т. ч. про те, як зачати, народити і виховати обдаровану людину? Адже симптомом людського життя є лише свідомість, а не дихання, серцебиття, рух (машина), бо це є і у тварин.

Чому тих жінок, які мають у 6-9 разів більше емоційної енергії, ніж чоловіки, не бережуть, не захищають, а вбачають в них лише предмет для сексуальної розваги? Адже жінка – це емоційний інтелект і пальці світу, відрубавши які країна перестає відчувати пульс життя і хворіє на бездуховну глухоту, сліпоту, алергію. Чи не прийшов час створювати в мистецтві й освіті взірці для наслідування молоддю духовної праці вихователів, розуміння того, що почуттям і словом, немов смичком по струнам Любові, вона творить сама себе, свій дім і Дім країни (планети), де сукупний прогрес вимірюється здоровими, хорошими, талановитими дітьми?

Т. О. ШЕВЧЕНКО, Т. Б. ЛАШКО

ВСП «Аграрно-економічний фаховий коледж ПДАУ»

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – СКЛADOVA ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗФПО

Соціальні перетворення в українському суспільстві змінили орієнтації у галузі освіти та вимагають удосконалення освітнього та виховного процесу в навчальних закладах. Головна стратегія педагогічної діяльності завжди була спрямована на:

- формування духовного світу особистості;
- формування і розвиток потенційних можливостей та здібностей студента;
- формування морально-етичних цінностей.

Список можна продовжувати нескінченно, але хотілося б виділити сучасний і найголовніший аспект – виховання кожного студента як громадянина України, патріота своєї Батьківщини, вільної, демократичної, соціальної, з власним поглядом та думкою про життя особистості.

Сьогодні звідусіль лунають такі слова, як «патріотизм», «свобода», «незалежний». Тому можна сказати, що на піку популярності є національно-патріотичне виховання. Раніше це також було актуально, але такого розголосу точно не набувало. Що ж таке національно-патріотичне виховання? Як його можна характеризувати? Національно-патріотичне виховання – один із головних векторів формування у молоді високої національно-патріотичної свідомості, соціальної активності, почуття патріотизму та гідності до Батьківщини, поваги до Конституції, розуміння та дотримання національних цінностей. Під «молоддю» ми маємо бачити наше майбутнє, тому й методику виховання необхідно підбирати відповідно до нього.

Складовою патріотичного виховання є усвідомлення людиною своєї приналежності як громадянина. Виховання в першу чергу особистості, а потім – патріота своєї держави. Все починається з родини. Дитина – це дзеркало морального життя батьків, їх поглядів, уявлень, роздумів. Саме з колиски закладаються задатки для майбутнього. Батьки – це перші носії інформації для малюка, які стоять у штурвала і можуть повернути корабель у правильному напрямку. У сім'ї шліфуються найтонші грані людини-патріота, людини-громадянина, культурної людини та й загалом ЛЮДИНИ. У родині, образно кажучи, закладаються перші насінини, які потім пускатимуть коріння (переважно батьківська генетика), далі ростимуть гілки, квіти й на самій вершині зрітимуть солодкі плоди (але не кожне дерево може давати плоди, тим більше солодкі). Тобто саме у люблячій, грамотній сім'ї з правильною методикою виховання дитини виростають плідотворні дерева, плодами яких у майбутньому живиться держава [2, с. 246]. Підбиваючи підсумок, можна сказати, що виховувати справжнього громадянина своєї країни треба починати ще з дитинства. Початком цього етапу є проміжок часу, коли дитина вперше усвідомлює себе особистістю – у колі друзів, вдома, у середовищі, в якому живе. Саме тому вона має знати про те місце, де навчається, спілкується, живе, яке коротко можна назвати – мала Батьківщина. Для дітей батьки є фундаментаторами. Але разом з цим і постає проблема, тому що не всі знаходять час на свого малюка або ж навпаки вони породжують вседозволеність. У зв'язку з цим виникає необхідність виконувати роль «укладача цінностей» – викладачам. Що значно погіршує ситуацію, адже як говорилося раніше: «патріотизм має зароджуватися з колиски». Тому замість того, щоб закріпити цю любов, знання, викладачі виконують подвійну роль і методика правильного національно-патріотичного виховання видозмінює свою структуру.

Патріотизм покликаний саме для того, щоб дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, для збереження культури, звичаїв, обрядів та традицій наших предків, формуванню в Україні національної свідомості, що передбачає трансформацію морально-етичної, правової культури й ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини. Суспільство, яке здатне функціонувати на засадах свободи, гуманізму, соціальної справедливості може гарантувати умови для зростання добробуту народу. Тобто суспільство, яке виступає одним цілим механізмом розбудови не для магнатської, а народної демократії, України правової, виступає, з одного боку, джерелом опозиції державній владі, а з іншого – взаємодоповнює її, реалізуючи розвивальну і контрольну функцію. Аналізуючи вищесказане, зробимо висновок, що патріотизм нині невідкладною потребою й для держави, якій потрібно, щоб сучасне покоління стало патріотами, національно свідомими громадянами, які здатні забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі – вийти на рівень європейських країн і тим самим створити краще майбутнє.

Провідну роль у вихованні молоді належить українській мові. Національна мова – важливий аспект патріотичного виховання. Відповідно до соціологічних опитувань на 2020 р. у повсякденному житті спілкуються українською мовою сумарно 46,9 %, що є досить малою часткою, адже наша державна мова – українська. І. Огієнко та В. Сухомлинський зазначали: «Найважливіша ознака нації – рідна мова, а нею витворена культура, яка стає душею народу, її духом». Студентська молодь має усвідомити, що без опанування національної мови неможливо стати патріотом, повноцінним громадянином своєї Батьківщини та й просто інтелігентною людиною та кваліфікованим працівником.

Проблема, що призвела до такої низької статистики, криється у соціальних мережах. З малого віку дітям дають гаджети для перегляду російськомовних мультфільмів, блогерів і тим самим батьки породжують мовний конфлікт. Сучасні підлітки значний час проводять в *instagram*, *telegram*, *facebook*, а особливо у *Tik Tok*, де популяризовано говорити та знімати відео переважно російською мовою. Крім того, із використанням соціальних мереж відбувається порушення таких проблеми, як: булінг, вербальне спілкування і т. інше. Також загострює мовне положення в Україні війна з Росією та особливо – міграція за кордон. Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції гідності, обставини, пов'язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі, зміцнення країни, активної громадянської позиції. Оскільки першою цеглинкою у фундаменті

національно-патріотичного виховання є рідна мова, то відповідно до цього необхідно приділяти велику увагу до виховання україномовних нащадків.

На прикладі закладу освіти ВСП «Аграрно-економічний фаховий коледж ПДАУ» патріотичне виховання здійснюється не лише на заняттях, а й на гуртках, екскурсіях до визначних місць, вивчення пам'яток історичної спадщини України. Хореографічні колективи «Luwien» та «Бриліант» ставлять сучасні постановки, але зі збереженням звичаїв та традицій українського народу – «Вербовая дощечка», «Українська хода», у цій композиції використовується українська символіка – вінок зі стрічками, вишиваний рушник, коровай. З легенд ми знаємо, що Господь Бог наділив землю неоціненним даром – піснею. На дзвінкі голосочки багатий й ВСП АЕФК ПДАУ, маємо в арсеналі пісні: «Ми молоді» – актуальна пісня, оскільки виховується дійсно молоде покоління, на якого покладаються великі надії на краще життя. Її виконує ансамбль «Барвінок»; «При долині кушч калини» – збереження та відтворення у сучасній інтерпретації народного фольклору студентами закладу освіти; «Гиля, гиля»; «Сонце низенько» – виконує хор. У коледжі також організовано волонтерську діяльність. Волонтерський загін «Добрі серця» проводить акції для збору коштів, речей, продуктів харчування військовим; відвідують постраждалих у госпіталях; на свята формують корисні подарунки для того, щоб воїни в окопах відчували атмосферу домашнього затишку. Разом із тим куратори та викладачі відкривають на заняттях, виховних заходах яскраві сторінки України, прищеплюють любов до української багатогранної мови, повагу до символіки, Конституції, виховують культурного національно-свідомого громадянина, який шанобливо ставиться до своєї Батьківщини.

Навіть зараз, у такий нестабільний час для усього світу – епідемічної ситуації щодо COVID-19 працівники закладу освіти не лише проводять навчальні пари, а й продовжують займатися патріотичним вихованням студентів: до Дня козацтва та Дня захисників та захисниць України організований конкурс малюнків – «Ми – нащадки козацького роду» та створення відеопривітання, яке містило гру на бандурі в супроводі контемпу (2021); для збереження коду нації та до Дня Всесвітнього писемності та мови – написання диктанту (2020); флешмоб до Дня вишиванки (2021); літературний флешмоб з нагоди 150-річчя відомої української письменниці, поетеси, публіцистки Лесі Українки.

Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що національно-патріотичне виховання – це дійсно складова виховного процесу ЗФПО. Воно сприяє єднанню українського народу,

зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави. Сьогодні ця тема залишається актуальна і для продукування розвитку КМУ України затвердив 30 червня 2021 року першу в Україні Державну цільову соціальну програму національно-патріотичного виховання на період до 2025 р. [1, ст. 1]. Без любові до своєї Батьківщини, без утвердження гідності та поваги до рідної землі, яка виростила кожного із нас, без ідеї нації як політичної спільноти, об'єднаної історичною долею, національною мовою, інститутом громадянства, без визнання цінності людської особистості, без продукування й культивування науки, політики, не потрібно сподіватися на формування кваліфікованого фахівця своєї справи, що укладає основу для майбутнього нашої держави. Оскільки майбутнє за нашими дітьми, які обов'язково мають бути свідомими патріотами своєї Батьківщини.

Список бібліографічних посилань

1. URL : <https://www.kmu.gov.ua/>
2. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ : Рад. шк., 1978. 263 с.
3. URL : <https://patriotua.org/rozdil-normatyvni-dokumenty/>
4. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-п#Text>
5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#n15>
6. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-п#Text>

Н. В. МОШЕНСЬКА

Харківський фаховий коледж спорту

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У КОНТЕКСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ ОЛІМПІЙСЬКОГО РЕЗЕРВУ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Сьогодення українського суспільства в умовах радикальних соціально-економічних, політичних, загальносвітоглядних трансформацій характеризується, на жаль, окрім іншого, й викривленням, а подекуди й знеціненням традиційних моральних норм і установок молодого покоління, незнанням історії і, відповідно, невизначеністю молоді в оцінюванні як історичного минулого держави, так і подій її сьогодення. В умовах, коли наша держава, з одного боку, зазнає суттєвих суспільних перетворень,

а з іншого, перебуває у стані загрози втрати незалежності, виникає нагальна потреба системного переосмислення і пріоритетом гуманітарної політики виступає національно-патріотичне виховання в умовах фахової підготовки.

Національно-патріотичне виховання є важливою складовою системи фахової підготовки спортсменів олімпійського резерву, яка в умовах інтернаціоналізації, інтеграційних процесів, що відбуваються в Україні, європоцентричності та у контексті подальшої розбудови світового соціуму реалізується у формуванні ціннісної особистості спортсмена-патріота, з активною життєвою позицією, сформованим світоглядом, діяльність якого у майбутньому детермінує розвиток і добробут України.

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» дає визначення національно-патріотичному вихованню дітей та молоді як комплексній системній і цілеспрямованій діяльності органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [1].

Нормативним підґрунтям національно-патріотичного виховання спортсменів олімпійського резерву виступає, перш за все, Конституція України, закони України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про громадянство України», а також низка інших правових приписів, серед яких: Постанови Верховної Ради України: «Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні на тему: «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді», «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», Постанови Кабінету Міністрів України: «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки», «Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання», «Про внесення змін до Положення про Міністерство молоді та спорту України», Укази Президента України: «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», «Про День Соборності України», «Про День захисника України», «Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні», «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України», «Про заходи щодо поліпшення

національно-патріотичного виховання дітей та молоді», «Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді», Закони України: «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті», Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України», Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів щодо підвищення рівня патріотичного виховання учнівської та студентської молоді шляхом проведення на постійній основі тематичних екскурсій з відвідуванням об'єктів культурної спадщини» тощо [2].

Актуалізація національно-патріотичного виховання у контексті фахової підготовки спортсменів олімпійського резерву в умовах інтернаціоналізації має на меті сфокусувати увагу на формуванні патріотизму як базової якості особистості, яка розуміє важливість національної самоідентифікації та ініціативи. Разом з тим вкрай важливим є загострення фокусу уваги на тому, що патріотизм базується не на належності до певного етносу, який став складовою нації, а на належності до громадянського суспільства як соціальної спільноти, що існує на певному терені та перебуває під юрисдикцією однієї держави [3, с. 4].

Інтернаціоналізація у спорті вищих професійних досягнень – це перетворення спорту на явище, яке має істотний вплив на всі аспекти українського державного простору. Тому найголовніші акценти національно-патріотичного виховання спортсменів олімпійського резерву можна звести до таких:

- побудова загальної системи національно-патріотичного виховання спортсменів на особистісному емоційно-моральному й ціннісно дієвому ставленні до країни-Батьківщини, своєї нації, як важливої складової національної безпеки (власне кажучи, на конституційному патріотизмі);

- наскрізне формування (через увесь освітньо-тренувальний процес, внутрішньодержавні та міжнародні закордонні збори, змагання, обмін досвідом, кваліфікації) на всіх етапах становлення спортсмена-олімпійця самоідентифікації зі своєю державою, почуття гідності і гордості за власні досягнення, як громадянина країни, і здобутки свого народу в усіх сферах публічності,

- навчання та формування сталих навичок толерантної, недискримінаційної комунікації, тобто навчання жити й працювати у повазі до інших держав і народностей;

- формування розуміння необхідності зберігати, захищати унікальність культури власної країни, примножувати її здобутки спортивними перемогами і, таким чином, позиціонувати та

утверджувати Україну на світовій арені як високорозвинену, конкурентоспроможну державу;

- відповідно до закріпленого у ст. 34 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» статусу державної мови у сфері спорту, яким встановлено, що спортивні заходи, у т. ч. міжнародні, проводяться в Україні державною мовою, формування у спортсменів олімпійського резерву культури мовлення, навичок публічних виступів, коментарів, інтерв'ювання, ведення пресконференцій тощо;

- урахування у побудові роботи з національно-патріотичного виховання специфіки учнівства із соціальним статусом внутрішньо переміщених осіб, а також специфіки реалізації програми патріотичного виховання у закладах освіти, що перебувають безпосередньо у зоні АТО/ООС;

- виокремлення сучасних стереотипів, які гальмують процес національно-патріотичного виховання, та організація відповідної роботи щодо їх подолання (вбачається як спільна системна робота із залученими фахівцями: практичний психолог, соціальний педагог, юрисконсульт, викладачі історії, географії, предмету «Захист України», громадянська освіта тощо);

- максимально активне залучення спортсменів олімпійського резерву до участі у Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі «Сокіл» («Джура»);

- уведення та/або посилення ролі краєзнавчого компонента у загальній системі підготовки фахової передвищої освіти (формування усвідомлення як загальнонаціональних надбань, так і регіонального різноманіття).

Таким чином, національно-патріотичне виховання у контексті фахової підготовки спортсменів олімпійського резерву в умовах інтернаціоналізації, за влучним зауваженням Уповноваженого із захисту державної мови, має бути комплексним і концентруватися як на досягненні спортивного результату, громадянській позиції, так і на принципах спортивної дипломатії. Спорт має національну ідентичність, а провідні спортсмени – це не про конкретну особу чи збірну, а, насамперед, про імідж, авторитет і репутацію країни загалом.

Список бібліографічних посилань

1. URL : <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/natsionalno-patriotichne-vihovannya-ditey-ta-molodi> (дата звернення: 02.11.2021).

2. URL : <https://sport.gov.ua/nacionalno-patriotichne-vihovannya/zakonodavstvo> (дата звернення: 02.11.2021).

3. Бех І. Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.

М. А. ОМЕЛЬКО

ВСП «Могилів-Подільський технологіко-економічний фаховий коледж ВНАУ»

З ДОСВІДУ РОБОТИ КУРАТОРА ГРУПИ ІЗ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЗАСОБАМИ РОДИННО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Національна свідомість здобувачів фахової передвищої освіти формується відповідно до Плану національного виховання, а також планування виховної роботи в окремій навчальній групі. Саме тому колектив коледжу працює в напрямі виконання завдань, що спрямовані на: утвердження в свідомості й почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України; виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки; культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережливого ставлення до природи; формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю; виховання поваги та любові до державної мови; культивування ставлення до солдата як до захисника Вітчизни, героя тощо.

З цією метою впродовж навчального року в групі нового набору проведено годину національного виховання «Жовто-блакитний колір нашої свободи», виховну годину «Немає вищої святині, ніж чисте сяйво доброти», урок державності «Громадянська відповідальність та обов'язок», годину спілкування на тему «Рідний край Подільський – вишнева гілка України». У жовтні відвідали Вечір до Дня захисника Вітчизни «Я єсть народ, якого Правди сила ніким звойована ще не була!» та ін. Проведено діалог на тему «Неприпустимість расової та національної ворожнечі», де також звернуто увагу на іноземних студентів.

З метою розвитку волонтерського руху студентів постійно залучаю студентів до різних акцій доброти, милосердя. Для ознайомлення з визначними історичними місцями проведено екскурсію до пам'ятки української історії та культури «Буша».

Для здійснення родинного виховання в освітньо-виховному процесі з групою як куратор працюю для забезпечення гармонійного взаємовпливу на всебічний розвиток студентів з боку сім'ї та викладачів коледжу. Тому моя діяльність та й викладачів, які читають у групі, пов'язано з визначенням рівня виховної активності батьків, ступеня їх впливу на формування особистості студентів. Адже знання сім'ї означає вміння оцінити характер її впливу на особистість, виявити тенденції розвитку, які вона створює як первинний соціум, знайти психологічні основи встановлення контактів із сім'єю.

Ще з початку навчання в коледжі провела анкетування з-поміж студентів щодо вивчення стосунків в сім'ї, а також серед батьків. За результатами анкетування, склала соціальний паспорт групи, в якому відображено: всього студентів, з них юнаків, дівчат; неповні сім'ї, малозабезпечені сім'ї, багатодітні сім'ї тощо.

Психолого-педагогічну освіту в закладі освіти спрямовано забезпечити батьків необхідними знаннями, основами педагогічної майстерності, ознайомити з актуальними питаннями виховання з урахуванням вікових особливостей і вартісних інтересів, встановити контакти батьків з викладачами у виховній роботі. Форми її проведення різноманітні. Так, наприклад під час батьківських зборів обговорено питання, що стосуються ролі сім'ї в вихованні студентської молоді, моральних цінностей сім'ї і студента, шкідливих звичок, режиму дня і харчування тощо.

Досить цікава форма співпраці – це залучення батьків до проведення групових заходів, наприклад, у травні разом із батьками і студентами коледжу взяли участь у родинному святі до Дня Матері. Також залучала батьків до проведення конкурсу талантів та «Міс коледжу».

З метою утвердження в свідомості й почуттях особистості патріотичних цінностей разом із групою Б 62/9-20 проведено виховну годину до Дня Збройних сил України, в якій взяли участь 19 здобувачів освіти (проведення заходу висвітлено в соціальних мережах <https://m.facebook.com/groups/810012846072200/permalink/1170086536731494/> та місцевій пресі – Щотижнева газета «Краяни», № 49 (1287) від 09.12.2021). Ведучі заходу представили всім присутнім мужніх захисників, батьків та братів студентів групи, які завітали до коледжу, а також тих, хто не зміг бути присутнім через виконання своїх військових обов'язків: Брухаль О.Л., Бурлаков В.А., Мельник В.М., Мамаєв Ю.О., Думанський О.А., Опольський Ю.О., Тименюк Д.А., більшість яких є учасниками АТО. На почесному місці вихованці зібрали всі нагороди та відзнаки, які засвідчують героїзм наших захисників. Виступи та музичні композиції

патріотичного спрямування нікого не залишили байдужими. Здобувачі освіти дякували кожному захиснику, хто, ризикуючи власним життям, з честю і гідністю виконує свій громадянський і військовий обов'язок. До молодого покоління із закликом у майбутньому стати мужніми захисниками України звернувся випускник коледжу, військової кафедри Вінницького національного аграрного університету, лейтенант Тименюк Д.А. Хвилиною мовчання вшанували пам'ять усіх, хто загинув, захищаючи свій народ, рідну Україну.

Всі учасники заходу зрозуміли основне – тільки глибока й усвідомлена любов до рідної землі, прагнення захищати її спонукає людину з повагою ставитися до почуттів інших, бути небайдужим до трагедій Вітчизни й народу. У пам'яті сьогоднішніх і майбутніх нащадків назавжди збережуться подвиги багатьох поколінь воїнів-захисників, їх безмежна відданість і любов до рідної землі, мужність та героїзм.

Крім того, зміцненню дружніх стосунків між студентами і батьками сприяють також індивідуальні консультації, бесіди, які проводять педагогічні працівники коледжу. В ході їх проведення батьки отримують реальне уявлення про студентські справи та поведінку, а викладачі – необхідні відомості для більш глибокого розуміння кожного студента.

На завершення, слід зазначити, що співробітництво коледжу і батьків є процесом цілеспрямованої співпраці, який починається з урочистої лінійки-посвяти в студенти і закінчується святом вручення дипломів випускникам і спрямований на підвищення рівня педагогічної культури батьків, на зміцнення взаємодії коледжу та сім'ї, на посилення її виховного потенціалу, а також на залучення батьків до виховання у студентів любові до обраної професії.

Список бібліографічних посилань

1. Кобильченко В. В. Формування особистості як психолого-педагогічна проблема. *Нові технології навчання*. 2001. Вип. 31.
2. Корольчук О., Поночовний М. Організаційно-виховна робота серед студентів. *Освіта*. 2004.
3. Омелько М. Адаптація студентської молоді – важливий фактор формування свідомого ставлення до навчання, праці, громадських доручень. *Виховна робота в технікумах, коледжах: з досвіду роботи ВНЗ 1-2 р. а.* / ред. С. Ф. Світельська, Н. В. Цибенко, Н. М. Салмай. Київ : НМЦ, 2005. Вип. 3. С. 112-125.

4. Виховна робота зі студентською молоддю : навч. посіб. / Т. Ю. Осипова, І. О. Бартенева, О. О. Біла [та ін.] ; за заг. ред. Т. Ю. Осипової. Одеса : Фенікс, 2006. 288 с.

5. Романова С. В. Довідник-порадник куратора академічної групи : навч. посіб. Слов'янськ : Видав. центр СДПУ, 2006. 60 с.

6. Романова С. В. Реалізація куратором академічної групи завдань виховання у вищих технічних закладах освіти. *Рідна школа*. 2005. № 6. С. 36-39.

7. Романова С. В. Складові професіоналізму куратора академічної групи. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи* : зб. наук. пр. / ред. кол. Н. Ф. Федорова [та ін.]. Київ : Інститут реклами, 2005. Вип. 9. С. 27-32.

Т. Є. ШКОПИНСЬКА, Т. Ю. ЧЕТВЕРТАК

Медичний фаховий коледж

Запорізького державного медичного університету

АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ КОЛЕДЖУ

Для здобувачів медичної освіти зусиллями адміністрації коледжу досвідчені викладачі впроваджують заходи національно-патріотичного виховання впродовж кожного навчального року. Формування патріотичної зрілості студента відбувається для забезпечення розвинутої свідомості та відповідальності, любові до Батьківщини, почуття вірності та гідності, турботи про суспільне майбутнє, вшанування національної пам'яті. Концепції національного виховання дітей та молоді у національній системі освіти та базується на виконанні вимог законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про фахову передвищу освіту», Положення Кабінету Міністрів України «Про державний вищий заклад освіти», конституційних засад гуманітарної освіти в Україні (вища школа) та інших нормативних документів з проблем освіти і виховання дітей та молоді в Україні.

Основними напрямками виховання на спеціальності є забезпечення: толерантної поведінки студента в соціальному середовищі; пошани і любові до своєї родини, нації, держави; готовності до створення міцної сім'ї та здатності адаптуватися до нових умов життя; здорового способу життя і формування культури здоров'я; викорінення шкідливих звичок, запобігання правопорушенням; бережливого ставлення до природи; виховання майбутніх фахівців авторитетними високоосвіченими людьми,

милосердними, відповідальними; умов для вільного розвитку особистості, залучення до різних видів творчості (науково-дослідної, суспільно-гуманістичної, художньо-естетичної, правоохоронної, спортивно-оздоровчої тощо).

На відділеннях «Медсестринство» та «Фармація, промислова фармація» створено атмосферу доброзичливості, захищеності кожного здобувача освіти, яким надаються можливості для різнопланової самореалізації. Студенти ефективно працюють у раді профілактики правопорушень, в органах студентського самоврядування на всіх рівнях, беруть активну участь у розгляді з усіх основних питань діяльності коледжу, сприяють розвитку ініціативи і самодіяльності інших студентів, залучають їх до участі у громадському житті, проводять заходи щодо організації студентського дозвілля, сприяють упровадженню норм здорового способу життя, розвитку самодисципліни, свідомої відповідальності, співробітництва.

Формування ціннісних орієнтацій здобувачів освіти проводиться відповідно до комплексного плану виховної роботи в коледжі, зокрема: до Шевченківських днів, для здобувачів медичної освіти: літературно-мистецьке свято «Шевченко у спогадах» (до 207-ї річниці від дня народження Т.Г. Шевченка); зустріч з творчими діячами Запорізького краю; вечірні читання «Кобзар – книга невичерпна, книга на віки»; урок патріотичного виховання «Державна символіка України»; до роковин Чорнобильської катастрофи: година пам'яті «Радіоактивна перлина українського туризму» (до 35-річчя трагедії на Чорнобильській АЕС). До 77-річчя Великої Перемоги: національно-патріотичний форум «Ніщо не забуте, ніхто не забутий»; урок пам'яті «Через роки в наші серця захисники» (подвиг партизанів і підпільників Запорізького краю у роки Великої Вітчизняної війни). З циклу «Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани», – безсмертний вислів М.Т. Рильського: народознавча година «Вишита сорочка»; година цікавих повідомлень «Історичні сходинки медичної освіти в Україні»; з циклу «Абетка відомих імен»: літературознавчі години «Дійсне блаженство в пізнанні себе» вечір спогад Г. Сковороди, «Над берегами вічної ріки» вечір спогад Ліни Костенко, вечір неоромантизму, вечір спогад М.М. Коцюбинського; віртуальна подорож «Ланами Запорізького краю: о. Хортиця – перлина Запоріжжя». Мистецькі заняття «За порогами долі»: «Хто добре запалився, той добре почав, а добре почати – наполовину завершити, до 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди, фундаментальне мистецтво художників Запорізького краю.

В рамках патріотично-громадянського виховання на спеціальності організовують та проводять тематичні просвітницькі заходи: диспут «Хто є справжнім захисником?»; бесіди – «Державні символи України», «За Україну, за її волю!»; відкриті виховні години «Найвище у світі душу зберегти і попри все лишитись українцем», «Бій під Крутами» та «Слава незламним захисникам» до Дня захисника Вітчизни; інформаційні хвилини – «Герої для нас як приклад ...», «Я – громадянин України»; екскурсії до краєзнавчих музеїв; круглий стіл «Нам берегти Україну соборну, єдину». Студенти спеціальності 223 Медсестринство активно беруть участь у святкуванні дня Українського козацтва, відвідують музей Запорізького козацтва на о. Хортиця, провели захід «Зігріє душу вишиванка». Студенти I курсу беруть участь у загальноукраїнському конкурсі українознавства «Патріот», 20 студентів коледжу нагороджено сертифікатами та подарунками, з-поміж них є призові місця: 1 місце – Тараненко Вероніка; 2 місце – Васьковцова Кира, відділення «Медсестринство»; 3 місце – Сисюк Юлія, відділення «Фармація». Восени здобувачі освіти беруть активну участь в обласному етапі конкурсу дитячої та юнацької творчості «Збережемо Україну разом» у рамках Всеукраїнського конкурсу творчості дітей та учнівської молоді «За нашу свободу», з метою виховання патріотів, громадян правової, демократичної держави, підвищення значущості ідеї єдності нашої країни, формування в учнівській молоді активної життєвої позиції, готовності брати участь у суспільному і культурному житті країни, подальшого розвитку і підтримки талановитих дітей. Також, велику студентську зацікавленість отримав обласний конкурс дитячого малюнка «Казкова феєрія», що проводиться з метою популяризації образотворчого мистецтва, формування естетичного смаку та високої духовної культури, а також реалізації творчих здібностей і талантів, залучення учнівської молоді до кращих традицій національної культури та розуміння прекрасного в навколишньому середовищі, подальшого розвитку і підтримки талановитих дітей. Головними завданнями національно-патріотичного виховання є зацікавлення студентства щодо служби у Збройних силах України, готовність до захисту Батьківщини, виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо захисту національних інтересів та незалежності країни. Виховання молоді побудоване на принципах гуманістичної моралі та формування поваги до загальнолюдських гуманістичних цінностей, викладачі коледжу проводять формування соціальної активності та професійної компетентності особистості студентів на основі певних соціальних умінь: готовність до участі у процесах державотворення, здатність до спільного життя

і співпраці у громадянському суспільстві; готовність узяти на себе відповідальність; здатність розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних цінностей, здатність до самостійного життєвого вибору на основі гуманістичних цінностей; формування працелюбної особистості, відповідальність за свої дії; формування політичної та правової культури та виховання засобами громадянської освіти; виховання поваги до Конституції України, Гімну та Прапора, законодавства, державної мови; формування високої культури міжнаціонального спілкування, толерантного ставлення до інших народів; виховання негативного ставлення до аморальних вчинків, будь-яких форм насильства; активне запобігання виявленню націоналізму, шовінізму та антигромадської поведінки.

Н. І. ПОЧТАР, Н. М. НЕКРАСОВА

ВСП «Маслівський аграрний фаховий
коледж ім. П.Х. Гаркавого

Білоцерківського національного аграрного університету»

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Процес становлення соціальної зрілості молоді, вибір нею життєвого шляху відбуваються у всіх основних сферах життєдіяльності особи, реалізуючись за допомогою навчання і виховання, засвоєння і перетворення досвіду старших поколінь. Основними соціально-психологічними регуляторами цього процесу і водночас показниками становища молоді в суспільстві і структурі історичного процесу розвитку виступають ціннісні орієнтації, соціальні норми й переконання.

Ціннісні орієнтації особистості формуються під впливом панівної в суспільстві системи цінностей, яка змінюється з розвитком історії. Події останніх десятиліть вплинули на систему ціннісних орієнтацій пострадянського суспільства і відповідно на життєві орієнтири студентської молоді, в середовищі якої набувають дедалі актуальнішого значення матеріальні цінності. Символом нашого часу є велика увага до матеріального боку життя, орієнтація на успіх у житті стає однією з провідних стратегій студентів і взагалі молоді в сучасних ринкових умовах – такий висновок роблять українські соціологи, вивчаючи зміст ціннісних орієнтацій студентської молоді. На превеликий жаль, втрачають певне значення в житті сучасної студентської молоді деякі духовні

орієнтації і цінності. Студенти менше цікавляться політикою, суспільно-політичним життям, далеко не всі люблять читати, відвідувати культурно-мистецькі заклади, займатися спортом, художньою самодіяльністю, мистецтвом, творчістю. Відбувається деформація і етичних ціннісних орієнтацій. Зміни у ціннісних орієнтаціях молоді вимагають перегляду всієї системи виховної роботи у закладах освіти, пошуку й упровадження нових форм і методів роботи із студентською молоддю з метою підготовки і виховання студентів не лише високими професіоналами своєї справи, а справжніми громадянами своєї країни.

Суспільство висуває до молодих фахівців все нові вимоги, закликаючи до відродження та розвитку національної культури, національної освіти, метою яких є формування гідного представника культури своєї країни. Дбаючи про формування національної самосвідомості, було б помилково вважати, що для цього достатньо лише більш активно займатися питаннями мови, традицій, культури, звичаїв, що притаманні українському народу.

Сучасний коледж є духовним середовищем, у якому формуються світогляд, національна самосвідомість, морально-естетичні цінності, патріотичні та професійні якості особистості.

Актуальністю проблеми патріотичного виховання є те, що воно є складовою освітньо-виховного процесу, основною метою якого є набуття молодими громадянами соціального досвіду, готовності до виконання громадських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури відносин, формування особистісних рис громадянина Української держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури.

Вирішення завдань національно-патріотичного виховання молоді залежить від застосування методів та засобів. за допомогою яких здійснюється цілеспрямований педагогічний вплив на свідомість і поведінку молоді, формування благородних якостей й збагачення їх необхідним життєвим досвідом.

Патріотичне виховання у нашому закладі освіти здійснюється під час проведення навчальних занять, через систему виховних заходів, гурткову роботу, проведення екскурсій, написання науково-дослідницьких робіт. У своїй роботі керуємося Конституцією України, Концепцією Національно-патріотичного виховання, Національною програмою «Діти України», нормативними документами, наказами, розпорядженнями Президента України, Міністерства освіти і науки, обласного та міського управління освіти.

Одним з найважливіших засобів патріотичного виховання є рідна мова. Вона є знаковою сферою впливу на національну свідомість молоді. Студенти мають усвідомити, що без оволодіння державною мовою неможливо стати повноцінним громадянином своєї держави.

У коледжі велику увагу приділяють збереженню та примноженню культурних національних традицій, духовних цінностей, поважного ставлення до рідної мови. Свідченням цього є такі щорічні заходи, як «Дні української писемності та мови», «Дні рідної мови», тематичні вечори вшанування видатних українців, конкурси читців. Студенти коледжу щороку беруть участь у Міжнародному конкурсі знавців рідної мови імені Петра Яцика, мовно-літературному конкурсі учнівської і студентської молоді імені Тараса Шевченка.

Аби сформувати у молоді моральний фундамент патріотизму організовуємо та проводимо виховні заходи, що формують готовність юнаків до строкової військової служби. Заохоченню до військової професії та служби в Збройних силах України сприяють заходи до Дня захисника Вітчизни, Дня перемоги: зустрічі з учасниками бойових дій в Афганістані, ветеранами Другої світової війни; військово-спортивне свято «Козацькому роду нема переводу». Студенти опікуються ветеранами, надають їм постійну допомогу. Організовуємо та проводимо навчально-польові збори та інші організаційно-масові заходи військово-патріотичного спрямування.

Виховання у студентів високої культури є невід'ємною частиною національно-патріотичного виховання. У зв'язку з цим у коледжі проводять роботу із залучення студентів до естетичних і культурних цінностей, створення необхідних умов для реалізації їх творчих здібностей, залучення студентства в активну культурно-масову діяльність через різні напрями і форми роботи.

У коледжі працюють гуртки: вокальний, хореографічний, художнього читання, кулінарний, рукоділля, спортивні секції, команда КВК тощо. Для заняття гуртків обладнано кімнати, працюють актова зала, спортивна зала, спортивні майданчики, стадіон. У гуртожитку та бібліотеці проведено швидкісний інтернет. Підсумками роботи гуртківців є виставки творчості студентської молоді, конференції, «круглі столи». Студенти є активними учасниками в організації і проведенні тематичних літературних заходів, народних свят, ювілеїв видатних діячів літератури і мистецтва.

Також у коледжі працює агітаційна бригада з метою профорієнтаційної роботи з учнями шкіл та профтехучилищ, організовуються екскурсії. Надзвичайно подобається студентам

робота у волонтерському загоні «Неспокійні студентські серця». Також вони взяли шефство над вихованцями Центру соціально-психологічної реабілітації дітей «Оберіг». Кожного року 1 червня на День захисту дітей та 19 грудня День святого Миколая відвідують вихованців Центру з концертними програмами, вітаннями і подарунками, які придбали на акціях, організованих напередодні.

У закладі освіти систематично проводять: відкриті виховні заходи (вечір знайомств, фестиваль презентацій перших курсів «Запали свою зірку», свято «До Дня вчителя», «До Дня студента», «До Дня захисника Вітчизни» «Новорічний бал-маскарад», «Бій під Крутами», свято до Дня закоханих, свято «8 Березня», випускний вечір, заходи до Шевченківських днів, тематичні виховні години «Голодомор 1932-1933 років», «Чорнобиль – 33 роки після катастрофи», до Дня української писемності і мови та інші). Беремо участь в акціях: на честь пам'яті «Небесної сотні», «За чисте довкілля», «Україна – наш дім. Збережемо його», всеукраїнських толоках.

Таблиця 1

**Формування ціннісних орієнтацій студентської молоді
за допомогою використання моделей
національно-патріотичного виховання**

№ з/п	Дата проведеного заходу	Назва заходу	Методи, форми проведення	Інтернет-ресурс
1	2	3	4	5
1.	20.12.2021	Вітання Святого Миколая вихованців Центру соціально-психологічної реабілітації дітей «Оберіг»	Благодійна акція волонтерського загону «Неспокійні студентські серця»	http://matbnau.in.ua/news21-22/news51.php
2.	06.12.2021	Патріотично-спортивне свято «Я – Захисник, Я – Цим пишаюсь»	Змагання	http://matbnau.in.ua/news21-22/news44.php
3.	07.12.2021	До Дня української хустки «Зроби фото з хусткою»	Флешмоб	http://matbnau.in.ua/news21-22/news43.php

1	2	3	4	5
4.	03.12.2021	До Міжнародного дня людей з обмеженими фізичними можливостями	Рубрика «Сторінка психолога»	http://matbnau.in.ua/Psiholog/news/3.12.2021.pdf
5.	01.12.2021	«СНІД: подумай про майбутнє – обери життя» (до Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом)	Тренінг	http://matbnau.in.ua/news21-22/news41.php , http://matbnau.in.ua/news21-22/news40.php
6.	29.11..2021	«Монетки дітям»	Всеукраїнська благодійна акція	http://matbnau.in.ua/news21-22/news38.php
7.	08.11.2021	До Дня української писемності та мови	Відеоролик	https://www.youtube.com/embed/n_CMf2kMRLM
8.	21.10.2021	«Адаптація першокурсників до умов навчання в коледжі»	Тренінг (психологічний гурток)	http://matbnau.in.ua/news21-22/news27.php
9.	13.10.2021	До Дня захисників і захисниць України	Козацькі забави	http://matbnau.in.ua/news21-22/news24.php
10.	26.09.2021	«Запали свою зірку»	Фестиваль презентацій груп першого курсу	http://matbnau.in.ua/news21-22/news12.php
11.	24.08.2021	«На карті світу постала держава під назвою «Україна»»	Захід до 30-річчя незалежності України	http://matbnau.in.ua/news20-21/news166.php
12.	23.08.2021	«Національна святиня нашої країни»	До Дня Державного прапора	http://matbnau.in.ua/news20-21/news165.php
13.	24.06.2021	«Наркогенні речовини – підступний ворог людства»	Засідання гуртка «Психологічна студія»	http://matbnau.in.ua/news20-21/news153.php

1	2	3	4	5
14.	18.06.2021	«Формування позитивної Я-концепції. Я – в минулому. Я – тепер»	Засідання гуртка «Психологічна студія»	http://matbnau.in.ua/news20-21/news146.php
15.	17.06.2021	Зустріч з представниками Канівської спілки учасників АТО «Нескорені»	Тренування	http://matbnau.in.ua/news20-21/news144.php
16.	11.06.2021	«Дружба єднає щирі серця» до Міжнародного дня друзів	Засідання гуртка «Психологічна студія»	http://matbnau.in.ua/news20-21/news138.php
17.	10.06.2021	Польові збори для студентів I курсу	Відпрацювання практичних навичок	http://matbnau.in.ua/news20-21/news136.php
18.	09.06.2021	До Міжнародного дня друзів	Засідання гуртка «Психологічна студія»	http://matbnau.in.ua/Psiholog/news/09.06.pdf
19.	04.06.2021	До Міжнародного дня безневинних дітей – жертв агресії	Засідання гуртка «Психологічна студія»	http://matbnau.in.ua/Psiholog/news/04.06.pdf
20.	01.06.2021	В гостях у Центрі соціально-психологічної реабілітації дітей «Оберіг» до Міжнародного дня захисту	Благодійна акція волонтерського загону «Неспокійні студентські серця»	http://matbnau.in.ua/news20-21/news133.php
21.	20-21.05.2021	XXII зліт студентських лідерів аграрної освіти	Обмін досвідом і передовими практиками	http://matbnau.in.ua/news20-21/news129.php
22.	20.05.2021	«3 Днем Вишиванки, Україно»	Флешмоб	http://matbnau.in.ua/news20-21/news126.php

1	2	3	4	5
23.	13.05.2021	«Миронівщина – край козацької слави»	Екскурсія до Миронівського краєзнавчого музею	http://matbnau.in.ua/news20-21/news120.php

Вже традиційними стали проведення щороку днів української вишиванки, в яких з великим задоволенням беруть участь як педагоги, так і студенти.

Зміцненню дисципліни, правового виховання в коледжі сприяє співпраця з громадськими молодіжними організаціями та об'єднаннями, правоохоронними органами, культурно-освітніми організаціями.

А також створюємо та поновлюємо стенди, випускаємо студентський вісник, беремо участь у конференціях, засіданнях та тренінгах лідерів студентського самоврядування області, висвітлюємо свою роботу в соціальних мережах та студентській газеті «Stud-life».

У своїй роботі дотримуємося Конвенції ООН про права дитини. Особливу увагу приділяємо роботі зі студентами пільгових категорій та студентами із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Отже, побудувати демократичну правову державу здатні тільки свідомі громадяни, які мають чіткі ціннісні орієнтири, людську гідність, національну самосвідомість, гуманістичну мораль; знають свої права і свободи та вміють відстояти їх. Безумовно, виховання фахівців, які через кілька років мають стати «ядром» української інтелігенції, потребує значних зусиль. Майбутнє України значною мірою залежатиме від змісту цінностей, що закладаються в душі, розум і серця молодих людей, від розвитку їх духовності, яка має стати основою їх життя.

Список бібліографічних посилань

1. Васютинський В. О. Ціннісно-орієнтаційні площини сучасного українського суспільства. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. пр. [Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України] / за ред. С. Д. Максименка, В. О. Васютинського. Київ, 2006. Т. 8. Вип. 6. С. 40-45.

2. Савченко Л. Вивчення ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. *Рідна школа*. 2005. № 8. С. 39-41.

3. Яковенко А. Вплив суспільних чинників на студентську молодь. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2000. № 1. С. 84.

4. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932.

5. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1233-р.

Л. В. КОСТЮКЕВИЧ

ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ»

ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ ЦІННІСНО ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА В СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ

Сьогодні ми є свідками того, як відбувається відтік духовних сил суспільства зі сфер науки, освіти, медицини в низькотехнологічне виробництво, в комунікаційно-посередницьку діяльність. Однією з причин такого явища є відсутність ціннісних орієнтацій, коли попередня система цінностей себе вичерпала, а наступну – ще не до кінця сформовано.

Орієнтації в цінностях є найважливішими елементами внутрішньої структури особистості, які формуються в ході її соціалізації шляхом засвоєння досвіду попередніх поколінь, що допомагає індивіду адаптуватися до умов життєдіяльності. Проте особистість не сліпо засвоює суспільно схвалені стереотипи поведінки, що орієнтовані на соціокультурні цінності. Адже в структурі цінностей виокремлюють не лише когнітивний компонент, що охоплює сам процес їх прийняття особистістю, але й емоційний, що виражається в її ставленні до цих цінностей. Відповідно ціннісні орієнтації виконують такі функції: долучають людину до правил та норм суспільства, сприяють її самовизначенню, реалізації здібностей, забезпечують гармонію її внутрішнього світу.

Отже, ціннісна орієнтація передбачає вибір особистістю певної моделі поведінки на основі усвідомлених або неусвідомлених цінностей, що визначає сутність і людини, і певної спільноти, спрямованість їх дій.

У переважній більшості наукових праць цінності розглядають як матеріальні та ідеальні предмети, які є важливими для людини, суспільства з позицій задоволення їхніх потреб та інтересів, і які усвідомлюються ними як необхідні, значущі для їх життєдіяльності та самореалізації. Такий підхід дозволяє виокремити матеріальні та духовні цінності.

Досліджуючи особливості української ціннісної системи, Г. Ситник до головних українських національних цінностей відносить: державний суверенітет, територіальну цілісність, працелюбство, духовність, сім'ю, рівноправність народів, які населяють Україну, соціальну справедливість, колективізм, миролюбність, толерантність, доброзичливість [2]. Національні цінності українського народу сформувалися в ході його історичного розвитку під впливом національних традицій, соціальних та економічних відносин.

Особливістю цінностей є те, що їх не можна навчитися, як наприклад знань, умінь чи навичок, адже щоб те чи інше твердження, правило стало цінністю, його необхідно пережити. Отож цінність формується щодня, а не відповідно до розкладу навчальних занять. І кожна людина довіряє не тому, що чує, а тому, що бачить.

Зважаючи на те, що від майбутніх учителів залежать ціннісні орієнтації цілих поколінь, дуже важливим є засвоєння ними системи національних цінностей під час здобуття фахової освіти. Тому одним з ключових завдань закладів освіти відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту» є «виховання ... патріотизму, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, академічної доброчесності, формування правової та екологічної культури, моральних цінностей, здорового способу життя, здатності критично мислити ...» [1].

Механізм оволодіння студентами системою національних цінностей досить складний. По-перше, тому що на їх засвоєння впливає ціла низка чинників. Так, у Програмі «Нова українська школа» у поступі до цінностей» визначено, що «сучасні діти перебувають в ситуації численних ризиків, спокус, негативних впливів, ... дезорієнтації у вимогах і моделях поведінки, безцільового проведення позаурочного часу» [4].

По-друге, до закладу фахової передвищої освіти приходять студенти, які вже мають власне уявлення про добро і зло, патріотизм дієвий та показний. Адже перші моделі суспільної поведінки людина засвоює в сім'ї, в школі. При цьому не завжди послідовно та системно, оскільки значна частина батьків і вчителів вважають, що головним завданням школи є реалізація освітньої функції.

Проте, цей період має одну суттєву перевагу щодо переживання цінностей: студент вже може критично реагувати на події та факти особистісного та суспільного життя, вже здатний давати власну оцінку вчинкам та поведінці, відповідно він здатний робити усвідомлений вибір.

Процес формування ціннісних орієнтації студентської молоді «проходить» шлях від знань, через почуття до переконань, а закріплюється в поведінці, що загалом формує ставлення людини до українського народу, його мови, культури.

Зважаючи на те, що цінності успішно впроваджуються у людській свідомості лише наскрізно, через переконання, саме формування переконань: «Я – українка», «Я люблю Україну», «Я люблю свою малу Батьківщину», «Я розмовляю українською», «Я зберігаю традиції мого народу» і т. інше, є головною метою всієї виховної роботи зі студентською групою А-31.

Любов до Батьківщини, як базова цінність, починає формуватися тоді, коли студенти вчаться бачити, відчувати, розуміти красу рідної землі. З цією метою студенти групи брали участь в онлайн-естафеті «За що я люблю зиму», робили цікаві світлини та фотоколажі «Весна на Поліссі», «Осінній багрянець», змальовували рідні краєвиди під гаслом: «Ти подивись, яка краса», провели годину милування «В рідну землю закохани».

З'ясувати ціннісні орієнтації студентів допомогло опитування. Майбутнім учителям запропонували 39 українських народних прислів'їв, з яких вони мали вибрати ті, що відображають цінності українського суспільства. На думку студентів, сьогодні люди живуть за правилами: «Час – гроші», «Ризик – благородна справа», «Своя сорочка ближча до тіла», проте всі респонденти виокремили також і такі твердження: «Друзі пізнаються в біді», «За рідний край життя віддай». Дещо іншого змісту прислів'я («Не в грошах щастя», «Не в свої сани не сідай», «Не місце красить людину, а людина місце», «Людина без Вітчизни, що соловей без пісні») відібрали студенти для розкриття власних життєвих цінностей. Отож, студенти добре розуміють сучасні реалії, але у власному житті орієнтуються на суспільно значимі цінності. Ще одним засобом діагностики ціннісних орієнтацій студентів було написання есе. І якщо на I курсі вони писали його на тему: «Моя країна – Україна», то на III – «Що я можу зробити для України».

У групі проводимо цілу низку заходів, що мають на меті створення умов для того, щоб студенти орієнтувалися в національних цінностях. Так, під час проведення «Українського гравікону» студенти аналізували українські народні прислів'я, інсценували казки, грали в народні ігри; в ході інтелектуальної гри «Я люблю Україну» з допомогою легенд, прислів'їв, зображень презентували народні символи, співали народні пісні про важливі історичні події, знайомили уявних гостей з традиціями українського народу.

Цікаво в групі пройшли аукціон «Знай наших», де студенти мали назвати імена відомих українців й їх найважливіші досягнення, та онлайн-естафети «Я розмовляю українською, а ти?», «Читаючи Шевченка».

Завдяки роботі над проєктом «Моя мала Батьківщина», ми зуміли заочно побувати в містах і селах, в яких живуть студенти, познайомитися з відомими людьми краю. В рамках проєкту «Національна легенда України» студенти досліджували життєвий шлях та творчі досягнення номінантів цієї державної нагороди. Результати презентували у формі усного журналу «Юрій Рибчинський – легенда нації», «Олег Блохін – футболіст закоханий в Україну». Результати ще одного проєкту «З Україною в серці» вилилися в соціальну рекламу. Студенти створили короткі відеоролики про природні багатства України, її мову, народні символи, національну кухню. Щоб зробити такі відео необхідно було не лише знайти цікавий матеріал, його майстерно скомпонувати, але й виразити свою позицію, вкласти частинку своєї душі.

А ще на базі групи А-31 діє педагогічний клуб «Любисток», члени якого взяли шефство над вихованцями комунального закладу «Чудельська спеціальна школа № 1 І–ІІ ступенів», і працюють під девізом: «Раз добром зігріте серце – вік не охолоне». Основне своє призначення члени клубу вбачають у тому, щоб виявити турботу про дітей, яких з певних причин не можуть виховувати батьки. Веселі ігри, спортивні змагання, пізнавальні конкурси та вікторини, смачні подарунки є змістом наших зустрічей. Участь у роботі клубу для студентів – це не лише можливість застосувати теоретичні знання на практиці, а в першу чергу перевірка власних ціннісних орієнтирів.

Отож, основним завданням керівника академічної групи є створення ціннісно орієнтованого середовища, що дозволяє студентам не лише познайомитися з цінностями, але й прожити їх.

Список бібліографічних посилань

1. Про фахову передвищу освіту: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 24.12.2021).

2. Карлова В. В. Духовні цінності в структурі національної самосвідомості: українські реалії. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10kvvsur.pdf> (дата звернення: 24.12.2021).

3. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. URL : <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 24.12.2021).

4. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. URL : https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/08/Npchdusoc_2013_225_213_7.pdf (дата звернення: 24.12.2021).

5. Ціннісні орієнтації особистості. URL : <https://studfile.net/preview/5254236/page:5/> (дата звернення: 24.12.2021).

6. Ціннісна орієнтація як основа формування професійної компетентності. URL : <https://apau.org.ua/2016/03/16/professionalnaya-competence> (дата звернення: 24.12.2021).

Н. К. МАГРЕЛО

ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ»

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ, ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ЗАСОБАМИ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

*Патріотизм – серцевина людини,
основа її активної життєвої позиції.
В.О. Сухомлинський*

Національно-патріотичний напрям виховання завжди був невід’ємною частиною виховного процесу. Зараз, враховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, все більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції. Сьогодення потребує нових підходів і нових шляхів виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду сприятиме формуванню майбутнього нашої держави.

Метою національно-патріотичного виховання насамперед є формування свідомого ставлення особистості до суспільства і держави. Це ставлення проявляється, на нашу думку, у сформованості потреби бути історично освіченим, поінформованим, свідомо патріотично налаштованим, гідним громадянином своєї країни.

Завданням педагога є виховання поваги, дбайливого ставлення до історії та мови свого народу, прищеплювати високу правову культуру, повагу до законів своєї держави. Переконана, що робота у цьому напрямі має бути систематичною. Всю нашу роботу сьогодні

спрямовано на особу, яка володіє арсеналом норм гідної моральної поведінки, культурою спілкування, етичними нормами співжиття, знанням рідної мови та чітким усвідомленням власної національної приналежності.

Національно-патріотичне виховання в академічній групі реалізуємо через проведення виховних годин, годин спілкування, інформаційних годин, диспутів, «круглих столів», бесід, які присвячені датам державного календаря, пам'яті визначних подій історії України, заходи, спрямовані на духовну єдність поколінь, виховання поваги до батьків та традицій, до рідної мови; ознайомлення з історією рідного краю, звичаями і традиціями українського народу, видатними людьми України тощо.

У формуванні патріотичних поглядів та переконань студентів суттєвим є створення ситуацій, в яких виникає потреба у відстоюванні ними своєї думки, у процесі чого починає складатися власна думка, зміцнюється внутрішня позиція, з'являється здатність до утвердження власних адекватних переконань щодо свого народу, своєї держави та світової спільноти. Під час таких дискусій формується культура мислення й культура мовлення, логіка учнів, виявляються їхні інтелектуальні здібності, відбувається зміна поглядів на суспільні явища, переоцінювання цінностей.

Національний патріотизм передбачає насамперед історичну пам'ять та національну свідомість. Українська історія містить багато значимих подій і майже всі вони відбувалися під знаком боротьби за відновлення власної державності та національної ідеї. Пам'ятаймо, хто ми, це ідентифікує нас як українців. Цьому сприяли такі проведені у групі заходи, як до Дня Соборності України – інформаційна година-екскурс в історію «День Соборності України: відродження нації», тематична виховна година «Щоб у серці жила Україна» до 30-річчя незалежності України; година спілкування «Європа і ми»; літературно-музична композиція «З Україною в серці» до річниці Революції Гідності та Свободи та вшанування загиблих героїв Небесної сотні (Додаток А); до Дня Перемоги та примирення було проведено тематичну виховну годину «Пам'ять народу. Ніщо не забуто!».

Окрім виховних годин цього спрямування, проводили бесіди на тему: «Ми – сучасні українці», «Війна в Україні і її наслідки», «Державні символи України», хвилинки політінформації «Україна і світ».

Одним із напрямів національно-патріотичного виховання є формування й розвиток духовно-моральних і загальнолюдських цінностей. Для формування основ культури взаємин, виховання співчуття та допомоги ближньому з використанням ІКТ проведено

урок скорботи «Голодомор. Страшні факти історії», інформаційну виховну годину «Чорнобиль – трагедія тисячоліття», тематичну годину спілкування до Дня пам'яті героїв Крут та до Дня пам'яті та примирення.

Прищепленню любові до своєї малої Батьківщини, збагаченню знань про рідний край сприяла виховна година «Моя мала Батьківщина», у формі віртуальної заочної мандрівки, під час якої студенти мали змогу доторкнутися до джерел історії та культури Рівненщини за допомогою інформаційно-комунікативної технології, а саме: відеороликів, мультимедійної презентації та розповідей, які підготували студенти і провели дистанційно.

Національний патріотизм передбачає вшановування відомих українців та розкриття їх значимості для українців. Варто знати і пам'ятати імена великих українців, які сприяли становленню та популяризації України у світі. Ці люди стали окрасою та гідністю української нації, нашим патентом на благородство перед усім світом. Знайомству з ними сприяли засідання літературної кав'ярні «Славна дочка України» до дня народження Лесі Українки (Додаток Б), «Слово Кобзареве живе» до дня народження Т. Шевченка, літературні читання поезій до вшанування 165-річниці від дня народження Івана Франка, засідання літературної кав'ярні «Сучасна українська література».

Національний патріотизм неможливий без розкриття історії та багатства рідної мови, виховання бережливого ставлення до мови, того великого національного надбання, у якому і досвід, і сподівання мільйонів українців. Тому традиційно у дні вшанування української мови й писемності та Дня рідної мови у групі проводимо тематичні виховні заходи. Зокрема, проводили тематичну виховну годину «Мова – генетичний код нації», усний журнал «Моя мова». Бажання вивчати та відроджувати українські звичаї, традиції, обряди, які є духовними скарбами українського народу, викликала виховна година «Народні свята України» та «Вишиванка єднає українців». Адже без знань про історичні витоки народних свят, ритуалів та обрядів неможливо виховати патріотично спрямовану особистість.

Отже, пріоритетним напрямом у реалізації національно-патріотичного виховання є діяльність, спрямована на виховання молодшої людини – патріота України, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, демократичну, правову і соціальну державу, шанувати національні традиції, виявляти національну гідність, знати і цивілізовано відстоювати свої громадянські права та виконувати обов'язки, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізуватися в соціумі.

**«З Україною в серці»
виховний захід до Дня Гідності та Свободи
(уривок заходу)**

Мета: виховувати патріотизм та гідність, формувати розуміння єдності та цілісності України, усвідомлення себе українцями, почуття особистої відповідальності за долю держави, готовність служити Батьківщині своєю працею, розвивати бажання стати гідними громадянами України; вшанувати пам'ять Героїв Небесної Сотні.

Форма проведення: літературно-музична композиція.

Обладнання: презентація «Хронологія Майдану», державна символіка, відеозаписи:

<https://www.youtube.com/watch?v=YmJCwHrtYxM>

https://www.youtube.com/watch?v=LSv5SZ_W8pc

Перебіг виховного заходу

Вступне слово керівника групи:

Минуло 8 років із того моменту, як загинули вони – герої, яких народила революція Майдану. Чим була ця революція? В першу чергу, Майдан став випробуванням на цінність особистості людини, виміром людськості та гідності. Революція 2013-2014 років – це не протистояння Заходу й Сходу – це протистояння між тими, хто має гідність, і тими, хто не тільки не має її, а й взагалі не розуміє, що це означає. Україна заплатила і продовжує платити надзвичайно високу ціну за те, щоб Гідність була першою із чеснот українців, нашої політичної еліти.

Я пишаюсь тобою, мій рідний народе,
Бо заради Вкраїни, за гідність й свободу,
Прості люди безстрашно опліч устали,
Проти звірства і хамства влади повстали.

Україна – це територія гідності й свободи. Такими нас зробила Революція 2013 року – Революція гідності. Це був надзвичайно важкий іспит для України, коли українці продемонстрували свою європейськість, гідність, своє прагнення до свободи.

Революція гідності – це новий термін, який визначає політичні та суспільні зміни в Україні з 21 листопада 2013 до лютого 2014 року, викликані відходом політичного керівництва країни від законодавчо закріпленого курсу на Європейську інтеграцію та подальшою протидією цьому курсу. Однією з головних причин протестів стала надмірна концентрація влади в руках Президента Віктора

Януковича та його «сім'ї». Під час боротьби українського народу проти режиму формувалося громадянське суспільство, вражаючи світ, а серце Європи билось на Майдані. Чому?

Отже, «Революція гідності: як це було?»

Спробуємо сьогодні відновити хронологію тих подій ...

Ведуча 1. 21 листопада Кабінет Міністрів України на своєму засіданні прийняв розпорядження, згідно з яким процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, а також рішення Кабінету міністрів України від 18 вересня 2013 р. було призупинено.

Ведуча 2. Обурена таким рішенням уряду України молодь виходить на Майдан Незалежності у Києві. Невдоволення підтримують по всій Україні. Це був початок Революції Гідності. Ці акції, в умовах згортання «майданів» владою, перетворилися на символ непокори владі і трансформувалися в нові Майдани. Найбільший з таких Майданів виник у Києві на Площі Незалежності.

Декламування віршів студентами.

1. Для чого люди вийшли на Майдан?

Що їхні сонні душі розбудило?

Розвіявся густий-густий туман,

Що прикривав всю правду так грайливо...

2. Майдан повстав, Майдан гудів...

На подвиг і відвагу

І з міст, і з сіл, і звідусіль

Ішов народ під стягом...

Додаток Б

Сценарій засідання літературної кав'ярні

«Славна дочка України»

(до дня народження Лесі Українки)

Мета: передати силу і глибину поезії, виховувати любов до українського поетичного слова, до Батьківщини; поглибити знання про життєвий і творчий шлях волинської перлини – Лесі Українки.

Обладнання: портрет Лесі Українки, виставка книг, свічки, мультимедійна презентація, відео: «Леся Українка: цікаві факти», «Мріє, не зрадь».

https://www.youtube.com/watch?v=B0HfZ_aQ36Y

<https://www.youtube.com/watch?v=YvyuXFRuRoY>

Форма проведення: зустріч у літературній кав'ярні.

*Кожним словом, кожним променем думки, кожним
болем своїм живе в душі нашого народу людина, що ім'я їй
Леся Українка. З не такої вже далекої минушини, проте
вже мов би крізь серпанок легендарності, проступає до
нас образ поетеси, образ ніжний і чистий ...*

Олесь Гончар

Хід зустрічі

Вступне слово викладача:

Мої вітання вам, шановні присутні! Сподіваємося, що усім вам сьогодні буде затишно у нас, і ви зможете не лише зігрітися, а й відпочити душею, насолодившись поезією. Дійсно, ще в далеку давнину творчі люди збиралися у кав'ярнях, щоб поспілкуватися, обговорити справу чи просто відпочити у колі знайомих.

Сьогодні на засіданні літературної кав'ярні у нас з вами є можливість поговорити про славу дочку українського народу – Лесю Українку. Цього року Україна відзначає **150-річний ювілей** славетної поетеси. Та не потрібно чекати ювілею, щоб взяти до рук збірку її творів і поринути у неповторний, яскравий світ Лесиної творчості.

Леся Українка ... Видатна українська поетеса, письменниця, перекладачка, діяч культури. Вона народилася слабкою і тендітною, практично постійно хворіла, померла у віці 42 років, ставши символом України, її непокори, самотності, незалежності, опинившись в одному ряду з Тарасом Шевченком, Григорієм Сковородою, Петром Могилою, Андрієм Шептицьким, Іваном Франком.

Леся Українка – окраса і гідність української нації, одна із фундаторів нової української літератури. Вона, за словами Б. Степанишина, наш патент на благородство перед усім світом ... Талантом європейського рівня називає Ліна Костенко Лесю Українку.

(Виходять ведучі. Тихо звучить музика. Ведуча запалює свічку.)

Ведуча 1. Ми сьогодні поговоримо про жінку, яка кинула виклик самій долі. Про неї І. Франко писав: «З часу Шевченкового «Поховайте та вставайте ...» Україна не чула такого сильного, гарячого і поетичного слова. Мимоволі думаєш, що ця хвора, слабка дівчина чи не єдиний мужчина на всю новочасну соборну Україну».

Ведуча 2. Леся Українка. Леся ... Це тепле сонячне ім'я всім відоме з дитинства, це ім'я знають усі прогресивні люди і, в першу чергу, українці, бо Леся Українка за своє недовге життя стала

народною поетесою. Вона була мислителькою та борцем. Усе в її житті було справжнім: вірші, кохання без фальші, мука без порятунку, праця – спасіння. Читати її поезії без хвилювання не можна. Леся Українка палко любила свій народ, свій рідний край. Недарма і псевдонімом своїм вона взяла ім'я народу, назвалася його донькою.

Ведуча 1. Її вірші вчать ще змалку, тож здавалось би, що ми знаємо про цю поетесу все. Адже про неї завжди багато говорять, багато пишуть, багато дискутують. Та є факти життя і творчості Лариси Петрівні, які стануть новими і цікавими для вас. Тож вирушаймо в подорож Лесиногою поезією, щоб повною мірою відчувати її силу духу і ніжність ліризму.

Ведуча 2. Немає потреби зараз нагадувати всю біографію поетеси, бо вона відома кожному, хто вивчав літературний процес. Але така сторона Лесиного життєпису, як боротьба з хворобою, – варта нагадування, бо в ній, боротьбі, ховається сила духу, котра зробила з неї велику поетесу.

(Звучать поезії у виконанні студентів: «Як дитиною бувало ...», «На шлях я вийшла ранньою весною», «Contra spem spero».)

Список бібліографічних посилань

1. Петронговський Р. Р. Теорія і практика формування патріотизму старшокласників : монографія. Житомир : Полісся, 2003. 231 с.

2. Савченко Л. Л. Теоретичні засади патріотичного виховання особистості. *Наук. зап. кафедри педагогіки* : зб. наук. пр. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2014. Вип. 37. С. 281-291.

3. Тесленко С. Сутність понятійного апарату національно-патріотичного виховання дітей. *Наук. вісн. Миколаїв. нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського* : зб. наук. пр. Пед. науки / Миколаїв : МНУ, 2016. № 2 (53). С. 186-190.

4. Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах. URL : http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/2016_metodichka_all_for_podpis_0.pdf (дата звернення: 18.12.2021).

5. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді у сучасному освітньому просторі України на засадах етнопедагогіки. URL : <http://www.ippo.if.ua/predmety/vrobota/media/files/> (дата звернення: 18.12.2021).

6. Патріотичні акварелі: формування свідомого громадянина-патріота України : навч.-метод. посіб. Біла Церква, 2015. 264 с.

Г. В. ЗАЄЦЬ

Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж
імені Ф.Я. Тимошенка

ЗМІСТ ТА ФОРМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

*Бережи своє рідне, бережи, щоб не виродитися,
щоб не забути народу з якого вийшов. Бережіть
свою віру, звичаї, свою мову й тим збережете
національну економіку свою ...*

І. Огієнко

Перед Україною як багатонаціональною державою в сучасних умовах постало завдання вироблення такого змісту патріотизму, що якнайбільше сприятиме вихованню фахівців-патріотів у ХХІ столітті.

Національно-патріотичне виховання студентів закладів вищої передвищої фахової освіти, враховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні – справа, що, за своїм значенням, є стратегічним завданням. Для реалізації цих глобальних завдань необхідна системна робота, яка передбачає забезпечення гармонійного співвідношення різних напрямів, засобів, методів, форм виховання студентів у процесі навчання, вивчаючи різні дисципліни, та позакласної роботи.

Слід чітко усвідомлювати, щоб робота зі студентами, спрямована на національно-патріотичне виховання, викликала відгук у їхньому серці, пробуджувала лише позитивні емоції, була зрозумілою, відповідала запитам сучасного молодого покоління. Необхідно акцентувати увагу на тому, що патріотизм у нинішній час проявляється не лише в боротьбі на Сході із зовнішніми ворогами, не тільки в надзвичайних ситуаціях, але є звичайним станом повсякденного життя людини, на кожному занятті студентів у коледжі.

Вивчення економічних дисциплін у коледжі допомагає у національному патріотичному вихованні майбутніх фахівців. Адже поряд з ознайомленням і вивченням інформації про економічний стан України, яку студенти можуть отримати, вивчаючи економічні дисципліни «Економіка підприємства», «Планування та організація діяльності підприємства», вагоме місце відведено використанню краєзнавчого матеріалу, який допомагає виховати справжніх патріотів своєї держави, збагачує духовний світогляд здобувачів

освіти, виховує в них любов до Батьківщини, формує гідне майбутнє нашого народу.

У кабінеті «Економіка, організація та планування діяльності підприємств» оформлено куточок державної символіки, де студенти мають змогу ознайомитися з державними символами України – Гербом, Гімном, Прапором. Оформлено стенд «Основні економічні показники», де наведено розмір показників по Україні середньо-районних, передового господарства ПАОП «Промінь» Красноградського району. Це виховує повагу до України, розвиває в них свідомість справжніх громадян і патріотів своєї країни.

На кожній лекції, практичних, семінарських заняттях з економічних дисциплін одним із пріоритетних напрямів виховної діяльності в центрі є національно-патріотичне виховання.

На семінарських заняттях з навчальної дисципліни «Економіка підприємств»: «Земельні ресурси та їх використання», «Ефективність використання трудових та виробничих ресурсів», «Шляхи та резерви підвищення ефективності діяльності підприємств», «Конкурентоспроможність аграрних підприємств та його вплив на ефективність діяльності суб'єкта господарювання». Особливу увагу звертають на виховання в студентів бережного використання рідної землі, як національного багатства України, виробничих ресурсів – важливої умови підвищення добробуту нашого народу, шанобливого ставлення до людини-трударя та результатів її праці, від яких залежить стабільність та економічний стан України.

Переглянуто всі навчальні програми з економічних дисциплін, внесено доповнення щодо розширення можливості формування у студентів національно-патріотичного почуття, толерантного ставлення до інших народів, які проживають в Україні.

На засіданні економічного гуртка заслуховують творчі завдання: «Рідний край, де ми живемо, Україною звемо», «Я і моя родина», «Минуле, теперішнє та майбутнє економіки України», «Роль мого міста, села в економіці України», які спрямовані на виховання у студентів почуття національної гідності та патріотизму.

Серйозною перешкодою національно-патріотичного виховання студентської молоді є складна соціально-економічна ситуація в Україні, яка призвела до небаченого майнового розшарування суспільства, шахрайства, рейдерства, зростання злочинності, розчарування молоді, спровокувала виїзд молодих фахівців на заробітки в іноземні країни.

Аналіз сучасного змісту та форм національно-патріотичного виховання студентської молоді коледжу вказує на необхідність посилення уваги до національних проблем розвитку суспільства та

патріотичного виховання української молоді, значним потенціалом якого володіє система закладів фахової передвищої освіти.

В умовах суспільних змін метою національно-патріотичного виховання має бути становлення українського студентства як громадянина-патріота України.

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Д., Кириченко В. І., Петрочко Ж. В. З Україною в серці: тренінг з патріотичного виховання молоді : посібник. 2-ге вид., змін. Харків, 2016.

2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді (електронний ресурс).

3. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей і молоді, затверджена Указом Президента України від 13.10.2015 (електронний ресурс).

4. Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (електронний ресурс).

А. О. МЕЖАНОВА

ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ»

УМОВИ ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ПАТРІОТИЧНОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТА

Найважливішим напрямом роботи зі студентами у кожному ЗВО є національно-патріотичне виховання. Одною з головних завдань процесу виховання сучасної молоді є формування та розвиток почуття патріотизму, активної громадянської позиції, любові до Батьківщини. Без цього неможливо говорити про виховання гармонійно розвиненої особистості.

Виховна робота зі студентами закладів вищої освіти є найважливішою складовою якісної підготовки фахівців та проводиться з метою формування у кожного студента свідомої громадянської позиції, прагнення до збереження і примноження моральних, культурних та суспільних цінностей. Головним завданням виховної роботи зі студентами є створення відповідних умов для активного життя студента, його самореалізації та розвитку в інтелектуальному, духовному, культурному, національному та моральному напрямку. Процес виховної роботи у групі має передбачати розвиток соціально значущих цінностей,

громадянськості та патріотизму як у системі виховання, так і навчання студентів, тому найважливішим напрямом роботи, безперечно, є національно-патріотичний напрям виховання. Саме він охоплює комплекс заходів, націлених на формування почуття обов'язку перед країною, любові до малої Батьківщини, знання та шанування історії та культури своєї землі, гордості за досягнення країни та своїх співвітчизників, поваги до свого народу та національного надбання.

Зараз в Україні приділяють велику увагу патріотичному вихованню студентської молоді. Проводять заходи, приурочені до державних свят та пам'ятних дат. Пропагують досягнення української науки, техніки, культури, спорту, подвигу захисників Вітчизни, державних символів, розробляють методичні посібники, проводяться соціологічні дослідження у цій галузі.

У Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України зазначено, що серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін та до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України [6]. Формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у молоді має здійснюватися на прикладах героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху. Також національно-патріотичне виховання має здійснюватися на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004, 2013-2014 років, Героїв Небесної Сотні, учасників антитерористичної операції та операції об'єднаних сил у Донецькій та Луганській областях, спротиву окупації та анексії Автономної Республіки Крим Російською Федерацією.

Метою патріотичного виховання є формування в суспільстві високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, формування позитивних цінностей та якостей, здатних проявлятися у творчому процесі і – головне – на користь зміцнення держави, забезпечення її життєво важливих інтересів та постійного розвитку. Виходячи з вищевикладеного, патріотичне виховання покликане стати окремою системою виховання особистості.

Поняття патріотизму настільки широке, що просто неможливо виокремити лише один термін. Але перш за все, говорячи про патріотизм, ми говоримо про обов'язок перед Батьківщиною, про фізичний, моральний та духовний захист своєї країни. Також необхідно з раннього віку, а у студентській молоді особливо, виховувати шанобливе ставлення до ЗСУ і обов'язкове виконання свого громадянського обов'язку перед Батьківщиною, піднімаючи, зокрема, й престиж військової служби.

Однією з головних завдань громадянського та патріотичного виховання у ЗВО є формування у студентів поваги до історії своєї країни, шанування свого народу та свого роду. Молодь має шанобливо ставитися до національних символів і державних свят. Особливе місце у розвитку патріотичної самосвідомості студентів займають свята військової слави. Приміром, студенти мають брати участь у головних патріотичних заходах країни, таких як акція «Ангели пам'яті» із вшанування Героїв Небесної Сотні, День Гідності та свободи, День захисників і захисниць України, в державних акціях, присвячених пам'ятним датам, приміром, «Запали свічку» — загальнонаціонально-міжнародна акція, яка відбувається щорічно у День пам'яті жертв Голодомору, до Дня пам'яті та примирення, присвяченого пам'яті жертв Другої світової війни — відвідування заходів військового спрямування, мітингів, покладання квітів до меморіалів пам'яті.

Невід'ємним у цій роботі є виховання поваги у студентів до людей похилого віку. Студентські волонтерські організації беруть шефство над старенькими, надаючи необхідну допомогу самотнім людям та ветеранам, проявляючи турботу й увагу старшому поколінню. Допмагаючи літнім людям, студенти проявляють щирість та увагу, це вчить їх поваги та шанування праці та заслуг старшого покоління.

Комплекс подібних заходів правильно формує та розширює світогляд студентів, їхню моральність, ставлення до подій, фактів, до людей. Будучи безпосередніми учасниками таких заходів, молоді люди мають можливість перейнятися історією, відчувати атмосферу тої, чи іншої події, пережити необхідні емоції. Така робота позитивно впливає на громадянську позицію студентів. Власне,

в групі проводять інформаційно-виховні години із національно-патріотичного виховання, такі як «Ми пам'ятаємо», «З відданістю Україні в серці», «Гідність понад усе», «Соборна Україна одна на всіх», відеолекторії «А Сотню вже зустріли небеса», «Міжнародний день миру», тематичні лекторії «День пам'яті та надії», «А мак цвіте...», «Три хвили Голодомору. Пам'ятаємо» тощо.

Можна впевнено сказати, що синонімом слова «патріотизм» слід вважати вираз «любов до Батьківщини». Для кожного вона виявляється по-своєму, але справжнє її значення виражається в любові до рідного краю, до місця свого народження, до культури та усвідомлення своєї національної ідентичності. Саме ставлення до своєї малої Батьківщини і визначає результат патріотичного виховання та любові до Батьківщини загалом, турботи про її збереження, розвиток та безпеку. Адже якщо кожен любитиме свій край, своє місто, своє село, всі разом ми любитимемо свою Україну.

Не можна обійти стороною й ту проблему, що сільська молодь залишає свої села і намагається підкорювати великі міста, чи виїхати за кордон. Хтось їде вчитися в іншу країну, хтось працювати. Згодом мало хто повертається назад. Відтік молоді неминуче призводить до старіння й забуття малої Батьківщини. Ці тенденції підкреслюють необхідність у процесі національного та патріотичного виховання цілеспрямованої роботи зі студентами, заснованої на вивченні можливостей використання свого потенціалу та прагнення до професійної самореалізації й самоствердження саме на своїй землі. Наше завдання пояснити молоді цю проблему, прищепити любов до свого міста, села, країни та допомогти у працевлаштуванні. Співпраця зі школами та ЗДО міста, району та області дозволяє випускникам працевлаштуватися, залишаючись потрібними та затребуваними на своїй малій Батьківщині.

Також одним із напрямів формування національних та патріотичних цінностей у молодого покоління є опора на історію та культуру своєї місцевості, відродження інтересу до історичної та культурної спадщини рідного краю. Приміром, відвідування студентів історико-краєзнавчого музею створює умови для вивчення соціально-економічної, політичної, культурної історії нашого краю. Історико-краєзнавча діяльність сприяє розвитку духовних цінностей студентів.

Слід зазначити, що в процесі цивільно-патріотичного виховання окреме місце займає і дозвілля студентів. Творчі заходи, відвідування виставок, спектаклів, концертів формує мистецький смак, підвищує моральність та активну життєву позицію.

Також дуже важливо виховувати у студентів потребу у здоровому способі життя. Спортивні змагання формують почуття

братства, солідарності та відповідальності, що забезпечують фізичний розвиток. Перегляд документальних фільмів, участь в акціях, спрямованих на формування здорового способу життя, націлюють студентів на правильний вибір – не шкодити своєму здоров'ю.

Освіта – це не тільки математичні формули і грамотне написання слів. Молодь має розуміти, що відбувається в світі навколо неї. Дуже багато залежить від нас, освітян, які знайдуть правильні слова і вчинки, які б переконували і навчали юнаків та дівчат розуміння того, що зараз відбувається в нашій країні. Виховувати так, щоб вони не виростили гвинтиками старої прогнилої системи, людьми, які бояться своєї держави, патерналістами, які вміють лише вимагати від держави і які не готові, виростаючи, брати на себе відповідальність.

З усього вищесказаного можна дійти висновку, що громадянське та патріотичне виховання студентів є найважливішою системою впливу та розвитку особистості студентської молоді. Воно охоплює всі сфери життя студентів, взаємодіє з усіма суб'єктами освітнього процесу, спрямованого на виховання студентів, формування у них патріотичних переконань, активної громадянської позиції та норм поведінки.

Можна сміливо сказати, що громадянське та патріотичне виховання нинішньої молоді має призвести до духовного та культурного піднесення країни, зміцнення нашої держави та здатності до її захисту. Від цього залежить добробут суспільства, у якому ми живемо.

Додаток

День гідності та свободи (сценарій виховного заходу)

Мета: вшанувати патріотизм і мужність українців, які у листопаді 2013 року – лютому 2014 року постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів України та її європейського вибору, прищеплювати любов до Батьківщини, зберегти та донести до студентів об'єктивну інформацію про доленосні події в Україні початку ХХІ століття, розвивати бажання бути гідними громадянами України.

Обладнання: презентація, відео, фонограми-мінус.

Ведучий 1. З метою утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до сучасного і майбутніх

поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку ХХІ століття, а також віддання належної шани патріотизму й мужності громадян, які восени 2004 року та у листопаді 2013 року – лютому 2014 року постали на захист демократичних цінностей, національних інтересів нашої держави та її європейського вибору, 21 листопада Указом Президента в Україні відзначаємо День Гідності та Свободи.

Ведучий 2. 21 листопада на честь початку двох революцій: Помаранчевої та Революції Гідності; в пам'ять усіх, хто вистояв; в пам'ять усіх постраждалих; на честь усіх загиблих; підтримуючи всіх українських бійців на фронті – маємо пам'ятати та відзначати цей День.

До 2011 року свято відзначали 22 листопада і називали Днем свободи як щорічний спогад Помаранчевої революції. Але під час правління Віктора Януковича його скасували. Тільки 13 листопада 2014 року Петро Порошенко знову законодавчо повернув день вшанування. Тепер уже 21 листопада, коли почалася Революція Гідності.

Ведучий 3. Для кожного українця слова Революція Гідності, або Євромайдан – це щемливий спогад про ті дні. Дні, коли звичайні люди різного віку без зброї вийшли на мирний протест. Він був мирним, і брали участь у ньому переважно студенти. Ця акція не вимагала зміни влади. Тільки впровадження європейських цінностей в українську культуру, прохання до Віктора Януковича підписати угоду про Євроінтеграцію України. Але він так і не зробив цього.

Цей день – День гідності і смутку, день, коли час згадати все. Ми спробуємо відтворити хронологію подій.

Ведучий 1. 21 листопада. Уряд Миколи Азарова зірвав підписання угоди про Євроінтеграцію. Після чого приблизно о десятій вечора почали збиратися перші мітингувальники. Згодом їх було вже близько півтори тисячі осіб.

Ведучий 2. 22 листопада. Ввечері на Майдані Незалежності у Києві вже було близько 5-ти тисяч людей.

Ведучий 3. 24 листопада. Протести почали ширитись й іншими містами України. Спочатку Харковом і Львовом. На Майдані вже нараховували близько 100 тисяч мітингувальників. Але акція ще проходить мирно.

Ведучий 1. 26-28 листопада. Загальностудентський страйк в Україні. Студенти Києва оголошують безстроковий страйк і рушають маршем на Майдан Незалежності. Студентські акції відбуваються в столиці, де протестують також і представники вишів з інших міст. Студенти, що побоюються санкцій керівництва

університетів, прикривають обличчя. У Львові студенти виходять на масовий страйк. Близько десяти тисяч молодих людей виходять на марш.

Ведучий 2. Фотороботи, які сьогодні супроводжують наш захід – це найкращі фотографії, зроблені за час Революції гідності. Ці фото виставляли на виставках у багатьох містах України та країнах Європи: Німеччині, Польщі, Люксембурзі, Франції. Вони є важливим доказом того, що в реальності відбувалося на Майдані, вони протистоять міфам, які посилено поширює російська пропаганда. Серед авторів цих робіт є фотографи й журналісти, які загинули під час війни на Сході України.

Ведучий 3. Забігаючи наперед хронології подій, наступне фото було зроблене фотографом за годину до кривавого побиття студентів 30 листопада. Цим закоханим молодим людям зараз би бути в кав'ярні, чи в кіно. Але, як сказала Ліна Костенко, – «Кожному поколінню сняться свої кошмари».

(Пісня «Доле моя».)

Ведучий 1. 29 листопада. Віктор Янукович не підписує у Вільнюсі жодного документа і скасовує там прес-конференцію. Вимоги людей почали змінюватися – тепер українці вимагали відставки уряду Азарова та проведення дострокових виборів Парламенту.

(Відео <https://www.youtube.com/watch?v=KWs62YiXPDA>)

Ведучий 2. 30 листопада, четверта ранку. Саме цієї ночі Янукович нацькував «Беркутів» на мітингувальників. Тої ночі почався гнів українського народу. Саме тоді на Майдан Незалежності почали з'їжджатися люди з усіх міст України. Вони днювали і ночували там. Створювали оперативні групи, щоб чинити опір правоохоронцям, які не один раз намагалися розігнати учасників Революції. Так, саме тоді і почалася Революція Гідності, у неї переріс звичайний мирний протест і пролилася перша кров.

(Відео <https://www.youtube.com/watch?v=pmIK8v5w-tE>)

Ведучий 3. 1 грудня. Тільки в Києві на Майдан вийшло близько пів мільйона людей. Відбулася перша спроба штурму Адміністрації Президента. Протестувальники провели Всеукраїнське народне віче. Люди продовжують прибувати на Майдан. Соцмережами миттєво шириться фото дівчинки на Михайлівській площі з плакатом, який є реакцією на нічний розгін мітингувальників.

Ведучий 1. 2-7 грудня. У Верховній Раді провели голосування про висловлення недовіри уряду Азарова. Але достатньої кількості голосів не набралось. Мітингувальники захопили Будинок профспілок у Києві та Будинок міської адміністрації. Акції протесту

стали проводити також і на Інститутській, біля Адміністрації Президента.

Ведучий 2. 8 грудня. «Марш мільйонів» – саме тоді на Майдані Незалежності нараховувалося близько мільйона патріотів з різних міст України. Знесли перший пам'ятник Леніну. Тоді почалася народна декомунізація.

Ведучий 3. 9-11 грудня. Спецпризначенці та внутрішні війська розпочали атаки на блокпости мітингувальників. Відбулася перша спроба правоохоронців штурмувати Євромайдан. Приборкати бійців внутрішніх сил на Банковій намагалися й священники, стаючи на захист людей. У ніч з 10 на 11 грудня Михайлівський Золотоверхий собор безперервно бив у дзвони. Останній раз набат Михайлівського звучав 773 роки тому під час навали татар. У набат почав бити дзвонар монастиря Іван Сидор. На дзвін з усього міста почали стікалися кияни. Цей тривожний дзвін і скликані ним люди врятували Майдан від розправи силовиків.

(Відео https://www.youtube.com/watch?v=cWL_wRdev2Q.)

Ведучий 1. 15 грудня. Українці висунули конкретні вимоги Януковичу, серед яких: звільнити політв'язнів, не підписувати угоду про вступ до Митного союзу. Цей день назвали «Днем гідності». Світ підтримав український Євромайдан, українці з різних країн долучилися до Народного Віче.

Ведучий 2. 22 грудня. Євромайдан перетворюється у загальнонаціональну організацію Народне об'єднання «Майдан». Таку резолюцію ухвалили на Народному віче у Києві 22 грудня. Народне об'єднання «Майдан» – позапартійне громадянське об'єднання, з якого розпочнеться «всенародний похід за очищення України від режиму кримінальних окупантів», йдеться в резолюції Народного віча, яку зі сцени на Майдані Незалежності оприлюднив Олександр Турчинов. «Сьогодні влада в державі протистоїть українському народові, тому вся Україна має стати єдиним Майданом, що очистить від Януковича нашу країну», – оголосив він перед голосуванням.

Ведучий 3. Новий 2014 рік на Майдані зустріли близько пів мільйона українців. Тоді ж встановили новий рекорд України, заспівавши одночасно Гімн країни. Летіло набатом: «Згинуть наші вороженьки ...». Цей спів зігрів простір. Ліхтарики телефонів світили в небо, ніби прокладаючи Гімну України дорогу до Бога. Тоді він звучав, як молитва.

(Пісня «Молитва за Україну».)

Ведучий 1. 16 січня 2014 року. Провладна більшість у Верховній Раді прийняла пакет «Законів про диктатуру». Ці закони обмежували права громадян, а депутатам і Президенту надавали

більше влади. Закони приймалися із порушенням правил голосування. Відтоді почалася нова хвиля протестів. Мітингувальники то співають гімн, то скандують «Міліція з народом!» Але тоді «Беркут» і «тітушки» почали свої звірства: викрадення та катування активістів, застосування вогнепальної зброї та водометів.

Ведучий 2. 19 січня. Свято Водохреща. Кілька десятків тисяч мітингувальників обурилися «законами про диктатуру». Мирна акція переросла в жорстке протистояння. У ході зіткнень мітингувальники підпалили автобус «Беркута», а самих бійців закидали камінням і петардами. Спецпризначенці застосували спецзасоби і заборонений законодавством водомет.

Ведучий 3. 22 січня. День соборності України. Один із кривавих днів Майдану. «Беркутівці» пішли у наступ. Намагалися арештовувати активістів і розібрати барикади. Відповідь від протестувальників не забарилася, і вони відвоювали свої позиції. Тоді було поранено близько 200 осіб зі сторони мітингувальників. Того самого дня померло два захисника свободи і гідності в Україні: вірменин з Дніпропетровської області Сергій Нігоян і білоруський активіст Михайло Жизневський. Також у цей день викрали і закатували ще одного активіста Юрія Вербицького. І це був тільки початок низки смертей Героїв, яких потім почали називати «Героями Небесної сотні». Саме тоді сталася точка неповернення, точка, коли вже всі знали, що кроку назад не буде. Влада цього не зрозуміла. Наслідком цього стали події кінця другої декади лютого.

Ведучий 1. 22-27 січня. В різних містах України майданівцями було захоплено 10 держадміністрацій. В ніч з 25 на 26 січня 2014 року Український дім став ареною протистоянь між мітингувальниками Євромайдану та силовиками. Після інформації про те, що у разі намагання влади зачистити вулицю Грушевського спецпризначенці зможуть атакувати людей з тилу саме з Українського Дому, значна кількість протестувальників зібралася біля нього. Були зведені барикади. Розпочалися облога та штурм будівлі. О четвертій ранку силовики, які виявилися солдатами внутрішніх військ, покинули приміщення.

Ведучий 2. Згадуючи події Євромайдану, ніхто не може заперечувати ту надважливу роль, яка була відведена сцені Майдану і всього, що на ній відбувалося. Художники, письменники, актори, музиканти тоді демонстрували єдність зі своїм народом. Музика зігривала в морозні ночі, об'єднувала, надихала і надавали їм сил. У День гідності і свободи саме час згадати найважливіші мистецькі моменти.

Ведучий 3. Це фото знають у всьому світі. На ньому Маркіян Мацех – львів'янин, музикант, який втілював разом з батьком проєкт культурної революції, привіз піаніно та зіграв на ньому 64-й опус Шопена перед «Беркутом».

(Відео <https://www.youtube.com/watch?v=mWDYWlk-2-g>.)

Ведучий 1. Головною піснею Революції гідності став саме Національний гімн України. Тоді його співали повсюди: на Майдані, в метро, в маршрутках, на вокзалах, в усіх містах України. Так. Ми полюбили свій гімн. Ми стали пишатися ним, собою, Нацією.

Ведучий 2. Народним гімном того часу стала пісня Святослава Вакарчука «Вставай». Загалом на Майдані зі сцени під час Революції Гідності співали гурти «Океан Ельзи», «ДахаБраха», «Дах Дотерс», «ТНМК», «Гайдамаки», Руслана, «Скай». Зі сцени лунали гасла «Слава Україні! – Героям слава!», «Слава нації! – Смерть ворогам!», «Студенти за ЄС!», «Коли, як не зараз, хто, як не ми»

Ведучий 3. 28 січня. Перша суттєва перемога народу: Верховна Рада України скасувала «диктаторські закони», а Прем'єр-міністр Азаров та уряд пішли у відставку. 29 січня. Верховна Рада ухвалила законопроект щодо амністії учасників акцій протесту.

Ведучий 1. 15 лютого. Протестувальники почали звільняти КМДА. 17 лютого Штаб національного спротиву ухвалив рішення про початок «мирного наступу» 18 лютого, в день, коли Верховна Рада мала розглянути зміни до Конституції. Хо́да не передбачала зброї і атак.

Ведучий 2. 18 лютого. Кривавий пік Революції гідності і початок масових убивств на Майдані. «Мирну ходу» спецпризначенці зустріли водометами і газом. Одночасно з тим, мітингувальників атакувала значна кількість «тітушок». Відбулися озброєні сутички із військовими та «беркутівцями» в центрі Києва, було підпалено Будинок профспілок. Тоді було вбито багатьох Євромайданівців, які поповнили лави Героїв «Небесної сотні». Міліція практично впритул кидала гранати. Київські «Швидкі» відмовлялися вивозити поранених. Протестувальники зайняли Будинок офіцерів, де обладнали власний медпункт.

Ведучий 3. Вже вдень у сутичках із силовиками було вбито трьох активістів. Усі гілки київського метрополітену закрили нібито у зв'язку із загрозою теракту. В цей час спікер Володимир Рибак запевняє в Раді, що президент Віктор Янукович не буде вводити надзвичайний стан. Але у центр Києва вулицею Кіквідзе вже рухаються БТРи. Близько восьмої вечора силовики попросили жінок і дітей залишити Майдан і почався ще один штурм, але вже за допомогою бронетехніки – БТР врізався в барикаду, за ним на штурм пішли «беркутівці» і бійці внутрішніх військ. Почалася пожежа в

Будинку профспілок, але міліція навіть не намагалася її ліквідувати. Активісти своїми силами витягали людей з вогню. У Трапезній церкви Михайлівського собору розгорнули резервний госпіталь.

Ведучий 1. З 18-го на 19-те лютого різними містами України прокотилася «ніч гніву». Відбулися штурми ОДА, відділів МВС, управлінь СБУ.

Ведучий 2. 19 лютого. На ранок положення повстанців стало критичним – периметр Майдану захищали усього 300-400 активних бійців. Прибуло підкріплення – «сотня» зі Львова. Потім «сотня» з Тернополя. Автобуси з підкріпленням прибували впродовж дня з різних міст України. На цей час загинуло 25 людей.

(Пісня «Білі лебеді».)

Ведучий 3. Як ми вже казали, на території Михайлівського собору розмістився імпровізований шпиталь, де лікарі-волонтери надавали першу допомогу постраждалим. Ліки зносили з усього Києва, потік медикаментів був безперервним, звичайні люди допомагали в режимі нон-стоп. Там, під Михайлівським, збиралися кияни з тих, хто міг прихистити у себе вдома легко поранених. Тяжко поранених розвозили своїми авто звичайні люди, очевидці кажуть, що швидких було мало, тому вони не встигали розвести усіх потерпілих. Та й ті швидкі були зі львівськими номерами, київські швидкі чомусь не доїжджали до Михайлівського собору.

Ведучий 1. Говорячи про Євромайдан, не можна обійти стороною тему волонтерства. Про волонтерський рух в Україні сьогодні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави.

Ведучий 2. Саме волонтери забезпечували тил Майдану. Вони організовували польові кухні, медпункти, систему комунікацій, хостели, використовуючи всі можливі засоби – від особистих знайомств і ресурсів до можливостей соцмереж. Так, активіст Віктор Загребя запустив у Facebook ініціативу #єврохостел – послуги з розміщення мітингувальників у киян. За одну ніч у першій квартирі, яку знайшов Віктор, переночувало 5 людей, у ще одній – 9.

Ведучий 3. 20 лютого. Цей день в історії назвали «кривавим четвергом». О 9-й ранку Майдан перейшов у наступ. Тоді ж по мітингувальниках відкрили вогонь снайпери. Тільки на вулиці Інституцькій у цей час загинуло близько пів сотні патріотів. Тоді ж силовикам видали зі складів МВС 408 автоматів та 90 тисяч набоїв задля протистояння майданівцям. Але завдяки злагодженим діям

патріотів силовики опинилися в оточенні і частина почала здаватися. О п'ятій вечора Верховна Рада прийняла закон про незаконність проведення антитерористичної операції і засудила дії силових структур. Тоді ж почалися переговори між Віктором Януковичем і лідерами опозиції, як результат Президент-утікач погодився на дострокові вибори Президента не пізніше грудня 2014 року. Мітингувальники вимагали термінового складення обов'язків Януковичем. Але повстанців такий варіант не влаштовував. Адже саме в цей час Майданом проносили труни із загиблими, котрі ввійдуть в новітню історію України «Героями Небесної сотні».

(Відео «Пливе кача».)

Ведучий 1. У цей самий день – 20 лютого – почалося вторгнення російських військ в український Крим.

Ведучий 2. 21 лютого. Після розстрілів Небесної Сотні на Майдані та відступу силовиків із Києва тодішня влада змушена була іти на переговори з опозицією, бо втратила можливість силового вирішення питання. О 1-й годині ночі на вулиці Банковій, у приміщенні Адміністрації Президента влада провела переговори з опозицією за участю представників Росії та ЄС. Результатом стало підписання о 10-й годині ранку документа, згідно з яким Україна поверталася до Конституції 2004 року, запроваджувалися дострокові президентські вибори та розпочиналося розслідування масових вбивств.

Ведучий 3. Злякавшись погроз та розуміючи, що розплата за ганебні вчинки неминуча, Янукович прийняв рішення не чекати дострокових виборів та негайно тікати до Харкова. В ніч з 21 на 22 лютого на двох гелікоптерах він вилетів до Харкова. Попередньо з резиденції Януковича в Межигір'ї в невідомому напрямку були вивезені декілька вантажівок з награбованими коштовностями та грошима. На наступний день Верховна Рада України офіційно відсторонила Віктора Януковича від посади Президента через його самовільну втечу та призначила дострокові вибори на 25 травня 2014 року.

Ведучий 1. 22 лютого. Голосами 328-ми народних депутатів усунули Віктора Януковича з посади Президента України.

Не встигли розібратися українці у внутрішній політиці, як ворог зайшов ззовні. Спочатку у Крим, а потім і на Схід України. Росія анексувала Крим шляхом проведення референдуму із підтасованими результатами 16 березня 2014 року.

На Сході України (Донецька і Луганська області) почалася антитерористична операція, яку згодом усі відкрито почнуть називати війною із Росією, і яка триває і досі.

Ведучий 2. За час війни 1937 дітей стали сиротами, 1213 жінок стали вдовами, 1975 матерів втратили своїх синів.

(Пісня «Мальви».)

Ведучий 3. У листопаді 13-го ніхто навіть уявити не міг, наскільки важкі випробування нам підготувала доля і яку високу ціну доведеться заплатити за такі цінності, як свобода, гідність та незалежність.

Ведучий 1. Демократія і свобода стали очевидними здобутками Революції Гідності. Саме Євромайдан, Революція Гідності і Небесна Сотня безповоротно визначили європейський вектор України. Ми рухаємося в правильному напрямку і до правильних цілей. Та шлях до європейських зірок, як і будь-який інший, пролягає через терни. Тому в дорозі так важко.

Ведучий 2. Готуючись до нашої зустрічі, ми не збиралися прикрашати дійсність, навіть, і тим паче, що вона така страшна і складна, бо це означатиме обнулення результатів, яких українське суспільство досягло за останні 5 років.

Ведучий 3. Вацлав Гавел казав: «Уряди, парламенти, президенти, будь вони найкращими в світі, нічого не здатні зробити самі по собі, бо свобода і демократія передбачають участь усіх і кожного». Отже, будуймо нашу європейську державу разом і вітаємо всіх нас з Днем Гідності та Свободи.

(Виступ студентів відділення «Фізичне виховання»: гімнастичні фігури з національною атрибутикою під фонограму «Разом нас багато».)

Список бібліографічних посилань

1. Явір В. Патріотизм. *Політична енциклопедія*. Київ : Парламентське вид-во, 2011. 546 с.

2. Загородня А. Сучасне розуміння патріотичного виховання молоді. URL : http://file:///C:/Users/admin/AppData/Local/Temp/ttmuo_2013_10_11.pdf (дата звернення: 21.12.2021).

3. Бех І. Д. Патріотизм: сучасні знаки та орієнтири освіти. *Рідна школа*. 2015. № 1/2. С. 3-6.

4. Дем'янчук А. С., Марчук О. О. Висвітлення проблем патріотичного виховання молоді у працях відомих українських педагогів. *Зб. наук. пр. Міжнародного економіко-гуманітарного ун-ту імені академіка Степана Дем'янчука*. 2018. № 1 (19). С. 10-15.

5. Івченков С. Г., Сайганова Е. В. Патріотизм як компонент загального стану: патріотизм як компонент суспільної свідомості: вимірювання ракурсу в поколінні. *Вісник Інституту соціології*. 2019. № 1 (10). С. 96-109.

6. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL : <file:///C:/Users/admin/AppData/Local/Temp/5d52797ca746c359374718.pdf> (дата звернення 20.12.2021).

Н. О. ШУРИГАЙЛО

Чортківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
імені Олександра Барвінського

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ТА ГРОМАДЯНСЬКО-ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ, ЯК ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА – ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

В основі виховного процесу закладу освіти лежить система виховних відносин, що забезпечує взаємодію педагогів, батьків та студентів згідно із суспільно заданими цілями виховання – розквіт духовної сутності людини, яка має стати висококваліфікованим фахівцем, триматися чітких національних, загальногосподарських позицій, бути активною у громадському житті, відповідальною за моральне становлення себе як особистості.

Виховуючи громадянина, патріота, творчу особистість, педагогічний колектив Чортківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу імені Олександра Барвінського постійно веде пошук нових педагогічних технологій, що сприяють формуванню середовища, яке розвиває, навчає та виховує. Серед виховних напрямів сьогодні найбільшої актуальності набуває патріотичне, громадянське виховання як основоположні, що відповідають нагальним вимогам та викликам сучасності, закладають підвалини для формування нового свідомого покоління майбутніх педагогів.

Педагогічний колектив нашого коледжу приділяє велику увагу формуванню національно-патріотичних почуттів, поваги до культурних національних традицій, шанобливому ставленню до історії держави, її видатних постатей. Свідченням цього є достатньо велика кількість відкритих заходів, які організовують та проводять викладачі коледжу у співпраці із студентами, шукаючи нові форми проведення виховних заходів, крокуючи у ногу з часом, працюючи онлайн та офлайн. Ми навчилися використовувати комп'ютерні технології у виховній роботі, що дозволило формувати та розвивати у студентів такі компетентності, як саморозвиток та самоосвіту, інформаційну та комунікативну культуру.

Починаючи з підготовки Першого дзвоника, Дня знань, першого уроку та протягом навчального року ми не залишаємо поза

увагою учасників АТО, вшановуємо пам'ять загиблих наших краян, покладаючи квіти та лампадки на алею слави, біля пам'ятника Героям Небесної Сотні, акцентуємо на слові «дякую» усім, хто щодня рятує наше життя у час пандемії.

Кожна циклова комісія працює над формуванням особистості майбутнього педагога НУШ, готового реагувати на виклики суспільства, прищеплювати найкращі людські риси своїм вихованцям.

Уроками історичної правди, що мали на меті формування та розвиток історичної пам'яті поколінь, відновлення та вшанування національної пам'яті, виховання співчуття, людяності, були відкриті заходи:

- години пам'яті: «Зернина надії», «Жнива скорботи»;
- книжково-ілюстративні виставки в бібліотеці коледжу «Горить свіча – як пам'ять, як сльоза», «Героїв імена в пам'яті народу»;
- «Революція Гідності», «Нескорені, чиї душі на небесах»;
- студентська конференція «Нестор Літописець – батько української історії та словесності»;
- у рамках відзначення в області року митрополита Андрея Шептицького створення відеоролику «Шептицький промовляє крізь віки»;
- відеопроєкт «Душа зачарована квітами», про квітковий всесвіт Катерини Білокур;
- година пам'яті «Згадаймо юність, що горіла в Крутах»;
- реквієм «Небесна Сотня – ангели, що тримають українське небо!»;
- «Чорнобиль – наш біль» (відеоролики);
- виховна година «Тепло долонь і серця захисникам України»;
- мистецька година «Творчий портрет Миколи Леонтовича»;
- відеоролики до Дня миру;
- челендж до Дня вишиванки;
- відеопроєкти до Дня героїв.

Одним із дієвих засобів національно-патріотичного виховання є проведення молодіжних спортивних ігор та змагань, залучення студентів до волонтерської діяльності, що виховує їх у дусі патріотичного обов'язку, готовності до військової служби та захисту України.

Для реалізації попередньо визначених цілей викладачі комісії фізичного виховання проводять традиційні заходи:

- спортивно-патріотичне свято «Козацькі розваги», під час яких нащадки справжніх козаків демонструють свої вміння та таланти;

- з нагоди Дня захисника України та Дня Українського козацтва організовано та проведено патріотичне свято «Богатирські ігри».

Найважливішим засобом патріотичного виховання була і є рідна мова – важлива сфера впливу на національну свідомість молоді. Студенти мають усвідомити, що без грамотності, без оволодіння українською мовою неможливо стати повноцінним громадянином, патріотом, кваліфікованим учителем. Викладачі комісії філологічних дисциплін щорічно проводять низку заходів, що пропагують любов до рідної мови, вшановують пам'ять про видатних корифеїв українського слова.

1. Радіодиктант єдності.

2. Інтелектуальна гра-конкурс «Мово українська, мово солов'їна».

3. Виховний захід «Без мови немає народу, як сонця без сяйва й тепла».

4. Мовний тюнінг «А я пишу рідною так ...».

5. Просвітницька година «Слово Маркіяна не вмирає».

6. Низка творчих проєктів до 150-річчя від дня народження Лесі Українки:

- відеоролик «Світло Лесиної зорі» (поезію читають викладачі);

- відеоролик «Струни Лесиної душі» (пісні на слова Л. Українки виконують студенти та викладачі);

- відеоролик «Довго щирими сими словами до людей промовлятиму я ...» (поезію читають студенти);

- культурологічна онлайн-екскурсія «Єгипет у творчості Лесі Українки»;

- проведення тематичних виставок, присвячених видатній поетесі.

7. Низка творчих проєктів, присвячених Кобзареві, що проходили під гаслом «Шевченкове слово у наших серцях».

Як відомо, велике починається з малого. Любов до України починається з любові до рідного дому, рідної малої Батьківщини. Знати і пам'ятати історію свого краю, пропагувати звичаї і традиції нашого народу – мета екскурсії «Чортків – місто моєї юності» (щорічно проводять для студентів першокурсників). У більшості кураторів складається добра традиція формувати патріотичні почуття любові до рідного краю під час подорожей Тернопіллям та за межами області.

Часто мета навчальної діяльності збігається з виховною, в організації роботи предметно-циклової комісії природничих дисциплін спостерігаємо один із напрямів – екологічне виховання,

утвердження здорового способу життя, як невід'ємного елемента загальної культури особистості, пропагують викладачі предметно-циклової комісії фізичного виховання. Ознайомлення та вивчення під час екскурсій вітчизняних пам'яток світової культури формує у студентів гордість за національні реліквії, розуміння загальнолюдських цінностей.

На завершення навчального року підсумовуємо роботу, проведену в академічних групах, створюємо буклет «Виховуючи громадянина, патріота, фахівця» із фотозвітами про проведені заходи. Слід зазначити, що саме національно-патріотичне та громадянсько-правове виховання посідає належне місце в освітньому процесі у нашому закладі освіти.

І. С. СВИРИДЮК

Володимир-Волинський фаховий коледж

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Процеси, які зараз відбуваються в нашій країні, зумовлені суперечностями суспільного, політичного та економічного становлення, висувують важливе завдання для освіти – формування культурної, духовної, патріотичної особистості XXI століття.

Ціннісні орієнтації (англ. value orientations) – важливий компонент світогляду особистості або групової ідеології, який виражає (представляє) переваги і прагнення особистості або групи відносно тих чи інших узагальнених людських цінностей (добробут, здоров'я, комфорт, пізнання, громадянські свободи, творчість, праця і т. інше) [6, с. 596-597].

«Студентство – це мобільна соціальна група, метою діяльності якої є організована за визначеною програмою підготовка до виконання високих професійних і соціальних ролей у матеріальному й духовному виробництві» [5, с. 61]. Значною мірою виконання цієї мети залежить від духовного розвитку молодого покоління.

Власне динаміка ціннісних орієнтацій студентської молоді зумовлена кількома причинами:

1. Ця соціальна група за характером своєї діяльності, поглядами, ціннісними орієнтаціями і т. ін. дуже близька до інтелігенції, тому важливо досліджувати студентство як резерв формування інтелектуальної еліти.

2. Динамічність і відносно високий рівень організованості студентства робить цю групу досить привабливою для різного роду ідеологів і політиків, які намагаються втягти студентську молодь у політичні ігри, що мають, як правило, досить брудний підтекст.

3. Демографічні та інтелектуальні характеристики студентської молоді роблять цю соціальну спільноту однією з найбільш ресурсномістких суспільних груп, оскільки вік та освіта є найважливішими соціальними ресурсами.

Система ціннісних орієнтацій визначає змістовну сторону спрямованості особистості, становить основу її ставлення до соціальних процесів, до інших людей, до самої себе. Це – основа світогляду, ядро мотивації життєвої активності, основа «філософії життя» людини.

Поряд з іншими соціально-психологічними утвореннями ціннісні орієнтації виконують функції регуляторів поведінки і виявляються у всіх галузях людської діяльності. Система цінностей окремої особистості чи соціальної групи залежить від вікових, статевих і психологічних особливостей, соціального, економічного, політичного, професіонального, національного, етнічного статусу. Цінності мають двоїтий характер, вони соціальні, оскільки історично обумовлені, і індивідуальні, оскільки у них зосереджений досвід конкретного суб'єкта.

Розвиток ціннісних орієнтацій під час професійної підготовки має здійснюватися у трьох основних напрямках: формування загального ціннісного ставлення студентів до професії; формування професійного образу майбутнього фахівця; розвиток ціннісних орієнтирів образу майбутньої діяльності. Відповідно, у студента має скластися система професійно-ціннісних орієнтацій, які визначатимуть ставлення особистості до особливостей професії, відображатимуть змістовну сторону, основу професійної діяльності, а засоби регулюватимуть поведінку особистості у професійній діяльності.

Потрібно звернути увагу на системно-ціннісний підхід та виокремлювати такі аспекти змісту виховання: моральний, національно-патріотичний, громадянський, родинний, особистісний та вольово-емоційний. Моральними цінностями можна назвати систему уявлень про добро і зло, справедливість і честь, які виступають своєрідним оцінюванням характеру життєвих явищ, етичних достоїнств і вчинків людей тощо.

Абсолютно вічні цінності – загальнолюдські цінності, що мають універсальне значення та необмежену сферу застосування (доброта, правда, любов, чесність, гідність, краса, мудрість, справедливість і т. інше).

Національні цінності є значущими для одного народу, проте їх не завжди поділяють інші народи. Наприклад, почуття націоналізму зрозуміле й близьке лише поневоленим народам і чуже тим, які ніколи не втрачали своєї незалежності. До цієї групи цінностей належать такі поняття, як патріотизм, почуття національної гідності; історична пам'ять тощо.

Громадянські цінності ґрунтуються на визнанні гідності людей і характерні для демократичних суспільств. Це, зокрема, права й свободи людини, обов'язки перед іншими людьми, ідеї соціальної гармонії, поваги до закону тощо.

Сімейні цінності – моральні основи життя сім'ї, стосунки поколінь, закони подружньої вірності, піклування про дітей, пам'ять про предків і т. інше.

Моральні стосунки в сім'ї накладають відбиток на все життя людини, оскільки їх вплив пов'язаний, по-перше, із сильними переживаннями, по-друге, вони триваліші, по-третє, у них закладаються підвалини всіх моральних ставлень людини до суспільства, до праці, до інших людей. Цінності особистого життя мають значення насамперед для самої людини, визначають риси її характеру, поведінку, стиль приватного життя і т. інше.

Отже, існує принаймні два типи цінностей: цінності, сенс яких визначають наявні потреби й інтереси людини, та цінності, які, навпаки, надають смислу існуванню самої людини, які обслуговують самоствердження людської особистості, творять і відроджують людину в певній принципово новій якості.

Можна сформулювати низку педагогічних умов, які б сприяли формуванню ціннісних орієнтацій. До цих умов відносимо:

1. Цілеспрямоване засвоєння професійно значущих умінь і навичок.

2. Використання особливостей культурно-історичної спадщини регіону в роботі з формування ціннісних орієнтацій студентської молоді.

3. Реалізацію відкритої системи зв'язків із суспільством та ідей волонтерства як форми соціальної активності особистості.

4. Адаптацію викладачів кожної спеціальної дисципліни до змісту виховного процесу в закладі освіти.

Студентський вік є періодом суттєвих внутрішніх трансформацій світогляду студентів, ієрархічної системи їхніх ціннісних орієнтацій. Ця система являє собою складну багаторівневу та динамічну структуру, визначає змістовий аспект спрямованості особистості й впливає на життєвий і професійний шлях майбутнього фахівця.

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості. Цінності освіти і виховання. Київ, 1997. С. 8-11.
2. Гончаренко С. Гуманізація освіти – запорука виховання творчої та духовно багатой особистості. *Дидактика професійної школи* : зб. наук. пр. Хмельницький, 2005. Вип. 3. С. 19-23.
3. Запека Я. Г. Особливості ціннісних профілів студентів з різними мотиваційними установками. *Габітус*. 2020. Вип. 12. Т. 2. С. 127-132.
4. Михайлишин У. Б. Соціально-психологічні особливості системи ціннісних орієнтацій студентської молоді: до постановки проблеми. *Актуальні проблеми психології*. Київ, 2016. Т. 1. Вип. 45. С. 133-136.
5. Соціологічний словник. Москва, 1985.
6. Великий психологічний словник / за ред. Б. Мещеряков, В Зінченко. Москва, 2003.

М. В. ЯЦКОВ, О. М. ЗЕЛІНСЬКА, А. Ю. ШВАЄНКО
ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП»

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТСЬКО-УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ У ВІДОКРЕМЛЕНОМУ СТРУКТУРНОМУ ПІДРОЗДІЛІ «РІВНЕНСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»

Відомий український педагог В.О. Сухомлинський писав, що патріотизм – це сплав почуття й думки, осягнення святині – Батьківщини не тільки розумом, а й серцем. Патріотизм – це всеосяжне поняття, що проявляється у повазі до країни, в якій народився і живеш, її символів, мови, знанні законів, почутті гордості за успіхи держави, активній громадській позиції. Патріотичне становлення особистості відбувається на психологічному рівні (формування почуттів, настроїв, прагнень) та ідеологічному рівні (формування патріотичної свідомості, ідей, поглядів, переконань). Патріотичне виховання розглядається як складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота, гуманіста, демократа, готового до виконання своїх громадянських і

конституційних обов'язків, успадкування духовних і культурних надбань народу.

Забезпечення реалізації національно-патріотичного виховання молоді у ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП» здійснюється через нові пошуки, сучасні форми та підходи, орієнтовані на оновлену структуру цінностей, інтересів, відповідних найважливішим тенденціям розвитку суспільства. Через систему різнопланових заходів (занять, виховних годин, конкурсів, зустрічей, екскурсій, волонтерських акцій) до здобувачів освіти спрямовано головну мету – виховання почуття любові до України, готовності відстоювати незалежність своєї держави, захист суверенітету та територіальної цілісності, повага до історії, культури, традицій, захоплення героїчними подвигами минулого та сучасності.

Організаторами забезпечення реалізації національно-патріотичного виховання здобувачів освіти є адміністрація коледжу, викладачі, класні керівники академічних груп, первинна профспілкова організація студентів і учнів, студентсько-учнівський парламент, бібліотека, музей коледжу тощо.

Особливу відповідальність за виховання молоді покладено на педагога. Адже наставник – це той інструмент, який зможе підібрати відповідні теми, емоції, форми подання, залучити відповідних осіб з метою активізації громадянської позиції вихованців. У системі виховної роботи класного керівника з академічною групою однією із форм роботи є проведення виховних годин. Це спілкування зі студентами, де різними методами інформаційно-просвітницької діяльності доноситься ідея приналежності до історії України, її героїв, головних знакових дат і подій, формування історичної пам'яті, розуміння ролі звият – борців за Україну. Як приклад, до Дня захисника України та Дня козацтва («Мужність і відвага крізь віки», «Слава тобі, козаче»); Дня пам'яті жертв Голодоморів («Голгофа голодної смерті», «Пам'ять про голодні роки»); до Дня Збройних сил України («На варті Вітчизни», «Збройні сили – міць і гордість України»); День Соборності України («Соборна і єдина, моя Україно!», «Соборність України – від ідеї до сьогодення»); до Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні («Українці – нація героїв», «У нашій пам'яті Герої Небесної Сотні назавжди залишилися»); до Дня пам'яті Чорнобильської трагедії («Чорнобиль – чорний спомин, вічний біль», «Дзвони Чорнобиля»); до Дня пам'яті та примирення («Війна і перемога: біль і пам'ять», «Подвиг – безсмертний, пам'ять – нетлінна»); до Дня Конституції України («Жити за основним законом», «Оберіг нашої державності») тощо. Це не просто пафос, данина моді чи сучасним віянням, чи заради гарного слівця, це

цілий пласт роботи, спрямованої на виховання молоді, якій небайдужа доля країни, її майбутнє, перспективи розвитку України.

Провідна роль з національно-патріотичного виховання молоді належить українській мові. Знати, плекати, вивчати та розмовляти рідною мовою – це запука національної єдності. Заходи, що проводять у коледжі щодо вшанування мови та відзначення відповідних дат, мають гасло: «Яке прекрасне рідне слово! Воно – не світ, а всі світи». Так, у День української писемності та мови здобувачі освіти й педагоги долучаються до написання Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності, який гуртує всіх в єдиному пориві – знати, плекати, думати, говорити і відчувати українською мовою. Чимало заходів (конкурс читців-декламаторів творів Тараса Григоровича Шевченка, літературні вікторини, вечори вшанування пам'яті Великого Кобзаря, віртуальні подорожі шевченківськими стежками тощо) спонукають до вивчення та поглиблення знань про творчу спадщину Світоча українського народу. Адже Шевченків патріотизм дієвий, проинятий ідеалами гордості, мужності, непохитності боротьби за волю народу, за державу. Також здобувачі освіти є учасниками та призерами Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика та Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

Проявом національної культури, мови, традицій став щорічний флешмоб «Одягни вишиванку – підтримай Україну!» до Всесвітнього дня вишиванки. Вражаючим, неповторним, оригінальним є етнофестиваль колядок і щедрівок «Віфлеємська зірка», який проводять у коледжі з ініціативи директора. Етнофестиваль об'єднує студентські, учнівські творчі колективи області та покликаний долучитися до національно-культурної спадщини минулого, передачі прийдешнім поколінням традицій українського народу.

За сприяння адміністрації та первинної профспілкової організації студентів і учнів організують екскурсійні поїздки місцями історичних, культурних та пам'ятних місць України (місто Київ, місто Львів, місто Кам'янець-Подільський, місто Дубно, місто Берестечко, місто Острог, село Дермань тощо) з відвідуванням музеїв, пам'яток архітектури, культових локацій, що дає змогу долучитися здобувачам освіти до спільної спадщини українського народу.

Значну увагу національно-патріотичного виховання молоді приділяє бібліотека коледжу. У читальній залі діють постійні та змінні книжково-ілюстративні виставки книг та різнопланових матеріалів, які наочно демонструють теми розбудови держави, її

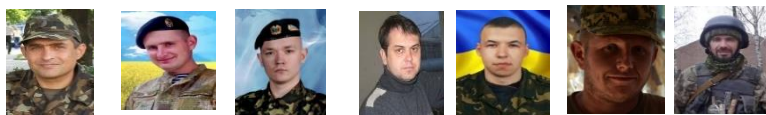
знакові події, дати, персоналії, що спонукають до мислення, читання, аналізу, діалогу («Україно моя – моя люба Вкраїна», «Європа – наш спільний дім», «Мова – душа народу», «Вишиванка – дрес-код української нації»).

Радіо коледжу як мережа мас-медіа закладу освіти функціонує під гаслами національно-патріотичних та загальнолюдських цінностей. Тематику радіопередач розроблено відповідно до календаря подій, постатей та пам'ятних дат України і світу («Міжнародний день демократії», «День української писемності та мови», «День кіборгів», «Визволення Рівного», «День вишиванки» тощо).

Національно-патріотичне виховання засобами спортивно-масової роботи виховує навички здорового способу життя, наслідування досвіду видатних спортсменів України тощо. Циклова комісія фізичного виховання та захисту України проводить низку спортивних змагань, серед яких – «Свято баскетболу». Це свято спорту, фізичного розвитку та відваги, присвячене Дню вшанування учасників бойових дій на території інших держав. Воїни-афганці – це випускники нашого коледжу, які загинули, виконуючи військовий обов'язок. Серед них: Веремчук Микола єдиний у Рівненській області нагороджений Орденом Леніна посмертно, Савчук Леонід, Мартинюк Ігор, Самолюк Микола.

Музей історії коледжу – це ще одна локація національно-патріотичного виховання молоді. У музейних фондах розміщено матеріали про історію розвитку та становлення нашого закладу освіти, які зібрано в тематичні експозиції: історія коледжу, циклові комісії, навчально-виробнича діяльність закладу, науково-технічна творчість студентів та учнів, людина року, випускники коледжу – учасники АТО/ООС, випускники коледжу – учасники Афганських подій.

Чільне місце серед тематики музейних експозицій у контексті сучасних тривожних подій, що відомі як війна на Сході України, посідає експозиція, де розміщено матеріали у вітринах та на стендовій тематиці, які об'єднано в єдину тему: «Герої України –

випускники коледжу».

Прикро, але є імена випускників, що не повернулися з поля бою, віддали найцінніше – життя, боронячи територіальну цілісність України: Борисенко Олександр Олегович (28.03.1993-01.09.2014) – прийняв смертний бій, захищаючи Україну; Бойко Олександр В'ячеславович (15.01.1977-12.02.2015) – «я мушу піти на війну – хтось замість мене захищатиме моїх дітей»; Репін Євгеній Вікторович псевдо «Геркулес» (18.08.1994-20.03.2015) –

рятуючи побратимів з поля бою – не врятувався сам; Мірошник В'ячеслав Володимирович (09.11.1971-24.04.2015) – «я йду туди, щоб вони не прийшли сюди»; Прончук Тарас Вікторович псевдо «Людоїд» (06.08.1997-16.02.2017) – «я так хочу перемоги та справедливості для України»; Омельчук Олександр Олександрович (18.02.1990-17.10.2017) – український воїн, який боровся за незалежність України; Попенко Юрій Миколайович псевдо «Борода» (04.02.1976-20.11.2020) – «я військовий – це моє покликання захищати Україну». Ці імена внесено в «Книгу пам'яті полеглих за Україну».

Студенти та випускники коледжу становлять частину українського війська, що не покладає зброї та продовжує боротьбу за право бути незалежною країною. Серед них важко травмовані ветерани АТО/ООС, які пройшли лікування та реабілітацію: Федорин Роман, Рудейчук Роман – герой Євромайдану, кіборг Донецького аеропорту.

Музей історії став місцем проведення таких заходів: День пам'яті «Засвіти свічку за загиблими героями України – випускниками коледжу», відкрита лекція «Випускники коледжу у боротьбі за Україну», година спілкування «14 жовтня – День захисника України» за участю добровольчого українського корпусу 10-ої резервної сотні «Правого сектора» та урочиста зустріч з кіборгом Луганського аеропорту Андрієм Усачем.

Студентсько-учнівський парламент – ініціатор упорядкування могил та вшанування пам'яті героїв, які боролися за Україну: військовий меморіал кладовище «Дубенське», Пагорб «Слави», кладовище «Нове» «Алея Героїв», пам'ятний знак «Жертвам Чорнобильської катастрофи», «Пам'ятник учасникам локальних конфліктів».

Волонтерський рух у ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП» функціонує під гаслом: «Благословенний той, хто подає руку допомоги», становить вагому частину національно-патріотичного виховання, залучення колективу закладу до благородної справи – підтримка українських воїнів. Цільова волонтерська допомога неодноразово направлена 72 ОМБ імені Чорних запорожців, 30 ОМБ імені князя Костянтина Острозького та 54 ОМБ імені гетьмана Івана Мазепи. Студенти, учні, викладачі організували плетіння маскувальних сіток, майстри виробничого навчання та учні виготовили «буржуйки» для обігріву та приготування їжі, совки для обслуговування «буржуйок». Двічі на рік формується та надсилається посилка (бакалія, солодоші, предмети гігієни тощо). Волонтерський рух коледжу заручився підтримкою громадської організації «Жінки Київщини» (місто Київ)

та благодійна організація «Фонд Руєвит» (місто Рівне). Колектив відзначений грамотами та подяками за волонтерську допомогу військовим від громадської організації «Жінки Київщини». У фондах музею історії коледжу розміщено синьо-жовтий та червоно-чорний прапори, на яких написані слова подяки військових за моральну підтримку, матеріальну допомогу. Колектив коледжу долучився до всеукраїнського збору коштів для спорудження пам'ятника в місті Києві видатному українському військовому та державному діячу, полководцю часів Хмельниччини Івану Богуну.

Таким чином, національно-патріотичне виховання у ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП» стало серцевиною освітнього процесу, що формує у здобувачів освіти патріотичну свідомість, почуття вірності й любові до Батьківщини, готовності служити та стати на її захист. Адже без таких моральних феноменів, як патріотизм, гідність та совість, прихильність до національних та загальнолюдських цінностей неможливе виховання особистості з активною громадянською позицією, патріота України.

Список бібліографічних посилань

1. Вербицька П. Виховання громадянина і патріота України як спільно-педагогічний виклик. *Педагогіка і психологія*. 2015. № 3 (88). С. 58-63.
2. Загородня А. Сучасне розуміння патріотичного виховання молоді. URL : www.tme.umo.edu.ua/docs/10/6.pdt
3. Петков С., Коломоець С., Притула А. Патріотичне виховання: теорія та практика. Київ : Професіонал, 2020. 224 с.
4. Сучасні підходи до розуміння національно-патріотичного виховання молоді анотація. URL : <https://shag.com.ua/suchasni-pidhodi-do-rozuminnya-nacionaleno-patriotichnogo-vih.html>

О. П. БЕДРЕКОВСЬКА

ЗФПО «Київський фаховий медичний коледж ім. П.І. Гаврося»

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

В умовах сьогодення, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, особливої

значущості та актуальності набуває національно-патріотичне виховання молоді.

Цілі покоління українців були виховані в душі відчуження від рідної землі та національного самозречення. В нас формували почуття національної меншовартості, комплексу неповноцінності, навіювали переконання в перевазі «старшого брата». Навмисне поширення російськомовної літературної та музично-пісенної продукції, висвітлення неправдивої історії, висміювання українського характеру і традицій формувало явище етноциду. Наш народ намагалися позбавити усіх ознак культурної та духовної самостійності.

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втраті державної незалежності та потраплянню у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна потреба переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей.

Можна багато говорити про виховання молоді. Але, щоб це не залишилося тільки на словах, у понятті «молодь» ми маємо вбачати своїх дітей, і виховання студентів ототожнювати з вихованням власних дітей. Якими б ми хотіли бачити своїх дітей? Чесними, вихованими, добрими; людьми, які поважають старше покоління; патріотами своєї держави; свідомими громадянами; людьми, які пам'ятають своє коріння й шанують пам'ять предків; громадянами, які готові змінювати історію держави.

Пам'ятаючи слова біблійної притчі про сіяча, слід визнати, що зерно національного становлення особистості сьогодні може приносити плоди духовності тільки на животворному багатокультурному ґрунті. Тому і в сім'ї, і в закладі освіти має бути створено умови для розвитку національної самосвідомості, твердої патріотичної позиції.

Провідна роль у вихованні молоді належить українській мові як духовному стрижню нації. Рідна мова – найважливіший засіб патріотичного виховання. Вона була і є важливою сферою впливу на національну свідомість. Студентська молодь має усвідомити, що без оволодіння державною мовою неможливо стати повноцінним громадянином своєї держави, патріотом України та й просто інтелігентною людиною, кваліфікованим фахівцем будь-якої галузі.

Живим прикладом мужності і героїзму є захисники України, що боронили країну в минулому і зараз обороняють нашу державу від російської агресії. Випускники нашого закладу освіти без вагань стали на захист рідної землі. Сьогодні ми пишаємося такими

іменами, як Свириденко Вадим Васильович – військовий фельдшер, солдат Збройних сил України, Уповноважений Президента з питань реабілітації учасників бойових дій, нагороджений орденами За мужність III ступеня, За заслуги III ступеня та Народний Герой України; Бухало Андрій Андрійович, Дубас Віталій Володимирович, Введенська Лада Євгенівна – учасники операції об'єднаних сил у декількох ротаціях.

На фасаді нашого закладу освіти розміщено меморіальну дошку пам'яті випускника коледжу Аболмасова Андрія Вікторовича, який героїчно загинув, прикривши собою побратимів, у битві за волю на східному кордоні України.

Патріотичне виховання у нашому закладі освіти здійснюється під час проведення навчальних занять, через систему виховних заходів, гурткову роботу, проведення екскурсій, написання науково-дослідницьких робіт та охоплює своїм впливом усі академічні групи коледжу. Систематично проводимо екскурсії студентів нового набору до музею історії коледжу, в якому чільне місце посідає експозиція, присвячена випускникам коледжу – учасникам ООС; екскурсії до архітектурних та історичних пам'яток міста Києва.

У коледжі велику увагу приділяють збереженню і примноженню духовних цінностей, культурних національних традицій, шанобливому ставленню до української мови. Свідченням цього є такі щорічні заходи, як марафон-конкурс «Велич Шевченкового слова», тематичні заходи присвячені Дню Гідності та Свободи, Дню пам'яті Героїв Крут, акції «Запали свічку пам'яті» до Дня пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій, тиждень правових знань. Особливо активно студенти завжди долучаються до благодійного ярмарку з нагоди Дня Святого Андрія Первозванного, флешмобу до Дня вишиванки, свята Масляної.

У закладі освіти панує національний дух, усі урочисті заходи проводимо з використанням національної та державної символіки, українського традиційного одягу. Так, напередодні Нового року та Різдва художній відділ студентського самоврядування проводить театралізовані святкові вітання з виконанням колядок, щедрівок та віншуваль.

З нагоди Дня захисників та захисниць України (Покрови Пресвятої Богородиці та Дня українського козацтва) студенти під керівництвом заступника директора з виховної роботи підготували музично-сценічну композицію «Герої не вмирають», а також взяли участь у всеукраїнській онлайн-естафеті єдності «Ми нащадки козацької слави».

1 вересня 2021 р. у коледжі проведено урочистості з нагоди Дня знань та посвяти в студенти «Моя Україна – єдина та вільна».

З вітальним словом до першокурсників та педагогічного колективу звернулися директор коледжу Підмогильна Л.Г., Державний секретар Міністерства охорони здоров'я Солодка І.В., завідувачка відділу з питань організації та інформаційної роботи Київської міської профспілки працівників охорони здоров'я Дегрик І.М., а також Аболмасова Т.С. – мама випускника коледжу, який загинув у зоні ООС.

Назавжди змінили нашу Україну і самих українців, підняли наш національний і патріотичний дух Герої Небесної Сотні. Саме завдяки Майдану наша держава довела всьому світові гідність, мужність і тверду волю українців до справедливості. Студенти коледжу напередодні Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні покладанням квітів вшановують пам'ять героїв на алеї Небесної Сотні, що на вул. Інститутській у м. Києві. Традиційним для нашого коледжу є проведення уроку пам'яті «Промені Гідності» до Дня Героїв Небесної Сотні. У 2021 р. почесними гостями заходу були випускники нашого коледжу: Свириденко Вадим Васильович – Уповноважений Президента з питань реабілітації учасників бойових дій та Бухало Андрій Андрійович – учасник операції об'єднаних сил у двох ротаціях. Крім того, викладачі ЦК фізичного виховання у лютому проводять змагання із загальнофізичного багатоборства «Спалах», присвячені пам'яті героїв Небесної Сотні.

Гідним прикладом патріотичного виховання є знайомство студентів з громадським діячем, рекордсменом України, заслуженим працівником туризму України Подрезаном Володимиром Миколайовичем. Зустріч відбулася під гаслом «Планета Земля. Погляд з інвалідного візка», на якій всі присутні прониклися надзвичайним патріотизмом та силою духу цієї незламної людини.

Значний виховний потенціал має робота творчо-пошукових гуртків «Історія України в особах», «Витоки» та «Визначні постаті», на заняттях яких студенти поглиблюють знання про походження, культуру, звичаї українського народу, видатних українських істориків, військових діячів і політиків. У рамках роботи цих гуртків проводимо «круглі столи», диспути, презентації на теми: «Микола Амосов: більше ніж лікар!», «Микола Стражеско – велике серце», «120-річчя від дня народження першого директора коледжу П.І. Гаврося», «Звільнення м. Києва під час Другої світової війни» та інші.

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті.

Патріотизм сьогодні є нагальною потребою і для людей, і для держави, оскільки високий рівень патріотизму громадян забезпечить повноцінний гармонійний розвиток як особистості в державі, так і суспільства загалом.

Без пробудження таких моральних феноменів, як патріотизм, обов'язок, совість, почуття власної гідності, працелюбність навряд чи можна розраховувати на поліпшення ситуації в країні. Тому мета закладу освіти на сучасному етапі – виховати молодь гуманною, творчою, відповідальною, з активною життєвою позицією, яка могла б реалізувати себе. А гарні плоди педагог отримає лише від виховання власним прикладом: «У серце увійде лише те, що йде від серця» (Ж.-Ж. Руссо).

Список бібліографічних посилань

1. Антонець М. В. О. Сухомлинський про вікові особливості і громадянське виховання підлітків. *Рідна школа: науково-педагогічний журнал*. 2007. № 9. С. 17-19.

2. Бех І. Д. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України. Київ, 2014. 48 с.

В. І. УСТЕНКО

КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ НАЦІЇ

*За кров, за сльози, за руїну
Верни нам, Боже, Україну!
Богдан Лепкий*

Національно-патріотичне виховання молоді одне з найважливіших завдань сучасної національної педагогіки. Патріотизм, патріотичне виховання – це актуально сьогодні як для системи освіти, так і для держави загалом. В Україні патріотизм має бути введений у ранг національно-значимої і об'єктивно необхідної цінності, тому що він являє собою одне з найбільш глобальних людських почуттів, закріплених віками і тисячоліттями. Патріотизм поєднує в собі любов до своєї Вітчизни, до свого народу та його духовних цінностей.

У радянські часи нас виховували патріотами радянської вітчизни, а сама тоталітарна система мала на меті створити єдину спільність «радянський народ» без урахування національних особливостей кожної нації. Після проголошення незалежності в контексті національної ідеї гостро постало питання формування національної самосвідомості українця, яка є головною складовою патріотизму. Великою перешкодою і проблемою на цьому шляху було і є подолання «травматичного» радянського минулого. До проголошення незалежності України у жодному вітчизняному виданні не можна було зустріти поняття «національна самосвідомість», «дисидентський рух», «національна ідея», «український менталітет». Ми не сміли про це думати, а тим паче говорити. Тому зараз ці питання так важливо донести до молодого покоління. Молодь потрібно знайомити з історією визвольних змагань та яскравими долями великих патріотів – будівників справжньої української держави.

«Починаючи з 1991 р., в Україні все вказувало на те, що українська історична наука успішно відроджує історичну пам'ять народу. Відбувався процес часткового відкриття «спецхрамів» з раніше засекречених архівосховищ. Завдяки зусиллям українських істориків суспільство дізналося, що препарована за часів радянської влади історична пам'ять була зручним інструментом колонізаторів здійснювати вплив на освітньо-виховний процес і виховувати «нову спільноту – радянський народ» [3, с. 21].

У всіх державних документах сучасності звучить тема національної ідеї. Національна ідея – це усвідомлення нацією найбільш актуальної і перспективної мети, на шляху досягнення якої нація спроможна якнайшвидше розкрити і реалізувати свої потенціальні можливості, зробити помітний внесок у розвиток людської цивілізації та посісти гідне місце серед інших національних спільнот. А головними складовими національної ідеї є національна свідомість та самосвідомість. Тому першочерговим завданням сучасної української освіти має бути формування у молодого покоління почуття національної гідності через національну самосвідомість. «Необхідно завжди пам'ятати, що народ, який не може встановити на своїй землі свою національну владу, традиції та закони вважають меншовартісним. А без усвідомлення ролі національної ідеї, без постійної роботи над її втіленням Україна не відбудеться як держава» [1, с. 5].

Педагогічна теорія і практика, виконуючи завдання відродження та оновлення процесу громадянського виховання, прагне наповнити його новим змістом, а життєдіяльність молоді – новими, державно зорієнтованими потребами. При цьому прояв

тих чи інших громадянських якостей свідчить про результативність та рівень організаційно-виховної роботи у конкретному закладі освіти.

У період відновлення та становлення державності сутність громадянського виховання розглядається через призму положень Державної національної програми «Освіта» (Україна 21-го століття), Національної доктрини розвитку освіти, Концепції виховання в національній системі освіти, схваленої Міністерством освіти і науки України, проєкті Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Це потребує сьогодні переосмислення проблеми виховання, його суті і характеру. Адже наукою доведено, що справжнє, глибинне виховання є, за своєю сутністю, завжди національним за змістом, характером та історичним покликанням. Терміни «громадянськість», «громадянський» прийшли у педагогіку із суспільних наук, де вони визначають прояв патріотизму відносно держави та свого народу. Цю думку можна підсилити твердженням Першого президента України М.С. Грушевського, який писав: «Я вважаю, що стадія українського життя, в яку ми увійшли, вимагає високого морального настрою, спартанського почуття обов'язку певного аскетизму і навіть героїзму від українського народу. Хто хоче бути гідним громадянином, той мусить видобути ці моральні сили».

А тепер розглянемо чинник «застою національної свідомості», який був притаманним радянському періоду її історії. Україна мала б постати як найсвятіша і найбагатша з усіх земель, бо лише, за своїм природоресурсним потенціалом, вона входить до п'ятірки найпотужніших країн світу. Та поки що наша держава пасе задніх. Українці і розумом не обділені, мають потужний ресурсний потенціал, а результату не видно. Тому на порядку денному було і залишається питання про те, як привести до влади в Україні розумну національно свідому еліту, спроможну змінити суспільну свідомість. Адже громадянська свідомість та самосвідомість є головними складовими психологічної структури особистості. В ній віддзеркалюється індивідуальне суб'єктивне ставлення людини до суспільних явищ, до системи суспільних цінностей. Національна самосвідомість – це своєрідний міст, через який діяльність окремого індивіда вливається у життя нації, отримуючи доступ до її духовних багатств і можливостей. Вона пробуджує і стимулює такі могутні емоційно-психологічні рушії національного прогресу, як патріотизм і жертовність, які не в змозі замінити жодні меркантильні розрахунки та матеріальну вигоду. Ці останні ніколи не були надійною опорою національного розвитку і часто перетворювалися на гальмо національного прогресу.

Національна самосвідомість є процесом осмислення особистістю власної етнічної ідентичності, опануванням нею морально-світоглядних цінностей, усвідомленням власної ролі в житті національної спільноти та вияву готовності до національно-культурної рефлексії. Педагогічною основою виховання національної самосвідомості є комплекс взаємозалежних сфер її вияву: інформаційної, емоційно-чуттєвої та рефлексивної, де основним змістом виступають знання власної історії, позитивне емоційно-критичне ставлення до неї, вияв національного «я» у практичній діяльності.

Вченими доведено, що ранній юнацький вік є найсприятливіший для розвитку національної самосвідомості як цілісної духовної якості. Передумовою цього процесу виступають особливості вияву самосвідомості: самопізнання, емоційно-ціннісне ставлення до себе. В юнацькому віці відбувається становлення національної ідентичності, формування характеру та світогляду. Тому для формування вищезазначених характеристик на викладачах суспільних дисциплін лежить найбільша відповідальність, оскільки через історичну правду, емоційне подання матеріалу викладач має можливість сформулювати національно-патріотичні якості високого ґатунку, які б сприяли в подальшому формуванню національної самосвідомості.

Наш коледж має багатий досвід з національно-патріотичного виховання. Викладачі суспільних дисциплін з року в рік проводять краєзнавчу роботу, активно залучаючи до цього здобувачів освіти. Зокрема зібрано чимало документальних свідчень з історії голодомору, дисидентського руху, за участю викладача коледжу написана книга «Герої Чорнобиля поруч» на основі місцевого краєзнавчого матеріалу. В коледжі часто відбуваються виховні заходи за участю відомих дисидентів, учасників ліквідації аварії на ЧАЕС, українських військових, які боронять наші кордони на сході України. Батьки двадцяти семи наших студентів є учасниками ООС і на запрошення адміністрації коледжу беруть участь у виховних заходах. Відвідування місцевого краєзнавчого музею нашого міста є і обов'язковим і улюбленим виховним заходом для наших студентів. Наше місто має багату історію, але студентів найбільше цікавлять питання, які відносять до, так званих, «білих плям» нашої історії. Наприклад, історія дисидентського руху і все, що з ним пов'язано, довгий час була білою плямою, після проголошення української незалежності, її сторінки стають для нас надзвичайним відкриттям. Історія дарує нам все нові і нові імена. Ми часто дізнаємося про незвичайні долі маленьких українців – великих патріотів, які за свою любов до України, за природне бажання бачити її вільною та

щасливою, зазнали утисків і поневірянь у Соловецьких та далекосхідних таборах, а часто йшли на плаху. Кожна з цих особистостей поклала свій чистий міцний камінець у будові нашої незалежної держави. Люди, про яких зараз йтиме мова, не просто достойні наслідування. Кожен уманчанин має знати їхню долю, їх тернистий шлях, душею приторкнутися до цих великих полум'яних сердець.

Понад двадцять років ми проводили виховні заходи за участю уманського дисидента, колишнього політв'язня Богдана Чорномаза, який перебував у таборах разом з Левком Лук'яненком, Олексою Різниківим, Євгеном Сверстюком та іншими відомими дисидентами. Богдан Данилович працював викладачем Уманського педагогічного університету імені Павла Тичини. Він є автором понад десятка ґрунтовних монографій, переважно, з історії Уманщини та численних статей на актуальну історичну тематику. Кожна зустріч з цією незвичайною людиною була для студентів справжнім святом. На жаль Богдана Даниловича вже нема з-поміж нас. Минулої весни відійшла у вічність ця мужня та незламна людина. У перші місяці Революції гідності наш коледж відвідав Левко Лук'яненко, пізніше Олекса Різників. Вони залишили незабутні враження в серцях викладачів та студентів. На кожній такій зустрічі відчувається, що діти, народжені в незалежній Україні, мають уже готові зародки національної самосвідомості, які слід лише постійно підживлювати. Такі заходи – це виховання історичною правдою.

Наше місто прославила і легендарна жінка, політв'язень Надія Суровцова, яка була особистим секретарем М. Грушевського. Стала першою жінкою в Європі, яка мала ранг посла та науковий ступінь доктора філософських наук. Цікавим є те, що її спогади лягли в основу «Архіпелагу ГУЛАГ» Олександра Солженіцина. Наші студенти є постійними відвідувачами музею-квартири Надії Віталіївни. Часто виступають на різноманітних конференціях з цікавими доповідями про її життя.

Надбанням нашого місцевого краєзнавчого музею стала зворушлива історія подружжя Макарчуків (вони познайомилися в таборах), записана зі слів бабусі нашої студентки. Дмитра Макарчука ув'язнили на 14 років таборів за те, що після втечі з німецького табору і до кінця війни воював із фашистами у складі загону французьких маків. Його дружина Валентина намалювала на портреті Леніна маленький тризуб і отримала за це 10 років каторжних робіт ...

«Ці мужні люди довели, що прагнення до волі в українців незнищенне, і жорстокість російсько-радянської імперії не зупинила українців у прагненні побудови власної держави» [5, с. 22].

Проведення виховних заходів на історико-патріотичні теми та пошукової і дослідницько-історичної роботи зі студентами дає можливість поставити освітньо-виховний процес на світоглядний ґрунт національної культури. Це ідеологічна складова національного компоненту у вихованні. Духовна складова забезпечує сприйняття студентами морально-етичних українських цінностей, досягнення менталітету, бажань та прагнень народу. Інтелектуально-пізнавальна складова полягає у збагаченні та розширенні знань студентів історичного минулого, його аналіз і критичне осмислення. «Молодь має збагнути як величні й героїчні етапи в історії своєї Батьківщини, так і причини появи періодів трагічних занепадів та зумовлені з цим страждання народу» [1, с. 32]. І на цьому етапі, коли історична правда є доступною для всіх, надзвичайно важливо донести цю правду до свідомості студентів і посіяти в серцях молодого покоління любов і повагу до своєї нації, держави, гордість за її героїчне минуле, сподівання на краще майбутнє.

Додатки

Дисидентський рух – біла пляма вітчизняної історії

До проголошення незалежності України дисидентський рух та все, що з ним пов'язане, було «білою плямою» в радянській історії. А ця сторінка трактувалася зовсім в іншому розрізі. Дисидентів просто називали «ворогами народу», а дисидентство вважалось проявом буржуазного націоналізму. А про «ворогів народу» багато не говорили. Дисидентський рух зародився в Україні в середині 50-их на початку 60-их років. Його учасники виступали проти деформованої політичної системи, доводили безплідність тоталітарних апаратних методів реформування економіки, вимагали реалізації права українського народу на самовизначення, ставили питання про вихід України зі складу Радянського Союзу мирним шляхом.

Як після десятиліть терору, в атмосфері жорсткого контролю і за всіх наявних засобів ідеологічної обробки міг зародитися цей гідний подиву виклик режимові? Дисидентство великою мірою виросло з десталінізації, з послаблення «паралічу страху», що їх розпочав М. Хрущов. Його, хоч і обмежені викриття страхітливих злочинів сталінської доби, мали неабиякий резонанс у суспільстві, сприяли пробудженню національної самосвідомості у багатьох радянських республіках. Тому спроба Л. Брежнєва обмежити лібералізацію викликала протести і опозицію, особливо з-поміж інтелігенції.

Серйозний вплив на формування інакодумства справляли зовнішні чинники. Передусім це антикомуністичні виступи у країнах «соціалістичного табору», зокрема 1956 р. в Угорщині, потім Польщі, Східній Німеччині, Чехословаччині; розгортання світового правозахисного руху, стимульованого прийнятою у 1948 р. та поширеною в Україні з 1963 р. Загальною декларацією прав людини.

Дисидентство було найповнішим проявом вікового протистояння між українською інтелігенцією і бюрократією російської імперії. Спочатку осередок українських дисидентів складали «шістдесятники» – нове покоління письменників. До нього належали такі відомі особистості: Ліна Костенко, Василь Симоненко, Іван Драч, Іван та Надія Світличні, Євген Сверстюк, Алла Горська, Іван Дзюба та інші. Вражаючою рисою цієї групи було те, що її члени являли собою зразковий продукт радянської системи освіти і швидко робили собі кар'єру.

Проти чого ж виступали українські дисиденти і яких цілей прагнули досягти? Як і в кожній групі інтелектуалів, тут існувала велика різноманітність і відмінність у поглядах. Іван Дзюба, літературний критик і один з найвидатніших дисидентів, прагнув здобути як громадянські свободи, так і національні права. Він чітко висловив свою мету: «Я пропоную... одну-єдину річ: свободу – свободу чесного публічного обговорення національного питання, свободу національного вибору, національного самопізнання і саморозвитку. Але спочатку і насамперед має бути свобода на дискусію і незгоду».

Дисидентський рух поширювався із заходу України, де було організовано кілька невеликих таємних груп. Найяскравішою з них була «Група юристів» на чолі з Левком Лук'яненком. Учасники групи закликали до здійснення законного права України на вихід із СРСР. Після виявлення таких груп їх учасників на закритих процесах засуджували до тривалих термінів ув'язнення. Щоб залякати інших, власті вирішили судити дисидентів відкритим судом. Але ця тактика бумерангом ударила по них самих, викликавши ще сильніші протести. Побувавши на цих процесах у Львові, молодий журналіст і відданий комуніст В'ячеслав Чорновіл, написав «Записки Чорновола» – збірку документів, що викривали свавільні протизаконні й цинічні маніпуляції властей. У палкій промові перед великою аудиторією в Києві засудив арешти інакодумців Іван Дзюба. А потім подав П. Шелесту і В. Щербицькому свою працю «Інтернаціоналізм чи русифікація?» – тонкий, ерудований і безжальний аналіз теорії і механіки русифікації в Україні. Внаслідок був теж заарештований.

Скорботний і водночас абсурдний перелік звинувачень, що слугували приводом для ізоляції виразників національного духу від суспільства за тюремні ґрати, можна продовжувати безкраю. Судили за читання і поширення творів М. Грушевського і П. Куліша, «Історії України» М. Аркаса, праці І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», романів «Архіпелаг Гулаг» О. Солженіцина, розповсюдження української національної символіки, з'ясування «білих плям історії» (штучного голодомору 1932-1933 р., знищення кращих українських письменників, діяльності УНР, ОУН, УПА та ін.), за звертання з критичними пропозиціями і протестами до партійних, радянських та адміністративних органів, написання власних творів, які виходили за визначені ідеологічні рамки та публікацію їх за кордоном. Отже, з культурного обігу старанно вилучали все, що могло стимулювати національні почуття. Цензуруванню почали піддавати навіть класичні вірші Т.Г. Шевченка.

Свідченням про наростання тиску на літературу стало прийняття ЦК КПРС у січні 1973 р. Постанови «Про літературно-мистецьку діяльність». Вона вимагала більшої активності у дотриманні ідейних настанов партії.

Виникали проблеми і у розвитку інших видів мистецтва. Режим прагнув підкріпити безплідні ідеї про «розвинуте соціалістичне суспільство, як вищу форму цивілізації». Замовлення верхів стимулювалося високими гонорарами, лауреатськими званнями, почестями і матеріальним достатком.

Після падіння у 1972 році П. Шелеста В. Щербицький, спираючись на шефа КДБ В. Федорчука і партійного ідеолога В. Маланчука, розпочав масивний погром опозиційної інтелігенції, що призвів до арешту сотень людей і набагато суворіших вироків, ніж у 1965-1966 рр. Відвертих дисидентів, а також співробітників дослідних інститутів, редакційних колегій, університетів, яких підозрювали у «неблагонадійних поглядах», виганяли з роботи. Ця хвиля переслідувань, що нагадувала сталінські дні, травмувала ціле покоління української інтелігенції й змусила багатьох, з-поміж них й І. Дзюбу, покаятися і відійти від дисидентської діяльності.

У вересні 1965 р. під час презентації у кінотеатрі «Україна» фільму «Тіні забутих предків» з різкою критикою арештів інтелігенції виступили І. Дзюба, В. Стус, В. Чорновіл. Під їхнім листом підписалося 140 присутніх. Реакція властей була блискавичною, їх всіх було звільнено з роботи. Листи-звернення до керівників УРСР та СРСР стали однією з найпоширеніших форм протесту у ті роки. У 1967 р. у структурі КДБ створюють спеціальне

«п'яте управління», на яке режим поклав обов'язки щодо боротьби із ідеологічними диверсіями, а по суті – з інакодумцями.

Монополія бюрократії на засоби масової інформації, на істину та поява опозиційних сил спричинили виникнення друкованої продукції (книг, статей, відозв), яка дістала влучну назву «Самвидав». Відомий дисидент Володимир Буковський пояснював цей термін так: «Сам пишу, сам цензурую, друкую й розповсюджую і тоді сам за це відсиджую строк у тюрмі». Першою «Самвидавською» роботою (1966) була «Правосуддя чи рецидиви терору» В. Чорновола. У січні 1970 р. почав виходити журнал «Український вісник», але вийшло лише шість номерів.

Завдяки цілеспрямованим діям дисидентів у 60-их роках було започатковано традицію 22 травня вшановувати пам'ять Т. Шевченка. Цього дня 1861 року труну з його тілом провезли з Петербургу через Київ до Канева. У 1967 р. в цей день міліція розігнала учасників зібрання біля пам'ятника поетові у Києві і заарештувала чотирьох з них. На вимогу розгніваних людей, які влаштували демонстрацію біля ЦК КПУ, арештантів звільнили.

У 1972 р. досягла свого апогею кампанія репресій проти інакомислячих. Були заарештовані В. Чорновіл, Є. Сверстюк, І. Дзюба, І. Світличний, М. Осадчий, Ю. Шелест, В. Стус та інші. Їх було засуджено до тривалого ув'язнення та відправлено до таборів суворого чи особливого режимів на Уралі та в Мордовії. Крім цього було поставлено систему «каральної медицини». Деяких опозиціонерів, яких було важко звинуватити у порушенні відповідних статей кримінального кодексу, оголошували божевільними та замикали у психіатричних лікарнях спеціального типу. Адже комуністичну систему вважали бездоганною, тому всіх, хто посягнув на її непогрішимість, вважались хворими. От їх і «лікували».

Відомий канадський дослідник української історії Богдан Кравченко склав список дисидентів 1960-1972 рр., у якому налічувалось 975 осіб. Інші джерела вказують на майже 1000 осіб, які представляли усі регіони України. У 1968 році, проголошеному ООН роком Прав Людини, в тюрмах і таборах СРСР за політичними статтями перебувало понад 500 в'язнів і майже 50 лікували у психлікарнях. На початок 80-их років, за даними Секретаріату міжнародної адміністрації, кількість політв'язнів становила близько 700 осіб, з-поміж яких українців налічувалося від 25 до 75 відсотків.

На початку 70-х років дисидентство стало впливовим чинником політичного життя. Але масові репресії 1972 року на деякий час паралізували активність дисидентів. Поріділі чисельно, але й далі сповнені рішучості дисиденти у 1975 році дістали новий

імпульс, коли СРСР підписав Гельсінську угоду й офіційно погодився шанувати громадянські права своїх підданих. Повірівши Кремлеві на слово, дисиденти організували відкриті і, на їх думку, юридично санкціоновані групи, завдання яких полягало в тому, щоб наглядати за дотриманням громадянських прав з боку Кремля.

Перший Гельсінський комітет було засновано в Москві у травні 1976 року, у листопаді з'явилась Українська Гельсінська група. Аналогічні групи сформувались у Литві, Грузії та Вірменії. Оскільки в Європі Гельсінські угоди не отримали відповідного резонансу, це дає підстави стверджувати, що українські дисиденти були однією з головних опозиційних груп у Центральній Європі. Українську Гельсінську групу відрізняли дві важливі риси. Перша полягала в тому, що група являла собою відкриту громадську організацію, яка хоч і не була прорежимною, проте вважала, що має законне право на існування. Такі погляди були для східної України чимось нечуваним ще з часу встановлення радянської влади. Іншою безпрецедентною рисою були контакти з аналогічними групами по всьому Радянському Союзу з метою «інтернаціоналізувати» захист громадянських і національних прав.

У програмних заявах групи явно проступало і нове мислення. Вони наголошували на застосуванні легальних методів, убачаючи вирішення суспільних проблем у дотриманні законів узагалі і поважанні прав особи зокрема. Тому ці групи часто називали свою діяльність правозахисним рухом.

Але ні поміркованість Гельсінської групи, ні вимоги Заходу дотримуватися зобов'язань, що їх на себе взяв СРСР за Гельсінськими угодами, не перешкодили радянським властям знову влаштувати дисидентам погром. До 1980 року приблизно три чверті членів Української Гельсінської групи отримали терміни ув'язнення від 10 до 15 років. Решту було вислано з України. Деяким, аби заспокоїти світову громадську думку, дозволили емігрувати.

Діяльність Української Гельсінської групи засвідчила про перехід дисидентського руху в нову, зрілу стадію – стадію, яка відзначалася сформованою організаційною структурою і чітко окресленою політичною програмою. Головним новим моментом цієї програми був перехід українських дисидентів на самостійницькі позиції. У документах дисидентського руху все частіше звучала вимога виходу України зі складу Радянського Союзу і створення незалежної демократичної української держави.

На початку 80-их років в Україні дисидентський рух було практично зруйновано. Незважаючи на всю відвагу, натхненність та ідеалізм дисидентів і на одіозну поведінку їхніх гонителів, цей рух не набув широкої підтримки в Україні. Однією з причин цього стало те,

що крім засудження режиму і вимог дотримуватися законів, дисиденти не сформулювали виразної політичної програми. Питання, які вони порушували, не були проблемами щоденного життя, що хвилювали більшість населення: робітників та колгоспників. Отже, дисиденти мали вузьку соціальну базу, що складалася винятково з інтелігенції. Але вирішальною причиною дисидентського руху була природа системи, що протистояла йому. На дисидентів ополчилися усі потужні сили радянської системи і особливо КДБ. Володіючи монополією на засоби комунікації, режим всіляко перешкоджав поширенню інформації про дисидентів серед громадськості. Коли ж якась інформація все ж таки з'являлася, то вона, звичайно, була спотворена і змальовувала дисидентів у негативному світлі. Маючи у своєму розпорядженні сотні тисяч офіцерів, агентів у цивільному, донощиків, КДБ, здавалося, був усюдисущим і всезнаючим у своєму прагненні не допустити поза наглядом уряду будь-якої громадської діяльності. Але на відміну від сталінських часів, таємна поліція вже не виявляла такого фанатизму і не знищувала дійсних і потенційних супротивників. Тепер вона намагалась ізолювати дисидентів від суспільства і застосувати для них методи дедалі більшого тиску, змусити їх покаятися або замовкнути. Тим, хто критикував режим, відмовляли у робочих місцях, в можливості здобуття освіти їхнім дітям і навіть даху над головою. Найупередженіших засуджували до ув'язнення або до тих самих, так званих, психлікарень, де їм давали препарати незворотної дії, що руйнували в реальності людську особистість. Знищуючи кількох, КДБ успішно вдавалось залякати багатьох.

У своїй діяльності в Україні таємна поліція була не такою обмеженою як у Москві. Ізольовані від столичних західних журналістів, українські дисиденти не мали захисту, так званої, «парасолі гласності», як їхні видатні російські та єврейські колеги. Та й проблема національних прав українців не викликала на заході великого інтересу. Тим часом, побоюючись українського націоналізму, режим проводив в Україні особливо жорстокі репресії. Ось чому київський КДБ мав репутацію найбрутальнішого в СРСР, ось звідки непропорційно велике число саме українських «в'язнів совісті».

Однак, завдяки самовідданій боротьбі дисидентів, у свідомості громадян поступово стверджувалася думка, що український народ є не просто додатком до «великого брата», що створення незалежної держави є цілком можливим. Зі середовища дисидентів вийшло багато видатних політиків. Але було це вже у 80-их роках.

Значення боротьби дисидентів полягало в тому, що відбувалося організаційне та ідейне оформлення національно демократичного руху, викривалася тоталітарна суть і антиукраїнський характер радянського режиму, подальшого розвитку набули національна самосвідомість і національна культура, водночас підтримували віру в можливість опору в репресивній системі. І, звичайно, дякуючи в першу чергу дисидентському руху, ми політично отримали вільну, незалежну державу, яку ще треба створити і укріпити економічно теперішньому і прийдешньому поколінням свідомих українців. І тут лєвова частка роботи лежить на вчителів гуманітарних дисциплін. Саме від їх знань, умінь, любові до України та її багатостраждальної історії залежить, чи будуть так любити свою державу наступні покоління, чи будуть вони готовими захищати історичну правду, рідну мову та духовні надбання української нації.

Надія Суровцова – жінка-легенда Умані

*Ми не шукали в світі слави,
Нам доля визначала путь,
На смерть не подають заяви,
За нею в чергу не стають.*

О. Діденко

17-го березня 2010 року минуло 115 років від дня народження героїчної жінки, нашої землячки Надії Віталіївни Суровцової. Нація не існує без людей, які уособлюють совість, цвіт усього народу. Наш український народ має такий цвіт, яскравою пелюсткою в якому є Надія.

Надія Суровцова – український громадський і політичний діяч, історик, краєзнавець, публіцист, перекладач, доктор філософії Віденського університету, проте доля подарувала їй 30-літній «стаж» катівень Гулагу за любов до України. Але про її долю і творчість до недавніх часів більше знали за кордоном, ніж у рідній Україні. Ось такою вона була – її доля.

Народилася Надія Суровцова в Києві. Батько Віталій – з дрібних поміщиків. За фахом був адвокатом. Після переїзду сім'ї в Умань займався громадсько-політичною діяльністю (в роки реакції після революції 1905-1907 рр. захищав український суспільний рух, безкоштовно боронив селян перед судом; був гуманною людиною – рятував євреїв під час погромів.) У 1917 р., за часів Центральної Ради, як авторитетна фігура, його обрано головою міської управи, не допускав її більшовизації, а від розправи радянської влади

«врятувала» його лише важка хвороба: кілька років лежав паралізований. Помер у 1926 році у віці 54 роки.

Мати працювала вчителькою. Середнє навчання розпочала Надія Віталіївна у Фундуклеївській гімназії в Києві, але закінчила жіночу гімназію в Умані 1912 р., а у 1913 р. склала іспити, потрібні для продовження вищої освіти. Вчилася на Вищих Бестужевських жіночих курсах (рівноцінних університетові) в Петербурзі на історико-філологічному факультеті. Брала активну участь в українських нелегальних студентських гуртках; у Петербурзі пройшла через Лютневу революцію. Після повернення до Києва продовжила навчання в університеті на історичному факультеті. Українська революція 1917 р. кинула її у вир громадянської діяльності.

Спочатку в Умані, де 1917 р. з'явилися її перші публіцистичні виступи в газетах «Голос провінції» і «Вільна Україна». За Центральної Ради Н. Суровцова – діловод у Секретаріаті внутрішніх справ, пізніше – завідувачка загального відділу Секретаріату (міністерства) закордонних справ. У ці роки опинилася з-поміж державно-політичної еліти України, секретарювала при голові Центральної Ради Михайлові Грушевському. Під час Гетьманату – начальник дипломатичного відділу Міністерства закордонних справ. За Директорії наприкінці 1918 року її призначили секретарем інформаційного бюро дипломатичної місії Української народної республіки, яку скерували на Паризьку мирну конференцію. До Парижа Н. Суровцова не доїхала, в складі місії була у Відні, Берні, Лазані, а у 1920 році її звільнили, й вона на п'ять років осіла у Відні.

Роки віденської еміграції не були легкі, бо й для навчання в університеті, й для проживання треба було здобувати матеріальні засоби. У 1920 році закінчила філософський факультет Віденського університету. Після захисту дисертації на тему: «Богдан Хмельницький та ідея української державності» їй присвоєно ступінь доктора філософії. Працювала викладачем у Віденській сільськогосподарській академії. Брала участь у роботі жіночих організацій, зокрема у роботі Міжнародної жіночої ліги миру і свободи, була делегатом на конгресах Ліги у Відні, Дрездені, Гаазі, Амстердамі, Парижі та Вашингтоні. На початку двадцятих років захопилася ідеологією марксизму, вступила до австрійської компартії.

На віденський період припадає перший розквіт її літературно-публіцистичного та перекладацького таланту. Чимало перекладала на українську мову, а також на німецьку – твори В. Стефаніка, В. Короленка, збірку «Українські народні казки». Стала однією із

засновників Спілки прогресивних журналістів. У 1925 повернулася до СРСР, спочатку – до Москви, потім – до Харкова. Працювала істориком, співробітником у системі Головліту, кіноуправлінні, у радіотелеграфному агентстві. Але їй не довіряють (тому не було завершено перехід з Комуністичної партії Австрії до ВКП(б)), за нею стежать, її намагаються використати і шантажувати. 1926 року харківське ДПУ (тов. Черняк) пропонує стати секретним співробітником. Відмовилась ...

У 1927 р. безпідставно заарештована і заслана. Перебування на московській Луб'янці. Знову вмовляння: товариші Г. Ягода, А. Артузов переконують піти на таємну співпрацю, бо треба ж стежити за Юрієм Коцюбинським, Михайлом Левицьким, Карлом Максимовичем ... Рішуче відмовилась. Так виникла справа про шпигунство на користь Польщі та петлюрівської розвідки за посередництва польського генерального консула в Харкові. Арешт, засудження до п'яти років ув'язнення. Це були роки в одиночці політизолятора Ярославської в'язниці. А далі пішли заслання і в'язниці одні за одними. Після Ярославля – заслання до Архангельська на три роки. Тут у 1935 році вона одружилася з сусідом по камері у Ярославському політизоляторі, видатним російським соціалістом-революціонером Дмитром Олицьким (розстріляний 03.11.1937). Із вересня 1937 р. – п'ять років таборів на Колимі. У 1954 р. амністована із зняттям судимості, але ще до весни 1957 р. змушена була залишатися в колимському краї. В роки заслання Н. Суровцова поміняла безліч професій: сестри дитячого садка, контролера, наймички, бухгалтера аптеки, швачки-вишивальниці, викладача англійської мови в вечірній школі, працівника агробази. Заробляла приватними лекціями. І писала офіційно для газет «Советская колыма» і «Красный горняк»; неофіційно – для себе, для шухляди, про те, що бачила і пережила. Приятель-латиш, ветеринарний лікар з агробази, від'їжджаючи з Колими до Латвії, забрав на її прохання рукописи, щоб зберегти. За приятелем і рукописами слід простиг. І так було не один раз.

Після смерті Сталіна якось на деякий час проясніло на небосхилі. Навіть на Колимському. Після амністії 1954 р. багато писала вимагаючи перегляду фіктивних слідчих справ. В Україні слідчі розпитували про неї колишніх харківських друзів. 22 травня 1956 р. Військовий трибунал Київського військового округу реабілітував Н. Суровцову «за відсутністю складу злочину», скасувавши присуд 1928 р. за шпигунство. Інші скасували в лютому 1957 р.

Повернення до Умані було сумним: на кожному кроці руїни молодості; боротьба за батьківський будиночок, націоналізований

після смерті матері. Половину будинку довелося продати. Постягала по шматочках родинні пам'ятки, трохи вцілілих паперів. Збирала етнографічну колекцію та предмети старовини. Працювала над спогадами, доповнюючи їх тим, що пригадала. В архівах і бібліотеках Києва та Львова збирала історичні матеріали про Умань, про Софіївку. Всі архівні та інші матеріали передавала варшавському історику Є. Лоеку. Без них не було б бестселера польської історичної літератури «... Розповідь про життя Софії Потоцької».

Поволі формувався «уманський салон» Надії Віталіївни. Мало хто з інтелектуалів, які приїздили до міста наприкінці 50-х, у 60-х, не заходили туди, не вели там змістовних розмов, а за потреби могли поїсти, відпочити, заночувати. Художники і скульптори (завдяки їм, за ідеєю Н. Суровцової, виникла Уманська художня галерея), архітектори і реставратори, археологи та історики, літературознавці і лінгвісти та багато-багато інших. Книги відвідувачів не було, а записалися б до неї сотні непересічних імен. Для цікавих і почесних гостей була ще й прогулянка Софіївкою. Надія Віталіївна була тоді неперевершеним за жвавістю викладу та ерудицією гідом. Займалася літературною і громадською роботою.

Після державного перевороту, який привів до усунення М. Хрущова, політичний клімат навіть у далекій Умані почав погіршуватися, що й вдарило, в першу чергу, по салону Надії Віталіївни. Справа в тому, що в уявній книзі відвідувачів найбільше місця посіли б колишні політичні в'язні різних напрямів та кандидати на новітніх політичних в'язнів, зокрема Богдан Чорномаз. Наступили спроби ізолювати від оточення, шантажувати не лише телефонними дзвінками, але й залякувати тих, хто до неї заходив. Її жертовна безоплатна праця в Уманському краєзнавчому музеї виявилася непотрібною, на зустрічі в школах перестали запрошувати, батьків, що посилали дітей на приватні лекції чужих мов, відмовляли від цього. На її ім'я в друкові було накладено табу. Надію Віталіївну обплутували донощиками, інформаторами, сіткою пліток, підозрінь – все робилося для того, щоб зменшити доступ людей до неї і зменшити її духовний вплив.

Було дві причини, чому відновилися переслідування та цькування Н. Суровцової. Перша – салон, а в ньому чимраз більше не просто дисидентської, але «звичайної» національно націленої молоді. Щоб загальмувати поширення небезпечних думок через уманський салон, органи всіма силами домагалися його ліквідації, бо вважали його конспіративним націоналістичним осередком. Друга причина – це були спогади Надії Віталіївни. Її спогади – унікальний людський документ, свідчення про час і про людину в

ньому. Почала Надія Віталіївна писати спогади ще в Ярославському політизоляторі, в камері-одиночці. Замурована в чотирьох стінах, вона боялася збожеволіти, можливо, рятувалася пам'яттю про іншу реальність, затримуючи на папері деталі минулого життя. Працю над ними вона формально закінчила у 1959 р., але продовжувала доповнювати, виправляти, шліфувати як найдорогоцінніший свій твір.

Великої таємниці із спогадів вона не робила, маючи навіть дуже слабку надію, що зможе їх видати в часи «відлиги». Спогади давала читати М. Бажану і Ю. Смоличу, але схвальних відгуків від них не отримала. Їх дуже роздратувало, як це українські війська, український уряд – ті, часів Центральної ради, Гетьманату, Директорії, можна було називати «нашими».

На спогади органи безпеки почали полювати у 1972 р. Обшуки пішли за обшуками. Кілька років перерви і нові обшуки, починаючи з 1977 р. Нова хвиля погоні за спогадами прокотилася вже не лише Уманню, але й Києвом (почалася вона в березні 1981 р. у Львові).

Суровцова Н. виготовила кілька машинописних копій спогадів, які вона роздала на збереження, як вважала, вірним людям. Був ще рукописний оригінал у «товстих» зошитах, що таки потрапив до рук КДБ (його забрали в Умані під час останнього обшуку). Та ще у 70-х рр. Надія Віталіївна найважливішу частину свого особистого архіву передала на державне зберігання. Так виникли два фонди – № 302 в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва УРСР та № 284 у Відділі рукописів ЦНБ Академії наук УРСР. В обох фондах мали зберігатися спогади.

Коли завідувач відділу рукописів Микола Візир віз з Умані матеріали Надії Віталіївни до Києва, його дорогою перестріла машина з кдбістами. Візир М. заявив їм: «А я і так везу ці матеріали для вас». Цей епізод давав підстави вважати, що за хатою постійно стежили, або що весь час підслуховували телефонні розмови (тому і знали коли з Києва приїдуть за матеріалами).

В останні роки життя в салон Надії Віталіївни навідувалось чимраз менше дисидентів, а більше націоналістів. Суровцову Н. цькували далі, бо вона намагалася скеровувати людей до тих патріотичних ідеалів, до яких вона сама прагнула колись, і які здійснити їй не вдалося.

Останні місяці життя виявилися дуже важкими, стан здоров'я погіршувався повільно, але невпинно. Тягарі піклування винесли на своїх плечах найстійкіші: звичайний робітник Дмитро Калюжний, що кілька років мешкав у будиночку на Коммолоді, на правах комірника, з добрим та терпеливим серцем, Людмила

Шереметьєва-Дашкевич і Дарія Гусяк. 13 квітня 1985 р. на 90-му році життя Надія Віталіївна померла.

У 1958 підготувала збірку новел «По той бік», яку до цього часу не видано. Залишила спогади, які побачили світ завдяки Відділу Організації Українок Канади імені Ольги Басараб у 1996 році.

У нашому місті є музей Н. Суровцової. І студенти нашого коледжу є там частими гостями. Найкращим уроком з виховання національної свідомості є життя Надії, її безмежна любов до України, яку не вбили ні табори, ні переслідування, ні знущання. А ще про життєвий подвиг Надії Суровцової наші студенти знають із розповідей її подруги – Валентини Дігтяр, нині покійної. Валентину Василівну ми запрошували на наші виховні заходи. Вона – уманська поетеса і теж полум'яна патріотка України. А за співпрацю з Надією Суровцовою Валентина Василівна в 1972-1974 роках була звільнена з роботи і виключена з КПРС.

Отже, Надія Віталіївна – жінка найгіркішої долі і найвищої мужності, про яку ще в 1957 році, незважаючи ні на що (Надія постійно була під наглядом і контролем КДБ), надписав на своїх «Солов'їних далях» поет В. Сосюра. Ці влучні слова сказали все про її життя: «Дорогій страдниці і героїні, вірній дочці України Надії Суровцовій на добру згадку. В. Сосюра, 8 вересня 1957 р.».

Україна повстає з крові героїв, із сліз замучених і замордованих, з прокльонів гноблених і віри переслідуваних. Нам, живим, нехай завжди буде вірним дороговказом їх відданість рідній землі, Батьківщині.

Список бібліографічних посилань

1. Виховання національної самосвідомості сучасної молоді / упор. В. І. Устенко. Умань, 2010. 43 с.

2. Державна національна програма «Освіта». *Україна ХХІ століття*.

3. Чорномаз Б. Д. Гайдамацькі повстання ХVІІІ ст. і правда історії : навч. посіб. Умань : Уманське комунальне видав.-поліграф. підприємство, 2009. 140 с.

4. Чорномаз Б. Д. Нариси з історії Уманщини в розповідях очевидців і в документах : збірник / укладач Б. Д. Чорномаз. Умань : Уманське комунальне видав.-поліграф. підприємство, 2012. 172 с.

5. Чорномаз Б. Д. Опір радянській владі на Уманщині (друга половина ХХ ст.): документальне видання : монографія. Умань : Уманське комунальне видав.-поліграф. підприємство, 2010. 310 с.

А. С. ЯЛОВА

КЗ «Нікопольський фаховий медичний коледж» ДОР»

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СТУДЕНТСЬКОМУ ГУРТОЖИТКУ

Автор статті, вихователь гуртожитку, висловлює погляди на національно-патріотичне виховання у студентському гуртожитку, ділиться своїм досвідом роботи, організацією відпочинку і дозвілля.

*Красивий, щедрий рідний край
І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься Україна.*

І. Січовик [1]

Батьківщина – це країна, в якій ми народились і живемо. Любов до Батьківщини починається з любові до маленької Батьківщини: рідного дому, стежки, рідного міста чи села, вулиці – всього того, що оточує людину змалечку.

Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності – віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином.

Виховання в молодого покоління любові до Батьківщини, поваги до традицій та звичаїв свого народу, відданості та бажання служити на благо Вітчизни та захищати її є актуальними проблемами нашої держави, особливо на сучасному етапі.

Зараз, як і в роки Другої світової, Україна воює з агресором. Для нас це війна за свободу, цивілізованість, демократію та європейські цінності. Саме тому, ми маємо навчити молодь думати широко, мислити самостійно, аналізувати події: історичні, економічні, соціальні. Освічена, сповнена нових ідей молодь – запорука розвитку держави та її інформаційної безпеки. Ми – цивілізований народ, маємо прагнути перемогати супротивника не зброєю, а словом, фактами і власними успіхами.

Основне завдання виховної роботи в гуртожитку – формування «нового» українця на основі національних та європейських цінностей [2, с. 39]. Виховний процес відбувається як через інформаційно-просвітницькі виховні години, години спілкування, так і через залучення студентів до роботи в предметних гуртках, гуртках художньої самодіяльності, спортивних секціях, органі студентського самоврядування гуртожитку, а також відвідування театру, виставок картин, фотографій, музею, мітингів. Саме через

таку роботу розвивається художньо-естетична культура, формується національна та громадянська свідомість, реалізуються творчі можливості студента.

Значну увагу в гуртожитку Нікопольського фахового медичного коледжу приділяють організації та проведенню цілої низки заходів громадянсько-патріотичної спрямованості, які відіграють важливу роль у виробленні в студентській молоді суспільно-значущої мети – побудови громадянського суспільства та правової незалежності української держави. Серед них: акція «Говоримо українською разом» (до Дня української писемності та мови), перегляд презентації до Дня соборності України, година спілкування «Сучасні борці за єдність України» (до Дня пам'яті Героїв небесної сотні), виховні години присвячені річницям від народження видатних українських письменників та громадських діячів, інформаційно-просвітницькі години: «Трагедія Бабиного яру – в серці українського народу», виховна година «Сандармох», «Аварія на Чорнобильській АЕС», перегляд документальних фільмів, «круглі столи», присвячені правам людини: «Права людини», «Правила обов'язкові для всіх», «Правда про торгівлю людьми», «Жорстокість і насилля в сім'ї», «Паспорт громадянина України».

Беремо активну участь у громадсько-політичному житті країни. Так, до Дня захисника України підготували і передали бійцям АТО листи і подарунки, щоб привітати воїнів зі святом, порадувати їх, підняти бойовий дух, щоб кожен з них відчув тепло рідної домівки, затишок, турботу, відчув, що їх люблять та чекають на них вдома.

Звичайно, головним пріоритетом для кожного з нас є сім'я. Тому досить часто в сімейному колі гуртожитку ми проводимо години спілкування, бесіди, як наприклад – бесіда до Дня батька в Україні, в ході якої ділимося цікавими історіями з особистого життя, знайомимося з традиціями святкування. Також беремо участь у тематичних заходах до Дня матері, тим самим прищеплюємо любов до найдорожчого, що в нас є – родини.

Студенти-переселенці, які проживають у гуртожитку, перебувають досить далеко від своєї домівки, їм приділяємо окрему увагу. Роботу з такими студентами скеровано на те, щоб створити відчуття безпеки, захищеності, небайдужості, щоб кожному було комфортно, щоб гуртожиток та його мешканці стали для них другою сім'єю. Для цього з перших днів проживання влаштовуємо вечір дозвілля «Вітаємо першокурсників», де всі знайомляться, спілкуються один з одним, беруть участь у веселих конкурсах.

Під час виховного заходу «За чашкою чаю» студенти не тільки знайомляться з історією, традиціями та етикетом чаювання, але й один з одним – все відбувається по-дружньому, по-домашньому, як вдома за чашкою чаю.

Не забуваємо і про народні свята та свята календаря: проводимо акції до Дня Святого Миколая «Святий Миколай дітям», завчасно готуємо подарунки для діток-сиріт, організовуємо концерти. На свято Масниці обов'язково проводимо «Конкурс на кращі млинці», де студенти змагаються за свої кулінарні здібності, одного року на Масницю напекли млинців і провели акцію для жителів міста «Масницю стрічаємо – млинцями пригощаємо!». На 8 Березня, і це вже стало традицією, хлопці обов'язково готують привітання дівчатам. На День гумору розігруємо сценки. На свято Великодня організовуємо майстер-класи з розпису писанок. Проводимо виховні години «Чарівна краса вишиванки», «Українські береги».

Святкування такого роду свят дуже до вподоби студентам, адже вони згуртовують, об'єднують, зміцнюють колектив. Свята завжди дарують гарний настрій, виховують піклування один про одного.

У виховній роботі активну участь бере студентська рада гуртожитку. Саме злагоджена робота студентського активу є запорука успіху у взаєминах, роботі та житті мешканців гуртожитку.

Студентська рада допомагає урізноманітнити дозвілля, щоб це було з користю і цікаво кожному. Прислухаючись до думки молоді, до їхніх креативних ідей, ми з впевненістю крокуємо вперед і пишаємося результатами проробленої роботи. Так, у гуртожитку весело і сучасно проходять вечори дозвілля, «Свято посмішки», концертні програми: «Зігріймо серце добротою», «Пісенний марафон», конкурси: «Нумо дівчата», «Найсмачніший борщ», «Козацькому роду нема переводу», акція «Гуртожиток – наш дім, зробим затишно у нім». Не забуваємо і про спорт – влаштовуємо екскурсії до Дня туризму, проводимо змагання на першість гуртожитку з тенісу, змагання з футболу, волейболу.

Долучаємося до прекрасного – відвідуємо цікаві екскурсії, проводимо майстер-класи. Гордість за свою землю, свій народ, а отже, і національна свідомість формується лише за умови, коли людина добре знає історію і культуру рідної держави. З цією метою студенти відвідують театр, виставки картин, фотографій, музеї.

Співпраця з міською бібліотекою за напрямом національно-патріотичного виховання відіграє важливу роль шляхом впровадження інноваційних форм роботи, виховання любові до книги і читання, до української мови, до культури України – це

і веб-екскурси в історію, слайд-екскурси, бібліомедійні заняття, віртуальні виставки і т. інше.

Як довів досвід, такі форми роботи користуються значною популярністю з-поміж студентства, свідченням чого є їх активна участь в організації та проведенні таких заходів.

Зо дня в день, крок за кроком ми робимо добру справу, адже якщо молода людина гарно знає історію рідного краю, культурні народні традиції, поважає і дотримується їх, дійсно любить свою Батьківщину, готова захищати її – це і є патріотизм, маленька зернинка, яка проростає, міцнішає і дає надію на світле майбутнє!

Список бібліографічних посилань

1. Вірші про Україну – мотиваційна та патріотична поезія. URL : https://lux.fm/virshi-pro-ukrayinu-motivacijna-suchansna-ukrayinska-poeziya_n110983 (дата звернення: 28.11.2021).

2. Єрохіна Н. М. Організація роботи заступника директора з виховної роботи : метод. реком. / за ред. І. О. Серової. Київ : «Агроосвіта», 2017. 151 с.

РОЗДІЛ II

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА

С. А. ЧОРНА, Ж. В. БАРТКО

ВСП «Могилів-Подільський технолого-економічний
фаховий коледж Вінницького НАУ»

ПЕДАГОГІЧНА СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В РОБОТІ ІНТЕГРОВАНОГО НАУКОВО-ПРИРОДНИЧОГО ГУРТКА

Немає потреби доводити, що високі поняття «Батьківщина», «національна гідність» починаються саме із знання рідного краю, історії села чи міста, вулиці, домівки, де людина народилася і виросла, де пройшло її дитинство [3].

Ураховуючи реалії сучасного освітнього процесу, важливо, щоб кожен заклад освіти став осередком становлення громадянина, готового брати на себе відповідальність за власні вчинки, самовіддано зберігати та примножувати багатства рідного краю, охороняти надбання предків, розбудовувати незалежну, демократичну державу, сприяти розвитку екологічної свідомості і національної гідності [4]. Значна роль у становленні особистості молодшої людини належить кураторам, керівникам гуртків та викладачам навчальних дисциплін, які засобами виховного потенціалу досліджують, збагачують історико-культурну спадщину рідного краю. Педагогічний досвід переконує, що без активного та всебічного використання краєзнавчих матеріалів неможливо сформулювати поняття «мала Батьківщина» та вирішити глобальне завдання щодо національного відродження молодого покоління. Націлюючи вихованців на «парадигму народної педагогіки» мудрим порадами, створюючи людяні взаємини в колективі гуртка, його керівники дають моральний дороговказ, приклад для наслідування.

Спираючись на власний досвід роботи над реалізацією програми інтегрованого науково-природничого гуртка «Джерела рідного краю», з'ясували, що актуальність краєзнавчої роботи полягає в існуванні суперечності між потребою у знаннях студентів з природничих дисциплін та реальними соціальними практичними навичками особистості з краєзнавства.

Досліджуючи краєзнавчий матеріал з питань особливостей геохімічного та палеонтологічного формування рельєфу м. Могилева-Подільського та населених пунктів Могилів-Подільської громади, оцінюючи екологічний стан регіонів власного проживання, гуртківці набувають життєвого досвіду з природоохоронних, туристичних, дослідницьких аспектів соціальної активності громадянина.

Наприклад, організовуючи пошукове дослідження на тему: «Особливості геохімічного та палеонтологічного формування рельєфу м. Могилева-Подільського» засобами природничих дисциплін та англійської мови керівники гуртка скерували роботу студентів на пошук та науковий аналіз краєзнавчих артефактів з питань геохімічних та палеонтологічних особливостей рельєфу місця проживання більшості студентів закладу освіти. Краєзнавчі акценти діяльності охоплювали креативність досліджень, моменти відкриття і пізнання рідного краю, зіставлення далекого історичного минулого та сьогодення.

У відеоролику-звіті групи студентів-гуртківців до роботи «Дослідження екологічного стану пам'ятки садово-паркового мистецтва Бронницький парк», розміщеному на YouTube-каналі, поєднані краєзнавчі та екологічні аспекти національного виховання студентської молоді, розкриті результати багаторічної праці викладачів-керівників гуртка над проблемою національного відродження.

Також, необхідно зазначити, що саме студенти спонукали громаду до відродження історичної спадщини населеного пункту. Підсумкові аспекти національного виховання на прикладі натуралістично-екологічної роботи відображені словами студентів: «Звідсіль пішов початок мого роду, і поки струни серця ще живі, мені завжди світитимуть в негоду мої ласкаві хвилі дністрові» (дивитися <https://youtu.be/ubXwOh5FaBQ>).

Загалом студенти-гуртківці підготували тридцять проєктів з аналізу екологічних аспектів рідного краю: села, де народилася і виросла дитина, де пройшло її дитинство, де вона зростала ...

Аналізуючи багатогранну різновекторну роботу секцій «Екологія», «Краєзнавство», «Дослідницька», першою складовою всіх видів гурткової роботи є постійні тематичні зустрічі, на яких кожна з творчих груп обговорює тему відповідно до плану тематичної зустрічі та плану роботи інтегрованого науково-природничого гуртка. У 60 % випадків тематика зустрічей ґрунтується на краєзнавчих матеріалах (дивитися таблицю переліку тематичних засідань відповідно до плану роботи інтегрованого науково-природничого гуртка).

Таблиця 1

**Тематика та форма організації тематичних зустрічей
(витяг з плану роботи інтегрованого
науково-природничого гуртка)**

Тема зустрічі	Форма проведення
Краса України – Поділля	Усний журнал
Вплив малих річок на формування заплави та русла р. Дністер	Екскурсія-дослідження
Жива та мертва вода	Практична конференція
Національна обрядовість: зустріч весни	Фольклорно-природниче свято
Забуті імена: Д.К. Заболотний	Година національного виховання
Чорнобиль – біль моєї землі	Вечір-реквієм
Багаті села	Віртуальна екскурсія

Отже, тематичні засідання є головною формою колективної роботи, яка сприяє розвитку особистої відповідальності за стан довкілля, культурну спадщину, **соціальні дії та взаємодії** спільноти «малої батьківщини», як осередку національної свідомості.

Сценарій тематичного засідання «Краса України – Поділля» починається променистими словами нашого земляка А. Сухолітка:

Є щось святе в словах «мій рідний край».
 Для мене – це матусі пісня ніжна,
 І рідний сад від квіту білосніжний,
 І той калиновий у тихім лузі гай.
 Для мене – це твої стежки й мої;
 В містах і селах стоптані любов'ю ... [1, 2]

Рядки промови торкаються глибини душі кожного студента, адже віщають про сокровенне, рідне, близьке – край, де більшість із нас народилися, де всі ми проживаємо і навчаємося.

«З любов'ю до рідного краю, матері-землі починається людина. Не можна любити того, чого не знаєш». Саме ці слова М. Стельмаха стали керівним девізом роботи декількох поколінь студентів-гуртківців, які знайшли, шукають і шукатимуть імена відомих людей, що народилися у нашій громаді, народжуються і народжуватимуться. Члени пошукових груп у межах інтегрованого гуртка здійснюють чимало пошуково-дослідницьких кроків, зустрічаються з цікавими людьми, пізнають героїчні долі співвітчизників. З метою архівування матеріалів створюють документальні відеоролики «По рідному місту», відеоматеріали пам'яток історії та культури м. Могилева-Подільського, віртуальних

екскурсії для першокурсників, на яких переповідають історію, культуру регіону проживання, відкривають сторінки життя видатних людей тощо.

Педагогічний досвід з національно-патріотичного виховання переконує, що краєзнавчі матеріали є дидактичними засобами для реалізації можливостей з розвитку національно-патріотичних почуттів молоді, забезпечують поступову адаптацію студентів нового набору до нових суспільно-моральних умов праці, збагачують життєтворчий досвід кожної сім'ї як осередку суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Могилів-Подільський, Могилів-Подільський район, Вінницька область. URL : <http://ukrssr.com.ua/vinn/mog-podilskiy/mogiliv-podilskiy-2>
2. Рідний край – Вінниччина. *Статистичні дані по Могилів-Подільському району*. Вінниччина. 2001.
3. Тронько П. Т. Краєзнавство як складова навчально-виховного процесу. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/32632>
4. Тронько П. Т. Формування патріота в вимірі революції гідності та пріоритетів «Нової школи» : зб. ст. учасників 1-го Всеукраїнського круглого столу з он-лайн трансляцією (м. Суми, 16-17 лютого 2017 р.) / редактори С. В. Драновська, Л. М. Чхайло. Електронне науково-методичне видання. Суми : КЗ СОІППО, 2017. С. 61. URL : <http://surl.li/ayjgq>

Г. Н. ГУМЕНЮК, Л. В. ЮРЧАК

Чортківський медичний фаховий коледж

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА

Національно-патріотичне виховання відіграє важливу роль у формуванні особистості. Саме тому в Чортківському медичному фаховому коледжі приділяють велику увагу збереженню та примноженню духовних цінностей, культурних традицій рідного краю, шанобливому ставленню до української мови.

Великі можливості для реалізації національно-патріотичного виховання студентів мають заняття української мови та літератури, на яких викладачі-філологи ставлять перед собою завдання

прищеплювати любов до свого народу, формувати національну гідність та збагачувати духовний світогляд молодого покоління.

Національно-патріотичному вихованню сприяє й позааудиторна та гурткова робота, яка посідає належне місце в нашому коледжі. Члени гуртків циклової комісії викладачів гуманітарних дисциплін презентують свої дослідницькі роботи на студентських конференціях, вибираючи теми, пов'язані з Україною та рідним краєм («Поважаємо європейські цінності – будуємо сучасну Україну», «Патріотичні мотиви у творах українських письменників», «Вишиванка підкорює світ» і т. інше).

Щорічно святкуємо Шевченківські дні, у рамках яких проводимо конкурси на кращих читців, квести, літературні батли, вікторини, захисти дослідницьких робіт студентів про Великого Кобзаря і т. інше. Чортківський медичний фаховий коледж минулого року брав участь у Всеукраїнському літературному онлайн-марафоні «Єднаймо душі словом Кобзаря!», присвяченому духовному пророку нації. Понад три десятки студентів першого та другого курсів усіх спеціалізацій стали учасниками внутрішньоколеджського поетичного онлайн-марафону, приуроченого пам'яті Тараса Шевченка. Учасники цього дійства провели нас стежками Тарасових думок, його переживань і пророцтв, декламуючи вірші, наче гортаючи свіжі сторінки Шевченкового «Кобзаря».

Відомий український педагог Василь Сухомлинський писав: «Багата мова – багатий духовний світ, розвинуте почуття краси слова – велика моральна культура». У Чортківському медичному фаховому коледжі з метою виховання шанобливого ставлення студентів до рідної мови викладачі проводять мовознавчі турніри до Міжнародного дня рідної мови, поетичні флешмоби, літературно-музичні композиції, години мовознавства, інформ-дос'є до Дня української писемності та мови.

Уже стало традицією нашого закладу в День української писемності та мови разом із тисячами українців писати Всеукраїнський радіодиктант національної єдності. Хоча минулого року формат проведення був дистанційним, але це не применшило урочистості та святковості події. Написання диктанту – це чудова нагода показати, що ми єдині, а також відчувати солідарність з усіма, хто шанує українську мову.

Студенти коледжу щороку беруть участь у Міжнародному конкурсі знавців рідної мови імені Петра Яцика, мовно-літературному конкурсі учнівської і студентської молоді імені Тараса Шевченка, олімпіаді з української мови, посідаючи призові місця в обласних та всеукраїнських етапах. Останні два роки у зв'язку з

карантинними заходами з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, конкурси відбуваються в безпечному форматі – режимі онлайн із використанням комп'ютерних і комунікаційних технологій.

Викладачі-філологи проводять інформативно-просвітницькі та виховні години, приурочені визначним постаттям Тернопільщини, на теми: «Довга дорога додому» (Б. Лепкий), «Звичайних слів цілюща сила» (Г. Костів-Гуска), «Журбопис Степана Сапеляка», «Український Гомер XX ст.» (Улас Самчук), «Рідна земля у віршах поетів-краян» тощо.

Беремо участь в обласних заходах, пов'язаних із вшануванням пам'яті відомих людей нашого краю. Свідченням цього є виступи наших викладачів та студентів на обласному фестивалі мистецтв «Червона калина», приуроченому поету Степанові Чарнецькому, який щорічно відбувається на Чортківщині.

До 150-річчя від дня народження відомого українського етнографа, фольклориста та мовознавця Володимира Гнатюка викладачі словесності взяли участь у семінарі-тренінгу «Роль Володимира Гнатюка у формуванні української науково-культурної парадигми», а студенти – у літературному конкурсі «Дослідник фольклорних скарбів України».

Національно-патріотичному вихованню сприяють і зустрічі з відомими людьми. Так, член Національної спілки письменників України, головний редактор газети «Вільне життя» Петро Федоришин в нашому коледжі презентував свою нову книгу **«Таємниці скарбів Садовських»**, громадський діяч і дисидент Володимир Мармус – книгу «Доля обрала нас», журналіст-міжнародник, ведуча історичної програми «Горизонти історії» Ганна Гороженко – роман «Воля Ізабелли», українська письменниця та публіцист Наталка Михно – роман «Звільнення».

Із 2013 року студенти мають змогу самореалізуватися, заявити про себе, висловити своє бачення подій, поділитися власними міркуваннями щодо актуальних питань у коледжській газеті «У ритмі життя», яка виходить друком щомісяця.

У ЧМФК панує національний дух, усі урочисті заходи проводять із використанням національної та державної символіки, українського традиційного одягу. Керівник закладу освіти Любомир Степанович Білик свято шанує національні традиції, береже пам'ять про Духовних Велетнів нашої держави, створює належні умови для розквіту талантів у коледжі, засіваючи зерна любові в душі своїх вихованців.

Список бібліографічних посилань

1. Гевко О. Формування національно-патріотичних рис у студентів. *Рідна школа*. 2001. № 11. С. 47-48.
2. Гнатенко С. А. Виховання громадянськості у студентів в системі вищої освіти. *Вісн. Філософія. Психологія. Педагогіка* ; Нац. техн. ун-т України «КПІ». Київ, 2003. № 1. С. 177-182.
3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015-2019 рр., затверджена на колегії МОН України 26 березня 2015 року.
4. Жулинський М. Національні культури і проблеми глобалізації. *Слово і Час*. 2002. № 12. С. 5-10.

О. В. ЄВТУШЕНКО

Конотопський класичний фаховий коледжу СумДУ

ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» В КФК СумДУ

Завдання вчителя сьогодні полягає не лише в тому, щоб передати учневі свої знання, а й навчити його вчитися, здобувати знання, виховувати особистість.

Актуальною, необхідною й невід'ємною складовою освітньо-виховного процесу у вишій є проблема використання краєзнавчого матеріалу в процесі вивчення дисципліни «Історія України».

До проблеми використання краєзнавчих матеріалів в освітньо-виховному процесі в різні часи зверталися видатні педагоги О. Духнович, К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський [1].

Краєзнавчий матеріал є важливою складовою системи знань з вітчизняної історії, ефективний засіб конкретизації загальноісторичних подій і засіб активізації пізнавальної діяльності студентів.

Як правило, викладачі користуються прийомом внесення місцевого матеріалу у власну розповідь. Але це – найпростіший і менш ефективний спосіб, оскільки учні не є активними учасниками процесу [2].

Використовуючи місцевий краєзнавчий матеріал на уроках історії, пріоритетними є такі завдання:

- зробити кожний урок змістовним та цікавим для всіх студентів;

- домагатися творчого глибокого засвоєння кожним студентом історичних знань;
- створювати можливості осмислювати людські взаємини для збагачення і розвитку кожним студентом особистої системи духовних, моральних цінностей та переконань для визначення свого місця у житті країни;
- розвивати здатність мислити творчо, аргументовано захищати власну позицію, критично ставитися до джерел інформації [3].

Важливе освітньо-виховне значення у вивченні вітчизняної історії з використанням краєзнавчого матеріалу належить позанавчальній діяльності, зорієнтованій на поглиблене вивчення історії рідного краю. Значний ефект мають екскурсії до місцевих музейних закладів, зустрічі-діалоги з місцевими краєзнавцями, художниками, народними умільцями, колекціонерами, представниками військово-історичних громадських організацій тощо. Неординарні особистості, цікаві розповіді, фотодокументи, наочність музейної експозиції підвищують цікавість, посилюють сприйняття, факти і події краще запам'ятовуються студентами, дають змогу відчувати дотик історії.

Неординарною подією стало створення в КФК СумДУ Кабінету історичного краєзнавства, який вже кілька років є одночасно і навчальною аудиторією, і місцем для зустрічей місцевих краєзнавців, проведення тематичних круглих столів, конференції.

Перспективним й одним із пріоритетних на сьогодні в нашому закладі освіти став проект «Ми пам'ятаємо», який об'єднує зусилля педагогічного і студентського колективів КФК СумДУ і КІ СумДУ – це спільний проект із місцевою громадською організацією «Останній рубіж». 10 вересня 2015 р. у кабінеті історичного краєзнавства нашого закладу освіти було урочисто відкрито музейну кімнату «Конотоп. Дорогами 1941-г.», експозицію якої присвячено подіям вересня 1941-го р. на теренах Конотопщини. Матеріали унікальної колекції нової музейної експозиції – результат дванадцятирічної кропіткої пошукової діяльності Конотопської громадської організації «Останній Рубіж», членами якої на Конотопщині проводять роботи з виявлення, встановлення імен і військових звань, поховання останків військовослужбовців, які загинули у вересні 1941 р. та у вересні 1943 р. під час оборони і звільнення Конотопщини, але які, на жаль, так надовго і лишалися лежати на полі бою невідомими.

Цей проект реалізовано завдяки фінансовій підтримці наших австрійських партнерів із м. Грац і друзів-однодумців із благодійного фонду «Відень». Переобладнання приміщення, усі

ремонтні роботи, виготовлення меблів і вітрин виконані працівниками закладу освіти за участю наших студентів-учасників будівельних загонів, роботи з художнього оформлення музейної кімнати виконав місцевий художник В. Борошневий, автори тематико-експозиційного плану музею викладачі коледжу О. Євтушенко та Т. Радько [4].

Нещодавно побачила світ книга О.В. Євтушенка «Конотоп. Дорогами 1941-го. Книга пам'яті», яка розповідає про ті жахливі та, водночас, героїчні сторінки історії нашого краю.

Список бібліографічних посилань

1. Концепція історичної освіти середньої загальноосвітньої 12-річної школи. Книга вчителя історії, етики, основ правознавства : довідково-методичне видання / упоряд. Р. І. Євтушенко, О. В. Галєгова ; 2-ге вид., доповн. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 461 с.

2. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 110 с.

3. Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій : навч. посіб. Хмельницький : ХмЦНП, 2013. 222 с.

4. Євтушенко О. В. Використання місцевого краєзнавчого матеріалу як складова процесу вивчення дисципліни Історія України : зб. тез топ. наук.-практ. конф. (м. Конотоп, 19 трав. 2017 р.). Конотоп, 2017. С. 108-118.

С. І. ДВОРНИК

КЗО «Полтавський базовий медичний фаховий коледж» ПОР

КРАЄЗНАВСТВО ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ

*Пізнай свій край ... себе,
свій рід, свій нарід,
свою землю – і ти побачиш
свій шлях у життя ...*
Григорій Сковорода

В умовах непростих реалій сьогодення України постала нагальна необхідність у посиленні національно-патріотичного виховання молоді, що забезпечить формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини,

держави, нації, виховання українця-патріота, який діє на основі національних та європейських цінностей. У вирішенні цього завдання велике значення належить краєзнавству. Пізнання «малої Батьківщини», її минулого й сучасного – важлива передумова формування національно свідомої особистості, її активної участі в житті держави. Виклики часу актуалізують національно-виховний аспект краєзнавства, вимагають застосування поряд з традиційними інноваційних методик та технологій роботи.

Краєзнавство в коледжі розглядають не як тимчасовий компонент методики навчання й виховання, а як систематичну, цілеспрямовану освітньо-виховну та освітньо-пошукову діяльність вчителів і студентів. Саме тому дослідження історії та культури Полтавщини, яку по праву вважають духовною столицею України, має велике значення у професійному і духовному зростанні майбутніх медичних працівників.

Збагачують і забезпечують засвоєння теоретичних знань студентів уроки-екскурсії, які провели викладачі коледжу в Полтавському краєзнавчому музеї імені В. Кричевського, Художньому музеї (галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка, літературних музеях І.П. Котляревського, П. Мирного. Доповнення традиційної екскурсії інноваційним майстер-класом, організація під час тематичного походу квесту, презентація на книжковій виставці власних публікацій посилює ефективність заходу, сприяє перетворенню студентів на активних учасників освітньо-виховного процесу.

Вивчення історії України в коледжі здійснюємо із постійним залученням краєзнавчого матеріалу. Історію краю вивчаємо, базуючись на знаннях історії країни. Головною формою роботи студентів є краєзнавчі дослідження. Викладачі історії під час вивчення тем: «Голодомор в Україні», «Друга світова війна» разом зі студентами досліджують причини цих трагедій на основі архівних документів, спогадів очевидців, листів та під час зустрічей з провідними фахівцями Полтавського обласного архіву та Полтавського краєзнавчого музею імені В. Кричевського. Занурюючись у моторошні події того часу, вивчаючи та аналізуючи історичні події, вони всебічно пізнають свій рідний край, його історію.

У освітній та позааудиторній роботі викладачі коледжу широко використовують метод краєзнавчих проєктів, який супроводжує використання сучасних інформаційних технологій, дає можливість перетворити рутинний освітньо-виховний процес на творчу пізнавально-пошукову роботу. Знайшли і опрацювали студенти інформацію про історію і культуру рідного краю, екскурсії

та подорожі Полтавщиною, зустрічі з науковцями, художниками, письменниками, працівниками музеїв систематизують у конкретному проєкті. Працюючи над ним, студенти отримують не лише певні теоретичні знання, але й опановують практичні навички, що допомагають їм реалізувати власний потенціал і досягти певних результатів.

Так, у рамках проєкту «Славетні наші земляки» на уроках культурології та в позааудиторній роботі студенти розкривають великий внесок у розвиток не лише української, а й світової культури видатних людей Полтавщини, творців культури України (Котляревського І.П., Цертелева М.А., Башкирцевої М.К., Білокур К.В., Боровиковського В.Л., Левицького Г.К., Роїк В.С., Білаша О.І., Городовенка Н.Ф., Дунаєвського І.Й., Лисенка М.В., Майбороди Г.І., Майбороди П.І., Позена Л.Д., Ярошенка М.О.) та історії і її будівничих (Апостола Д.П., останнього виборного гетьмана Лівобережної України, Петлюри С.В., видатного громадсько-політичного і культурного діяча, Ковпака С.А., партизанського генерала, двічі Героя Радянського Союзу, заступника голови Президії Верховної Ради УРСР, Гетьмана В.П., фундатора національної банківської системи, організатора Української міжбанківської валютної біржі, «батька» української гривні). Під час вивчення історії українського живопису, студенти дослідили творчість художників Полтави, презентувавши її в проєкті «Кольорова палітра художників Полтави». Розглядаючи історію розвитку скульптурних пам'ятників Полтави, студенти приділили велику увагу дослідженню мистецького шляху Івана Петровича Кавалерідзе, видатного українського скульптора, названого ЮНЕСКО «українським Мікеланджелом», а самотутній талант великого митця і патріота України Леоніда Позена розкрили в роботі «Історія та життя українського народу у творчості скульптора Леоніда Позена».

Широко застосовують краєзнавчий матеріал і викладачі світової літератури. Так, наприклад, студенти, вивчаючи творчість відомого австрійського поета Р.М. Рільке, розкривають значення і вплив історії та культури Полтавщини на становлення таланту митця. Аналізуючи літературну спадщину І.О. Буніна, зокрема роман «Життя Арсен'єва», за який письменнику було присуджено Нобелівську премію з літератури, відкривають рідний край, зображений у творі.

У рамках проєкту «Славетні наші земляки» студенти під час вивчення клінічних дисциплін провели цікаві дослідження з таких тем, як «Становлення сестринської справи на Полтавщині», «Розвиток вітчизняного акушерства і педіатрії та наукові й практичні

здобутки Н.М. Максимовича-Амбодика», «Значення О.Т. Богаєвського у розвитку української хірургії».

В основі такого підходу лежить конкретизація, розкриття й підтвердження наукових понять фактами через пізнання малої Батьківщини – рідного краю. Завдяки синтезу традиційних та інноваційних методів учасники краєзнавчої діяльності не тільки поглиблюють та поширюють знання про історію і культуру свого народу та рідного краю, але відчують себе співучасниками славетних подій, долучаються серцем до минулого, вчаться дієвої любові до країни. Застосовані нові форми і методи роботи поєднують навчання та виховання в одне ціле шляхом перетворення теоретичних знань на конкретні практичні вміння й навички. Свої дослідження студенти представляють на міських, обласних, всеукраїнських наукових студентських конференціях, виховних годинах, культурно-мистецьких заходах, що відбуваються на базі мистецьких закладів Полтави, зокрема Полтавської універсальної обласної наукової бібліотеки імені І.П. Котляревського.

Студенти коледжу – активні учасники Полтавського обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді, обласного конкурсу на кращу презентацію краєзнавчої роботи «Полтавський дивосвіт», всеукраїнського конкурсу «Мій рідний край». У рамках Всеукраїнської краєзнавчої експедиції «Моя Батьківщина – Україна» студенти беруть участь у конкурсах «Відлуння Другої світової війни», «Історичне фото із сімейного альбому». Популяризація історичних сімейних фото як історичного джерела допомагає звернути увагу на події Другої світової війни та подвиг українського народу на фронті, у тилу ворога та в німецькому рабстві.

Духовному зростанню студентів сприяє робота у Всеукраїнському русі «Моя земля – земля моїх батьків». Учасники діючого в коледжі лекторію «Полтава – відома і невідома» ведуть активну пошукову роботу щодо збору матеріалів з таких тем, як-от: «Полтавщина – духовна столиця України», «Славетні імена України – герої рідного краю», «Герої рідного краю – борці за незалежність України». Досліджуючи трагічні сторінки історії України у рамках проекту «Подвиг в ім'я життя», викладачі та студенти коледжу увічнили імена полеглих героїв, випускників закладу освіти, – Олега Григоровича Срібного, молодшого сержанта, воїна-інтернаціоналіста, фельдшера польового шпиталю, учасника війни в Афганістані та Олега Степановича Бокача, молодшого сержанта Збройних сил України, фельдшера 2-ї десантно-штурмової роти 13-го батальйону 95-ої бригади, який виконував професійний обов'язок на Сході України.

Дослідження історії та культури рідного краю, великого внеску вихідців з Полтавщини у боротьбу за незалежність України, її культурне і національне відродження сприяє національно-патріотичному вихованню студентів, формуванню їхньої активної громадянської позиції.

А. Ю. МАТВЄЄВ, М. С. ДЗІЗІНСЬКИЙ

ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»

**КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ПОШУК БАЛАНСУ
МІЖ ТРАДИЦІЯМИ ТА ІННОВАЦІЯМИ НА ПРИКЛАДІ
ВСП «ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КНТЕУ»**

На сучасному етапі розвитку України існує нагальна потреба посилення національно-патріотичного виховання молоді, формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей. Краєзнавство виступає важливою складовою національно-патріотичного виховання, засобом збереження пам'яті народу, спадкоємності національних традицій. Пізнання малої Батьківщини, її минулого й сучасного – важлива передумова формування національно свідомої особистості, її активної участі в житті держави.

У Відокремленому структурному підрозділі «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж Київського національного торговельно-економічного університету» протягом тривалого періоду, серед інших, діють клуби за інтересами «Краєзнавчий» (керівник Андрій Матвєєв) та «Берегиня» (керівник Микола Дзізінський), мета та завдання яких:

- не дублюючи шкільну програму, логічно доповнити її, розширюючи і поглиблюючи знання з історії України;
- створити умови для розкриття потенціалу здібних здобувачів освіти, які мають нахил до творчої роботи та вивчення дисциплін суспільно-гуманітарного профілю;
- залучити та зацікавити студентську молодь перспективною досліджень рідного краю;
- ознайомити здобувачів освіти з методами збору краєзнавчого матеріалу, виконанням простих наукових досліджень;
- привернути увагу до проблеми малої історії, збереження пам'яток історії та культури;

- виховувати повагу до власної історії, любов до рідного краю, історичних традицій свого народу.

У рамках роботи клубів здобувачі освіти проводять наукові дослідження краєзнавчого характеру, що дає змогу творчо і нестандартно мислити, формувати власну думку, системно вивчати певні питання. У ході цих досліджень студенти знайомляться з новими фактами, аргументами, відомостями, вчать уточнювати деталі вже відомих явищ і подій. Здобувачі освіти цим самим долучаються до когорти дослідників минувшини нашого краю [1, с. 173].

Зокрема, членкиня клубу «Берегиня» Босак Вікторія (ТХ-125) взяла участь у XVIII Всеукраїнському конкурсі учнівських та студентських наукових робіт «Україна у сучасному геополітичному просторі: погляд молоді», що проходив із жовтня 2020 р. по травень 2021 р. у Хмельницькому інституті ПрАТ «ВНЗ «МАУП» із дослідженням «Становлення та діяльність Кам'янець-Подільського державного університету в 1918–1921 рр.», за що її було відзначено грамотою та сертифікатом (науковий керівник М. Дзізінський) [2].

Членкиня клубу «Краєзнавчий» Шведовська Марія (група ФК-40) підготувала наукове дослідження «Хмельницька середня загальноосвітня школа I–III ступенів № 18 ім. В.М. Чорновола: заклад освіти із українськими традиціями», який представила на V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Місто Хмельницький у контексті історії України», присвяченій 590-річчю першої згадки про місто, що було проведено 24 вересня 2021 р. [3].

Всього члени клубів підготували (опублікували чи виступили на різноманітних конкурсах) 10 наукових робіт з історії області та краю загалом.

Захопившись пошуком, студент не просто відтворює те, що знаходить, а завдяки інтересу до об'єкта пізнання, власній активності, під керівництвом наукового керівника, розкриває себе. Краєзнавчо-пошукова діяльність є тією межею, де відбувається перехід від виховання до самовиховання, що проявляється в мобілізації суб'єктом внутрішніх резервів, спрямуванні їх на досягнення поставленої мети, а отже, у просуванні у своєму розвитку [4, с. 288].

На засіданнях клубів особливу увагу звертаємо на історію, культуру, традиції Хмельниччини та Поділля, щоб студенти могли більш детальніше ознайомитися з її окремими сторінками.

Формування патріотичної свідомості молоді, її високої моральності, громадської активності, поваги до історії народу має базуватися насамперед на знаннях про рідний край, а шляхетські громадські чесноти починаються з рідного порога, вулиці, міста

села. З цією метою у вересні 2021 р. члени клубів відвідали Хмельницький обласний краєзнавчий музей. У ході екскурсії студенти зустрілись із ученим секретарем музею, канд. істор. наук Сергієм Єсюніним, який представив унікальні зібрання предметів старовини, зброї, побуту та народного мистецтва Хмельниччини.

У жовтні 2021 р. під гаслом «Козацькому роду нема переводу!» проведено брейн-ринг серед членів клубів «Ми – нащадки козаків», присвячений Дню українського козацтва. Студенти проявили глибокі знання з історії козацтва, ініціативність у творчих конкурсах. За результатами змагання, команди було нагороджено грамотами.

Напередодні 88-х роковин Голодомору-геноциду відбулось онлайн-засідання «Ми пам'ятаємо...» клубів «Берегиня» та «Краєзнавчий», на якому студенти прослухали інформацію про різні аспекти дослідження Голодомору-геноциду в Україні, причини голоду та його вплив на долю українського народу, на історичну пам'ять сучасників. Під час онлайн-засідання продемонстровано відеозаписи спогадів людей, які пережили геноцид. Також було висвітлено питання розкуркулення заможного селянства на території Хмельниччини. Під кінець засідання студенти поставили низку запитань доповідачам.

У грудні цього ж року, на черговому засіданні клубів розглядали тему «Історичне минуле рідного краю», де студенти виступили з доповідями та презентаціями про минуле та сьогодення своєї малої Батьківщини [5].

Отже, краєзнавчі дослідження в національно-патріотичному вихованні молоді є надзвичайно важливими. Використання різноманітних форм краєзнавчої роботи дозволяє залучити до виховного процесу широке коло студентської молоді та сформувати почуття національної свідомості, патріотизму, високої моральності, розвинути естетичні та фізичні якості студентів, вплинути на їхню духовно-моральну спрямованість.

Список бібліографічних посилань

1. Матвеев А. Ю., Дзізінський М. С. Краєзнавчі дослідження, як засіб патріотичного виховання молоді: на прикладі ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ». *Розвиток національного краєзнавства та історико-регіональних досліджень на Поділлі і Південно-Східній Волині: досвід, проблеми, перспективи (До 75-річчя від дня народження професора Лева Васильовича Баженова)* : матер. наук. круглого столу (м. Кам'янець-Подільський, 5 лютого 2021 р.). Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2021. С. 171-177.

2. ХТЕК – Головна. URL : http://www.htek.km.ua/suspiln_nauk (дата звернення: 14.12.2021).

3. Матвеев А. Ю., Гоменюк О. М., Шведовська Марія. Хмельницька середня загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 18 ім. В. М. Чорновола: навчальний заклад із українськими традиціями. *Місто Хмельницький в контексті історії України* : Всеукр. наук. історико-краєзнавча конф. (м. Хмельницький, 24 вересня 2021 р.). Хмельницький : ФОП Стрихар А. М. С. 178-185.

4. Шрамченко О. В. Навчально-виховний потенціал краєзнавчої складової шкільного курсу історії України. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал*. 2008. № 3. С. 286-292.

5. ХТЕК – Головна. URL : <http://www.htek.km.ua/news> (дата звернення : 15.12.2021).

М. С. СЕМЕНЮК, М. Г. ЮЗЕФОВИЧ

Чернівецький фаховий коледж технологій та дизайну

ДІЯЛЬНІСТЬ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОГО ГУРТКА «ДИВОпошук»

Одне з чільних місць у патріотичному вихованні молоді належить вихованню любові й поваги до своєї малої батьківщини, дослідженню духовних витоків рідного краю. Саме з цією метою 10 квітня 2019 року в Чернівецькому фаховому коледжі технологій та дизайну було засновано історико-краєзнавчий гурток «ДИВОпошук», наразі єдиний саме такого напрямку в закладах фахової передвищої освіти області.

Ініціатором створення гуртка є методист Ради директорів закладів фахової передвищої освіти Чернівецької області Микола Семенюк, який вже понад десять років здійснює дослідницьку діяльність на ниві краєзнавства, є членом Національної спілки краєзнавців України (2018) та лауреатом місцевої відзнаки імені бургомістра Антона Кохановського в номінації «Краєзнавча розвідка року» (2020). На думку педагога-дослідника, краєзнавство є невід'ємною складовою навчання та виховання студентської молоді, оскільки сприяє збереженню й примноженню історичних та культурних надбань українського народу, виховує почуття патріотизму і національної самосвідомості, формує високі духовно-моральні цінності. Крім того, широкий спектр форм, методів, прийомів, що використовують під час проведення і підготовки засідань, якнайбільше відповідає вимогам компетентісно

орієнтованого навчання, мета якого – формування всебічно розвинутої особистості.

Студенти поглиблюють свої знання з історії та звичаєвої культури рідного краю, набувають навичок пошуково-дослідницької роботи, працюючи над власними краєзнавчими розвідками, тематичними проєктами, які презентують на засіданнях гуртка та науково-практичних конференціях. Усвідомлюючи важливість збереження культурної спадщини, гуртківці беруть активну участь у меморіальних заходах з вшанування видатних особистостей краю. Зокрема долучаються до прибирання й впорядкування Центрального Садгірського кладовища в рамках акції «Упорядкуємо пам'ять та пам'ятники».

Без національного самоусвідомлення, розуміння минулого та власної культурної і національної ідентичності неможливо сформувати особистість зі стійкою громадянською позицією. Тому гуртківці є активними учасниками історико-краєзнавчих заходів міста й області: 23.10.2019 побували на презентації перевидання книги Мирона Кордуби «Ілюстрована історія Буковини»; 25.12.2021 – на презентації чотиритомної енциклопедії «Західно-Українська Народна Республіка 1918-1923»; 26.11.2019 були запрошені на пізнавальну респект-зустріч «З любов'ю до рідного краю»; 24.02.2020 прослухали лекцію «Більше не таємно: як в Україні відкрили архіви ЧК-КГБ», що організувала Українська академія лідерства.

Вже традиційними стали тематичні зустрічі гуртківців з науковцями-дослідниками історії Буковинського краю: старшим науковим співробітником Чернівецької філії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» кандидатом історичних наук Інною Дутчак та науковими співробітниками Науково-дослідного центру буковинознавства Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, кандидатами історичних наук Віталієм Калініченком та Катериною Валявською. Під час цих змістовних та цікавих бесід студенти-гуртківці не тільки поглиблюють знання про історичний шлях Буковини від далекого минулого до сьогодення, але й набувають навичок критичного мислення, вчать працювати з літописними джерелами про край, історико-краєзнавчою літературою, «приміряють» на себе ролі лектора та екскурсовода.

Історія існування гуртка «ДИВОпошук», нехай поки досить коротка, доводить підвищення зацікавленості молоді у вивченні історії рідного краю, багатого на важливі історичні події, колоритні талановиті постаті, а отже дає надію на збереження культурних та історичних традицій Чернівців.

Про гурток та його діяльність надруковано публікації в місцевій пресі – Чернівецькій обласній інформаційно-методичній газеті «Освіта Буковини» (2019 р.) та часописі «Молодий буковинець» (2020 р.) [1, с. 12; 2, с. 8; 3, с. 9].

З нагоди 80-річчя від дня заснування коледжу, у листопаді 2020 року, учасників гуртка та його керівника за активну популяризацію історичного минулого рідного краю відзначено почесними грамотами та подяками Чернівецької міської ради, Національної спілки краєзнавців України, Науково-дослідного Центру буковинознавства Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, Чернівецького обласного краєзнавчого музею, Наукової бібліотеки ЧНУ ім. Ю. Федьковича, Чернівецької обласної універсальної бібліотеки ім. М. Івасюка, Чернівецької обласної бібліотеки для дітей і ЧМГО «Товариство барона фон Гартенберга-Садагура».

Список бібліографічних посилань

1. Будна Н. Першими націоналістами були студенти. *Молодий буковинець*. 2020. 12 листопада (№ 84). С. 12.
2. Будна Н. Тут навчалися народний артист і Герой України. *Молодий буковинець*. 2020. 20-21 листопада. С. 8.
3. Семенюк М. С. Перше засідання краєзнавчого гуртка «ДИВОпошук». *Освіта Буковини* (додаток до газети «Освіта Буковини»). 2019. 18 квітня (№ 15 [544]). С. 9.

Т. В. ЛЕВЧЕНКО

Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж
імені Ф.Я. Тимошенка

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА В КРАСНОГРАДСЬКОМУ АГРАРНО-ТЕХНІЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ ІМЕНІ Ф.Я. ТИМОШЕНКА

У сучасних умовах існування української держави особливого значення набуває національно-патріотичне виховання молоді. Громадянином не можна вважатись, якщо не маєш любові до Батьківщини, не готовий захищати її, оберігати її честь і славу, примножувати та підтримувати національні традиції, не маєш патріотичної свідомості.

Для формування національної гідності, почуття патріотизму в Красноградському аграрно-технічному фаховому коледжі імені Ф.Я. Тимошенка використовують різні форми національно-патріотичного виховання, однією з яких є залучення студентів до краєзнавства.

Красноградщина являє собою історичну територію, яку створено як оборонну лінію для захисту держави від турецького війська. До цього часу збереглися захисники Більовської фортеці – фортифікаційної споруди, навколо якої виникло місто Красноград. Оскільки коледж розташований в історичній частині міста, то однією із форм патріотичного виховання є проведення екскурсій вулицями міста, Красноградським краєзнавчим музеєм, відвідування Більовської фортеці, Іванівської фортеці поблизу села Берестовенька Красноградського району.

У коледжі діє музей, де зібрано експонати з історії розвитку краю та коледжу, тому першу екскурсію для студентів нового набору проводять саме там.

У нашому місті чимало історичних пам'яток, визначних місць. Відвідування таких місць з попереднім історичним дослідженням історії появи цих пам'яток історії розширює світогляд студентів, дозволяє виховувати органічну єдність з національною історією і традиціями, створює основу для збереження і збагачення культури українського народу.

У коледжі проводять виховні години, на яких розглядають ретро-фото нашого міста, читають та інсценують твори художньої літератури, авторства письменників і поетів Красноградщини (Леоніда Первомайського, Олександра Копиленка та інших), проводять зустрічі із сучасними поетами та письменниками-містянами, які прославили рідне місто (футболісти Андрій Луньов, Михайло Мудрик та інші) відвідують виставки у місцевій картинній галереї, беруть участь у роботі ярмарків і виставок декоративно-ужиткового мистецтва, тим самим вивчаючи і примножуючи культурний спадок Слобожанщини.

Під час навчання молодь знайомлять із природою рідного краю, особливостями місцевої флори і фауни. Студенти групи Е-31 долучилися до висаджування сіянців сосни в Наталинському лісництві, зробивши особистий вклад в озеленення території Красноградського району.

Важливу роль у збереженні національних традицій відіграє участь наших студентів в школі козацького мистецтва «Булат», де молодь не тільки вивчає козацькі єдиноборства, але і долучається до вивчення побуту та традицій козаків.

Окремі студенти займаються пошуково-дослідницькою роботою в клубі «Фенікс», де проводять пошук та перепоховання воїнів, загиблих у роки війни 1941-1945 років.

Єдність освіти з національною історією, традиціями та культурною спадщиною формує у студентів любов до Вітчизни, високу патріотичну свідомість та повагу до своїх національних особливостей.

С. Ю. ЗАЙКО

Борзнянський аграрний фаховий коледж

ЗНАЧЕННЯ КРАЄЗНАВСТВА У ЗДІЙСНЕННІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

У нинішні часи політичних випробувань, соціальних потрясінь, карантинних обмежень і духовної непевності все більшої ваги набуває роль освіти, зокрема, виховання. Адже подальший шлях долати буде нове покоління українців – тих, хто сьогодні зростає і виховується в процесі дорослішання всієї країни. Нещодавні трагічні і водночас героїчні події показали нам готовність молоді до подвигу, до відстоювання української державності.

За таких умов особливого значення набуває національно-патріотичне виховання дітей та молоді як комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [1, с. 4-5].

Звісно, всі названі завдання національно-патріотичного виховання є шляхетними і правильними, однак часом вони просто розбиваються об стіну неблаганної реальності. Пригадується, як через декілька років після закінчення школи ми зустрічалися з однолітками у своєму місті. Мене тоді вразила фраза одного з них про те, що наше місто – «така діра». Він сказав про діру в його уяві на місці мого рідного міста, а я побачив діру у його свідомості і серці. Чому ж виходить так, що молода людина подібним чином відгукується про своє місто, свою маленьку Батьківщину? Тоді подумалося: на те є суб'єктивні причини, що криються в самій особистості, системі цінностей і життєвих орієнтирів. Але ж ні, ще

мають бути об'єктивні чинники такого печерного патріотизму. І відкриття робити непотрібно, тут все гранично зрозуміло: ми виховувалися у 70-80-і роки ХХ століття, коли вся молодь перебувала під потужним пресом радянської системи виховання, метою якої було переплавлення різних народів в єдину нову історичну спільноту – радянський народ. На жаль, досвід показав, що, принаймні, частково цієї мети було досягнуто: в часи української незалежності певна частина українців не сприймала Україну своєю Батьківщиною.

Нині в українському суспільстві процеси втрати патріотизму, байдужого ставлення до рідної землі відбуваються серед молоді через такі причини:

- 1) низький рівень життя, проблеми економічного характеру;
- 2) погіршення фізичного і психічного стану здоров'я, а як наслідок – демографічної ситуації в суспільстві;
- 3) падіння найважливіших соціальних цінностей, яке можна назвати духовною кризою молоді, принаймні, її частини;
- 4) незадоволення розвитком політичних, економічних, соціальних сфер у нашій країні.

Щоб остаточно подолати комплекс неповноцінного українця, потрібно не лише виховувати патріотизм щодо України, а й до окремого регіону, малої Батьківщини, в якій проживає людина. Більше того, шлях до державного патріотизму має пролягати через територіальний патріотизм.

Любити Україну – через любов до свого рідного краю. Це як любити свою сім'ю через любов до своєї мами, батька, брата, сестри, адже неможливо любити свій народ і Батьківщину, не люблячи своїх рідних та близьких, свій рідний край.

Саме тому можемо упевнено стверджувати, що ефективно національно-патріотичне виховання неможливе без застосування засобів краєзнавства.

Причому, у процесі національно-патріотичного виховання обов'язково мають бути задіяні основні складові у комплексі [2, с. 103]:

- громадсько-патріотичне виховання;
- військово-патріотичне виховання;
- духовно-моральне виховання.

Краєзнавство являє собою одну зі сфер національно-патріотичного виховання нарівні з кількома іншими сферами – наприклад, такими як наука, культура, мистецтво, туризм, охорона довкілля тощо. Візьму на себе сміливість стверджувати, що саме краєзнавство – найважливіша з цих сфер, адже ґрунтується на всебічному вивченні рідного краю – історичного, політичного,

економічного та культурного розвитку, етнічних і конфесійних особливостей, природної спадщини.

Відтак важливими засобами патріотичного виховання є рідна мова, вітчизняна історія, українська література, рідна природа, українська культурно-духовна спадщина.

Звісно, виховання свідомих громадян України – не одномоментний процес, тому патріотичне виховання засобами краєзнавства має здійснюватися поетапно [3, с. 42-54]:

- 1) родинний етап – усвідомлення Вітчизни через власну сім'ю;
- 2) місцевий етап – усвідомлення Батьківщини через свій населений пункт;
- 3) регіональний етап – сприйняття Вітчизни через свій регіон проживання;
- 4) державний етап – формування людини як патріота своєї Батьківщини.

Принцип поетапності дасть можливість виховати у молоді повагу до своєї держави не як до якогось абстрактного політичного устрою країни, а як до безцінного спадку своїх предків.

Отже, можемо стверджувати, що краєзнавство є невід'ємною складовою національно-патріотичного виховання. Його значення – у всесторонньому вивченні рідного краю молоддю, через яке формується ціннісне ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації, рідної природи, рідного міста і сім'ї. Це ставлення – в усвідомленні своєї відданості патріотичним цінностям, переконанням, у повазі до культурного та історичного минулого України, Конституції України, законів України, державної символіки, формуванні толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій, бережного ставлення до природи, формуванні мовленнєвої культури, спонуканні до активної протидії українофобству, аморальності, проявів сепаратизму, шовінізму, фашизму. Важливо, що такий вплив має здійснюватися комплексно, у поєднанні знань з емоціями та почуттями.

У цьому процесі мають бути задіяні всі можливі соціальні інституції – від державних організацій, органів освіти до органів місцевого самоврядування і громадських організацій. А щоб цей процес не гальмувався соціально-економічними, політичними, культурно-духовними та іншими проблемами, необхідно прискорити проведення демократичних реформ в усіх сферах життя українського суспільства, які в подальшому створять сприятливі умови для подолання перешкод у здійсненні більш ефективного національно-патріотичного виховання молоді засобами краєзнавства.

Список бібліографічних посилань

1. Краєзнавство : метод. реком. для викладачів / упоряд. Г. Л. Демочко. Харків : ХНМУ, 2020. 24 с.
2. Сьомін С. В. Проблеми патріотичного виховання в Україні: теоретико-методологічний та правовий аспект. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 2. С. 96-105.
3. Артеменко Л. М. Патріотичне виховання молодших школярів у процесі краєзнавчої роботи. Магістерська робота. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. 2018. 67 с.

В. В. БІДНА

Новоушицький коледж
Подільського ДАТУ

РОЛЬ І МІСЦЕ ІСТОРИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА В СУЧАСНІЙ ВИКЛАДАЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ

В наш час, коли краєзнавство високо цінують і підтримують у державі, оскільки становить духовне підґрунтя державотворчих процесів у незалежній Україні, сприяє національно-культурному відродженню, формуванню національного світогляду й патріотизму, його організація в коледжі не просто бажана справа. Вона необхідна і витікає з нормативних вимог до організації освітньо-виховного процесу, безперервної історичної освіти в Україні.

Місцевий матеріал відіграє важливу роль, оскільки пов'язує дослідження життя і побуту окремого населеного пункту з історією країни. Краєзнавчий компонент курсу допомагає студентам усвідомлено засвоювати найскладніші питання соціально-політичного, економічного і культурного розвитку країни загалом.

Використання краєзнавчого матеріалу також активізує розумову діяльність студентів, дозволяє урізноманітнити методику занять.

Предметом краєзнавства є природа, населення та господарство, історичне минуле, мистецтво, культура. Все це об'єкти різних наук і відповідно під час їх вивчення використовують різні методи, властиві відповідним областям знань. Але в усіх напрямках краєзнавчої діяльності є загальний (спільний) предмет вивчення – край. Поняття «край» – умовне і залежить від того, хто і з якою метою його вивчає. Воно може бути навчальним, науковим, виховним і практичним. Виокремлюють краєзнавство комплексне і

галузе. Краєзнавчі організації поділяють на державні, громадські та інші форми краєзнавчої роботи: краєзнавчі музеї, товариства, гуртки, виставки тощо.

Історичне краєзнавство акцентує свою увагу на вивченні історії рідного краю. Воно як складова частина загального краєзнавства являє собою галузь прикладної історії та відрізняється двома суттєвими ознаками:

- локальністю досліджуваних історичних подій, матеріалізованих в пам'ятках історії та культури;
- діяльним характером.

Іншими словами, це не тільки галузь наукового пізнання, але й сфера активної практичної діяльності.

Краєзнавчий принцип – один з педагогічних принципів, який означає уточнення, конкретизацію, розкриття та підтвердження наукових понять прикладами з навколишнього середовища. Основним завданням краєзнавства є всебічне вивчення рідного краю, збирання та узагальнення краєзнавчого матеріалу. Краєзнавчий принцип передбачає систематичне встановлення зв'язків між вивченням історії і тими знаннями, які здобувають студенти як результат безпосереднього дослідження краю. Обов'язкове використання у викладанні здобутих краєзнавчих знань – головне призначення навчального краєзнавства.

Навчання з використанням історико-краєзнавчого матеріалу полегшує студентам засвоювати наукові поняття і закономірності, що є важливим засобом виховання і могутнім джерелом знань. Історико-краєзнавчий матеріал – найкраще унаочнення під час вивчення переважної більшості тем курсу історії. Завдяки його використанню активізують пізнавальну діяльність студентів, виховують любов до рідного краю. Історико-краєзнавчий матеріал сприяє глибокому і міцному засвоєнню студентами основних історичних знань, конкретизації і розкриттю наукових понять; зв'язує навчання історії з життям, трудовою діяльністю місцевого населення.

Загальновідомо, що суть навчання – в діяльності, спрямованій на активне пізнання навколишнього світу. Джерелом такої діяльності є подорожі рідним краєм, екскурсії, зустрічі з цікавими людьми. Все це загострює сприйняття і пробуджує творчу думку дитини. Краєзнавча робота допомагає студентам налагоджувати найрізноманітніші зв'язки з місцевим населенням, стимулює їх участь у суспільно корисній діяльності.

Практика переконливо доводить, що використання краєзнавчого матеріалу з навчальною метою загострює увагу студентів до фактів і явищ навколишньої дійсності, допомагає

формувати в них самостійне творче мислення, тверді переконання, уміння та навички, практично застосовувати здобуті знання в житті.

Завдяки краєзнавству викладач вносить в освітньо-виховний процес елемент живого споглядання, історичне минуле ніби наближається до свідомості студентів, стає для них реальною дійсністю.

Краєзнавчий підхід дозволяє вести студентів від близьких, доступних для безпосереднього споглядання фактів та явищ до глибоких висновків і узагальнень, тобто організувати процес пізнання найбільш природнім та доступним шляхом.

Краєзнавство відкриває широкі можливості для самостійної діяльності студентів, для пошуку, дослідження і навіть невеликого відкриття.

Краєзнавчий матеріал, як найбільш близький, наочний і конкретний, сприяє більш глибокому розумінню загальних закономірностей розвитку суспільства.

Загальні вимоги до краєзнавчої роботи в коледжі:

- підпорядкування навчально-виховним завданням коледжу;
- здобуття студентами знань про свій край;
- єдність теорії та практики, взаємозв'язок аудиторної та позааудиторної роботи;
- широке використання у краєзнавчій роботі дослідницького методу;
- відповідність змісту і методів краєзнавчої роботи рівню розвитку й підготовки студентів тощо.

Глибоке знання самим викладачем історії свого краю і володіння методики його вивчення – одна із головних умов ефективності краєзнавчої роботи в коледжі.

Необхідна також системність під час проведення краєзнавчої роботи, а саме: систематичне використання краєзнавчого матеріалу на заняттях та позааудиторний час; наступність у краєзнавчій діяльності студентів як за її змістом, так і за формами і методами роботи; масовість, тобто участь у краєзнавчій діяльності всього педагогічного колективу і всіх студентів; перспективне планування краєзнавчої роботи.

Краєзнавству у всіх його ланках необхідна більш глибока наукова основа. Практика переконує в тому, що краєзнавча робота дає найбільший педагогічний ефект тоді, коли викладач не обмежується передачею готових знань, а організовує студентів на їх самостійний пошук, застосування ними цих знань під час вивчення курсу вітчизняної історії.

Для реалізації навчально-виховних цілей, які мають важливе навчальне та виховне значення, діють не тільки на свідомість, а й на

почуття студентів, пробуджують у них інтерес та любов до історії краю і країни.

При цьому слід дотримуватися таких правил:

а) постійно встановлювати взаємозв'язок місцевого та загальноісторичного матеріалу;

б) вивчаючи місцеві краєзнавчі об'єкти, необхідно їх розглядати всебічно, в розвитку і взаємозв'язку;

в) дотримуватися періодизації, прийнятої в історичній науці, тобто хронологічної послідовності подій;

г) дотримуватися тематичного принципу відбору місцевого матеріалу відповідно до програми з історії України.

Вивчають історію України завжди із залученням краєзнавчого матеріалу, а історію краю вивчають, базуючись на знаннях історії всієї країни. Зв'язок історії країни і краю встановлюють насамперед через події, що мають загальнодержавне значення, але територіально локалізовані. Вищевказані зв'язки, з одного боку, спираються на єдине тематичне планування матеріалу з історії України та області, що передбачено програмою, а з іншого боку – на певну організацію педагогічного процесу, зокрема різноманітні варіанти поєднання матеріалу історії краю та держави.

Деякі шляхи встановлення зв'язків місцевого матеріалу з курсом історії України:

- формування цілісних знань із загальних питань історії України та області;

- зіставлення загальноісторичних і місцевих явищ і подій з метою встановлення спільного, відмінного та особливого;

- встановлення синхронності подій з історії України та області;

- вирішення пізнавальних завдань, зміст яких водночас базується на матеріалі з історії України та області.

Вибір шляхів установлення зв'язків між загально історичним та місцевим матеріалом визначає зміст навчального матеріалу, навчальна та виховна мета заняття. Зв'язок між історією країни та краю здійснюється тоді, коли він логічно необхідний і педагогічно виправданий.

Місцевий матеріал, з одного боку, – засіб активізації пізнавальної діяльності студентів і конкретизації загальноісторичних подій, а з іншого – частина системи знань з вітчизняної історії. Практика доводить, що використання краєзнавчого матеріалу на заняттях не тільки не викликає перевантаження студентів, а навпаки, значно полегшує засвоєння курсу історії України, робить знання студентів більш міцними та глибокими.

Ефект в освітньо-виховному процесі краєзнавчий матеріал дає тоді, коли він:

- є не тільки засобом ілюстрації і конкретизації загальноісторичних подій та явищ, а й джерелом здобуття нових знань, розширення наукового світогляду студентів;
- зручний для порівняння, оскільки його можна зіставити із загальноукраїнським;
- тісно пов'язаний із загально історичними подіями і розкриває специфічні особливості розвитку краю.

Краєзнавчий матеріал дозволяє будувати пояснення методом індукції та дедукції, тобто від окремого до загального, коли на місцевому матеріалі розкривають загальні наукові положення, і, навпаки, від загального переходити до розгляду місцевого.

В. В. ЖАБЧИК

ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ»

КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВСП «САРНЕНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ РДГУ»

У сучасних умовах розбудови Української держави особливого значення й актуальності набуває проблема патріотичного виховання учнівської та студентської молоді [3]. У світі національного і культурного відродження України туризм і краєзнавство набувають особливого значення. Відбувається повернення суспільства до пріоритету загальнолюдських цінностей. З'являється прагнення знати і розуміти історію своєї країни, її героїчні та трагічні сторінки, особливості її природи. Зростає наша національна свідомість, гордість за свій народ і його історичне минуле [4].

Зараз в Україні значну увагу приділяють розвитку сфери туризму. Її все частіше розглядають як сферу економічної діяльності, здатну давати прибуток, впливати на економічний стан міст, областей, регіонів. На тлі активного розвитку туризму як сфери бізнесу несправедливо позбавлені уваги не менш важливі інші його грані. Знизилася увага до туризму як сфери педагогічної, виховної діяльності, патріотичного виховання молоді, активного відпочинку, корисного проведення дозвілля громадян України [1, с. 10]. Необхідність розвитку спортивно-оздоровчого туризму вимагає нового ставлення до цієї проблеми.

Краєзнавчо-туристичну роботу в коледжі здійснюють в таких напрямках:

- навчальна діяльність коледжу, передбачена навчальними планами відповідно до профілю закладу освіти;
- позанавчальна діяльність, що визначають плани виховної роботи педагогічного колективу коледжу.

Різноманітні її форми забезпечують комплексний характер туристично-краєзнавчої діяльності у навчанні, вихованні та оздоровленні студентів, у ній закладено широкі можливості для творчої самодіяльності – спортивної, наукової, художньої, технічної, соціальної та педагогічної [2, с. 10].

Навчальна краєзнавчо-туристична діяльність студентів здійснюється на навчальних заняттях з дисципліни Туризм та турпохід (спеціальність 014.11 Середня освіта (Фізична культура).

Цей вид краєзнавчо-туристичної діяльності передбачає вивчення студентами теорії та методики навчання основ туризму, оволодіння технічними прийомами, формування професійно-педагогічних умінь і навичок, необхідних майбутнім педагогам для організації навчальної та фізкультурно-оздоровчої роботи з туризму в загальноосвітніх закладах освіти.

Значну увагу в системі виховної роботи в коледжі приділяють розвитку позанавчальної краєзнавчо-туристичної роботи, а саме гуртку «Туристичний».

Робота гуртку спрямована на ознайомлення студентів з історичними та культурними пам'ятками Батьківщини. З цією метою проводять екскурсії в історичні куточки України, зокрема, до Києва, Львова, Луцька, Умані, Канева, Колодяжного, Острога, Берестечка, Пересопниці та інші. Крім того, Сарненщина підтримує партнерські взаємини з містами-побратимами за кордоном: м. Гміна Длуголенка, м. Новий Двір Гданський і м. Вроцлав (Республіка Польща), м. Пінськ (Республіка Білорусь). Міжнародні ознайомчі візити груп викладачів і студентів сприяють зближенню культур цих країн, розширенню інформаційного простору і формуванню молодого європейського покоління.

Збагаченню теоретичних знань, розвитку практичних умінь і навичок з туризму сприяє участь студентів у роботі туристичного гуртка. Окрім удосконалення фізичної підготовки, студенти на заняттях гуртка вчаться користуватися туристичною картою і компасом, вести щоденник походу, складати легенду маршруту, в'язати туристські вузли, користуватися туристським спорядженням, долати природні перешкоди. Навчання молоді в туристичному гуртку сприяє їх цивільному та духовному розвитку, формуванню професійно значущих навичок.

Великий інтерес у студентів коледжу викликає організація, підготовка та проведення туристичних походів. Помилковою є думка окремих педагогів, що замість походів можна проводити екскурсії, які цілком замінять походи і приведуть до такого самого результату.

Ми на власному досвіді переконалися, що тільки похід, будучи самостійною комплексною формою практичної діяльності, що обов'язково охоплює і краєзнавство, і екскурсії (без екскурсій і спостережень похід немислимий), дозволяє водночас досягати всіх цілей, які загалом постають перед туристсько-краєзнавчою діяльністю.

З великим інтересом студенти беруть участь у краєзнавчих і туристичних походах різними районами Рівненщини: о. Біле, о. Селянське, р. Случ, р. Горинь, Соколині гори (Надслучанська Швейцарія), місцями бойових дій, що відбувалися на території Сарненщини під час Другої світової війни.

Екскурсії, що проводять для студентів, вимагають від керівників ретельної попередньої підготовки і вмілого їх проведення. Вони мають великі дидактичні переваги над лекціями і відзначаються високою педагогічною та виховною ефективністю. Багаторічний досвід організації та проведення екскурсій засвідчує їх величезну роль в освітньому процесі. Екскурсії у природу мають велике значення для виховання в студентів почуття патріотизму та національної свідомості: тут у всій повноті розкривається чарівність та різноманіття рідної України. Отже, краєзнавчі екскурсії та походи є важливою формою патріотичної роботи серед молоді.

Список бібліографічних посилань

1. Дехтяр В. Д. Основи оздоровчо-спортивного туризму : навч. посіб. для закл. освіт. Київ : Наук. світ, 2003. 203 с.

2. Грабовський Ю. А., Скалій О. В., Скалій Т. В. Спортивний туризм. Тернопіль : Богдан, 2008. 304 с.

3. Про національно-патріотичне виховання: Наказ президента України від 13.04.2016 № 429. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0768729-15> (дата звернення: 17.12.2021).

4. Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді: Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 № 1232. URL : http://osvita.ua/legislation/pozashk_osv/43521/ (дата звернення: 17.12.2021).

О. А. КНИШ

Тилігульський аграрний фаховий коледж

КРАЄЗНАВСТВО – ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Перед незалежною Україною постала проблема історичної ваги: творчо відродити українське національно-патріотичне виховання і водночас піднести його на сучасний рівень наукового і культурного розвитку. У наш час, коли молодь переважно спрямовує свої зусилля на накопичення матеріальних цінностей і благ, стає актуальним, творчо використовуючи кращі досягнення минулих поколінь, всебічно обґрунтувати нову парадигму патріотичного виховання як процесу формування особистості. Актуальність проблеми патріотичного виховання здобувачів освіти визначає низка обставин – соціальна ситуація, що склалася нині в нашій країні, перетворення в суспільному, політичному, економічному житті, переоцінювання цінностей у свідомості людей.

Заклади фахової передвищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства покликані віддати пріоритети вихованню патріотизму як складнику світогляду здобувачів освіти та їх ставленню до рідної країни, інших націй і народів, національних святинь, посиленню любові до України, мови, почуття відповідальності за її незалежність, збереженню матеріальних і духовних цінностей. Тому, у сучасних ЗФПО актуалізується потреба у вихованні патріотизму майбутніх фахівців як почуття і як базової якості особистості на основі нових підходів і шляхів його реалізації. Для успішного вирішення цієї проблеми ефективним буде створення патріотично спрямованого освітньо-виховного середовища в закладі освіти.

Проблеми патріотичного виховання молоді – у фокусі досліджень філософської та психолого-педагогічної науки, їх вирішення нині потребує кардинальних змін у сфері підготовки майбутнього фахівця-аграрія. Система патріотичного виховання в сучасних умовах передбачає формування і розвиток соціально значимих цінностей: громадянськості та патріотизму в освітньому процесі; масову патріотичну роботу; діяльність засобів масової інформації, наукових та інших організацій, творчих спілок, спрямовану на розгляд та висвітлення проблем патріотичного виховання, на формування та розвиток особистості громадянина та патріота України. У зв'язку з цим сучасний фахівець має бути носієм гуманізму та яскравим прикладом громадянина та патріота, що

створює умови для розвитку гуманістично орієнтованого конкурентоспроможного громадянського суспільства.

Виховну роботу в Тилігульському аграрному фаховому коледжі спрямовано на виховання у студентської молоді патріотичних почуттів, гордості за свою рідну землю, шанобливого ставлення до історії, традицій місцевості, народу, збагачення духовності особистості через засвоєння надбань культури рідного краю.

Виховну роботу в коледжі з краєзнавства проводять за такими основними напрямками:

I. Історичне краєзнавство

Зміст роботи: роль краєзнавства у вивченні духовних витоків краю. Історичні відомості про край, його історичний шлях від минулого до сьогодення.

Форми роботи: дні села, віртуальні історичні мандрівки, екскурсії історичними місцями. «Історичне обличчя села Курісове», «Чудовий край – ти Батьківщини частка», «Сім чудес села Курісове», «Замок Куриса – перлина східної архітектури», «Чи знаєш ти історію краю, де навчаєшся», «Подорож Чумацьким шляхом».

II. Природничо-географічне краєзнавство

Зміст роботи: місцезнаходження краю, села. Вивчення вулиць, місць, з якими пов'язані видатні історичні події. Вивчення пам'яток природи: русла річок, ставок, ліс, орнітологічний заказник.

Форми роботи: бесіди-огляди, екскурси в природу, краєзнавчі альманахи, наприклад, «Місцеві природно-історичні святині як обереги нашої духовності», «Тилігульський орнітологічний заказник», проєктна робота «Мое село – моя маленька Батьківщина», екологічний фотоконкурс «Природа і життя», «Барви рідного краю».

III. Архітектурне краєзнавство

Зміст роботи: вивчення та збереження унікальних пам'ятників, церковних споруд, архітектурних пам'яток села, району, області.

Форми роботи: архітектурні подорожі, усні журнали, екскурсії цікавими і пам'ятними місцями області «Архітектурні краєвиди Одещини», «Археологічні пам'ятки рідного краю», «Катакомби – перлини Одещини».

IV. Народознавче краєзнавство

Зміст роботи: вивчення фольклору та побуту земляків, пісень, легенд про рідний край, обрядів, звичаїв, традицій, вшанування пам'яті предків. Розвиток української народної культури, декоративно-ужиткового мистецтва, ремесел.

Форми роботи: уроки народознавства, народознавчі свята, засідання клубу «Берегиня», обрядові вітальні, фольклорні свята,

українські вечорниці, «Аукціон народної мудрості», «Християнські свята в житті та побуті земляків». «Традиції мого народу», «Українські вечорниці», «Традиції українського весілля», флешмоб «Одягни вишиванку» та «Хусткування».

V. Літературне краєзнавство

Зміст роботи: ознайомлення з діяльністю діячів культури, пов'язаних з рідним краєм, вивчення творчості письменників-земляків.

Форми роботи: літературні зустрічі з письменниками, вечори поезії, літературно-музичні вітальні, години літературного краєзнавства, «Видатні постаті моєї маленької Батьківщини», «Поезія степового розмаю» (огляд сучасної поезії митців Одещини).

VI. Мистецьке краєзнавство

Зміст роботи: рідний край у мистецтві, історія живопису, діяльність місцевих художників, пов'язаних з рідним краєм, відвідування картинних галерей, художніх виставок, вивчення музично-театрального мистецтва Одещини, творчості місцевих музикантів, співаків.

Форми роботи: художньо-пізнавальні години-сприйняття, години живопису, участь у художніх майстер-класах, години живопису «Світ очима тварин», вернісаж «В країні рідного мистецтва», «У вінку духовної краси Одещини», «Крок у світ мистецтва» – зустріч з представниками спілки художників-мариністів (AVE-EKO-ART), літературно-мистецькі вечори.

VII. Екологічне краєзнавство

Зміст роботи: формувати екологічну культуру, вивчати проблеми екології, зокрема південного регіону, природа рідного краю, її захист і охорона, виховання екологічної культури, любові до навколишнього середовища, формувати уявлення про навколишній світ, рослинність, тварин свого краю. Знайомство з місцевими заказниками. Ознайомлення із видами зникаючих рослин і тварин краю, їх охорона.

Форми роботи: дні довкілля, екологічні години, екологічні марафони, екологічні рейди, участь в акції «Чисті береги», засідання гуртка «Фітобар», діалоги «Чисте довкілля», «Збережемо наш край блакитним і зеленим», віртуальна подорож «Заповідними стежками узбережжя Тилігульського лиману», «Природа навколо нас», «В ім'я вічної щедрості природи».

Національно-патріотичне виховання передбачає формування у здобувачів освіти патріотичної свідомості, ціннісного ставлення до українського народу, України, держави, нації, активної суб'єктної позиції щодо сучасних політичних подій в Україні, діяльності, спрямованої на становлення України як правової, демократичної

держави та здатності до формування у молодого покоління високої патріотичної вихованості.

Патріотична вихованість майбутнього фахівця-аграрія розглядається як інтегральна цінність та духовно-моральна якість особистості, що виявляється в почутті любові до України, до її мови і традицій народу, у відчутті духовного зв'язку з ним, у моральній відповідальності за долю країни і готовності її захищати, у вільному національному самовизначенні особистості, здатної до успадкування культурних надбань українського народу та свідомого збереження й примноження національних духовних цінностей, здатності до діяльності з розбудови держави.

Ефективне патріотичне виховання здобувачів освіти Тилігульського аграрного фахового коледжу можливе за таких педагогічних умов: використання виховного потенціалу навчальних дисциплін з метою патріотичного виховання студентів; залучення студентської молоді до участі в соціально значимих проєктах патріотичного спрямування; активне вивчення майбутніми фахівцями-аграріями національно-культурної спадщини українського народу.

РОЗДІЛ III

ВИКОРИСТАННЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МУЗЕЙНО-ІСТОРИЧНОГО КОМПЛЕКСУ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ

В. Г. ВДОВИЧ

ВСП «Ірпінський фаховий коледж НУБіП України»

«УКРАЇНСЬКА СВІТЛИЦЯ» ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

*«Українська світлиця» Ірпінського коледжу –
найкоротша дорога до храму людської Душі.
Через музей веде стежина в давню і нинішню історію.*

Микола Мащенко, кінорежисер, професор, академік

Упродовж 30 років в Українській незалежній державі актуальною є проблема національно-патріотичного виховання молоді. Україна, її громадяни були і є безпосередніми учасниками процесів, що мають велике значення для подальшого визначення своєї долі, свого майбутнього. У сучасних складних і болісних умовах викликів та загроз одним із пріоритетних завдань закладів освіти України є національно-патріотичне виховання молоді, від якого значною мірою залежить майбутній розвиток Української держави. Питання формування національно свідомої особистості завжди були і є провідними в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних педагогів, психологів. Засобами реалізації змісту національного виховання, на думку Софії Русової, є, перш за все, рідна мова, рідна історія, родовід, краєзнавство, національне мистецтво, релігійно-побутова культура, виховні та національні традиції, обряди, звичаї, національна творчість, національні пріоритети у вихованні дітей [5, с. 44]. Василь Сухомлинський рекомендував здійснювати патріотичне виховання на національних цінностях, серед яких і любов до рідної землі, до рідної мови, шанобливе й бережливе ставлення до історії та культури українського народу [6, с. 256].

Актуальність теми, яку ми розглядаємо, обумовлено сучасними тенденціями розвитку музеезнавства, історичного краєзнавства, музейної педагогіки. Музеї сьогодні є центрами наукової, освітньої і виховної діяльності.

У системі роботи колективу Ірпінського фахового коледжу НУБіП України з національно-патріотичного виховання

студентської молоді особливу роль протягом останніх двох десятиліть відіграє діяльність музейної кімнати «Українська світлиця». Створену з ініціативи педагогічного та студентського колективу з метою залучення молоді до вивчення історико-культурної спадщини українського народу в процесі освітньої діяльності, позааудиторної роботи, формування освіченої розвиненої особистості та сприяння вихованню у неї патріотизму, поваги до народних звичаїв, традицій, згідно з наказом директора коледжу у травні 2000 року відкрито музейну кімнату «Українська світлиця».

За своїм профілем, «Українська світлиця» належить до етнографічних музеїв, співпрацює з Ірпінським краєзнавчим музеєм, Київським музеєм Івана Гончара, Ірпінською міською публічною бібліотекою імені Максима Рильського. У своїй діяльності керується чинними нормативними документами про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних закладах освіти, а також розробленим на їх основі Положенням про музейну кімнату «Українська світлиця», затвердженим директором коледжу. Очолює раду музейної кімнати директор коледжу, організаційну роботу на громадських засадах здійснюють досвідчені викладачі історії України, української мови і літератури.

Створення експозиції «Української світлиці» – це результат тривалої пошукової, науково-дослідницької роботи викладачів і студентів [3, с. 4]. З 2006 р. експозицію розміщено у двох залах – виставковому і етнографічному, з експозиційною площею понад 55 м². Основними завданнями музейної кімнати є залучення студентської молоді до пошукової, краєзнавчої, науково-дослідницької та художньо-творчої діяльності, вивчення звичаїв, традицій, культури українського народу, розвиток творчих здібностей і майстерності молоді, збереження, охорона і пропаганда пам'яток культури і мистецтва українського народу. Роботу проводимо за такими напрямками: пошукова, фондова, екскурсійна, робота з активом музейної кімнати, оформлення експозицій, масова та індивідуальна робота над проектами.

Традиційними в коледжі є оглядові екскурсії груп першокурсників, учнів ЗОШ – учасників Днів відкритих дверей коледжу, гостей клубу «Відродження», випускників коледжу. Члени гуртка екскурсоводів в етнографічній залі, в інтер'єрі української хати ХІХ ст., знайомлять відвідувачів з експозицією, розповідають про **піч**, що служить українському селянинові для опалення житла, для приготування їжі, випікання хліба і водночас є теплим спальним місцем, призначення хлібної лопати і рогача; звертають увагу на

мисник, у якому – глечики, горнятка, дерев'яні ложки, глиняні миски тощо. Внизу під мисником на лаві – мішалки, колотівки, збивачки, ополоники, копистки, макогони, качалки, пательні, друшляки, дощечки – побутові речі, які сучасна міська молодь може побачити тільки в музеї.

У найкраще освітленій частині світлиці знаходиться **покуть**, **красний кут**, у якому – ікони в рушниках, свічки, свячена вода, Біблія XVII століття, Закон Божий, подарований коледжу під час освячення музейної кімнати Святійшим Патріархом Київським та всієї Руси-України Філаретом, а також **дідух**, перев'язаний червоною стрічкою.

Одним із найстаріших експонатів музейної кімнати є **бабусина скриня**, в якій зберігаються родинні реліквії, що залишалися дітям на згадку про батьків. А також святковий одяг: вишиті сорочки, плахти, спідниці, хустки, безрукавки, свитки. Поруч на вишаку дитячі, жіночі, чоловічі сорочки і рушники з Полісся, Слобожанщини, Карпат. В «Українській світлиці» зібрано понад 40 рушників з різних куточків України, серед них – утирач, стирок, покутник, плечовий, подарунковий та інші рушники. Тут є і прялка, праски, рубель, праник, маслобійка, багато інших побутових речей. Експонати музею допомагають сучасній молоді пізнати свій народ, уявити, яким було повсякденне життя наших пращурів, вивчати його культуру, звичаї та традиції.

Крім оглядових екскурсій, рада музейної кімнати, гуртківці організовують тематичні виставки: «З бабусиної скрині», «Рушниками багата хата», «Вишиваний портрет», «Історія, яку розкаже вишиванка»; вишитих портретів і творів Тараса Шевченка ірпінчанина Івана Рябчука – знаного в Україні та за кордоном автора колекції «Вишитий Кобзар», відзначеного у Національному реєстрі рекордів України; українських хусток з колекції Людмили Грабовенко; ляльок Тетяни Федорової – заслуженої майстрині народної творчості України, лауреатки премій у галузі народного декоративного мистецтва, членкині національних спілок майстрів народного мистецтва, журналістів та художників України; фотовиставки «Старовинний український одяг», «Українська вишивка як елемент оздоблення сучасного одягу»; виставки художньо-творчих робіт членів колективу коледжу; виставки і майстер-класи з писанкарства «Сяйво писанки» до Великодня.

Педагогічний колектив коледжу широко впроваджує в освітній процес технології музейної педагогіки. Викладачі історії України, української літератури експозиції «Української світлиці» використовують під час проведення інтегрованих занять та народознавчих заходів, обрядових дійств.

Добре зарекомендував себе наративний метод, що використовують в освітній роботі. Розповідаючи, студент не тільки відстежує послідовність дій, а й інтерпретує, пізнає навколишню дійсність і самого себе. Наявні матеріали дозволяють вибрати місцеві легенди, історії, пов'язані з відомими людьми краю, історії, про які розповідають старі газети, знайти сучасні тексти та на їх основі створити наративи [1, с. 87]. Так, члени літературного гуртка розробили серію презентацій, до якої увійшли наративи: «Ірпінь, Ірпінь, Парнаса царство», «Літературні музеї і пам'ятки культури Приірпіння», «Митці, які прославили Київщину», «Ірпінський університет Григорія Кочура».

Невід'ємною складовою роботи клубу «Відродження» є організація вечорів-зустрічей, наукових конференцій, «круглих столів» за участю видатних українських політичних, громадських і культурних діячів, митців літератури, музики, театру. Зокрема, в конференції «Духовний храм людини – сім'я, родина, рід», крім науково-педагогічних працівників коледжу, як доповідачі брали участь народний депутат Лілія Григорович, талановитий актор, голос Майдану Євген Нищук, Герой України Дмитро Мельничук [2, с. 7]. Назавжди в пам'яті учасників вечора «Мій рідний край – моя Батьківщина» залишиться остання зустріч з Володимиром Яворівським, який поділився своїми спогадами про зустрічі з класиками української літератури у Будинку творчості

письменників в Ірпені. Гостями клубу «Відродження» були, зокрема, і перший Президент України Леонід Кравчук, народна артистка України Валентина Степова, славетна родина артистів театру і кіно Сумських, письменники Василь Шкляр, Юрко Покальчук, Борис Олійник, Дмитро Павличко, Оксана Забужко, Микола Луків – автор пісні «Зоря юності», що стала гімном коледжу, славетні митці України Анатолій Паламаренко, Дмитро Гнатюк, кінорежисер Микола Мащенко, олімпійська чемпіонка Стелла Захарова, директор музею Івана Гончара Петро Гончар та багато інших видатних особистостей України. У Книзі відгуків музею «Українська світлиця» багато схвальних відгуків вони залишили після зустрічей з молоддю [2, с. 8]. Використання засобів українознавства і краєзнавства, технологій музейної педагогіки, створення музеїв, музейних кімнат у закладах освіти та організація науково-дослідної, пошукової роботи гуртків і клубів на їх базі на сьогодні відіграє важливу роль у національно-патріотичному вихованні молоді.

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Д., Кириченко В. І., Петрочко Ж. В. З Україною в серці (тренінг з патріотичного виховання дітей та молоді) : посібник. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 140 с.
2. Карпова Т. Секрети Миколи Мащенка. *Освіта України*. № 8. 30 січня 2009 р.
3. Кириченко З. П. Батьківська спадщина. Науково-дослідницька робота студентів коледжу в музеї «Українська світлиця». Ірпінь, 2004. 48 с.
4. Ренчка І. Ірпінський економічний коледж. *Освіта України*. № 10. 7 лютого 2006 р.
5. Русова С. Українська національна школа. *Україна*. 1991. № 55. С. 44.
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: у 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 3. С. 7-279.

Л. М. БУГАР, Т. П. ПЕТРОВСЬКА
Липковатівський аграрний коледж

РОЛЬ МУЗЕЮ «СЛОБОЖАНСЬКА СВІТЛИЦЯ» В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства формування патріотизму виступає як одна з умов збереження Української державності та подальшого суспільного прогресу. Слід констатувати, що на наших очах виростає покоління молодих людей, позбавлених почуття національної гідності, гордості, якому насаджують безкультур'я, меркантильність, манкуртство, нівелюється совість, мораль, честь, справедливість. Ці проблеми є серйозними загрозами національній безпеці України.

«Педагогічна драма виховання, – за висловом академіка С.І. Гончаренка, – стрімко перетворюється на загальнонаціональну трагедію». Тому особливу **актуальність** проблема формування ціннісних орієнтацій особистості, патріотичного виховання дітей набуває в наші дні.

Патріотизм зародився ще на світанку історії людського суспільства, та (всі ми знаємо) почуття патріотизму, національної гордості не приходять самі по собі, рівень національної самосвідомості визначається не приналежністю до певного класу чи соціальної групи. Патріотами не народжуються. Патріотизм прищеплюється змалечку як невід'ємна риса людського характеру. З багатого життєвого досвіду відомо, що виховується це святе почуття різними шляхами і засобами. Таке виховання здійснюється на основі рідної мови, історії, культурних надбань свого народу, його звичаїв, традицій.

У всіх цивілізованих країнах патріотичне виховання молоді сьогодні є одним з найголовніших пріоритетів. У Законі України «Про освіту» визначено вимоги до виховної діяльності, де серед найважливіших назване завдання патріотичного виховання, виховання громадянськості, працьовитості, поваги до прав і свобод людини, любові до навколишньої природи, Батьківщини, родини. У законі зазначено, що змістом освітньої діяльності суспільства має бути орієнтоване на виховання патріотизму та громадянськості через формування адекватної світовому рівню загальної культури, інтеграції особистості в національну та світову культуру, формування людини, інтегрованої в сучасне суспільство і націленої на вдосконалення цього суспільства.

Вагоме місце у вирішенні поставлених завдань посідають музеї при закладах освіти. Згідно з «Положенням про музей при закладі освіти, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України» (04.09.2006 № 640) визначено, що «музей ... створюється з метою залучення учнівської та студентської молоді до вивчення і збереження історико-культурної спадщини українського народу, формування освіченої розвиненої особистості та сприяння вихованню в неї патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей українського народу».

Проблемі створення і діяльності музеїв в Україні та організації краєзнавчої роботи присвятили свої творчі доробки Н. Ганнусенко, О. Грекулов, Г. Елькін, М. Кашин, М. Лощинин, Ю. Омельченко, З. Огризко, В. Обозний, І. Прус, А. Сайненський, В. Столетов, Я. Треф'як.

Виховну функцію музеїв тісно пов'язано з громадськими запитами суспільства. Звідси випливають першочергові **завдання** політики музейної діяльності: враховувати мотиви і сподівання відвідувачів, формувати в молоді уміння визначати життєві проблеми своєї громади, прагнення до участі в їх вирішенні, що є ознаками соціальної активності молодого людини. Досвід переконує, що музейна діяльність допомагає подолати розрив між теоретичними знаннями, які отримують під час освітнього процесу, та повсякденною соціальною практикою, сприяє становленню активної позиції громадян щодо реалізації ідеалів і цінностей демократії в Україні. Дуже великі можливості музею та його роль у формуванні громадянської та патріотичної самореалізації, вихованні патріотизму, що виступає в єдності духовності, громадянськості та соціальної активності особистості. Музей будь-якого профілю має ефективний вплив на формування свідомого патріотизму в молоді.

Музей формує стійкий інтерес до придбання нових знань з історії рідного краю, виховує бажання і готовність до самостійного вивчення історії рідного краю, формує вміння дослідної роботи з краєзнавчою літературою, архівними матеріалами, письмовими та усними джерелами. Тільки музей може долучити молодь до матеріальних, культурних, духовних цінностей рідного краю, здійснити патріотичне виховання на прикладах героїчної боротьби, подвигів, служіння країні.

Феномен музею «Слобожанська світлиця» полягає в тому, що його виховний вплив на підлітків найбільш ефективно з'являється в здійсненні напрямів музейної діяльності, який сприяє заповненню їхнього дозвілля, оволодінню різними прийомами і навичками краєзнавчої та музейної роботи, допомагають студентам дізнатися

історію і проблеми рідного краю «зсередини», зрозуміти, як багато сил і душі вклали їхні предки в економіку, культуру краю.

Виховну функцію музею реалізують різними формами діяльності. Але найпоширеніша і притаманна саме музейній педагогіці є *екскурсія*. Це пояснюється тим, що вони допомагають створити правильне відображення минулого, безпосередньо пов'язати з конкретними історичними пам'ятками, предметно та просто знайомлять з минулим рідного краю: його історією, етнографією і побутом.

Будучи екскурсоводами, студенти набувають навичок публічного виступу, вміння володіти й підтримувати увагу аудиторії, що є вагомим підґрунтям для виховання майбутньої еліти нації.

У такий спосіб музей виступає як модель світу дорослих, що є четвертою формою впровадження громадянської освіти. Тільки такий своєрідний осередок організації культурного дозвілля, творчості й спілкування та розвитку громадянської активності студентської молоді допомагає у вирішенні повсякденного завдання, викликаного необхідністю й можливістю певному індивідууму усвідомити себе як громадянина і патріота України, самому обирати свій спосіб життя, створювати самого себе і власний світ.

Музей «Слобожанська світлиця» при Липковатівському аграрному коледжі створено силами викладачів та студентів до 100-річного ювілею у 2002 році і продовжує успішно діяти, щороку відчиняючи свої двері для нових студентів та гостей нашого закладу освіти.

У музеї студенти мають унікальну можливість «доторкнутися» до історії: макет української хати-мазанки, предмети побуту, ікони, рушники і вишиванки – всі ці речі, зібрані з усіх куточків Харківщини, розкривають перед ними багату історію нашого Слобожанського краю. «Слобожанська світлиця» відтворює сільську Україну XVIII – початку XX століть.

Всі експонати, представлені в експозиціях, є оригіналами. Музей Липковатівського аграрного коледжу – це складова освітньо-виховної роботи, він сприяє формуванню освіченої, розвиненої особистості, орієнтований на активніше залучення студентської молоді до краєзнавчої роботи, виховання патріотизму, формування ціннісних орієнтацій, громадянської та національної самосвідомості особистості.

Екскурсії проводять екскурсоводи-викладачі та екскурсоводи-студенти. Роботу музею координує рада музею, яка формується зі студентів-екскурсоводів, викладачів та представника Ради ветеранів. Рада музею організовує зустрічі з цікавими людьми, старожилами,

науковцями, проводить пошукову, науково-дослідницьку роботу, опрацьовує зібрані експонати.

Окремим напрямом роботи є співпраця Ради музею з Радою ветеранів. Зібрані спогади про роки другої світової війни викладачі використовують на уроках мужності.

Помітним явищем у виховній роботі стали зустрічі з героями сьогодення, історичні вечори, які не залишають байдужими нікого.

У нашому музеї зібрано архівні документи, карти, цікаві знахідки, збірки місцевих поетів і письменників, картини та репродукції картин місцевих художників.

Студентська молодь не лише з цікавістю знайомляться з експонатами в музеї, а й із задоволенням беруть участь у тих заходах, що надають змогу поринути в минуле, відтворити його, продовжити традиції свого народу.

При цьому студенти твердо усвідомлюють, що пам'ять є живою історичністю буття, животворним духом історії. Вона забезпечує духовний зв'язок сьогодення зі спадщиною минулого.

Всі, хто відвідує наш музей, розуміють: краєзнавчий матеріал, у поєднанні з історичним, етнографічним, літературним, музичним надбанням, є безцінною скарбницею збереження історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом у сфері матеріальної та духовної культури. Ця скарбниця є тим своєрідним містком, який зв'язує покоління минуле з поколінням сучасним і прийдешнім.

Наш музей люблять студенти, їхні батьки, гості. Про це свідчать красномовні записи до Книги відвідувань музею, яка складається вже з двох томів.

Отже, оцінюючи роботу з виховання патріотизму молоді, можна констатувати, що осередком цієї роботи є музей. «Музей – скарбниця людського духу, історії» – ці слова цілком відповідають тій величезній ролі, що покладена на нього. Вивчення минулого має сприяти формуванню історичної свідомості (критичне осмислення минулого, розуміння сучасного, прогнозування майбутнього), емоційному зв'язку із спадщиною минулих поколінь. Краєзнавчі знання сприяють формуванню власної позиції особистості, її незалежних оцінювань подій і явищ. Особливо актуальним це є в наш час, коли від позиції кожного громадянина залежить українська державність.

Список бібліографічних посилань

1. Гайда Л. А. Музей у навчальному закладі. Київ : Шкільний світ, 2009. 128 с.

2. Гайда Л. А. Формування нормативно-правової бази музеїв при навчальних закладах України. *Краєзнавство*. 2011. С. 49-56.
3. Ноль Л. Я. Компьютерные технологии в музее. Москва, 1999.
4. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. / за ред. проф. Ф. Д. Заставного. Київ : Знання, 2006.
5. Чернышов Л. Тайны экскурсионной профессии. Феодосия, 2004.
6. Рутинський М. Й., Зінко Ю. В. Сільський туризм : навч. посіб. Київ : Знання, 2006.
7. URL : <http://volvn-museum.at.ua/>.
8. URL : <http://volvn-museum.at.ua/board/muzeinikam/2>.
9. URL : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/2.htm>.
10. URL : http://lisnikvzoch.ucoz.ua/news/shkola_tirei.

Н. В. ОНИЩЕНКО

ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж ПДАУ»

МУЗЕЙ ІСТОРІЇ КОЛЕДЖУ ЯК ЦЕНТР ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Сучасні умови в житті українського суспільства потребують докорінного вдосконалення виховної роботи серед молоді, зокрема студентської. Вимоги до її форм і методів зростають, актуалізуються нові проблеми, які раніше були менш значущими. Це стосується і нового бачення багатьох аспектів патріотичного виховання, вивчення історичного минулого, поглиблення змісту досліджень подій, явищ і процесів попередніх періодів, років.

Дуже важливо, щоб ми, що живуть нині, і ті, хто прийде нам на зміну, не шукали ідеалів і зразків десь далеко за межами країни, на згадищах воєн чи майданах, а починали з того, щоб пам'ятали про свої витоки, про спадкоємність поколінь, нерозривний зв'язок часів, і не покидала гордість кожної людини за свою малу Батьківщину, за свій край, за заклад освіти, в якому навчався або працюєш. І щоб всі кращі людські якості, успадковані нами за багато сторіч, проростали міцними і надійними паростками в душах і характерах сучасників, їх повсякденних справах.

У зв'язку з цим нового звучання набуває історія закладу освіти, яка є цінним джерелом необхідних для нинішнього покоління здобувачів освіти знань про те, що передувало, було підґрунтям і основою сьогоднішніх успіхів і досягнень того закладу освіти, який дає їм диплом про спеціальну освіту. Усвідомлення цього і є

чинником уважного ставлення до музею історії ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж ПДАУ».

Саме музей є візитівкою коледжу, його трибуною, рекламою. Він – складова частина інфраструктури коледжу. Музей щоденно гостинно відчиняє двері для десятків відвідувачів, які прагнуть ознайомитися з історією та сучасними досягненнями закладу освіти. Музей наочно демонструє все те краще, що досягнуто закладом освіти у підготовці висококваліфікованих фахівців для аграрної галузі та у культурному й спортивному житті коледжу, міста, області, України.

Коледж – це заклад, де все підпорядковане освітньому процесу, покликаному підготувати висококваліфікованих фахівців. Він традиційно стоїть на «трьох китах»: навчанні, вихованні та освіті. До всіх цих функцій повною мірою причетний і музей історії коледжу. Мета його діяльності – сприяння естетичному і культурному вихованню студентської молоді шляхом популяризації досягнутого за роки існування закладу освіти; усвідомлення студентами того, що ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж ПДАУ» став часткою їх життя і накладає на них певні громадянські обов'язки: пропаганда досягнень закладу освіти серед учнівської молоді міста та області, збереження та примноження досягнень кращих викладачів та випускників коледжу. За майже 45 років існування музей коледжу став тим центром, де зосереджено відомості про педагогічну діяльність викладацького складу та досягнення випускників за 90-річну історію існування закладу освіти. Роки минають, змінюються покоління, а музей залишається невичерпною скарбницею людської пам'яті, зберігаючи документи, матеріали, фотографії та особисті речі, пам'ятні знаки, кубки, нагороди, подарунки – усе те, що дозволяє здобувачам освіти та абітурієнтам доторкнутися душею до живої історії, показати різні аспекти діяльності закладу освіти з підготовки висококваліфікованих фахівців.

Сьогодні в музеї нараховується понад 450 одиниць зберігання основного фонду і близько 150 одиниць допоміжного. Із року в рік у музеї фіксують всі найбільш важливі події у житті коледжу, його кращих викладачів та випускників. Накопичується друкований матеріал та численні фотографії. Гордістю музею є колекція випускних альбомів та планшетів, які збираються від часу перших випусків у 1930-1941 рр. і до 2021 р. включно.

Для успішного проведення культурно-масової діяльності, важливе значення має правильно організована та оформлена експозиція музею. У 2007 році було проведено корінну реконструкцію приміщення музею та реекспозицію всіх розділів.

На основі наявних експонатів, як результат вивчення історичних та архівних джерел, спогадів ветеранів праці та випускників коледжу розроблено тематико-експозиційний план музею, за яким і створювали експозицію.

Експозицію побудовано за хронологічно-тематичним принципом, у ній представлено матеріали від часу відкриття реального училища у 1908 році і до сьогоднішніх днів. До експозиції внесено оригінальні експонати. Основними ідеями, втіленими в ній, є увічнення славної історії закладу освіти, показ ролі та місця колективу у вирішенні завдань сучасного і перспективного розвитку коледжу, відображення великого навчального доробку колективу, виховання молодого покоління на славних трудових і бойових традиціях. Цікаві матеріали про сучасне життя коледжу вміщено у тематичних стендах «Із життя відділень».

Мету музею історії коледжу – вчити, розвивати, виховувати, реалізують за безпосередньою участю студентів. Музей ВСП ХАФК ПДАУ використовує всю сукупність форм і методів своєї діяльності для роботи із молоддю комплексно і систематично. Нове в експозиціях з'являється тому, що досліджують маловідомі сторінки з історії закладу освіти і як результат музей поповнюють новими матеріалами, зміцнюють зв'язки ВСП ХАФК ПДАА з господарствами області.

У музейній роботі, спрямованій на патріотичне виховання, важливу роль відіграє Рада музею та актив, що склався навколо неї. Вони вирішують такі важливі завдання, як збирання матеріалів про минуле коледжу, ведення літопису сучасного коледжу, популяризація історії закладу, його досягнень у місті та за його межами, виховання студентства на кращих традиціях коледжу, профорієнтаційна робота серед учнівської молоді тощо. Активісти музею встановлювали зв'язки з ветеранами коледжу, з членами сімей викладачів, збирали спогади, книги, рукописи та інші експонати для музею. Адже для нинішнього покоління студентів дуже важливо встановити найменші деталі в історії закладу освіти. Особливо цікавими є спогади викладачів-ветеранів праці, випускників коледжу.

Найважливіша частина діяльності музею історії коледжу в патріотичному вихованні – проведення масової роботи. Форми її різноманітні, але найбільш поширеними є екскурсії. Найчастіше проводять екскурсії оглядові, коли показують всю експозицію музею, рідше – тематичні. Наприклад, для абітурієнтів, гостей коледжу в День відкритих дверей, слухачів підготовчих курсів проводять оглядові екскурсії «Коледж із минулого до сьогодні». Такі групи з особливою увагою слухають розповідь про історію

коледжу – адже слухачам належить навчатися у закладі. Багато з них стали студентами коледжу саме після екскурсії до його музею, участі у Днях відкритих дверей, зустрічей з видатними випускниками та викладачами-ветеранами праці. Щорічно наші гості – здобувачі освіти інших коледжів, і обов'язково здобувачі освіти перших курсів коледжу приходять на екскурсії до музею. Із перших днів перебування в коледжі першокурсники, слухаючи лекції з його історії та про свою майбутню спеціальність, приходять на екскурсію до музею *alma mater*. Сюди їх запрошують на уроки мужності.

Тісний зв'язок випускників із рідним закладом освіти не переривається навіть через багато років після його закінчення. Проводити щорічні зустрічі випускників у останню неділю травня, незалежно від обставин, – одна з непохитних традицій ВСП ХАФК ПДАУ. Традиційно в них беруть участь не тільки викладачі, співробітники та здобувачі освіти, але і батьки, абітурієнти, які в ході свята стають і відвідувачами музею, залишають свої записи в книзі почесних гостей, дарують пам'ятні подарунки і сувеніри.

Уся робота музею – це наочний приклад того, як нинішні здобувачі освіти мають своїм навчанням і справами зміцнювати й примножувати славу і традиції своєї *alma mater*, прагнути стати висококваліфікованими фахівцями, достойними продовжувачами традицій попередніх поколінь студентів; дбайливо ставитися до всього того, що створене розумом і працею низки поколінь викладачів, співробітників і студентів.

Використовуючи архіви коледжу, міський та обласний, пізнаючи і пропускаючи крізь себе історію рідного закладу освіти, молоде покоління вже не залишиться байдужим до майбутнього свого коледжу та викладачів, а, покидаючи рідні стіни, з готовністю і впевненістю продовжить славні традиції старшого покоління.

А нам є ким пишатися... Це і висококваліфікований викладацький колектив, і наші славні випускники, які і створюють славні традиції закладу освіти.

Список бібліографічних посилань

1. Гайда Л. А. Музей при навчальному закладі. Київ : Шкільний світ, 2009. 128 с.

2. Ярошенко Ю. О. Реалізація принципів музейної педагогіки у музеях при закладах освіти Полтавщини. *Полтавщина – земля моя свята* : збірник кращих наукових статей III обласної наук.-практ. краєзнавчої конф. учнівської молоді. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2012. С. 24-29.

3. Копилець Є. В., Ярошенко Ю. О. Музейництво у навчальних закладах Полтавщини: здобутки, проблеми, перспективи. *Музеї Бердичівського краю: історія та сучасність* : матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конф. (м. Бердичів, 15-16 листопада 2016 р.). Науковий збірник «Велика Волинь». Вип. 54 / упоряд. П. С. Скавронський. Бердичів : ФОП Мельник М.В., 2016. С. 110-119.

4. URL : <http://xapkpdaa.org.ua/muzei-istorii-koledzhu-iak-tsentr-patriotichnoho-vykhovannia-u-navchalnomu-zakladi/>

С. О. ДУДНІК, І. В. ЗІНЧЕНКО

Комунальний заклад «Ніжинський фаховий медичний коледж»
Чернігівської обласної ради

МУЗЕЙНО-ІСТОРИЧНИЙ КОМПЛЕКС МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

На фоні демографічної кризи, яка і далі поглиблюється, складнощів етнічної самоідентифікації частини населення питання національно-патріотичного виховання в Україні стоїть надзвичайно гостро. В умовах ведення військових дій та в часи наростаючих апетитів країн-загарбниць важливо зберегти не лише державну територію, а і мову, традиції, звичаї, суспільні правила і норми, які століттями формували наші предки. Втративши усе це, ми втратимо не лише державу – націю, український етнос.

На щастя, більшість українців має генетично сформований потяг до збереження історичної пам'яті, що допомогло нам створити суверенну національну державу та слугує запорукою беззаперечного зміцнення її в майбутньому. Сучасна влада розуміє важливість належного національно-патріотичного виховання та роль молоді в процвітанні України. По суті, зараз формується нова генерація українців, які вголос висловлюють власні думки, вільно проявляють ініціативу, будують плани на майбутнє і втілюють їх у життя.

Відповідно до Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року в Комунальному закладі «Ніжинський фаховий медичний коледж» Чернігівської обласної ради проводять заходи, які сприяють формуванню та утворенню української громадянської ідентичності, патріотизму. Викладачі своїми зусиллями формують у студентів такі цінності, як почуття самобутності, гідності, зрозуміти важливість понять «воля» і «соборність». На заняттях та під час

проведення позааудиторних виховних заходів лейтмотивом звучить принцип любові й гордості за власну державу, її історію, мову, здобутки та досягнення в різних сферах суспільного життя. Останніми роками все більше зосереджуємо увагу на темі державної незалежності й збереженні територіальної цілісності України, вивчаємо інформацію про наших випускників-учасників бойових дій на Сході. Сприяємо усвідомленню нашими студентами громадянського обов'язку з розвитку успішної країни та забезпечення власного благополуччя в ній, важливості їх професії в процесі світової боротьби з пандемією. Національна молодіжна стратегія до 2030 року допомагає правильно розставити пріоритети роботи зі студентами.

Засоби реалізації національно-патріотичного виховання в закладі фахової передвищої освіти різні: виховні лекції, демонстрації тематичних відеороликів, конференції, засідання круглих столів. А також – це музейні заходи, які відбуваються на базі Музею історії Ніжинського фахового медичного коледжу. У цій статті ми зупинимось на використанні музейно-історичного комплексу нашого закладу освіти в національно-патріотичному вихованні.

Музей історії коледжу було відкрито 17 жовтня 2017 року (до 110-річчя з дня заснування закладу освіти) за ініціативи та сприяння директора Дуднік Світлани Олександрівни. З того часу плани виховної роботи коледжу на кожен навчальний рік передбачають проведення ознайомчої екскурсії в музеї для першокурсників, крім того, постійно проводять тематичні екскурсії для студентів старших курсів та гостей закладу освіти. Вивчаючи історію медичного коледжу, студенти мають можливість сформувати загальну картину розвитку регіону, освіти та медичної галузі протягом XX – початку XXI століть. Ознайомлення з минулим дає значні результати, серед яких найважливішими є формування мотивації до навчання та до отримання гідних досягнень на майбутній професійній ниві [1, с. 5].

Ставлення сучасної молоді до музеїв часто байдуже. Тому виникає необхідність зацікавити, змусити задуматися, затриматися в музеї. Тут у нагоді стають стенди з інформацією про наших випускників, їх досягнення і здобутки. Така інформація завжди є вагомим аргументом на користь навчання в коледжі, отримання фаху медичного працівника [2, с. 8].

А ще одним із засобів зацікавленості музейною роботою є велика кількість медичного обладнання минулих років, саме до цих апаратів звертають особливу увагу студенти під час екскурсій. Порівнюють із сучасними, просять продемонструвати принципи їх роботи.

Прикладом реалізації Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року є зібрані матеріали, що дають можливість простежити, як підвищувалося значення впровадження української мови, як мови викладання, як плекали українські культурні традиції в закладі освіти навіть тоді, коли Україна була частиною СРСР, як змінювалася посттоталітарна свідомість студентів і, що найголовніше, викладачів.

Проводячи екскурсії, ми сприяємо утвердженню сімейних цінностей на прикладі розповідей про позааудиторні заходи, які в минулому організовували викладачі суспільних дисциплін, педіатрії, акушерства та гінекології.

Історія початкового періоду існування Жіночої фельдшерсько-акушерської школи лікаря П.А. Буштета (а саме так називався наш заклад у момент його створення), національний склад учениць, які переважно були євреями, сприяє запобіганню проявам ксенофобії, проявам расової та етнічної нетерпимості, що, на нашу думку, є важливою складовою формування української громадянської ідентичності.

Упродовж останнього року зібрано й поповнено інформацію про наших випускників-учасників АТО та ООС. Найближчим часом відбудеться оновлення експозиції музею, результати дослідження стануть доступними для відвідувачів.

На прикладі бібліографічних даних колишніх представників педагогічного колективу закладу освіти ми доносимо своїм відвідувачам інформацію про внесок цих осіб у розвиток освіти, медицини регіону і всієї України. Особливою гордістю для нас є Марія Миколаївна Кашпровська, яка працювала у фельдшерсько-акушерській школі (пізніше існувала назва Ніжинська школа помічників лікарів) до 1925 р., – перша дипломована жінка-лікар на теренах Чернігівщини, одна з перших жінок-лікарів на українських землях [1, с.6].

У Музеї історії коледжу також працюємо над збереженням національної спадщини у вигляді виготовлення аудіовізуального продукту: записуємо відеофільми, присвячені окремим сторінкам історії закладу освіти.

Військово-патріотичне виховання реалізуємо, популяризуючи військову та спеціальну державну службу під час проведення екскурсій.

Знайомимо відвідувачів із постаттю колишнього директора Ніжинського медичного училища М.В. Сидорця, який брав участь у Другій світовій війні, та випускниками 1938 року, які воювали пліч-о-пліч з директором.

На прикладі робочих візитів співробітників та викладачів закладу освіти до Польщі в другій половині 90-х років, сучасних пропозицій стосовно працевлаштування наших випускників за кордоном та відсотка працевлаштування в Україні формуємо правильне розуміння державної політики у сфері євроінтеграції. Крім того, демонструємо відвідувачам світлини заходів на військово-патріотичну, спортивну тематику, наприклад, з виховних годин «Козацькі розваги», «Здоровий спосіб життя» та інших. За часи незалежності України з метою національно-патріотичного виховання в коледжі було проведено чимало заходів, про які часто згадуємо під час екскурсій.

Крім того, на базі Музею історії коледжу проводимо студентську навчально-дослідницьку роботу. Молодь активно долучається до процесу дослідження історії закладу освіти, презентує результати своєї роботи на засіданнях історико-правознавчого гуртка, на конференціях. Це у свою чергу сприяє соціальній і культурній інтеграції її в суспільне життя України, дає можливості для самореалізації.

У Ніжинському фаховому медичному коледжі створено робочу групу викладачів, які опікуються розвитком музейної справи. Усі вони систематично займаються підвищенням рівня компетентностей, що сприяє національно-патріотичному вихованню відвідувачів музею. Це дає нам можливість виконувати завдання, поставлені перед нами відповідною державною політикою.

Своїми надбаннями і досвідом ділимося з громадськістю. Вважаємо, що музеї при школах, ліцєях, коледжах, університетах є потужним засобом національно-патріотичного виховання, інструментом збереження історичної пам'яті української нації, сприяють сталому розвитку української молоді, програмують вчитися на помилках і примножувати те найкраще, що мали наші попередники.

Список бібліографічних посилань

1. Дуднік С., Зінченко І. Формування мотивації до навчання засобами музейної педагогіки (на прикладі діяльності Музею історії Ніжинського медичного коледжу). *Ніжинська старовина*. 2020. Випуск 28 (31). С. 5-8.

2. Дуднік С., Зінченко І. Роль музейної справи в підготовці фахівців медичної галузі. *Освітня траєкторія*. 2020. Січень. (№ 6). С. 8.

О. М. ОРОБЕЙ

Борзнянський аграрний фаховий коледж

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ІНТЕГРОВАНОЇ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу молодого покоління. В Україні воно спрямоване на формування у юнацтва національної свідомості; любові до рідної землі, родини, свого народу; кращих рис української ментальності; культивування у вихованців бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, праці; відповідальності за долю Батьківщини; виховання громадянського обов'язку [4, с. 3-5]. І стрижнева роль у цьому процесі належить засвоєнню молодими людьми патріотичних цінностей.

Патріотичні цінності ми розуміємо як інтегровану властивість особистості, яка через культуру, традиції, філософію, релігію, формує виховний ідеал. Базуючись на загальнолюдських цінностях, виявляється у стійкому ставленні студента до свого народу, Батьківщини, вмінні ідентифікувати себе зі своїм народом та здатності до самореалізації на благо Вітчизни.

Сучасний виховний процес здійснюється через зв'язок патріотичних і моральних засад, які формуються у юнацтва шляхом залучення їх до краєзнавчо-пошукової діяльності. Про доцільність використання краєзнавчого матеріалу в системі виховання писали Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, С. Русова, К. Ушинський та інші [5, с. 35-56].

Значна роль у формуванні патріотичних цінностей належить музею історії коледжу, адже музей – відкритий лист із минулого в майбутнє. Музейні експонати розміщені в шести кімнатах. Експозиції музею історії коледжу «Школа садівництва, городництва і бджільництва», «Історія технікуму в особах», «Кімната бджільництва» тощо, свідчать про значну пошукову роботу студентів під керівництвом викладачів протягом майже шістдесяти років існування. Зібрано документи, дипломи випускників, нагороди, підручники, світлини, малюнки, конспекти учнів і студентів різних років, речі повсякденного вжитку жителів Борзни і Чернігівщини, що характеризують не лише історію закладу освіти, а й основні риси епохи існування коледжу, його 123-річної діяльності.

Головним завданням у роботі музею є залучення студентів до проведення культурно-освітньої роботи, патріотичного і національного виховання. Музейна діяльність молодого покоління

Борзнянського аграрного фахового коледжу посідає особливе місце серед інших форм виховної роботи. У процесі пошукової діяльності студенти пізнають історію рідного краю, традиції населення, беруть безпосередню участь у відродженні національної та духовної спадщини. Музей виховує любов до обраної професії, стає центром формування активного в громадському житті фахівця, якого відзначає чітка національна позиція.

У своїй роботі я намагаюся планувати заходи у такий спосіб, щоб орієнтувати студентів на загальнолюдські цінності, враховуючи систему компонентів духовного світу особистості українця: національну психологію, світогляд, мораль, спосіб мислення, національний характер і темперамент, національну свідомість і самосвідомість. Все це розкривається під час проведення екскурсій для студентів нового набору, а також тематичних виховних заходів.

Серед методів і форм національно-патріотичного виховання пріоритетна роль належить методам, які ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

Основні форми патріотичного виховання студентів:

1) інформаційно-масові: дискусії, диспути, конференції, вікторини, вечори, подорожі до джерел рідної культури, історії держави і права тощо;

2) практичні: творчі групи, екскурсії, свята, конкурси;

3) інтерактивні: гуртки, творчі клуби за інтересами;

4) індивідуальні: доручення, творчі завдання, звіти, індивідуальна робота;

5) наочні: відвідини музеїв, виставки творчості, книжкові виставки, тематичні стенди, музейні експозиції.

Упродовж навчального року на базі музею проводять заняття, виховні заходи:

- які виховують любов до рідної мови «Шевченківське слово у серці моїм», «Рідна мова, рідне слово», тиждень соціально-гуманітарних дисциплін, екскурсії до Дня української писемності та мови тощо;

- що пов'язані з вивченням історії рідного краю і народу: збирання документів та історичних пам'яток, вивчення літератури та архівних документів, заочні подорожі Україною;

- військово-патріотичні «Ми пам'ятаємо Вас, наші герої АТО», «Війна очима воїнів», «Пам'ять серця» тощо;

- архівно-пошукові: робота з архівними документами, екскурсії до музеїв, зустрічі з учасниками військових дій, родичами загиблих захисників України;

- лекції, бесіди, уроки пам'яті, літературні читання: «Символи України», «Моя земля – земля моїх предків», «Моя Україна – єдина країна», «Їх славні імена» тощо;

- семінари, «круглі столи», конференції, музейні уроки: «Пізнай свій рідний край, себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш свій шлях у житті» (Г. Сковорода); «Цікаві факти з історії рідного міста», «Видатні особистості Борзнянщини», «Історія закладу освіти: від Ферапонта Саєнка до сьогодення», «Випускники коледжу, які стали відомими»;

- виховні та інформаційні години: «Я – громадянин і патріот держави», «Голодомор 1932-1933 рр.», «Духовний зв'язок поколінь», «Династії», «Праведники народів світу».

Студенти займаються дослідницькою роботою, готують презентації, беруть інтерв'ю, безпосередньо стають екскурсоводами. Це сприяє формуванню у молоді мотивів і потреб ідентифікувати коріння свого народу, сягаючи в глибинну суть його, вони стверджуються в повазі до минулого. Відбувається формування патріотичних цінностей, що позитивно впливає на розвиток певних особистісних якостей юнаків і дівчат.

Потенціал музею історії Борзнянського аграрного фахового коледжу є одним з ефективних засобів розвитку та формування патріотичних цінностей особистості, невід'ємна складова виховного процесу в закладі освіти, спрямованого на формування активної життєвої позиції молодого людини, її самореалізації.

Список бібліографічних посилань

1. Бех І. Д., Кириленко С. В., Косарева Н. І. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні *Книга класного керівника* : довідково-методичне видання. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005.

2. Дузь З. В. Виховні технології в сучасній школі. Кривий ріг : КДПУ, 2007.

3. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2005.

4. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. *Педагогічна газета*. 2000. № 6 (72).

5. Тронько П. Т. Краєзнавство у відродженні духовності і культури. Київ : Рідний край, 1994.

6. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах. Київ : Вища шк., 2009.

Н. О. МОРОЗ

Новоград-Волинський медичний фаховий коледж
Житомирської обласної ради

МУЗЕЙ ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Історія медицини Звягельщини (стара назва міста Новоград-Волинський) глибинна та багатогранна. Її минуле та сьогодення, нові здобутки й високі досягнення відомих постатей не лише додають яскравих і характерних штрихів до обличчя рідного краю, а й прославляють його на весь світ. Зокрема, гордістю міста залишається і Новоград-Волинський медичний фаховий коледж.

Нині медичний коледж є престижним освітнім центром, який має міцну систему підготовки молодших медичних спеціалістів. Він отримав багато здобутків, свій неповторний і привабливий імідж, що підкреслює особливість духовних цінностей. В основі освітнього процесу лежать: баланс усвідомленої свободи, патріотизму, відповідальності, формування в молоді впевненості в обраній професії, усвідомлення себе як професіонала, здатність правильно розставляти пріоритети. Новоград-Волинський медичний фаховий коледж – лідер добрих справ з впровадження якісно нових сучасних підходів національно-патріотичного виховання. Показником результативності роботи з формування високої духовності та патріотизму студентів є стабільний позитивний імідж закладу, неодноразова перемога в міському рейтингу популярності «Гордість міста» в номінаціях «Кращий заклад освіти», «Кращий студент року», «Активна громадська позиція». Студенти коледжу сміливо й упевнено відкривають для себе нові горизонти обраної справи, усвідомлюючи, що від їх професіоналізму, патріотизму та відповідальності залежить не лише здоров'я та життя людини, а й майбутнє України.

Медицина нашого краю – це глибинний пласт інтелектуального надбання, над створенням якого працювало не одне покоління медичних працівників упродовж багатьох десятиліть минулого та нинішнього століття [4, с. 3]. Завдяки значним зусиллям багатьох відомих людей зібрали унікальні експонати і створили музей історії медицини Новоград-Волинського.

Це музей нової формації. Він дає можливість повернути з людського забуття історію заснування медичної галузі Звягельщини та її сьогодення. У його приміщенні зібрано та узагальнено багатий і

цікавий матеріал про єдиний медичний простір Новоград-Волинщини, який охоплює діяльність усіх професійних установ міста.

Ініціаторами та засновниками створення музею стали директорка медичного коледжу, заслужена працівниця охорони здоров'я України Олена Володимирівна Солодовник та у минулому лікар-хірург міськрай ТМО, заслужений лікар України, почесний краєзнавець Едуард Олексійович Соломін. А от екскурсоводами стали самі ж студенти коледжу. Вони цікаво та змістовно занурюють відвідувачів у глибину історії залами музею, традиційно розпочинаючи розповідь словами нашої землячки Лесі Українки «Ні! Я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає!». Адже священна звягельська земля дала світові геніальну українську поетесу, ім'я якої стало нашою славою і національною гордістю. Її пророчі слова надихають молодь, закликають до боротьби та перемоги, в ім'я миру, правди, добра та справедливості століття.

Перша зала демонструє інформацію про історію заснування медичної школи в Новограді-Волинському, створення медичного училища, сьогодення коледжу та роботу волонтерського центру «Милосердя»; героїчні долі медиків-захисників України.

Експозиції другої зали містять інформацію про історію лікарень міста і району, її медичних працівників, які зробили вагомий внесок у розвиток української медицини. Серед експонатів зібрано стародавні медичні інструменти, фрагменти з літописних джерел, книги, документи, фотознімки, історичні довідки, статті, медичне устаткування минулих часів (тонометри, хірургічні скальпелі, медичні інструменти, висновки судмедекспертизи царської епохи, мікроскопи та інші експонати).

Окрему нішу музею присвячено історії створення Новоград-Волинської лікарні відкритої в 1900 році. Фотознімки, розміщені в експозиції – своєрідна портретна галерея лікарів, медичних сестер, сподвижників, що сприяли створенню і розвитку медичної та аптечної справи у місті впродовж цілого століття.

Фотознімки музею стверджують, значна кількість випускників медичної школи у 1941 році пішла на фронт у складі військового санітарного потягу № 1. Вони врятували багато людських життів, їхній безсмертний подвиг викарбовано золотими літерами в Книзі вдячної пам'яті українського народу.

Професійне виховання в коледжі взаємозв'язане з патріотичним вихованням, бажанням удосконалювати професійні навички, виховувати в собі почуття героїзму, співчуття, прагнення бути прикладом для інших. Зокрема, увага акцентується і на психологічній готовності та професійній спроможності діяти в

екстремальних ситуаціях, особливо, вмінні надати першу медичну допомогу.

Безприкладні подвиги мужності та героїзму показали випускники Новограда-Волинського медичного фахового коледжу під час бойових дій на Сході України. Вони відважно йшли складними дорогами війни, виконуючи сумлінно свій професійний обов'язок. Гордістю закладу залишається максимально потужна когорта випускників-медиків, які щороку поповнюють ряди Збройних сил України, надійно захищаючи цілісність і незалежність країни. Пишаємося випускниками, які отримували нагороди з рук Президента України, неодноразово здобували перемогу в рейтингу популярності «Гордість громади міста». Ми схиляємо голови перед тими, хто віддав життя за Україну.

Новітні герої України! Мужні, сміливі, хоробрі... Своїм прикладом показують, що український дух – незламний, а народ – нескорений. **Вони викликають до себе повагу, любов і навіть благоговіння своєю невтомною, жертвовною роботою в зоні бойових дій.** Пишаємося нашими випускниками, і віддаємо шану, повагу та низький уклін їхній нескоримій мужності та незламній сміливості!

Реалії сьогодення визначили і пріоритетні напрями роботи з військово-патріотичного виховання. Студенти медичного коледжу, поєднуючи навчання з доброчинністю, об'єдналися у волонтерський центр «Милосердя». З їхньої ініціативи проводимо багато доброчинних акцій, соціальна допомога дітям з інвалідністю, дітям-сиротам та іншим вразливим верствам населення, ведеться інформаційно-просвітницька робота. Бригади волонтерів допомагали медичному персоналу в Житомирському військовому шпиталі, відділення якого були переповнені пораненими. Неодноразово збирали значну суму коштів на лікування випускників-медиків, які захищають незалежність нашої країни. Актуальними з-поміж студентів стали музейні зустрічі з учасниками бойових дій ООС України, випускниками-медиками Збройних сил України, волонтерами, чуттєві зустрічі родин загиблих військовослужбовців.

Волонтерський рух став не лише виявом активної життєвої позиції і допомоги військовим, а й справжньою школою виховання достойних представників нації. Про все це та багато іншого екскурсоводи із задоволенням і неабияким захопленням розповідають молоді під час екскурсій. Ще одним важливим структурним елементом коледжу є студентський парламент. Як орган самоврядування парламент ініціює та проводить заходи національно-патріотичного спрямування. Особливе значення має

також залучення студентів до активного суспільного життя, виконання ними громадських доручень, особиста ініціатива, участь у підготовці та проведенні культурно-масових і громадсько-політичних заходів на рівні коледжу та міста. Патріотичне виховання в закладі наскрізно пронизує весь освітній процес.

Традиційно в музеї, окрім екскурсій, проводимо виховні заходи патріотичного спрямування: «Від серця до серця!», «Соняхи світла на полях української журби», «Героїв варто пам'ятати», «Волонтерство в дії!», «Воїни миру! Повертайтеся живими!», «Вогонь скорботи в серці навіки» та «Вони виборюють незалежність України!». Зокрема, було випущено і презентовано книгу «Видатні особистості медичної галузі Звягельщини» за матеріалами науково-пошукової роботи студентів і викладачів коледжу [4]. Нині з ініціативи музейних волонтерів-активістів організовано потужну пошуково-дослідницьку роботу для оновлення стенда музею «Героїчні долі випускників, опалені війною», створення книги з перекидними листками «Вічна слава безсмертю хоробрих, які кличуть на подвиг живих!».

Національно-патріотичному вихованню молоді постійно сприяє музей історії медицини, в якому встановлено пам'ятний знак у вигляді полум'я зі світлинами капітана 30-ї окремої механізованої бригади Дмитра Герасимчука, лейтенанта медичної служби, військового хірурга Владислава Трепка та старшої медичної сестри, сержантки Збройних сил України, випускниці Новограда-Волинського медичного коледжу 2014 року Сабіни Галицької. Саме ці люди виявили мужність заглянути страху в темні зіниці, побачили смерть в обличчя і не побоялися розпрощатися з власним життям, аби ми могли спати міцним мирним сном [1, 2]. Їхні імена назавжди закарбовані в історію Звягельщини та навіки залишаться найтрагічнішою і найчорнішою сторінкою книги під назвою «Життя» [3]. І скільки б не минуло років, не зітруться, не забудуться імена тих, хто не повернувся з пекельного котла. Вони мирно спочиватимуть на тому полі, де щовесни сходитимуть жовті, як сонце соняхи. Саме ця рослина стане нагадуванням невідворотного лиха та врзатиметься в пам'ять втратою синів і дочок рідної неньки України. Наше майбутнє залежить від змісту цінностей, які закладаються у свідомості молодих людей. Тому студентська молодь має пам'ятати героїчні сторінки минулого, які виховують патріотизм і любов до рідної землі, до Батьківщини, бути гідними всіх тих, хто став на захист нашої Вітчизни та віддав за неї своє життя! Відповідати за свої вчинки, слова, поведінку, бути достойними представниками нації з чесним і гордим ім'ям Українець! Патріотична молодь сьогодні – це успішна Україна завтра!

Список бібліографічних посилань

1. Книга пам'яті полеглих за Україну. URL : <https://memorybook.org.ua/4/galicka.htm>
2. Книга пам'яті полеглих за Україну. URL : <https://memorybook.org.ua/4/gerasimchuk.htm>
3. Згадайте наше сонечко! 2 роки тому загинула Сабіна Галицька. АрміяINFORM. URL : <https://armyinform.com.ua/2020/02/20/zgadajte-nashe-sonecho-2-roky-tomu-zagynula-sabina-galyczka/>
4. Видатні особистості медичної галузі Звягельщини / заг. ред. О. В. Солодовник. Житомир : О. О. Євенок, 2016. 131 с.

В. Л. ПЛОХА

Слов'янський коледж транспортної інфраструктури

МУЗЕЙ ІСТОРІЇ – ТВОРЧА ЛАБОРАТОРІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Сьогодні зростає роль музею і музейних мереж у передачі культурної спадщини задля широкого їх використання в освітньому процесі, зокрема як під час занять, так і в позаурочній діяльності. Оскільки музейні експонати, маючи свою цінність, є відбитком визначних подій історії України, героїчних подвигів і трудових звершень українського народу, а музейні реліквії виступають значним ілюстративним матеріалом, вони допомагають вихованцям відчувати історичну епоху та справляють на них велике враження. Жоден навчальний підручник чи посібник не матиме такого ефекту у здійсненні патріотичного виховання студентів, як музейні експонати чи реліквії [2, с. 43].

Метою створення музеїв закладу освіти є цілеспрямована систематична, творчо-пошукова та дослідницька експозиційна робота працівників коледжу та студентів. Усі зібрані матеріали експозиції мають бути живою згадкою про минуле, історію рідного краю та закладу освіти, що сприяють відродженню національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян своєї держави. Основою діяльності музеїв закладів освіти є ідея становлення України як держави, виховання справжніх патріотів Батьківщини [3, с. 64].

У 1984 році в нашому закладі освіти відбулася важлива подія – відкриття Музею історії. У 1988 році був отриманий Паспорт музею. У 1998 році музей узяв участь у конкурсі серед музеїв Донецької

залізниці, присвяченому 53-ій річниці перемоги у Другій світовій війні, та увійшов у трійку найкращих музеїв.

Активну роботу щодо його функціонування проводить за різними напрямками історико-краєзнавчий гурток «Пошук», мета полягає у відчутті духу часу та експозиційної передачі життя спочатку училища, потім технікуму, а зараз коледжу. Безцінні історичні матеріали зібрано і оформлено в різних експозиціях та альбомах. Інформацію черпають з різних джерел: їх надають випускники минулих років, викладачі-ветерани, піднімають архівні матеріали коледжу, розглядають публікації періодичної преси, використовують інтернет-ресурси тощо. Велику допомогу музею надають структурні підрозділи Донецької залізниці, де студенти проходять виробничу практику.

Одне з головних завдань музею історії коледжу – наочно відобразити історичний шлях, що пройдений нашим закладом освіти у минулому, зберегти історичну пам'ять про минуле та сучасне покоління викладачів і студентів, їхні заслуги та досягнення.

Нашому музею вже майже 40 років. За цей час вийшло сформувати гідну цілісну систему організації музею і визначити основні напрями його діяльності:

- дослідницька та пошукова робота;
- ведення літопису історії коледжу, рідного краю;
- поповнення архівних матеріалів (документів, фотографій, відеоматеріалів);
- оформлення Книги пошани коледжу;
- організація зустрічей з ветеранами;
- профорієнтаційна робота з майбутніми абітурієнтами;
- здійснення зв'язку з випускниками;
- проведення тематичних екскурсій.

Музейні матеріали підібрано залежно від їхньої можливості розкрити конкретну тему в хронологічній послідовності. Найвизначніші події і факти з життя нашого закладу освіти викладено в розділі «Хроніка, важливі події в історії коледжу». У приміщенні музею послідовно розміщують окремі стенди, тематично названі так:

- «Початок залізничної справи»;
- «Вони були першими»;
- «Нагороди Батьківщини – достойним!»;
- «Спортивні досягнення»;
- «Нас вітають з ювілеєм!»;
- «Славні традиції»;
- «Педагогічний колектив у ХХ столітті»;
- «Студенти технікуму наприкінці ХХ століття».

До 75-річчя з дня народження коледжу музей реконструювали, а студенти-гуртківці до цієї дати активно розвернули пошукову роботу з метою відкриття експозиції, присвяченої нашим шанованим випускникам. Пам'ять про таких людей має залишатися назавжди.

Зустріч випускників

Зустріч з краєзнавцями

За останні роки створено стенди: «Наші відмінники», «Іменні стипендіати», «Ними пишається коледж».

Звичайно, події останніх років гуртківців на чолі з викладачами історії та завідувача музею не залишили осторонь. «Пам'ять у наших серцях»... Таку назву має музейний проєкт, який через автентичні матеріали розповідає про війну, що у ХХІ ст. почалася з нашого міста.

В умовах сьогодення завдяки об'єднанню інформаційних і творчих ресурсів задля створення нових продуктів, виставок, колекцій, віртуальних версій нереальних об'єктів у глобальній інформаційно-комунікаційній мережі Інтернет-колектив та студентство активно працюють над створенням *віртуального музею*. Для цього було придбано в музей всю необхідну комп'ютерну та офісну техніку.

Музей працює на громадських засадах, є частиною освітньо-виховного процесу і користується неабияким інтересом з-поміж студентів, випускників і співробітників коледжу. З надзвичайною цікавістю його відвідують випускники шкіл, і багато хто з них стає нашими студентами. Перша виховна година для студентів нового прийому проходить у музеї. Також проводимо екскурсії з вивчення історії рідного краю, історії Донецької залізниці, виховні тематичні години тощо. Виховні заходи в стінах історичного музею прищеплюють студентам любов до Батьківщини, закладу освіти, гордість за наш колектив.

Отже, музей історії коледжу є своєрідною творчою лабораторією національно-патріотичного виховання молоді, у якій на основі особистісно орієнтованих підходів, застосування різних видів практичної діяльності здійснюється формування якостей громадянина України.

Список бібліографічних посилань

1. Пивовар А. И., Ляшков В. А. Очерки Славянского техникума железнодорожного транспорта. Славянск, 2003. 125 с.
2. Волошин С. В. Патріотичне виховання учнів початкової школи засобами музейної педагогіки. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису, 2019. 263 с.
3. Дульська А. А. Формування соціально-культурної компетенції учнів МНВК засобами вивчення скарбів культури і старовини українського народу : метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2014. 68 с.

Н. В. ХОРЕШКО

Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж
імені Ф.Я. Тимошенка

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ «ХТО МИ Є – МИ Є УКРАЇНЦІ!»
В ГУРТОЖИТКУ КРАСНОГРАДСЬКОГО
АГРАРНО-ТЕХНІЧНОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ
ІМЕНІ Ф.Я. ТИМОШЕНКА**

Заклад освіти, група – це простір життя дитини, у якому вона повинна мати можливість повноцінно розвиватися. Національно-патріотичне виховання в нашому закладі має системний характер. Формування національної свідомості базується на розвитку інтересу до історії рідного краю, традицій українського народу, національних культурних цінностей. Пріоритетним напрямом виховної роботи в закладі визначено формування особистості студента – патріота України, – який усвідомлює свою приналежність до сучасної цивілізації. Із цією метою в кожній групі проводимо виховні та інформаційні години, на яких вивчають символи, обереги України, основні закони нашої держави: «Свою Україну любіть», «Моя Україна – червона калина», «Політична культура молоді людини», «Прапор, Герб – ознаки держави», «Я – громадянин України» тощо. Запорукою ефективності виховного процесу є органічне поєднання системи принципів національно-патріотичного виховання в цілісну систему, яка забезпечує досягнення відповідних результатів – міцно і органічно засвоєних загальнолюдських і українських національних цінностей. Основними принципами національно-патріотичного виховання в Красноградському аграрно-технічному фаховому коледжі імені Ф.Я. Тимошенка є:

- *принцип національної спрямованості виховання*, який передбачає формування у молоді національної свідомості, любові до України, свого народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності зберегти свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави;

- *принцип культуровідповідності*, який передбачає виховання як культуротворчий процес, спрямований на формування базової культури особистості, базуючись на набутому морально-етичному досвіді людства.

- *принцип гуманізації виховного процесу* зосереджує увагу на особистості як вищій цінності.

- *принцип суб'єктної взаємодії* передбачає, що учасники виховного процесу виступають рівноправними партнерами у процесі спілкування, беруть до уваги переконання один одного, визнають право на її відмінність від власної, узгоджують свої позиції.

- *принцип цілісності* означає, що виховання організовується як системний процес, спрямований на гармонійний та різнобічний розвиток особистості, формування в неї цілісної картини світу, передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи.

- *акмеологічний принцип* вимагає орієнтації виховного процесу на вищі морально-духовні досягнення і потенційні можливості особистості, створення умов для досягнення нею життєвого успіху, розвиток індивідуальних здібностей.

- *принцип особистісної орієнтації* означає, що загальні закони психологічного розвитку проявляються у кожній людини своєрідно і неповторно.

- *принцип життєвої творчої самодіяльності* передбачає становлення особистості як творця свого життя, який здатен приймати особисті рішення, і нести за них відповідальність, повноцінно жити і активно діяти, постійно самовдосконалюватися, адекватно і гнучко реагувати на соціальні зміни.

- *принцип толерантності* передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, формування у вихованців відкритості, толерантного ставлення до цінностей, відмінних від національних ідей, до культури, мистецтва, вірувань інших народів, здатності диференціювати спільне та відмінне в різних культурах, сприймати українську культуру як невід'ємну частину загальнолюдської.

Класні керівники та вихователь гуртожитку впроваджують інноваційні виховні форми роботи зі студентами: індивідуальні проєкти «Любіть Україну!», «Наша Красноградщина», «Збережемо річку Берестова», груповий дослідницький проєкт із відеолекторієм та екологічними дослідженнями «Наше місто та зони рекреації», конкурсні програми «Україна має талант», «Міс Весняночка», виховні години «Подорож на телестудію», колективні творчі панно «Весна – красна в Україні», колажі, диспути «Здорова людина – здорова Україна», конференції «Екологічна ситуація ХХІ ст. в Україні», круглі та філософські столи і т. інше.

На поверхах гуртожитку та у кімнаті самопідготовки оформлено куточки державних і народних символів. Вихователь гуртожитку ознайомлює студентів з культурою українського народу. Традиційними стали великодні та різдвяні свята, виготовлення та виставки писанок, свята «День Соборності», «Свято моєї

Батьківщини», «Українські вечорниці». Під час тижня козацької слави гуртожиток відвідують представники Українського Реєстрового Козацтва, які розповідають студентам – мешканцям гуртожитку про історію козацтва, дарують книжки.

Щорічно в гуртожитку вихователь разом з класними керівниками проводять лінійки Пам'яті: «Україна пам'ятає Голодомор», «Трагедія на ЧАЕС», «Пам'яті героїв Крут»; конкурси малюнків «Свята моєї Батьківщини», «Ми малюємо мир» та інші.

Сучасними та інноваційними заходами є вулична ігротека «Студенти мають права», яку проводить щорічно для студентів I курсів студентський парламент коледжу та гуртожитку. Акція «День доброго Ангела», коли студенти I-II курсів роблять добрі справи для своїх однокласників та друзів. Великою популярністю відзначається захід «Торт від класного керівника», де студенти із своїм наставником за теплими чаєм та солодощами в кімнаті відпочинку обговорюють теми, які їх турбують.

Очікувані результати виховної діяльності: передбачається, що досягнення зазначених цілей та завдань виховної діяльності дає можливість сформувати духовну, високоморальну, життєво компетентну особистість у системі, яка формується і розвивається із стійкою мотивацією на здоровий спосіб життя, духовно багата, морально стійка, національно свідомо, соціально адаптована.

- Вихователь коледжу спільно з класними керівниками долучені до проєктної діяльності у рамках виховного простору закладу.

- Створення відкритого виховного простору загалом і в гуртожитку.

- Організація роботи з обдарованими дітьми.
- Співпраця з громадськими організаціями і соціальними інституціями.

- Розвиток творчої ініціативи студентів, батьків, викладачів.
- Вироблення індивідуального стилю роботи вихователя гуртожитку.

- Підвищення і вдосконалення професійної компетентності працівників гуртожитку і популяризація передового досвіду з проблем виховання і організації життєдіяльності студентського колективу.

- Поєднання організаційної, родинно-сімейної, національно-культурної, просвітницької діяльності вчителів, вихователя, батьків, студентів і місцевої громади.

- Військово-патріотичне виховання – це підготовка та виховання самовідданих, свідомих захисників Батьківщини, готових

за будь-яких умов вступити на захист територіальної цілісності та незалежності України.

Висновки. У час розвитку нових технологій, демократизації суспільства людству потрібен громадянин, який вміє вирішувати політичні, соціальні, культурні, ідеологічні та екологічні проблеми. Виховати таку людину має сучасний заклад освіти. Необхідно бачити у кожній дитині неповторну унікальну особистість і допомагати їй стати господарем свого життя, своєї долі, реалізувати себе в житті. На сучасному етапі перед закладом освіти стоїть завдання виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємин, формування потреби та вміння жити у громадянському суспільстві.

О. М. ШИМКО, А. В. КОБА
ВСП «Оріхівський коледж ТДАТУ»

ЗМІСТ І ФОРМИ РОБОТИ МУЗЕЮ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Існує думка, що історія – це свідок минулого, а історія закладу освіти – жива пам'ять, скарбниця його надбань, приклад для сьогодення та поштовх до майбутнього, нелегкий шлях утвердження власних принципів, пошуків і звершень, зростання та примноження досягнень у підготовці висококваліфікованих кадрів.

Краєзнавство є одним із важливих засобів всебічного розвитку та становлення особистості як патріота і громадянина України. Особливого значення краєзнавство набуває в умовах сьогодення, коли спостерігаються піднесення національної самосвідомості, невинне зростання інтересу до української історії та культури. Одним із центрів національно-патріотичного виховання роботи в закладі фахової передвищої освіти є музей.

Музейну кімнату історії коледжу та рідного краю ВСП «Оріхівський коледж ТДАТУ» відкрито у 1972 році за ініціативи викладачів Чеховської М.Ф., Білогуба В.Г., Барка С.Я. Її відкриття та діяльність стало можливим завдяки творчим зусиллям і клопіткій праці багатьох поколінь студентів, викладачів, ветеранів педагогічної праці і всіх тих, хто не байдужий до рідної історії. Упродовж багатьох десятиліть буквально по зернинах збирали безцінні музейні експонати та матеріали, допомагали в їх систематизації та оформленні.

Музейна кімната є продовжувачем справи і традицій пошукового клубу «Червона гвоздика», члени якого займалися активним пошуком маловідомих сторінок історії міста та району часів Другої світової війни. Керували роботою клубу та музейної кімнати Чеховська М.Ф., Бичкова А.В., Церенюк С.Г. Велику допомогу в організаційно-методичному та матеріально-технічному забезпеченні надають адміністрація коледжу, профспілкова організація, студентська рада.

За період існування музейну кімнату неодноразово реконструйовували, до 100-річчя закладу освіти поповнили великою кількістю нових документів, експонатів. Використання сучасних технічних засобів дає змогу шляхом показу документальних фільмів, відеофільмів власного виробництва розширити знання студентів, а візуально-слухове сприйняття матеріалу сприяє глибокому, комплексному засвоєнню краєзнавчої інформації. Основою організаційної роботи є документація: Статут музею, план роботи, інвентарна книга, книги відгуків та проведених заходів. Члени Ради музею ведуть щорічний фото-, відеолітопис закладу освіти, оформлюють Книгу пошани, тематичні фотоальбоми «Студенти – іменні стипендіати», «Студенти – учасники конкурсу «Студент року», «Наші викладачі – переможці фахових конкурсів».

При музейній кімнаті діє Рада музею, яка спрямовує свою роботу за напрямками: організаційна, пошукова, екскурсійна діяльність.

Розроблені і систематично проводимо загальнооглядові та тематичні екскурсії «Освіта Оріхівщини», «Історія міста Оріхова», «Оріхівщина в роки Другої світової війни» тощо. Стало доброю традицією на початку навчального року проводити ознайомчі екскурсії для першокурсників: «Історія рідного коледжу», пішохідну екскурсію містом.

Музейна кімната є місцем проведення зустрічей з ветеранами Другої світової війни, воїнами-інтернаціоналістами, учасниками бойових дій на сході України, випускниками минулих років, творчими людьми.

Рада музею – ініціатор проведення екскурсійних поїздок до визначних місць Запорізької області (Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна могила», історико-архітектурний музей «Замок Попова», музей села Гусарка Кам'янського району, Національний заповідник «Хортиця», музеї міста Запоріжжя), історичних турпоходів до стародавнього міста «Сім мечетей» (с. Юрківка, Оріхівський район), факельної ходи «Ніхто не забутий, ніщо не забуте» (села Новоданилівка, Преображенка Оріхівського району), мотивує студентську молодь

до вивчення власного родоводу (підготовка презентацій, написання творчих робіт), участі в історичних квестах, конкурсах патріотичного спрямування.

Встановлено співпрацю з колективом Оріхівського районного краєзнавчого музею: участь у заходах, проведення спільних засідань, співпраця у створенні відеофільмів: «Діти війни Оріхівщини», «Роль німців-менонітів в історії Оріхова», «Врятоване поле», «Історія Оріхова»(3 частини), «Оріхів – шлях до незалежності»; сприяння у написанні конкурсних пошукових робіт, підготовці екскурсій, оформленні музейної кімнати та інше.

Успіхи, як відомо, приходять не самі по собі, їх здобувають працею, самовдосконаленням. З моменту свого заснування наша музейна кімната неодноразово брала участь у районних, регіональних конкурсах краєзнавчих музеїв вищих закладів освіти I-II рівнів акредитації, була їх призером.

Одним із секретів успіху вважаю те, що навколо музейної роботи об'єднався колектив патріотів-однодумців, яким небайдужа історія коледжу, рідного краю та Батьківщини. Музейна кімната ВСП «Оріхівський коледж ТДАТУ» живе, розвивається. Багато зроблено, багато плануємо зробити, напрацювати. Однак переконана в тому, що спільними зусиллями викладачів, співробітників, студентів та випускників ми зуміємо зберегти пам'ять про героїв Другої світової війни, борців за незалежність України, професіоналізм викладачів коледжу, кропітка повсякденна праця яких поповнить скарбницю славетних сторінок історії закладу освіти.

А. В. ПОЛІЩУК, С. В. КОНДРАТЮК, В. С. ПАНЧЕНКО

Відокремлений структурний підрозділ

«Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж

Київського національного торговельно-економічного університету»

ЕКСКУРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ТРАДИЦІЇ МИНУЛОГО ТА СУЧАСНОГО ДОСВІДУ

Патріотичне виховання молоді сьогодні є одним з найголовніших пріоритетів гуманітарної політики в Україні. Історія патріотичного виховання в Україні нараховує не одне сторіччя й у різні періоди мало різну специфіку. При цьому коріння його залишалося незмінним і традиційно було зумовлене боротьбою й боями із зовнішніми ворогами. Саме боротьба за незалежність

дозволила справді розкритися патріотичному потенціалу українського народу.

Патріотичне виховання починається з пізнання цінності Батьківщини [1, с. 263]. Тому одним з найважливіших завдань сучасної освіти є формування понять Батьківщина та Вітчизна. Вершиною патріотичного виховання є усвідомлення себе громадянином України [2, с. 158-161].

Метою національно-патріотичного виховання є формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, пошани до видатних вітчизняних історичних діячів, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків. Головною складовою патріотичного виховання є формування у молоді любові до рідної країни, що здійснюється в першу чергу сім'єю, безпосереднім соціальним оточенням через передавання певних культурних традицій, звичаїв, обрядів, вірувань.

Сьогодення позначене небувалим зростанням інтересу до проблем історії свого народу, витоків національної культури. Використання такої форми роботи, як екскурсія під час вивчення різних дисциплін та під час проведення позаурочних заходів підводить здобувачів освіти до глибшого розуміння навколишнього середовища і сприяє пробудженню поваги і любові до того місця, де вони народились і вирости [2].

Екскурсія – форма організації навчальної та виховної роботи, яку проводимо на природі, в музеї, на виробництві. Її мета – розширення й поглиблення знань з різних галузей, встановлення взаємозв'язків теорії із практикою, виховання поважного ставлення до праці, природи, формування естетичних почуттів, розвиток спостережливості, мислення і т. інше. У виховній роботі застосовуємо екологічні, краєзнавчі, екскурсії на виробництво, до музею, на виставку, на промислове підприємство тощо.

Кожна тематична екскурсія має великі виховні можливості. Але для цього викладачу слід подбати про її організацію, про дисципліну і порядок у колективі, про емоційність викладу матеріалу. Для успішного проведення тематичної екскурсії важливу роль відіграє підготовчий етап, під час якого уточнюють тему, мету та завдання, об'єкт екскурсії.

Зі студентами можна влаштувати близькі прогулянки до парку, саду, у поле, на берег річки, а також далекі походи, розраховані на цілий день. В одноденні прогулянки на далеку відстань студенти можуть вирушати цілою групою. У виховній роботі використовують і комплексні екскурсії: місцями бойової слави, місцями партизанської слави, цікавими куточками рідного краю, природними зонами.

У процесі підготовки екскурсії педагогу необхідно заздалегідь познайомитися з місцем її проведення, продумати хід екскурсії, визначити загальні і індивідуальні завдання, поспілкуватися з екскурсоводом, провести інструктаж про техніку безпеки з вихованцями, забезпечити їх усім необхідним для виконання поставлених перед ними завдань. Наприклад, зафіксувати помічені ними особливості цієї природної місцевості – птахів, дерев, квітів; замалювати краєвид, написати відзив про виставку. Завдання можуть носити й практичний, суспільно-корисний характер: відновити пам'ятник чи пам'ятний знак, розчистити парк, зробити економічні розрахунки, зібрати природний матеріал для виготовлення виробів власноруч.

Після екскурсії весь зібраний матеріал систематизують і відповідно оформлюють у альбомах, у вигляді доповідей, колекцій, рефератів, або може стати матеріалом для виховного заходу, презентації проблеми. Підбиваючи підсумки проведеної роботи, викладач з'ясовує, яке враження зробила на студентів екскурсія, що нового вони дізналися. Вихованці аналізують отримані дані, графіки й діаграми, готують доповіді, оформлюють щоденники, альбоми, стінгазети, рукописні журнали, випускають аматорські фільми, поповнюють новими матеріалами експозиції виставок і музеїв закладів освіти.

До найактуальніших форм роботи відносять: екскурсії до музеїв військових частин, установ, підприємств, вищих закладів освіти, зустрічі з ветеранами війни, праці та військової служби, походи місцями бойової слави, пошукова робота, предметні гуртки патріотичного спрямування; акції з метою упорядкування меморіальних комплексів, пам'ятників, інших поховань захисників Вітчизни.

На сьогоднішній день в Україні характерне невідпинне зростання національної гідності та патріотизму української молоді, що вилилося, зокрема, у формуванні музеїв та музейних кімнат на базі закладів освіти.

Практикуємо (в рамках вивчення предмета «Захист України») традиційне відвідування Житомирського військового інституту ім. С.П. Корольова. Завдяки цій екскурсії студенти мають змогу ознайомитися з приміщеннями казарми, організацією побуту, несенням служби добовим нарядом, підготовкою курсантів до несення служби у складі варті. Також прогулятися територією інституту, оглянути вартове містечко, спортивні майданчики, смугу перешкод.

На базі інституту діє музей, який славиться різноманітною експозицією, зокрема історією нашого регіону, міста, військового училища, починаючи від часів Центральної ради, Директорії.

Особливу увагу приділено долям героїв сучасної російсько-української війни, нашим землякам, випускникам військового інституту, фактам, які підтверджують, що війну проти українського народу веде саме Російська Федерація. Окремі експозиції музею присвячені II світовій війні та історії космонавтики.

У практиці одержали поширення кіно-, теле-, а також онлайн-/заочні екскурсії й подорожі, які здійснюються за допомогою технічних засобів. Їх специфікою є те, що проводять їх, не виходячи з аудиторії. У такому разі необхідним є відтворення моделі об'єкта екскурсії: музею, країни, куточка природи. Отже, першорядного значення набуває унаочнення: фотографії, відеофільми, репродукції, тематичні виставки. У вступному слові викладач детально розповідає, де саме й як відбуватиметься екскурсія, що є особливістю об'єкта. У подальшому хід проведення подібний до тематичної екскурсії.

У рамках вивчення історії України та проведення годин спілкування за участю Національного музею історії України у Другій світовій війні, на базі закладу освіти організовано та проведено серію онлайн-уроків «Друга світова війна. Від трагедії до пам'яті», «Різдвяні історії Першої та Другої світових воєн» для студентів.

Під час онлайн-зустрічі відбулося знайомство з музейними артефактами, учасники мали змогу послухати автентичні записи колядок і щедрівок 1940-х рр., роздивитися вітальні листівки, листи солдатів, подарунки, а також поспілкуватися наживо із гідом музею.

Відображаючи кардинальні зміни, що відбуваються в суспільстві і культурі, екскурсійна діяльність у сучасному світі також переживає істотні трансформації. Екскурсійна діяльність набуває більшого соціокультурного значення, зростає роль музеїв, визначних пам'яток, меморіальних комплексів та інших осередків культури в збереженні і інтерпретації культурної спадщини, в складних процесах соціальної адаптації і культурної ідентифікації, в освітньому процесі.

Список бібліографічних посилань

1. Коваль Г. В. Система патріотичного виховання в Україні. *Сучасна українська політика. Політика і політологи про неї*. Київ; Миколаїв, 2006.

2. Безпалько Т. Г. Патріотичне виховання учнів в системі історичного краєзнавства. *Історичне краєзнавство в системі освіти України: здобутки, проблеми, перспективи* : наук. зб. Кам'янець-Подільський, 2002.

3. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-nacionalno-patriotichne-vihovannya-u-zakladah-osviti-u-20192020-navchalnomu-roci>

РОЗДІЛ IV

БІБЛІОТЕКА – ЦЕНТР ЗБЕРЕЖЕННЯ І РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ, ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

О. М. КУЛЬБАШЕНКО

ВСП «Бердянський машинобудівний фаховий коледж
Національного університету «Запорізька політехніка»

СПІВПРАЦЯ З БІБЛІОТЕКОЮ ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ЧИТАННЯ

Мета цієї статті – поділитися досвідом співпраці коледжу з Центральною міською бібліотекою міста Бердянськ, спільно з працівниками якої упродовж останніх років проводимо заходи національно-патріотичного виховання. Співпраця з бібліотекою – це також і один зі способів мотивувати здобувачів освіти до відвідування бібліотек, читання творів художньої літератури та формування читацької культури молоді.

Патріотизм, любов до рідної землі, де ти народився, – це, мабуть, найцінніші й найшляхетніші почуття, які здавна цінувались у кожного народу. Любов до Батьківщини починається з любові до рідної домівки, до міста чи села, в якому ти народився, які тебе зростили, поставили на ноги й відправили у широкий світ життя. Почуття патріотизму набуває особливої ваги в критичні моменти історії держави, бо лише свідомий патріот здатен захистити свою землю, свою родину, свою країну. На сучасному етапі в суспільстві, де є місце байдужості, апатії, відстороненню молоді від громадського життя та зануренню у віртуальний світ Інтернету, виховання почуття патріотизму набуває особливого звучання. Про актуальність та значення виховання патріотизму йдеться в нормативно-правових документах, зокрема в Стратегії національно-патріотичного виховання (далі Стратегія), затвердженій Указом Президента України 2019 року [1]. Розділом п'ятим Стратегії визначено, що «національно-патріотичне виховання охоплює усі сфери життєдіяльності суспільства, насамперед освіту і науку, молодь та сім'ю, культуру і мистецтво, рекламу, профорієнтацію на військові спеціальності, відновлення та збереження національної пам'яті, краєзнавство, туризм, охорону довкілля, фізкультуру і спорт, цивільну оборону, безпеку і оборону України, зв'язки із

закордонним українством» [1]. Та важливо, як і у кожній справі, яка стосується виховання дітей і молоді, щоб патріотичне виховання проводилося не формально та було не лише корисним, доступним до сприйняття, але й цікавим і вмотивованим.

Упродовж останніх років склалися творчі стосунки з національно-патріотичного виховання нашого коледжу з Центральною міською бібліотекою, куди вже в перші дні нового навчального року приходять з екскурсіями і на заняття з української літератури здобувачі освіти. Напередодні відвідин міської бібліотеки попереднє опитування показує, що навіть випускники міських шкіл не завжди можуть точно сказати, де вона знаходиться, бо з кожним роком спостерігається негативна тенденція: молодь все менше й менше читає творів художньої літератури, що не може не позначитися на читацькій та мовленнєвій компетентності.

До першої зустрічі зі студентами коледжу працівники бібліотеки готуються так само відповідально та представляють не лише сучасні найновіші видання, але й демонструють раритетні видання кінця ХІХ початку ХХ століття, і не просто презентують, а й надають можливість студентам доторкнутися до історії – погортати старовинні видання книг, які зберігаються в бібліотечних фондах. Саме тут, у бібліотеці, проходять зустрічі з учасниками Революції Гідності, учасниками бойових дій в ООС (АТО), волонтерами. Студенти, затамувавши подих, слухають про нещодавні події на Майдані Незалежності, спогади своїх земляків, тих, хто пройшов через це пекельне випробування, через вогонь і постріли, не втративши своєї гідності, боронячи незалежність своєї країни, свого міста.

Так вже склалося, що заняття з літератури рідного краю і зустрічі з місцевими поетами та письменниками стали традиційно проходити в Центральній міській бібліотеці. Під час цих зустрічей, які не обмежуються читанням творів та спогадами про колег по цеху, яких вже немає з нами, звучить живе слово наших сучасників, хто поряд з нами творить й мотивує до творчості юнацтво. А у викладача є прекрасна нагода показати дітям, що наш край, наше рідне Приазов'я багате не лише незвичайним ландшафтом, холодними чи пекучими вітрами, але й людьми, нащадками козаків запорозьких, своїми творцями, художниками слова, поетами й письменниками. На думку відразу спадають імена Трохима Зінківського, Віри Єніної, Олексія Огульчанського, Ольги та Андрія Будугай, – тих, хто уславлював наше рідне місто – Бердянськ.

Любов до рідного краю, оспіваного в творчості письменників і поетів, передається молоді, і вони разом з митцями слова вже захоплюються рожевими світанками над морем, солоним прибоєм,

міриадами крапель хвиль, які розбиваються несамовито об берег. Зустрічі в бібліотеці та натхненне слово митців спонукають до читання художньої літератури, власної творчості та пошукової краєзнавчої роботи.

Окрім написання та зачитування свого першого літературного твору на таких зустрічах до Дня міста, яке відзначається у вересні, здобувачі освіти активно працюють над дослідницькими проєктами з краєзнавства – шукають цікавий маловідомий для широкого загалу матеріал, який презентують для своїх однолітків саме тут, в бібліотеці – це і фоторепортажі, і маловідомі цікавинки про місто, про творчість письменників та поетів рідного краю. А для того, щоб віднайти цей матеріал, вони йдуть до міської бібліотеки, де їм допомагають з пошуком досвідчені бібліотекарі, та й сама атмосфера роботи в читальній залі сприяє долученню до дослідницької роботи.

За свою майже 200-річну історію Бердянськ дав світові відомих учених, лікарів, художників, акторів, які впродовж усього свого життя підтримували зв'язок з малою Батьківщиною. Та й чимало відомих письменників залишили в своїх творах враження про наше місто, описували його таким, яким вони його побачили. Такі цікаві знахідки в літературних творах відомих творців мотивують до читання студентів, виховують любов до рідного міста, до його історії, викликають почуття поваги до праці тих, хто тут мешкає, прагнення бути корисним своєму місту, навчатися і працювати на його благо.

Насамкінець ще кілька цікавих фактів про наш Бердянськ, які завжди із захопленням зачитують студенти у своїх проєктах, – це, зокрема, Микола Лєсков, який у статті «Темнеющий берег» виступає з критикою царської політики в галузі освіти та відстоює право дітей бердянських ремісників і простолюду на навчання в гімназії.

Згадує про наше місто й Павло Загребельний в одному зі своїх останніх романів «Тисячолітній Миколай», куди в голодні роки студенти з Дніпропетровщини приїздили за смачним делікатесом – тюлькою. Цілком можливо, що ці спогади є автобіографічними, та це вже буде темою наступного проєкту юних дослідників-краєзнавців.

І як не згадати слова, написані влучно й доброзичливо, у стилі самого автора, неперевершеного гумориста Остапа Вишні: «Бердянськ. Місто. Отак собі на березі Азовського моря притулився і сидить. Спереду у нього море, ззаду в нього невеличкі гори..., а він між морем та горою вдень зеленими кучерями акацій, а вночі електрикою виблискує. Тихий такий, невеликий» [2, с. 367]. Таким побачив наше рідне місто відомий гуморист. А яким його бачать представники молодого покоління – наше майбутнє, ті, кому

розбудовувати місто, примножувати його здобутки, боронити його від загарбників і ворогів. Це вже завдання для нас, сучасних педагогів та вихователів.

Список бібліографічних посилань

1. Стратегія національно-патріотичного виховання, затверджена Указом Президента України від 18 травня 2019 р. № 286/2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>
2. Вишня Остап. Лицем до села. *Вибрані твори*: в 7 т. Київ : Дніпро, 1965. Т. 3. 467 с.
3. Лесков Н. С. Темнеющий берег. URL : <http://leskov.lit-info.ru/leskov/publicistika/temneyuschij>

А. М. САВІНА

Вінницький технічний коледж

ВИДАТНІ ВЧЕНІ ВІННИЧЧИНИ

(до 140-річчя від дня пам'яті М.І. Пирогова)

Народ, із середовища якого виходять такі особистості, як особистість М.І. Пирогова, може впевнено дивитись у своє майбутнє.

К.Д. Ушинський

Вступ бібліотекаря. З чого формується патріотизм? Звичайно, з любові до свого краю, глибоких пізнань історичного минулого свого народу, зі шанобливого ставлення до його історичного минулого, героїчних подвигів пращурів, збереження пам'яті про них.

(Муз. Чайковського «Пори року»)

Ведучий 1. Велика честь випала на долю нашого рідного міста. Адже саме у південно-західній частині Вінниці у мальовничій садибі «Вишня» з 1861 по 1881 рік жив і працював видатний вчений, талановитий хірург і анатом, педагог і громадський діяч, засновник воєнно-польової хірургії, автор цілої низки видатних відкриттів, якими й досі користується вдячне людство, Микола Іванович Пирогов.

Його ім'я відомо нині

Великий внесок він нам залишив.

Своє життя віддав він медицині

І вірно людям він служив.

Не розділяв він бідних і багатих.
Усім хотів допомогти.
Учив людиною він стати.
Порядність завжди берегти.

Ведучий 2. Як лікар, він не бачив різниці між безрідними і знатними, бідними й багатими. Він говорив: *«Той, хто вибрав працю лікаря, повинен присягнути, що буде чесно служити своєму народові»*. У цьому й полягав сенс усього його життя.

Нелегко в світі зла і суєти
будь лікарем із щирою душею.
Та світ, як пацієнт, жде доброти,
і щирості, що напува пустелю.

Відома поетеса Л. Костенко написала такі слова : *«Віддай людині крихітку себе. За це душа наповнюється світлом»*

Ведучий 1. Народився М.І. Пирогов 13 листопада 1810 року в Москві і став 13-тою дитиною в сім'ї дрібного службовця. Микола ріс цікавим і допитливим хлопчиком, вже до 6 років навчився читати. На 12-му році його влаштували в приватний пансіон педагога В.С. Кряжева, де він невдовзі став одним з кращих учнів.

У сім'ї Пирогових довго і важко хворів старший син. Хід лікування брата справив велике враження на Миколу і відтоді улюбленою для хлопчика стала гра в «лікарів та хворих».

Коли М.І. Пирогову було всього чотирнадцять, він, «додавши» до свого справжнього віку зайвих два роки, вступив на медичний факультет Московського університету. Після закінчення університету в свої 18 років Пирогов у числі кращих 20-ти студентів всіх університетів був направлений для подальшого навчання до Дерпту (нині Тарту в Естонії). Своєю спеціальністю Пирогов обрав хірургію. Вже через рік медичний факультет Дерптського університету присудив Пирогову золоту медаль. А у 22 роки вчений блискуче захистив докторську дисертацію.

Ведучий 2. Відкриття молодого хірурга ознаменували початок нової ери в історії медицини. Саме Пирогов вперше застосував у медичній практиці гіпс та ефір. Досліди проводив на тваринах і на самому собі. Був віртуозним хірургом: камені із сечового міхура видаляв за півтори хвилини. Однак ніколи не хизувався цим.

Великий лікар завжди залишався Людиною. *«Бути щасливим щастям інших – ось справжнє щастя і земний ідеал кожного...»* М.І Пирогов.

Читець 2.

А лікарем не кожен може бути,
Не кожне серце вміє співчувать,

Розвіять страх, про себе вмиль забути,
Й життя, здоров'я іншим рятувать.

Частенько з «того світу» витягати,
Щоб повернути сонце, пісню, сміх.
Велике серце мусить лікар мати
Й нести у світ добро й любов до всіх.

Ведучий 2. Микола Іванович встиг побувати на 4 війнах, щоразу вирушаючи на них добровільно. Робив він це для того, щоб самостійно перевірити на поранених солдатах свої удосконалені методи лікування.

Завдяки тому, що Пирогов постійно винаходив щось нове, у нього пацієнти під час операцій виживали набагато частіше, ніж у інших хірургів того часу.

Ставши військовим хірургом, Микола Пирогов вперше застосовує наркоз, аби вгамувати біль багатьох поранених на полі бою. Коли почалася війна з турками, він вперше сформував службу Сестер милосердя в Севастополі.

Солдати називали Миколу Івановича «чудесним доктором». Про випадки дивного зцілення і небувалу майстерність військового хірурга ходили легенди. Відомо, що одного разу на перев'язувальний пункт доставили служивого без голови зі словами: «Нехай пан Пирогов приїде. Він може все!».

Ведучий 1. У педагогічній діяльності надзвичайну увагу видатний учений приділяв вихованню молодого покоління. Він був противником розподілу людей на класи, вважаючи, що розум та талант людині даються незалежно від походження. Головною своєю метою вважав виховання високоморальної особистості з широким світоглядом.

Пирогов вважав, що на перше місце педагоги мають ставити активні методи навчання, які розвивають і стимулюють мислення учнів, їхні здібності та інтереси. Мають бути прищеплені навички самостійної роботи.

Микола Іванович підтримував прагнення молодих людей у здобутті освіти та сприяв створенню недільних шкіл у Києві. Одним із перших таких закладів освіти стала недільна школа на Подолі, яку було відкрито 1859 року. Навчання тут надавали безкоштовно, серед викладачів були друзі Пирогова Михайло Драгоманов та Михайло Старицький, а вже добре відомий на той час Тарас Шевченко надіслав для учнів школи підручники.

Ведучий 2. Серед основних захоплень Миколи Пирогова була поезія. Він не лише сам писав чудові вірші, але й товаришував з

відомими поетами того часу, зокрема з Василем Жуковським та Тарасом Шевченком.

Ведучий 1. У розквіті творчих сил Пирогов оселяється у своєму невеликому маєтку «Вишня» неподалік Вінниці, де він побудував гарний будинок, аптеку, лікарню та заклад сад екзотичних рослин. Микола Пирогов любляв вирощувати лікарські рослини та квіти (одних лише троянд в оранжереях ученого росло понад 300 сортів), займався селекцією: культивував пшеницю й жито, які так і називали «пироговські».

У своїй садибі Микола Пирогов продовжує медичну діяльність, майже щоденно по 5-6 годин робить операції, перев'язки, проводить амбулаторні прийоми пацієнтів. За порадою і допомогою до «чудесного лікаря» зверталися хворі з різних міст, далеких і близьких сіл. Тут, у сільській глухомані, він написав останні праці з військово-польової хірургії, які стали класичними. Пирогов побудував першу на Поділлі сільську лікарню з операційною, відкрив аптеку. Садиба Вишня стала відомою в найвіддаленіших куточках країни.

Читець 1.

Ось тут, у Вишні, поселився вчений.
З новим бажанням працю розпочав.
В своїй діяльності натхненно
Знедолених людей він врячував.

Він лікував невтомно, безупинно.
Хотів усім допомогти.
І в праці своїй бездоганно
Бажав він руку допомоги простягти.

А черги кожен день зростали.
Все більше хворих до лікарні йшли.
І бідним безкоштовно ліки віддавали.
У Вишні лікаря чудесного знайшли.

Ведучий 2. Пирогов лікував своїх пацієнтів абсолютно безкоштовно – якщо бачив, що перед ним бідна людина, яка неспроможна заплатити. У Олександра Купріна є оповідання «Чудовий лікар», основане, як підкреслював письменник, на абсолютно достовірному факті.

У бідній родині важко захворіла одна з чотирьох малолітніх дітей. Батько, на прізвище Мерцалов, не маючи жодної копійки в кишені, не міг нічим зарадити дитині і, впавши у відчай, думав про самогубство. Але несподівано в парку він зустрічає незнайомця, який, зі співчуттям вислухавши нещасного батька, вимагає негайно відвести його до хворої, майже помираючої дівчинки. Незнайомий лікар уважно оглядає дівчинку, призначає лікування. Випишує

рецепт. Аби подякувати зцілителю, Мерцалов прохає назвати його прізвище. Але той чомусь не сказав. Зворушений батько йде проводити лікаря, а коли повертається, то під чайним блюдцем разом із рецептом свого спасителя знаходить декілька великих кредитних білетів. Коли ж він отримав із аптеки ліки, то дізнався й прізвище «чудового лікаря» – на аптечному ярлику було написано: «за рецептом професора Пирогова». Такий випадок (і не один!) дійсно стався в Києві.

Бібліотекар. Сьогодні відкриття і праці великого хірурга залишаються такими самими актуальними, як і півтора століття тому. Пам'ять про Пирогова без перебільшення буде жива завжди, а його ім'я звучатиме і надалі в назвах вулиць, університетів. Пироговські атласи й дотепер залишаються неперевершеними у своїй галузі.

Своє життєве кредо видатний геній медицини Микола Пирогов виразив такими словами: *«Жити на білому світі – значить постійно боротися і постійно перемагати...»*. *«Бути, а не здаватися – ось девіз, який повинен носити в своєму серці кожен громадянин, який любить свою Батьківщину. Служити правді – як в науковому, так і в моральному сенсі цього слова. Бути людиною»*.

Читець 3.

Спасибі, лікарю, за серце співчутливе,
За світлу душу, мудрість, доброту,
За радість жити, сонечко грайливе
І за звичайну людяність просту.

Бібліотекар. Бібліотека коледжу з нагоди цієї дати підготувала виставку-портрет «Бути щасливим щастям інших...» та пропонує тематичний фільм «Українці, що змінили світ».

<https://www.youtube.com/watch?v=EV9jKQQmcc0>

Т. В. ШВЕЦЬ, Н. М. ЗАКУПЕНЬ

Вінницький технічний коледж

ГОЛОДОМОР – НАША ПЕЧАЛЬ І СКОРБОТА

(виховна година присвячена пам'яті жертв голодомору
в Україні 1932-1933 рр.)

Бібліотекар. Сьогодні у нас година пам'яті. Прошу вас бути уважними і замислитися над подіями в Україні і тим, що витерпів український народ на шляху до незалежності.

Саме від вас залежить, щоб не повторилося нічого подібного у майбутньому. А тому кожен четверту суботу листопада, коли на

вулиці стемніє, о 16 годині ми запалюємо свічку пам'яті так, щоб її було видно з надвору.

Цих вогників має бути якнайбільше. Вони потрібні для кожного з нас.

Ці вогники символізують нашу скорботу і пам'ять про мільйони загублених життів наших українців. Ці вогники зігріють душі загиблих.

Це – знак нашої пам'яті.

Це – символ очищення задля нашого майбутнього.

Ми живемо. Живе наш народ. Так буде завжди.

(Ушанування жертв голодомору хвилиною мовчання.)

(Звучить пісня «Свіча» (муз. М. Скорика, сл. Б. Стельмаха.)

(Студенти виходять зі свічками в руках [1, с. 11].)

Громадянська позиція історика-краєзнавця Івана Світличного, через яку він отримав вирок – сім років таборів суворого режиму і п'ять років заслання, стосувалася зокрема і того, що він у самвидаві звертався до теми Голодомору [2, с. 21].

На думку більшості істориків, причиною виникнення в Україні та інших частинах СРСР голоду 1932-1933 років стала примусова і репресивна для селян політика хлібозаготівлі, яку проводила комуністична влада. Голодомор на Поділлі забрав життя понад мільйона людей. Тривалий час тема голодомору була суворою забороною. Але ж хіба можна замовчати найбільший злочин Кремля, комуністичне свавілля?

Від голоду в Україні, відомого як Голодомор, померло, за уточненими даними, від 3 до 3,5 мільйона людей. Однак це питання досі викликає запеклі дискусії серед істориків та політиків [3, с. 53-56].

1-й студент. Кажуть, що минуле не належить нікому. Воно – надбання нинішніх і майбутніх поколінь, бо саме їм належить винести з нього всі найсерйозніші уроки, щоб подібні людські трагедії не повторилися. Ніде і ніколи!

2-й студент. Пам'ять народу наше найдостовірніше джерело. Вона жива, це її тривожні дзвони закликають кожного з нас, сьогодні, перепустити крізь власне серце цей велетенський біль, зробити висновки відповідно до свого розуміння моралі, добра і перед усім – відповідальності.

3-й студент. Причинами голодомору в Україні у 1932-1933 роках є:

1. Вивезення зерна з України.
2. Колективізація.
3. Розкуркулювання.

4. Денаціоналізація.

5. Геноцид.

Злочини, здійснені під час голодомору в Україні, беззаперечно були злочином проти людства.

1-й студент. Багато сіл було занесено на чорні дошки для винищення.

О, як же ти не вмерла, Україно,
Бо скільки ж то зловісницька мета
Звела людей, приречених безвинно, –
Й ніхто за це ні в кого не спитав.

2-й студент. Голод, який поширювався протягом 1932 року, набув найстрашнішої сили на початку 1933 року. Першими, як правило, гинули чоловіки, пізніше – діти, і останніми – жінки. Але, перш ніж померти, люди часто божеволіли, втрачаючи своє людське єство. Голод притуплював моральність. У багатьох місцевостях зафіксовані випадки канібалізму.

3-й студент. Найстрашніше було дивитися на маленьких дітей, висохлі, як у скелета, кінцівки яких звисали з роздутого живота. Голод стер з їхніх облич усі сліди щасливого життя, перетворивши їх на замордованих примар, і лише в очах ще лишився відблиск далекого дитинства.

1-й студент. У 1933 році померлих від голоду по селах стало стільки, що труни лежали на вулицях, дорогах, у хатах по кілька діб. Влада на місцях призначала окремих людей, котрі збирали трупи і відвозили їх на кладовища возами, одержуючи за свою працю продовольчий пайок. Вони здебільшого ховали людей у неглибоких ямах, земля в яких ще довго ворушилася, бо серед мертвих нерідко траплялись і напівживі!

Жагучим болем сповнені вірші, складені на підставі свідчень голодомору 1932-1933 років.

2-й студент. (Д. Білоус) ТИ КАЖЕШ, НЕ БУЛО ГОЛОДОМОРУ?

Ти кажеш, не було голодомору?
І не було голодного села?
А бачив ти в селі пусту комору,
З якої зерно вимели дотла?
Як навіть вариво виймали з печі
І забирали просто із горшків,
Окрайці виривали з рук малечі,
З торбинок у нужденних стариків?
Ти кажеш, не було голодомору?
Чому ж тоді, як був і урожай,

Усе суціль викачували з двору, —
Греби, нічого людям не лишай!
Хто ж села, вимерлі на Україні,
Російським людом поспіль заселяв?
Хто? На чиєму це лежить сумлінні?
Імперський молох світ нам затуляв!
Я бачив сам оту зловісну пору
І пухлих, і померлих на шляхах.
І досі ще стоять мені в очах...
А кажеш — не було голодомору? [1, с. 12].

(Звучить класична музика. На проекторі фото жертв голодомору).

3-й студент. Сьогодні поширена думка, що говорити про голод – це озиратися назад, це блукати десь серед могил. А що, ми, там знайдемо? Ми маємо дивитися у завтрашній день, а не озиратися назад. То, чи треба сьогодні говорити про голод?

1-й студент. Озиратися у минуле треба кожному. Людина не живе в одному часі, а у трьох часових вимірах: у минулому, сьогоднішньому та майбутньому. Дорога у майбутнє пролягає через минуле. Треба зрозуміти власне минуле, зрозуміти його, бо історія повторюється. І коли люди не зроблять сьогодні висновків, то вони ходитимуть по колу. Отож, озиратися треба, щоб поплакати, бо це каяття. А головне – щоб зрозуміти.

2-й студент. І ще одна гірка істина. В могилу голодомору зійшли найкращі. Гинули працьовиті самостійні хазяї. Всі здібні, талановиті, здорові духом і тілом, які мислили і протестували – все це винищувалося з корінням.

3-й студент.

Пом'янімо мільйонній жертви,
Які голодом винищив кат.
В тридцять третьому році, що вмерли
І лишилися лежать коло хат.

Пам'ять людей про голодомор каралася смертю. Важко було мовчати, але мовчали. Людську пам'ять було взято під конвой. На роки, на десятиліття... Страшне приневолене мовчання... Довго чекали, але дочекалися, коли ожила, проснулася людська пам'ять, розверзлись її глибини і заговорили уста тисяч, мільйонів свідків трагедії, віддаленої від нас десятиліттями.

1-й студент. Сьогодні, коли від початку голодомору минуло десятки років, ми не маємо права забувати народне слово правди і довічного прокляття. Бо це слово здолало смерть, аби дійти до нас, збудити в наших серцях пам'ять про мільйони безвинно замучених предків і застерегти від повторення страшних помилок.

Бібліотекар. Сьогодні, ви, почули про страшні тридцять років ХХ століття ... Скільки горя та страждань принесли вони нашому народу! Люди змушені були пройти через знущання з боку влади, зраду близьких, злиденність та постійний страх. Занадто багато випробувань випало на їхню долю. Адже й нині живе у пам'яті народу прокляття тим, хто збиткувався над його долею і життям.

Радимо прочитати твори українських письменників, які втілили у своїй творчості трагічну долю українського народу в 1931-1933 роках.

- Барка В. Жовтий князь : роман. Київ : Грамота, 2008. 456 с.
- Білик І. Яр : роман. Київ : Грамота, 2008. 784 с.
- Бледнов С. Ф. Голодомор в Донбасі (1932-1933 рр.): Авторський роздум, свідчення, документи. Донецьк : Донбас, 2008. 304 с.
- Василів-Базюк Л. Й. П'ять колосків: історична повість. 2-ге вид., перероб, і доповн. Чернівці : Букрек, 2018. 324 с.
- Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження : Матеріали XXXI Вінницької Всеукраїнської наукової історично-краєзнавчої конференції (м. Вінниця, 21-25 вересня 2020 р.) / ред. кол.: Ю. А. Зінько [та ін.]. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2020. 352 с.
- Голодомор 1932-1933 років в Україні. Т. 2: Документи і матеріали / упоряд. Р. Я. Пиріг. Київ : Києво-Могилянська академія, 2007. 1128 с.
- Книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні. Тульчинський район / ред. колегія М. І. Колібчук, О. І. Леонт'єв, О. І. Макодзеба [та ін.]. Тульчин : Арго, 2008. 164 с.
- Кульчицький С. В. Голодомор 1932-1933 років як геноцид: труднощі усвідомлення. Київ : Наш час, 2007. 424 с.
- Наніїв П. І. Лозинова труна: Документально-біографічні повісті та оповідання. Вінниця : Консоль, 2018. 276 с.
- Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні. Вінницька область / обл. ред. колегія Спірідонова Л. М. [та ін.] ; відп. ред. Лациба В. П. Вінниця : ДКФ, 2008. 1360 с.
- Спротив геноциду. Книга-каталог виставки / В. Тиліщак, В. Бірчак, В. Василенко [та ін.]. Київ : Часопис, 2015. 80 с.

Список бібліографічних посилань

1. Божко Т. Запалимо свічку! Класному керівнику. *Усе для роботи*. 2017. № 11. С. 11-12.
2. Морозова Л. Олена Гончарук – про декомунізацію. *День*. 2016. № 215-216. С. 21.
3. Притуляк Н. О. Чорна сповідь моєї Вкраїни. *Шкільна бібліотека*. 2013. № 19-20. С. 53-56.

М. О. ДЕНИСЮК

ВСП «Рівненський фаховий коледж
Національного університету біоресурсів
і природокористування України»

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ. ДОСВІД БІБЛІОТЕКИ ВСП «РФК НУБіП УКРАЇНИ»

В умовах сучасних викликів національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності української держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей.

З метою удосконалення та розвитку цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання впродовж останніх років прийнято важливі нормативно-правові документи – «Стратегія національно-патріотичного виховання» (указ Президента України від 18.05.2019 № 286/2019), «Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року» (постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 р. № 673).

Зрозуміло, що самі по собі патріотичні почуття не з'являються – це результат довготривалого виховного процесу, який, у першу чергу, передбачає систематичне і послідовне формування у молоді історичної пам'яті та історичної свідомості.

Бібліотека ВСП «РФК НУБіП України» має неабиякий досвід проведення патріотичних просвітницьких заходів. Наші бібліотекарі систематично готують виставки та бібліографічні огляди про нашу історію та сьогодення.

Для вирішення поставлених завдань бібліотекарі коледжу користуються як традиційними бібліотечними формами, так і сучасними інформаційними технологіями. Саме ці форми роботи ненав'язливо спонукають молодь до вивчення традицій свого народу. Також не слід забувати про популяризацію літературного надбання українських письменників, адже через світ книги розкриваються сторінки історичного минулого і сьогодення українського народу, його культурної й духовної спадщини, а також

краса і велич рідного краю та людей, які пишаються своїм походженням.

Зокрема, хотілося б зупинитися на вже традиційному у коледжі щорічному заході, який ми проводимо до Дня Козацтва. 14 жовтня – визначна дата, яка символізує багаті і славні традиції українського народу, уособлює мужність, героїзм, незламність національного духу оборонців та визволителів рідної землі на всіх етапах її багатовікової історії.

Квесту щороку змінюємо назву і удосконалюємо новими завданнями, але зберігаємо свою мету і креативність. До участі у квесті долучаються не тільки здобувачі освіти, але й викладачі коледжу. Зазвичай, ми залучаємо три навчальні групи, одна з яких бере участь у підготовчих процесах до заходу і контролює процес виконання завдань, дві інші є безпосередніми учасниками квесту і змагаються один з одним. Всі завдання стосуються історії України, а саме, Козацької доби – це дає змогу перевірити свої знання та дізнатися щось нове про один із найгероїчніших періодів нашої історії.

За швидке і правильне виконання кожного завдання надається підказка подальшого маршруту. Підказками слугують портрети, оброблені у програмі «Фотошоп», на яких кожен з викладачів постає в образі того чи іншого гетьмана. Як тільки учасники виконують перше завдання, відразу отримують нове фото, на якому мають упізнати викладача і знайти його, а там їх чекає наступне завдання. Одним із завдань є змагання з кульової стрільби в тирі коледжу, що надає ще більшого азарту учасникам. У фіналі необхідно виконати творчий конкурс, в якому всі проявляють креативність і талант. Переможці отримують солодкий подарунок, а переможені заохочувальний приз. Захід проходить у веселій та святковій атмосфері.

Вже третій рік поспіль у коледжі проводять виховні заходи до Дня української хустки (ДУХ) – неофіційного свята, яке відзначається 7 грудня з метою об'єднання жінок різного фаху, віку та національності для збереження українських традицій. Дівчата із задоволенням приходять в старовинних хустках, кожна з яких має свою неповторну історію, у флешмобах беруть участь не тільки студенти, але й викладачі.

Патріотичному вихованню студентської молоді сприяють зустрічі із митцями рідного краю. Особливе враження на здобувачів освіти справила зустріч з рівненською письменницею Оленою Медведєвою, яка є випускницею коледжу.

Олена Медведєва – член Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України, лауреат

літературних премій ім. Михайла Дубова та Уласа Самчука, неймовірно талановита і креативна. Саме їй належить ідея щодо започаткування мистецького книготворення, індивідуального виготовлення недрукованих, зокрема вишитих, книг. Восени 2013 року побачив світ перший ексклюзивний вишитий «Кобзар» 1840 року видання, згодом – збірки поезій Івана Франка «Народна пісня», Ліни Костенко «Я мальву поцілую у щоку», Адама Міцкевича «Ода молодості». Майстер народної творчості Олена Медведєва вишила повні тексти «Євангелія від Івана», «Євангелія від Марка», «Євангелія від Луки», «Євангелія від Матвія», розмір сторінок яких 60х42 см. Це національний рекорд України – вишита вручну найбільша книга-фоліант.

Колектив коледжу переконаний, що саме виховання у молоді любові до своєї країни, рідного народу та культурної спадщини – це і є шлях до відродження нації та формування національної самосвідомості.

Л. Г. КОРОЛЬЧУК

ВП «Дубенський фаховий медичний коледж»

КЗВО «Рівненська медична академія» РОР

ВИКОРИСТАННЯ ТЕМАТИЧНИХ ВИСТАВОК ЯК СТАНОВЛЕННЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МУЗЕЙНО-ІСТОРИЧНОГО КОМПЛЕКСУ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ

Патріотичне виховання молоді є одним із пріоритетних завдань бібліотек. Патріотизм – головна моральна цінність людства, духовна основа розвитку української державності, стрижень виховання молодого покоління. Тому для формування патріотичної свідомості юнаків і дівчат бібліотечні працівники мають об'єднати свої зусилля з усіма, кому небайдужа доля Батьківщини, хто хотів би бачити її вільною, могутньою та успішною. Уже ціле покоління молодих людей виросло в принципово іншому політичному й соціальному просторі. Теперішні студенти орієнтуються скоріше не на досвід і цінності своїх батьків, а на актуальні знання сучасності. На їхню активну позицію вказує й той факт, що з проголошенням незалежності України рік у рік зростає кількість різних молодіжних об'єднань, організацій, клубів, зокрема й політичної орієнтації, без чого важко уявити становлення громадянського суспільства й держави загалом. Молодь реально може змінити ситуацію в сучасній Україні. Уже умовно сформувалася молодіжна політична

еліта. Чітку й цілісну форму набирає молодіжний рух. Юнаки та дівчата все частіше замислюються над тим, що вони можуть зробити для майбутнього своєї країни. А це позитивна тенденція!

Патріотичне виховання молоді є традиційним для бібліотек, але сьогодення розставляє нові акценти й вимагає розширення цього завдання. Виховання любові та шани до державної символіки суверенної України посідає одне з чільних місць у системі громадянського, зокрема патріотичного, виховання молодого покоління. Державна символіка покликана формувати громадянську гідність, патріотичні почуття й впевненість молоді в майбутньому своєї держави.

У бібліотеці Дубенського фахового медичного коледжу протягом 2020-2021 навчального року організовано виставки з національно-патріотичного виховання:

1. Зламана доля та незламна воля.
2. Історія нашого краю.
3. Краса і сила слова.
4. Гетьмани України.

У 2019 році за сприяння громадської організації «Союз Українок» у бібліотеці коледжу відбулася практична конференція «Жінки медики-провідниці жіночого руху в Україні. Матеріали дистанційно заповнювали не лише у Рівненській НМБ, а також у Львівській науково-медичній бібліотеці.

У бібліотеці коледжу діють постійні виставки: «Повернуті імена», «Літературна Рівненщина», «Письменники рідного краю» та фотовиставки: «Пейзажі мого рідного міста Дубна», «Міста моєї України».

До 75-ліття коледжу у читальному залі бібліотеки спільно з музеєм коледжу розширено виставку «Творчість випускників коледжу» (Сидорчук І.С., Листопад А.І., Ільхович М.М., Шморгун Є.І.)

Невіддільною частиною туристичного потенціалу не лише Дубенського замку, а й Рівненщини загалом, стало офіційне відкриття 3 грудня 2021 року туристично-інформаційного центру. Проектом охоплено 11 міст у п'яти областях України. Інформаційний центр надав матеріали для бібліотеки Дубенського фахового медичного коледжу – «10 причин відвідати Дубенський замок».

Бібліотека коледжу співпрацює з міською та районною бібліотеками. До Дня народження Т.Г. Шевченка відбулися читання «Заповіту» спільно зі студентами коледжу культури РДГУ та студентами педагогічного коледжу РДГУ. Поезію читали французькою, білоруською та польськими мовами.

Студенти нашого коледжу беруть участь у творчих зустрічах з письменниками, поетами, майстрами народної творчості (Микола Тимчак, Антоніна Листопад, Василь Шкляр, Віктор Євтушенко).

Любові до рідного краю, міста, в якому студенти живуть і навчаються 4 роки, сприяють не лише фотовиставки, а й картини, вироби з дерева, бісеру, які подарували до 60- та 75-річчя коледжу художники М. Тимчак, О. Найда, різьбяр С. Яковчук.

Дуже важливо, щоб і ми, бібліотекарі, і користувачі, пам'ятали про свої витоки, нерозривний зв'язок часів. Давайте всі разом робити все для того, щоб патріотизм став нормою життя молодого покоління, щоб поняття честі, обов'язку та відповідальності стали переважати в усіх починаннях та зверненнях.

Н. В. ЄМЧУК

Відокремлений структурний підрозділ
«Заліщицький фаховий коледж імені Є. Храпливого
Національного університету біоресурсів
і природокористування України»

ВОГОНЬ «ПРОСВІТИ» НЕ ЗГАСАЄ!

Тема патріотичного та духовного виховання в бібліотечній роботі завжди актуальна і вимагає особливої уваги. Адже виховуючи у молодого покоління загальну культуру національної свідомості, усвідомлюємо, що саме сьогодні, у важкий час для України, ми, усі разом, маємо докласти максимум зусиль задля розвитку української держави, подбати про мир, добробут і злагоду. Адже від наших щоденних кроків залежить самовідданість і стабільність нашої Батьківщини.

Для активного і змістовного забезпечення необхідною інформацією в читальній залі бібліотеки протягом року експонувалися та регулярно поновлювалися розгорнуті книжкові виставки, а саме: «Україно! За твою славу, за твої святі ідеї» «Зове на бій Небесна Сотня за України Майбуття ...» «Вдивляється Тарас у душу України ...»; «Хай славу козацьку ніхто не забуде» (До дня Святої Покрови, Козацтва і захисника України); «Події, що змінили країну» (До дня революції Гідності і Свободи); «Бібліотека – свідок і творець історії», а тематичну виставку «Мій рідний край – куточок серця України» організовано за такими розділами:

- «Відкрий для себе рідний край»;
- «Духовні джерела нашого міста»;
- «Сузір'я видатних людей»;

- «Дух козацький буде вічно жити».

Організовували онлайн-перегляди літератури, такі як:

«Національно-культурне відродження України»;

- «Один народ – одна надія»;

- «День пам'яті жертв Голодомору».

Особливу увагу звертаємо на читацькі інтереси студентів, намагаючись через всі прийоми і методи бібліотечної роботи прищепити любов до читання.

Цьому сприяли такі заходи:

Літературні читання:

- «До висот Шевченкового слова»;

- «Літературні Заліщики» за участю місцевих поетів та обдарованої творчої молоді»;

- «Співці Повстанської Армії».

Перегляди літератури:

- «Славетні земляки, видатні постаті в історії України»;

- «Прапори, обпалені війною» (До Дня Прапора України);

- «Українці – нація героїв».

Ось уже багато років поспіль у закладі освіти працівники бібліотеки та викладачі-філологи коледжу організовують тиждень української мови, який розвиває творчі здібності, естетичні смаки, мовлення і мислення студентів; сприяє формуванню високоморальної особистості; виховує інтерес до народних традицій, повагу до рідного слова. Працівники бібліотеки організували книжкову виставку «Мово! Пресвята Богородице мого народу» та взяли участь у літературних читаннях, допомагали студентам у доборі літератури українських поетів та письменників.

Найрізноманітніші заходи, які тривали упродовж тижня, дали змогу студентам поринути в багатючий світ краси і принад рідної мови.

Вже стало традицією проводити огляди-презентації нових видань: «Книги, про які говорять...» Саме такою є книга Михайла Сопилюка «Степан Слободян – провідник ОУН Карпатського краю».

У своєму дослідженні автор відкриває імена і прізвища учасників українського руху Опору, а це нині особливо важливо, бо відходять у вічність вояки УПА, молоде покоління все менше знає про ті героїчно-трагічні події, тому така книжка сьогодні актуальна і цінна.

Не можна не звернути увагу на силу духу, на чистоту помислів героїв книжки. Вони, герої цієї книжки, вміли жити в екстремальних умовах, гідно несли свій тяжкий хрест на національну Голгофу і в

чистоті пронесли свої незаплямовані душі. У заході брали участь студенти, викладачі та громадськість міста.

З великою зацікавленістю студентів та викладачів коледжу відбулася зустріч із Шевченківським лауреатом, письменником із Коломийщини М. Андрусюком.

За документально-художню трилогію «Брати грому» (2001), «Брати вогню» (2004) та «Брати просторів» (2007) Михайлові Андрусюку у 2010 році присуджено Національну премію України ім. Тараса Шевченка в галузі літератури. Михайло Миколайович всьому світові розповідає про те, що почув від своєї матері. Скарб, що мати передала в слові, в пісні, у своїх вчинках, він сприйняв як такий, який вимагає бути збагаченим, розвинутим і донесеним до прийдешніх поколінь. У різні роки світ побачили документально-художні повісті «Студені милі», «Ув'язнена скрипка», «Грані болю», «Смерековий біль», «Криваві роси сорокових», «Вежі духу», книжка художніх оповідань «Біла душа», новели, переклади з німецької, англійської, польської мов, він – автор-упорядник книжок «Христос воскрес» і «Торба галицьких анекдотів».

Ці вагомні видання увібрали в себе двадцятилітню працю про легендарну армію УПА. Зокрема, її діяльність на теренах Коломийської повстанської округи.

Захід пройшов у теплій і щирій обстановці. На адресу письменника прозвучало багато запитань.

Цікавою та змістовною відбулася зустріч із письменником із Чортківщини Олександром Степаненком.

Олександр Михайлович – дослідник, автор публікацій і книг, тож на зустрічі в коледжі він представив нову книгу «Він захищав без меча. Антін Горбачевський: біографічний нарис на тлі епохи». Книжку видано в рамках інформаційної кампанії «Двері до правосуддя» у 2021 році. Книга про нашого крайнина, видатного правника, авторитетного адвоката, громадського та державного та політичного діяча, дипломата і видавця. Антін Горбачевський був одним із перших у яскравій плеяді правників, без яких неможливо уявити процес становлення української політичної нації у Галичині кінця IX століття, а також історію легальної боротьби за українську державність та людські права у першій половині XX століття.

Відзначаємо ювілейні дати українських поетів та письменників.

Всім відомо, що 2021 рік – це рік Лесі Українки. Готуючись до відзначення 150-річчя від дня народження славетної Українки, бібліотекарі провели низку заходів, а саме:

- літературно-музичний вечір «Голос української душі»;
- облаштовано книжкову виставку «Творчий доробок Лесі Українки»;

- змонтовано відеоролик з піснями українських композиторів на слова Лесі Українки «Крізь біль розлук і радість стріч»;

- організовано віртуальну екскурсію «Місцями життя Лесі Українки», а також перегляд відеофільмів за творами поетеси.

До 165-річчя від дня народження Івана Франка організовано книжкову виставку та годину поезії **«Безсмертна спадщина Франка»** (онлайн).

Традиційно плануємо заходи, приурочені голодомору 1932-1933 років. Адже ті жахливі роки відгукнулися болем та щемом у душі кожного небайдужого до подій того часу. Молодь має знати історію свого народу, глибоко усвідомлювати причини та наслідки трагічних сторінок історії.

До вшанування цієї дати бібліотека організувала книжкову виставку та годину пам'яті **«У вікнах українців вогники пам'яті і скорботи»**. Представлена ілюстрована виставка дає змогу ознайомитися з працями провідних істориків, громадських діячів, письменників, які доклали зусиль, аби розсекретити і оприлюднити архівні документи, спогади очевидців про найстрашнішу трагедію в історії українського народу.

Тема Голодомору яскраво виражена у книзі «Розколоте небо» Світлани Талан, яку активно перечитали користувачі бібліотеки коледжу і цікаво обговорили в мережі онлайн-режимі сервісу Meet.

Г. В. КУПЧЕНКО

Борзнянський аграрний фаховий коледж

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ БІБЛІОТЕКИ

Заклад освіти виступає могутнім чинником виховання майбутніх громадян нашої держави, виховує в студентах почуття патріотизму, любові до рідного краю, готовності стати на захист української державності. Важливим правилом виховання громадянина є те, щоб його духовне життя було тісно пов'язане з духовними святинями рідного краю. Досягненню цієї мети підпорядковано всю навчально-виховну роботу серед студентської молоді в Борзнянському аграрному фаховому коледжі.

Незмінною формою популяризації літератури залишаються книжкові виставки, перегляди літератури, бібліографічні та інформаційні огляди, читацькі конференції. Постійно діючі виставки літератури знаходяться в читальній залі і час від часу доповнюються новими надходженнями.

День Незалежності України є знаменною подією в житті кожної людини й важливим чинником громадянського, героїко-патріотичного виховання. Змістовне наповнення свята має дати можливість духовного піднесення, зміцнення громадянської позиції, відчуття гордості за свою державу.

Цікавою формою роботи в бібліотеці став літературний огляд-мандрівка на тему: «Велична і свята, ти наша мати Україно», на якій представлено історичну, документальну, науково-пізнавальну, довідкову літературу про нашу Батьківщину, її багатовікову історію, культуру, походження українців, тернистий шлях державотворення, національну символіку, народні традиції, сьогодення. Мета огляд-мандрівки – донести до читача цікаву й різноманітну інформацію про минуле й сучасне України, сприяти підтримці в юних серцях патріотичного духу й національної свідомості.

Виховання любові та поваги до державної символіки суверенної України посідає одне з чільних місць у системі патріотичного виховання молодого покоління. Державна символіка покликана формувати громадянську гідність, патріотичні почуття й впевненість молоді в майбутньому своєї держави. Маючи на меті поглибити знання студентів про державні та національні символи, їх значення, розвивати пізнавальний інтерес до вивчення історії та культури українського народу, підготовлено книжкову виставку «Державні символи України – святиня народу», інформаційне повідомлення «Національні символи – обереги України».

Значну увагу приділяємо проведенню заходів, спрямованих на вивчення і збереження національних свят, традицій, звичаїв, обрядів. В усіх народів світу в тому чи іншому вигляді існує повір'я: той, хто забуває звичаї своїх батьків, карається людьми та Богом. День інформації «Естетика українського побуту» проведено з метою познайомити студентів з естетикою побуту українців; сприяти розвитку у молодого покоління здібностей сприймати прекрасні скарби, створені українським народом, виховувати відчуття прекрасного, почуття відповідальності за збереження сімейних традицій. Багато цікавого дізналися читачі, запам'ятали для себе святу істину: традиції, звичаї, а також мова – це ті елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю.

У закладі освіти проведення тижнів мови, мовних і літературних свят стало вже доброю традицією. У період підготовки проводимо різноманітну роботу, а саме: конкурс знавців української писемності, конкурс стінних газет, виставки літератури, літературні вечори. Намагаємося подати матеріал, необхідний кожному громадянину для вироблення мовознавчого світогляду, належного

ставлення до рідної мови, для визначення свого місця у боротьбі за утвердження української мови, за національне відродження.

Проведений тематичний вечір «Вивчайте, любіть свою мову, як рідну Вітчизну любіть» розкрив красу української мови, її багатство і велич, обґрунтував важливість мови у формуванні духовного світу людини, а також найважливішого засобу самовираження людської індивідуальності, розкрив значення рідної мови в житті кожного громадянина України, пробудив бажання глибше вивчати українську мову, вдосконалювати культуру мовлення студентів, виховувати любов до рідної землі, народу і його мови. Студенти переконливо доводили у своїх виступах, віршах, що українська мова – головний носій і виразник нашого народного духу. Студенти з цікавістю переглянули книжкову виставку «Національна мова України».

Щороку проводимо Шевченківські дні, до яких розробляємо низку заходів, що сприяють формуванню національної гордості за свій народ, за його велич, красу, втілених у звичаях і традиціях.

Новою формою роботи в бібліотеці можна вважати історичні вернісажі, до наприкладу «Крізь плін століть і гомін сьогодення», «Україно, соборна державо, сонценосна колиско моя», «Державна символіка: походження, традиції, доля», «Крути – наша слава, наша історія», «Час і досі не загоїв рану, цей довічний біль Афганістану».

Однією із славетних сторінок України є доба козаччини. В бібліотеці було оформлено книжкову вітрину «Подорож у козацькі часи», на якій представлено літературу про історію виникнення козацтва.

З метою гідного вшанування жертв голодоморів було оформлено книжкові виставки, тематичні полиці, перегляди літератури, виставки архівних документів, фотоматеріалів на теми: «Скорботною пам'яттю свічка горить», «Голодомор – геноцид українського народу». Літературно-історичну годину-реквієм «Голгофа голодної смерті» було присвячено пам'яті мільйонів українців, які загинули мученицькою смертю від голоду.

В історії України було багато трагічних періодів та подій. У бібліотеці оформлено книжково-ілюстративні виставки, виставки мемуарної та історичної літератури, перегляди літератури, тематичні експозиції на теми: «Пам'ять стукає в серця», «Герої нашого часу», «Вони захищають Україну», «Час вибрав нас». Підготовлено бесіди «Подвиг Героїв Небесної Сотні» та «Твої вірні сини, Україно» про героїв-земляків, які загинули на Майдані та в АТО. Книжковий перегляд «Революція гідності: крок у Європу» ознайомив читачів з творами українських письменників про Революцію Гідності, портретами героїв «Небесної Сотні», що

поклали свої голови за цілісність кордонів нашої країни, з прізвищами земляків, що загинули за єдність та свободу нашої країни.

Проводимо значну роботу із збору відомостей про видатних людей, які творили і творять історію нашого Борзнянського краю, що на Чернігівщині, котрі своєю невтомною працею домагалися визнання й авторитету, звеличували рідну землю, прославляли її вчинками і творами, залишали по собі слід трудовими набутками, на яких варто виховувати молоде покоління.

Борзнянська земля на різних етапах своєї історії народжувала талановитих людей. І хай не всі досягли помітних вершин у царині своєї діяльності, все ж місцевої слави вони зажили. Тож чи не нам пишатися земляками, берегти бодай те, що зберегла нам пам'ять предків та публікації різних років. Чи не нам згадувати державних мужів, воєначальників, письменників, художників, громадських діячів, усіх тих, хто народився на берегах Борзни-ріки або діяльність яких так чи інакше була пов'язана з борзнянською землею. З-поміж них Х.Д. Алчевська, С.Ф. Русова, Г.Н. Кальченко, О.Ф. Саєнко, Г.П. Галаган, М. Ге, А.Г. Лазарчук, П.М. Забіла, С.П. Палій, поети і письменники В.М. Забіла, А.А. Олійник, Л.О. Яновська, Г. Барвінок, Д.М. Куровський, О.А. Пилипчук, П.О. Куліш.

Проводимо літературний огляд-мандрівку «Відомі люди Борзнянщини», дні інформації, оформлено книжкову виставку «Їх іменами славиться наш край». Мета цих заходів – донести до читача цікаву й різноманітну інформацію про видатних людей нашого краю, сприяти підтримці в юних серцях патріотичного духу й національної свідомості.

Серед усіх форм роботи бібліотеки на особливу увагу заслуговують бібліографічні огляди літератури «Афганістан болить в моїй душі», «Історія козацької слави», «Славетне життя жінок Київської Русі», «Вогненними дорогами війни», «Чорнобиль: гіркий спомин і вічний біль», «Образ Богдана Хмельницького в українській літературі», «Над чернігівським краєм», «Образ матері в поезії Т.Г. Шевченка», «О. Довженко – видатний майстер кіно і художник слова».

Сьогодні, у такий складний час, не можна стояти осторонь подій, які відбуваються навколо нас, і не потрібно боятися відстоювати свою життєву позицію. Національно-патріотичне виховання – це невпинна робота із створення в молоді почуття любові до України, почуття гордості за свій народ, шанобливого ставлення до історичного минулого, готовність до захисту Батьківщини.

Н. Ю. ГРИЦІВ

Комунальний заклад фахової передвищої освіти
«Івано-Франківський медичний фаховий коледж»
Івано-Франківської обласної ради

БІБЛІОТЕКА ЯК ОСЕРЕДОК НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сьогодення ставить перед бібліотеками пріоритетне завдання – виховати особистість, свідомого громадянина України, патріота рідної землі, людину з високими особистісними якостями та чітким національним світоглядом. Без сумніву, національно-патріотичне виховання студентської молоді ґрунтується на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004, 2013-2014 роках, Героїв Небесної Сотні, учасників антитерористичної операції у Донецькій та Луганській областях, спротиву окупації та анексії Автономної Республіки Крим.

«Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року» декларує формування та утвердження української громадянської ідентичності на основі єдиних національних і загальнолюдських цінностей, принципів любові і гордості за власну державу, її історію, мову тощо [2].

Діяльність бібліотеки Івано-Франківського медичного фахового коледжу в напрямі патріотичного виховання, становлення громадянської позиції, виховання любові до книги й читання, до української мови, до культури України, рідного Прикарпаття й міста Івано-Франківська здійснюється шляхом використання традиційних методів роботи, а також впровадження інноваційних форм.

Так, у бібліотеці Івано-Франківського медичного фахового коледжу до 30-річчя Незалежності України проведено годину державності «Втілені мрії про Незалежність». Студенти, розділившись на три групи, активно дискутували, намагаючись висловити свої міркування щодо проблеми «Майбутнє України очима сучасника». Також вони працювали з ментальними картами та історичними джерелами, мали обрати найважливіші, на їхній погляд, поняття, які є ключовими в історії створення незалежної України. Один студент був у ролі доповідача, інші підтверджували його думку аргументами, використовуючи гаджети та запропоновані бібліотечні джерела.

Студентам також було запропоновано взяти участь в інтерактивній грі «Маленькими стежками до великої

Незалежності». Учасники освітнього процесу проаналізували державну символіку, досягнення свого народу, пригадали визначних постатей Української Держави та їхній внесок в історію Батьківщини. Після завершення інтерактиву переглянули відеоролик «Спортивна гордість України: золоті ковзани Оксани Баюл». Підсумки заходу висвітлено на публічній сторінці бібліотеки Івано-Франківського медичного фахового коледжу (Biblioteka Ifmfk) у мережі Facebook.

До 30-ліття Незалежності України було презентовано книгу «Праця як молитва. 30 постатей випускників Івано-Франківського медичного фахового коледжу», у якій подано розповіді про людей, що працюють у практичній охороні здоров'я. Вони різні за віком, характером та захопленнями, але їх об'єднує заклад освіти, у якому здобували спеціальність, і сумлінність у роботі. Їхня праця – цеглинки в розбудову незалежності України, їхній досвід – приклад для молоді.

Безперечно, національно-патріотичне виховання студентської молоді має базуватися на такій ієрархії ціннісних підходів громадянина-патріота, як «людина – народ – держава» [3]. Тому, до Міжнародного дня миру ми організували вечір-диспут «Під мирним небом: вартові кордону». Захід організовано з метою формування глибокого розуміння студентами важливості миру в Україні, виховання гуманізму, патріотизму, любові до свого народу, поваги до людей різних національностей.

За «круглим столом» студенти активно дискутували над питаннями, які є актуальними для України:

- За яких умов в Україні назавжди запанує мир?..
- Якщо бажаєш, щоб світ змінився, стань...
- Заради миру в Україні та у світі я почну із себе, тому що...

Проведено перегляд та проаналізовано відеоролик «Нас не зламає холодна байдужість». Для аналізу застосовано метод «займи позицію», де учасники формулювали різні думки щодо проблеми миру в Україні. На завершення у сквері коледжу студенти урочисто прикріпили фігури голубів на гіллі дерев як символ миру та духовного розвитку нації.

Вивчати героїв минулого можна не лише за підручником, а й за історичними фільмами. За останні кілька років українське кіно пережило справжнє відродження, а стрічки на історичну тематику стали дуже популярними серед молоді. З нагоди Дня захисника України в бібліотеці проведено годину слави «Майбутня доля мислилась давно». Студентам запропонували переглянути фільм «Чорний Ворон», а після перегляду – скласти сторітелінг про захисників і захисниць України, користуючись бібліотечними

джерелами. На допомогу було організовано виставку мемуарної та історичної літератури.

У національно-патріотичному вихованні студентської молоді важливу роль відіграють активні форми роботи, що стимулюють творчість, самостійне та критичне мислення. Співпрацюючи з бібліотекою коледжу, студенти під супроводом класних керівників груп створили тематичний відеоролик до Дня української писемності та мови. Бібліотекарі підготували рекомендовану літературу, яку було використано для текстової частини ролика, і оформили книжково-ілюстративну виставку «Нас єднає мова». У своїй відеороботі студенти висловили думки відомих постатей про українську мову, про необхідність вивчати її, послуговуватися нею в усіх сферах діяльності, шанувати та оберігати її.

З метою активізації роботи з краєзнавчої діяльності в коледжі організовано книжкові ілюстративно-тематичні полиці: «Івано-Франківськ: вчора та сьогодні», «Ірина Свйонтек. Життя, присвячене мистецтву», «Мій рідний край, моя земля очима сучасників», «Увічнена історія Прикарпаття», «Туристичне Прикарпаття: крокуємо разом», – на яких представлено літературне, історичне, **туристичне, мистецьке краєзнавство**.

Популяризуємо краєзнавчу літературу на виховних годинах, тематичних вечорах, інтелектуально-патріотичних конкурсах, флешмобах, історико-краєзнавчих акціях, годинах слави, диспутах, круглих столах.

Своєрідним інформдайджестом є Facebook, у якому розміщуємо необхідну інформацію для підписників сторінки Biblioteka Ifmfk. Рекламною формою роботи бібліотеки коледжу є інформування учасників освітнього процесу про новинки літератури патріотичного спрямування на офіційному сайті закладу. Світлини з оригінально оформленими виставками книг національно-патріотичного характеру привертають увагу студентської молоді. Так відбувається продуктивний діалог із читачами, а публікації на національно-патріотичну тематику мають найкращі відгуки.

У такий спосіб успіху бібліотеки в роботі з національно-патріотичного виховання студентської молоді досягаємо творчою, інноваційною, наполегливою діяльністю бібліотекаря.

Співпраця бібліотекаря з керівниками груп, педагогічним колективом, адміністрацією закладу значно розширює перелік форм і методів патріотичного виховання, які сприятимуть самореалізації особистості, формуванню її громадянської позиції та національної гідності.

Список бібліографічних посилань

1. Нанка О. В., Моїсєєва Н. П. Національно-патріотичне виховання студентської молоді. URL : [https://nure.ua/wp-content/uploads/2018/Scientific editions/novkol 2018 3 6.pdf](https://nure.ua/wp-content/uploads/2018/Scientific%20editions/novkol%202018%203%206.pdf)

2. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 р. № 673. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text>.

3. Сазоненко Г. С., Стрілько В. В. Концепція національно-патріотичного виховання. «Громадянин України III тисячоліття». URL : https://don.kyivcity.gov.ua/done_img/f/patriotvih.pdf.

А. Ю. ТОПОРКОВА

Державний вищий навчальний заклад
«Харківський коледж текстилю та дизайну»

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ДВНЗ «ХАРКІВСЬКИЙ КОЛЕДЖ ТЕКСТИЛЮ ТА ДИЗАЙНУ»

Патріотичне і духовне виховання студентської молоді в бібліотеці. В чому його особливість? Які засоби виховного впливу може використовувати бібліотека? Звісно, в основі використання засобу виховного впливу лежить головне багатство бібліотеки – інформація. Використовуючи актуальні видання культури, мистецтва, історії України, бібліотеки надають інформаційну підтримку діяльності з патріотичного та духовно-морального виховання, популяризують тематичне читання, ведуть просвітницьку роботу.

Що таке патріотизм?

Патріотизм – це любов до Батьківщини, ідеологія, що декларують підтримку рідній країні і діяльність на благо Вітчизни, це моральний, основний принцип. Сучасний патріотизм проявляється не стільки у сфері політичної боротьби і дискусій, скільки в області міжособистісних взаємин, практичної діяльності людей. Патріотизм – в зміцненні сім'ї і вихованні дітей, повазі до традицій, роботі з повною віддачею за своєю спеціальністю. Патріотизм у значимих публічних та політичних формах – голосування на виборах, святкування історичних подій і ювілеїв, участь у роботі патріотичних організацій.

Змусити любити Батьківщину неможливо, проте можливо створити фундамент для цієї любові, основу для патріотизму повсякденного, а не екстремально-героїчного і тріскуче-формального. Патріотизм в Україні є тією ланкою, яка може потягнути вгору весь ланцюг відродження духовності, моралі, соціальної активності молодого покоління.

В умовах неоднозначної економічно-політичної ситуації в країні бібліотека ДВНЗ «ХКТД» особливу увагу приділяє завданням національно-патріотичного виховання. Складний процес національно-патріотичного виховання здійснюється в нашій бібліотеці за допомогою різноманітних форм роботи, вибір яких залежить від змісту та завдання виховної роботи, вікових особливостей читачів-студентів. Саме бібліотекарі-професіонали ненав'язливо, але переконливо, переймаючи щоденну виховну естафету від батьків та викладачів, сприяють чіткому усвідомленню громадянської позиції студентів через методичні напрацювання, що застосовуються у бібліотечних заходах, серед яких найбільшою популярністю користуються книжкові виставки, творчі зустрічі, літературні заходи.

Процес національно-патріотичного виховання студентської молоді в нашому коледжі здійснюється за основними напрямками діяльності бібліотеки:

- культурно-історичне пізнання нашого коріння, усвідомлення неповторності Вітчизни, її долі, нерозривність з нею, гордості за причетність до діяльності предків та сучасників, історичної відповідальності за виконання конституційного і військового обов'язку;

- духовно-моральне – усвідомлення особистості вищих цінностей, ідеалів і орієнтирів, соціально значимих процесів і явищ реального життя, здатність керуватися ними як визначальними принципами, позиціями в практичній діяльності і поведінці;

- психологічне – формування у студентів високої психологічної стійкості, готовності до виконання завдань у будь-яких умовах;

- патріотичне виховання самовідданої любові і відданості своїй Вітчизні, гордість за приналежність до великого народу, до його звершень, випробувань і проблем, до краю як частини Вітчизни.

Сучасні інформаційні ресурси дозволяють вести роботу з національно-патріотичного виховання у всіх цих напрямках.

У бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Харківський коледж текстилю та дизайну» патріотичне виховання студентської молоді здійснюється за допомогою різноманітних форм бібліотечної роботи, які приурочені до відзначення

історичних, державних свят і подій в Україні. Зокрема, Дню Незалежності, Дню Конституції, Дню Державного Прапора, Дню Соборності України, річниці подій на Майдані, Дню Гідності і Свободи.

Велике значення для патріотичного виховання має розширення понять і знань молоді про державну символіку України і виховання поваги до неї, усвідомлення підлітками своїх прав і обов'язків за основним Законом України – Конституцією.

До Дня Незалежності України бібліотека пропонує читачам:

- ілюстровану книжкову виставку з анотаціями: «Горді століття України»;
- огляд літератури «Від подиху століть до сьогодення»;
- інформаційні години «Велична і свята моя рідна земля», «За Україну, за її долю, за честь і волю, за народ»;
- урок державності «Допоки світить праведна зоря – шануймо Україну»;
- літературну годину «Символіка України – історичне надбання народу», «Ми – діти вільної держави».

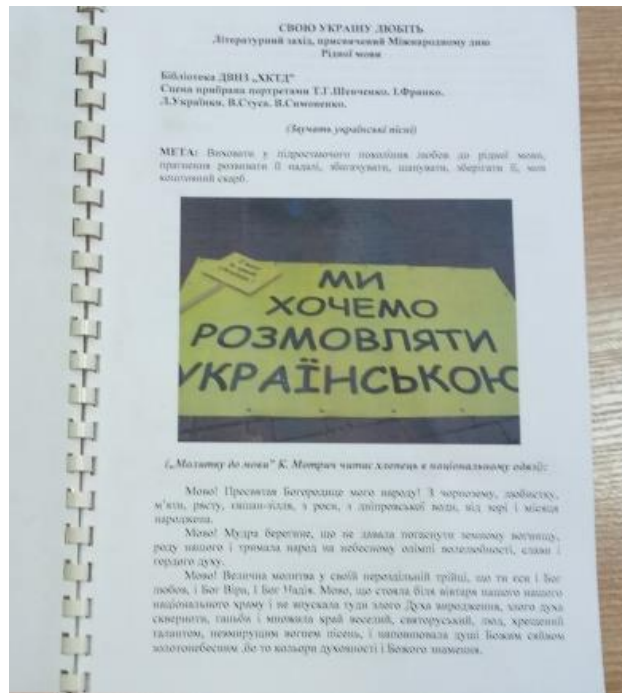
Не менш важливе значення в діяльності нашої бібліотеки надається і громадянсько-патріотичному вихованню, що ґрунтується на правовій базі, яка регулює відносини між державою та підлітками і покликана забезпечувати підліткам їхні права на практиці. З цією метою підготовлено і проведено:

- книжкову виставку «Закон тебе захищає»;
- інформаційну годину «Наші права».

Важливим виховним напрямом нашої бібліотеки є висвітлення подій на Майдані. З цією метою підготовлено та проведено бесіди в гуртожитку коледжу за темами:

- «Пам'ятаємо імена героїв»;
- «Герої не вмирають»;
- огляд літератури «Реквієм Небесній Сотні»;
- рекомендаційні списки літератури «Подвиг Небесної Сотні – приклад для нащадків», «Гідність. Воля. Перемога».

Важливу увагу бібліотекарі приділяють популяризації знань про історію Батьківщини, її захисників. У центрі уваги – українське козацтво, його традиції. Тема козацтва цікава і актуальна. В нашій бібліотеці вона розпочинається з галереї портретів видатних козаків Доби козацтва. Інформаційну хвилинку «Історія козацького рядка» проводимо, як правило, з першокурсниками. Це допомагає підліткам візуально побачити славу історію українського козацтва, дізнатися про козацькі традиції, культуру.

Однією із складових національно-патріотичного виховання студентів коледжу є краєзнавча діяльність, про що свідчать заходи, організовані в бібліотеці:

- книжкові виставки «Люби свою землю», «Харків – моя Батьківщина»;
- літературно-музичний захід, присвячений видатному поету Слобожанщини Борису Чичибабіну.

Однією із складових національно-патріотичного виховання молодого покоління є краєзнавча діяльність, про що свідчать заходи,

організовані в бібліотеці: книжкові виставки, тематичні полиці «Національне відродження України», «Єдиний скарб у тебе – рідна мова».

Патріотизм – це любов до Батьківщини, відданість Вітчизні, народу. Але в умовах українських реалій, коли багато речей викликають у суспільстві негативне ставлення, виховувати справжніх патріотів дуже складно. Чи є сьогодні альтернатива патріотизму? Мабуть, ні. І якщо в суспільстві пануватиме нехтування долею рідної країни, це призведе до бездержавності. «Якщо буде світло в душі, буде краса в людини, Якщо є краса в людини, буде гармонія в домі, Якщо є гармонія в домі, буде порядок у нації, Якщо є порядок у нації, буде мир у світі». Для нашої бібліотеки патріотичний напрям роботи був і залишається пріоритетним. Формування громадянина-патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення. Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що в моєму домі, коледжі, країні все мене стосується, все залежить від мене.

Створити і зміцнити державу можуть громадяни, які люблять свою країну, свій отчий край, свій народ і готові самовіддано служити їх інтересам. Ця робота досить складна і багатоаспектна. Складна, тому що необхідно переорієнтовуватися з «культури доцільності» (корисності) на «культуру гідності». А відтак підлітка необхідно розглядати не лише як період підготовки до майбутньої корисної суспільної діяльності, що було пріоритетом минулих часів, а й як важливий період становлення особистості дитини на основі національних та загальнолюдських цінностей.

Є. І. ЦИЦЮРА

ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ»

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Виховання в молодого покоління почуття любові до Батьківщини, відданості справі, зміцнення державності, активної громадської позиції нині визначені пріоритетами загальнодержавного рівня.

Патріотизм поєднує в собі любов до України, її народу, гордість за минуле і сьогодення своєї країни, готовність до її захисту, а також утвердження в суспільстві свідомого об'єктивного оцінювання ролі українського війська в нашій історії, спадкоємності розвитку Збройних сил України у відстоюванні ідеалів свободи та державності України, її громадян від княжої доби, козацького війська, військ УНР, Січових Стрільців, воїнів УПА і бійців, які загинули під час Другої світової війни, до часів незалежності. Драматичні події Революції Гідності, агресія Росії стосовно України, загроза територіальній цілісності нашої держави, героїзм учасників бойових дій докорінно змінили життя і думки українських громадян, змусили переглянути свої життєві пріоритети, бажання і прагнення. Позначилися ці події й на діяльності бібліотек, в яких виховання патріотизму, активної життєвої позиції молоді стало одним із пріоритетів.

Бібліотека ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ» – це структурний підрозділ, який здійснює бібліотечно-інформаційне і культурно-просвітницьке забезпечення освітнього процесу. Забезпечують її діяльність та функціонування фахівці своєї справи: провідний бібліотекар Євгенія ЦИЦЮРА та бібліотекар І категорії Людмила Касянчик. І сьогодні перед працівниками бібліотеки, постає багато складних і водночас важливих завдань. Як зберегти й примножити в студентів такі риси, як доброта, людяність, любов до рідної землі, повага до держави та людей? Що потрібно зробити сьогодні, аби й завтра була в пошані українська книга й ніколи не міліло джерело народної мудрості?

Основною метою національно-патріотичного виховання студентської молоді є формування національної свідомості і відповідальності за долю України, любов до рідної землі, її історії; виховання почуття патріотизму, бережливого ставлення до національного багатства країни, її мови, культури, традицій. Роботу з національно-патріотичного виховання ми розпочали з комплектування бібліотечного фонду відповідною літературою. Сьогодні книжковий фонд нашої бібліотеки становить понад 43 тис. примірників на паперових та електронних носіях інформації, які доповнюють 24 назви періодичних видань. Сучасні інформаційні ресурси дозволяють проводити роботу з національно-патріотичного виховання в різних напрямках: громадянському, культурно-історичному, військово-патріотичному, краєзнавчому.

Наразі ми ставимо перед собою завдання: за допомогою бібліотечного фонду, кіноматеріалів висвітлювати правдиву історію українського народу, прищеплювати шанобливе ставлення до рідної мови; виховувати майбутнього педагога-громадянина, патріота з

глибокими знаннями і активною життєвою позицією. Для вирішення цих завдань бібліотекарі нашої книгозбірні щорічно проводять різноманітні заходи національно-патріотичного спрямування: цикли бесід, книжкові виставки, тематичні викладки, уроки мужності, бібліографічні огляди літератури, інформаційні повідомлення, літературно-музичні композиції, години цікавих повідомлень, зустрічі з воїнами АТО. Традиційні форми роботи збагачуємо інноваціями – благодійними акціями, науковою діяльністю, віртуальними подорожами.

Історичне минуле та сьогодення України знайшли відображення у культурно-просвітницькому проєкті «Україно моя, ти одна як життя». У рамках реалізації цього проєкту в читальній залі бібліотеки експонували книжково-ілюстративні виставки: «Україна суверенна: від витоків – до сьогодення», «Українська державність в особах і подіях», «Україна – країна європейська». Студенти 1-го курсу мали змогу ознайомитися з каскадом цікавих повідомлень «Сім чудес України». З метою формування в студентів патріотизму і національної свідомості було проведено бібліографічний огляд літератури на тему: «Національна символіка України». До уваги студентів були представлені видання, які розкривають складний і тернистий шлях становлення Української держави, історію створення її символів, різні аспекти історичного та культурного життя нашої країни.

До Дня українського козацтва бібліотека презентувала віртуальну книжкову виставку «Шляхами козацької слави», з якої можна дізнатися про те, хто такі козаки, про державну діяльність українських вояків, їх героїчну звитягу, походи та життя і побут козаків на Січі.

Низку патріотичних заходів було організовано до Дня Незалежності, Дня Конституції, Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, пам'яті Героїв Крут, трагедії Голодомору, річниці подій на Майдані, аварії на Чорнобильській АЕС. Це книжкові виставки: «Прапор державний – це гордість і сила», «Воїни миру», «Утвердження ідеалів свободи і демократії», «Лиха коса голодомору», «Ангели в небо полетіли, їм шлях високий, Боже, освяти», «Так починалася війна... і чорні ворони літали над землею». З нагоди Дня пам'яті українців, які рятували євреїв під час Другої світової війни, було презентовано віртуальну книжкову виставку «Людяність у безодні пекла».

Для студентів 2-го курсу було проведено годину історичної пам'яті «Понад Крутами вічність у сурми сурмить». Зі студентами 3-го курсу підготовлено усний журнал «Пам'ятаймо Чорнобильський квітень». Зворушливо та емоційно пройшла

інформаційна година «УПА. Зламана доля та зламана воля». У студентських групах було проведено бібліографічні огляди літератури: «Майдан у книгах», «Чорнобильська тема у творчості українських письменників». Ці патріотичні заходи сприяють вихованню у молоді високої патріотичної свідомості, почуття гордості за свою землю і віри в світле майбутнє України. Свою місію ми вбачаємо й у вихованні студентської молоді на національних традиціях і звичаях українського народу. У рамках проекту «Народні свята та обряди» було проведено літературно-музичний вечір «Королева моєї душі» (захід приурочено до свята Покрови Пресвятої Богородиці), в літературній кав'ярні було проведено «Свято дівочої долі», присвячене пам'яті святої Великомучениці Катерини. Кожен захід – це свято творчості, креативу, яке залишає в душі позитивні емоції. Великий інтерес викликала у студентів віртуальна виставка – інсталяція «Вишиванкові обереги». До послуг користувачів картотека газетно-журнальних статей «Звичаї – скарб українського народу».

Сьогодні є актуальним і питання популяризації української мови. З пошаною до рідного слова проходять у нас заходи з нагоди відзначення Дня української писемності й мови, Міжнародного дня рідної мови, відзначення ювілеїв письменників. У читальній залі бібліотеки оформлено книжкові виставки «Мова – душа народу», «Моя мова барвінкова». Цікавий матеріал зібрано і в тематичній папці «Вертайся, рідна мово, у серце народу, у душу країни». Ми виховуємо молодь, котра усвідомлює важливість національних цінностей, відчуває свою причетність до розбудови національної державності, формуємо патріотів, гордих за свою землю, за свій народ, за свою мову. «До мови серцем доторкнись» – таку літературно-музичну композицію підготували працівники бібліотеки до Дня української писемності та мови.

За роки творчої співпраці бібліотеки, викладачів української мови та літератури, літературної студії «Первоцвіт» проведено багато спільних заходів національно-патріотичного спрямування. Це й літературна кав'ярня «Світ сучасної української літератури», урок поезії «Поезія – це завжди неповторність. Л. Костенко», літературознавча година «Жіноча доля жіночої прози в Україні», віртуальний огляд літератури «Захоплюючі романи від Світлани Талан». Щорічно в бібліотеці широко відзначаємо Шевченківські дні. Тарасове слово продовжує надихати своєю цілющістю, у ньому ми черпаємо сили для звершень. У читальній залі бібліотеки оформлено постійно діючу книжково-ілюстративну виставку «Доля Шевченка – доля українського народу». Для студентів 1-го курсу було проведено літературну подорож «Згадав свою Волинь святую».

Цікавими виявилися літературно-музичні композиції: «Образ жінки в малярській спадщині Т. Шевченка», «Гілка печалі у долі Шевченка». До 165-річчя від дня народження І. Франка в бібліотеці оформлено книжкову викладку літератури «Вічний революціонер». «Крилате слово ... от моя стріла» – таку віртуальну книжкову виставку було представлено до ювілею Л. Українки.

Традиційно в культурно-просвітницькій роботі бібліотеки пропагуємо краєзнавство. Ми ставимо за мету, ознайомити студентів з історією, культурою, побутом поліщуків, виховати в молоді почуття любові до рідного краю. Вивчати, пізнавати минуле й сучасне свого міста, своєї землі й свого народу – це й себе пізнавати. Історія міста – це наша любов до нього: вчора, сьогодні, завтра. Ми прагнемо ознайомити студентів з історією і сьогоденням Сарненщини, виховати любов до рідного краю, гордість за його славне минуле, відповідальність за майбутнє. Тому із задоволенням відвідали студенти краєзнавчу тусовку «Сарни – перлина Полісся», яку організували бібліотекарі нашої книгозбірні разом із працівниками музею. Директорка історико-етнографічного музею Вікторія ДАШКО провела віртуальну екскурсію «Старими вулицями Сарн». Мова йшла про старі вулиці нашого міста з багатим історичним минулим, наповненим цікавими фактами і спогадами. А наша гостя Раїса ТИШКЕВИЧ, заслужений працівник культури України, презентувала свою книгу «Сарни». Зібрані у виданні матеріали відображають аспекти історичного, економічного та культурного життя сарненців. Працівники бібліотеки запропонували студентам переглянути книжково-ілюстративну виставку: «Сарни – найрідніше у світі місто». А у виконанні викладача коледжу Олени ОГРИЗКОВОЇ прозвучала пісня «Сарненський вальс». Цікавий матеріал про історію й сьогодення Сарненщини зібрано в тематичній папці «У тім краю, де серця рідна пристань», відображено у краєзнавчій картотеці. А з якою любов'ю і з гордістю розповідали студенти про свої села на літературно-музичному вечорі «Село моє з духмяними садками»!

Ми підготували бібліографічні посібники: «Формування особистості громадянина шляхом національно-патріотичного виховання», «Лунай, величне наше слово». Ці матеріали привертають увагу користувачів цікавою інформацією. Отже, маючи в арсеналі невичерпне джерело знань – книги, періодичні видання, доступ до мережі Інтернет, враховуючи нові суспільно-політичні реалії, наша бібліотека спрямовує свою діяльність на формування нового українця, готового будувати суверенну, демократичну, правову, соціальну державу.

Список бібліографічних посилань

1. Сайт ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ». URL : ped_coll@meta.ua (дата звернення: 15.12.2021).
2. Facebook ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ». URL : <https://cutt.ly/3Rvqk26> (дата звернення: 15.12.2021).

С. БЛИК, К. ДУБ'ЮК, О. КУЗЬМУК
Горохівський коледж ЛНАУ

БІБЛЮКАВ'ЯРНЯ. «ТЕПЛІ ІСТОРІЇ ДО КАВИ...» (методична розробка літературного свята)

*Коли у вересні кружляє осінній лист
І ллється з неба сонячне проміння,
Вшановуємо бібліотечний хист,
Бібліотечну мудрість, працю, вміння.
Бібліотечна праця – то любов.
Любов до книги, до знання, науки.
Щодня для читачів ви знов і знов
Берете мудрість вікову у руки.*

Сучасне суспільство орієнтує освіту на вільний розвиток здобувачів освіти, їх високу культуру, творчу ініціативу, самостійність та мобільність. І саме книга, дивовижний скарб людства, допомагає не лише отримати знання, але й мотивувати студентів до творчого пошуку.

Актуальність цієї роботи обґрунтовано необхідністю формування у студентів, першокурсників, читацької компетентності, навичок самостійної роботи з літературою, пошуково-дослідницькою та краєзнавчою роботою.

Бібліотека – це храм, де завжди народ зберігав духовність, знання та мудрість. У давнину бібліотеку називали «Дім життя», «Притулок мудрості», «Аптека для душі». Щоб ви не робили, чим би ви не займалися, вам завжди буде потрібен розумний і вірний помічник – книга. Адже, книга – дивовижний скарб людства. Саме крізь книгу ми пізнаємо світ, мандруємо світом, робимо цей світ кращим. Мудрість, укладена в її обіймах, окриляє кожну людину.

30 вересня святкується День Віри, Надії, Любові, але саме цей день Указом Президента України Леоніда Кучми від 14 травня 1998 року оголошено Всеукраїнським днем бібліотек, метою якого є підвищення ролі книги у суспільному та культурному житті, привертання уваги широкої громадськості до проблем бібліотек, до потреб і соціального статусу закладу (бібліотеки). В Україні – книга користується великою шаную і любов'ю. Історія України невіддільна від історії бібліотек. Адже, саме книгозбірні відіграли важливу роль у розвитку цивілізацій. Сьогодні вони – інформаційні, культурні, освітні, вклад яких у розвиток вітчизняного державотворення, освіти, науки і культури – безцінний. Автори методичної роботи пропонують здійснити невеличку уявну мандрівку в історію створення книги. Свято бібліотек – це свято книги, Великдень нашого духу, що починається із Сковороди та Котляревського, духу, що вийшов із «Кобзаря» Шевченка, через святий собор Гончара і чорну голгофу Стуса, катівні Теліги і душевний біль Ліни Костенко.

Мета виховного заходу: розкрити здобувачам освіти суть та значення бібліотеки як базового соціального інституту; ознайомити з історією розвитку книг та книгодрукування; розвивати творчі здібності та естетичні смаки; виховувати повагу до своєї духовної спадщини, освіти, науки та культури.

Обладнання: книжкова виставка «Світ мудрості», вислови відомих людей про книгу, мультимедійний проектор, презентації, фотозона.

Викладач. Добрий день! Ми раді вітати на нашому святі. Сьогодні ми зібралися у цій святковій залі з нагоди професійного свята – Всеукраїнського дня бібліотек. «Хто багато читає, той багато знає», – так кажуть у народі. І це правда, тому що протягом всього життя ми звертаємося до книг.

Бібліотекар. Добрий день, студентська родино! Сьогодні бібліотека коледжу відчиняє широко двері, запрошуючи дорогих гостей на зустріч до нашої літературної бібліокав'ярні, на добру та щиру розмову у невимушеній атмосфері нашого літературного свята.

Читач.

Коли у вересні кружля осінній лист
І ллється з неба сонячне проміння,

Вшановуєм бібліотечний хист,
Бібліотечну мудрість, працю, вміння.
Бібліотечна праця – то любов.
Любов до книги, до знання, науки.
Щодня для читачів ви знов і знов
Берете мудрість вікову у руки.

Ведучий. 30 вересня
Указом Президента України
Леоніда Кучми від 14 травня
1998 року оголошено
Всеукраїнським днем бібліотек,
метою якого є підвищення ролі
книги у суспільному та культурному житті, привертання уваги
широкої громадськості до проблем бібліотек, до потреб і
соціального статусу бібліотекарів.

(Читці декламують поезію.)

1. Добрий день Вам, люди добрі!
Щиро з святом Вас вітаємо
Мудрі, знаючі, тактовні –
Ми сьогодні Вам бажаємо:
2. Щоб Ваш невтомний, чесний труд
Був плідним, як багата осінь.
І кожен день, що йде новий
Хай тільки щастя Вам приносить!
3. Нові книги щоб купляли
Більше й більше з року в рік.
Щоб були просторі зали,
Нові меблі й дах не тік.
4. Щоб в стосунках з читачем
Мали вдачу щиро.
В колективі зичу Вам
Злагоди та миру.
5. Щоб незгоди й негаразди
Мимо Вас летіли.
Щоб були в Вас молоді
І душа і тіло.
6. Сили Вам, наснаги,
Мужності й терпіння.
І щоб книги не псували
Деякі створіння.

7. Щоб не дивлячись на всі
Невдалі реформи
Ви ніколи не втрачали
Прекрасної форми!
8. Хай слова подяки і любові
Звучать сьогодні щохвилини.
А від мене цей букет чудовий –
Від читача, прихильника, чоловіки!

Викладач. А тепер я пропоную вам здійснити невеличку уявну мандрівку в історію створення книги. Екскурсоводами будуть наші студенти, які підготували для вас цікаву розповідь про шлях книги з давнини до наших часів.

Студент 1. Шлях розвитку книги був довгим і складним. У стародавні часи на землі не було книг, згодом люди додумалися писати на глиняних табличках. З часом навчилися робити зручні та легкі книги зі шкіри. Першу таку книгу створили в Малій Азії, в стародавньому місті Пергамі в II ст. до нашої ери. Але ці книги були дуже дорогі. Отож люди шукали, з чого зробити книги, щоб вони були дешевші й простіші. І знайшли у далекій Африці болотяну рослину – папірус. Але через кілька років такі «книги» ламалися і розсипалися. Який тільки матеріал люди не використовували для виготовлення книжок: глину, листя, кору дерев, шкіру тварин, бамбук, папірус, шовк.

(На мультимедійному екрані висвітлюються етапи розвитку книги, студенти коментують кожен етап.)

Студент 2. Довіряючи всі свої знання і досвід книгам, люди навчилися зберігати їх. Скарбницями книг називають – бібліотеки. У перекладі з давньогрецької мови слово «бібліотека» означає приміщення, де зберігаються книги («бібліо» – книга, «тека» – сховище). Бібліотеки з'явилися з незапам'ятних часів. Давні єгиптяни називали їх «аптеками для душі», тому що книги робили людську душу благородною і чуйною, а розум – сильним. В Україні перша бібліотека з'явилася за часів Київської держави, її створив князь Ярослав Мудрий у 1037 році. Монахи переписували книги у храмах, перекладали з інших мов, коштували вони дуже дорого, палітурку оздоблювали коштовностями. Тому й не дивно, що до полиці книгу частенько прикріплювали ланцюгом.

(Презентація: «Історія виникнення книги».)

Студент 3. І от прийшла слава пора. У XIII ст. в Європі навчилися виготовляти папір.

У середині XV ст. в Німеччині запрацював перший в Європі друкарський верстат майстра Йоганна Гутенберга.

Першим друкарем в Україні був Іван Федоров. У 60-х роках XVI ст. він працював у Львові, про нього згадують з великою вдячністю.

У Києві є два музеї, це Київський музей книги та книгодрукування (розташований на території Києво-Печерської лаври) та Музей літератури.

Ведучий. Ми хочемо запросити вас разом із нами здійснити подорож в історію становлення книговидавництва та бібліотечної справи.

(Сценка. Виходить фараон у хітоні з білого простирадла із жовто-золотистими краями й паском, у легкому взутті, з обручем на голові у вигляді золотої кобри. В руках у нього – згорток, що імітує книгу-папірус з ієрогліфами.)

Фараон.

Є у мене для душі аптека –
Так у нас звуть всі бібліотеку.
Так, я фараон, я цар царів, так, як читач,
Я жодну книгу ще не дочитав, хоч плач.
Ну хто придумав ці папіруси згортать?
Не вистачає нервів книгу розмотать.
О, як час прийде мені у вічність відлітять,
Можливо, там ці книги зможу дочитать.
Тож хай раби всі ці папіруси зберуть
І в саркофазі їх зі мною покладуть...

(Сценка. Виходить монах з великою книгою в руках, обшитою «шкірою», обкованою цепом з великим замком, гусячим пером у правій руці.)

Монах.

День і ніч гну спину над книжками.
Все пишу і лину вдаль думками:
О, навіщо я пішов в монахи? Якби знав,
То б краще дівчину красиву покохав.
Із книг я копії знімаю день у день.
Рука вже терпне, і перо от-от впаде.
О, якби мирянином я був, одну б продав
І дім з землею за ті грошики придбав...
Я б краще дівчину красиву покохав
І з цими книгами я б клопоту не мав.

(Залишається на сцені. Виходить Іван Федоров із сірим під срібло обручем на голові, у темному фартусі, з бородою. В руках у нього шрифт та книга «Апостол».)

Іван Федоров

(звертаючись до Фараона та Монаха)

Щоб не терпили спини вам і руки,
Щоб припинить страждання ваші й муки
(До глядачів.)

Щоб кожен з вас сьогодні книги міг читать, –
Придумав шрифт я і друкарський свій верстат.
Бібліотека, друже, це життя твоє.
Бо вчення світло і натхнення всім дає.
О! нащадку любий, ти цілуй наш труд важкий,
В бібліотеку йди, бери собі книжки.
Й коли сідаєш книгу мудрую читать,
Ти не забудь нас словом вдячності згадать...

Викладач. Ми перегорнули перед вами лише кілька сторінок історії появи книги, без яких неможлива розмова про неї. Якщо ви виявите бажання більше довідатися про історію книги та книгодрукування, зверніться до нашої бібліотеки.

(Презентація «Найкрасивіші бібліотеки світу».)

Читець 1.

Бібліотека... Тиша... І століття.
Історія ... і тисячі книжкових див,
Благословляємо вас на довголіття,
Всіх тих, хто труд цей славний полюбив.
Професія, як світ, стара і давня.
Від перших зшитків до товстих томів,
Ви любите і бережете вірно
Пилинки часу й заповідь віків.
Щасливі ви... Вам слово довіряли!

Читець 2.

Франко й Шевченко,
Пушкін і Крилов,
І Ваше серце сонцем пронизали
Петрарка, Українка і Світлов.
Даєте ви не книги під розписку,
А читачам даруєте великий світ
І в юних душах нерозкритих чистих
Ви сієте добро з дитячих літ.

Тут думи і думки, науки злеті,
Хай дмуть у світі вітри перемін.
Навіки збережи свій скарб, бібліотеко.
Щоб не торкнулися його ні забуття, ні тлін!

Ведучий. Професія бібліотекаря почесна і найгуманніша з усіх професій. Це він – хранитель і провідник безлічі книг і журналів. Це його слово може визначати і пристрасті, і захоплення на все життя. Бібліотекарю писали оди, складали вірші та легенди. Одну з легенд пропонуємо вашій увазі.

Ведуча 2. Так, я книгар. Не лікар, не аптекар, не інженер, не вчитель, не банкір ... Я – більше: я Книгар! Бібліотекар! Потрібен я – всьому наперекір.

Читець.

Легенда про бібліотекаря

Було у батька три сини. Перед смертю він подарував кожному по книзі і звелів розпорядитися подарунком хто, як захоче, а також посадити на могилі по жолудю. Поховали батька. Як він сказав, так і зробили. Старший син за власним бажанням продав свою книгу, купив потрібну річ для господарства. Середній поставив на видне місце як пам'ять про батька. А молодший взяв свою і пішов до людей. Куди б він не заходив, в кожній хаті давав почитати батькову книжку або читав і розповідав сам. І люди були дуже вдячні юнакові, годували його, давали притулок на ніч. А, коли бували в його селі, то обов'язково відвідували могилу батька та дякували за славного сина, який за допомогою розумної книги подарував їм багато слухних думок, зробив добрішими їхні серця.

Пройшов час. Жолудь старшого сина згнив і пропав, середнього сина – дав кволий росток, який пожовтів та засох. Із жолудя молодшого сина почав рости молодий дубок, який перегнав берізки і сосни, пішов вгору, розкинув назустріч небу і хмарам свої могутні гілки.

Багато весен і зим сплило. Люди забули імена синів. Але мудре насіння знань із батьківської книги дало міцні ростки. Знання передавалися із покоління в покоління, збагачувалися новими.

Така легенда – легенда про юнака-бібліотекаря, який приніс людям знання. Його справа стала безсмертною.

Бібліотекар. Бібліотека – це не просто храм науки і душі, – це наша історія. У неї велика бібліотечна сім'я – бібліотекарі, ваші наставники. Скільки людських сердець пересіялось через їх руки і душу, скільки широких шляхів відкрили ці люди для студентів, скільки збережено і впорядковано ними книг – скарбів мудрості.

До Вашої уваги презентація:
**«Бібліотека Горохівського коледжу ЛНАУ: віхи історії,
досягнення та перспективи розвитку»**

(Бібліотекарі декламують вірші.)

1. Я люблю свою бібліотеку
Зберігаю все тут до ладу
2. Кожну книжку з вигляду впізнаю,
Легко за роздільником знайду.
1. Так люблю, коли вони рівненько
У рядах на кожному стелажі
2. Не тому, що я тут господаря –
Акуратні в мене читачі.
1. Тут книжки художні й наукові,
Є газети та журнали, Інтернет
2. А крім того – аура спокою
В храмі книги затишно завжди.

Бібліотекар. Але мені хотілося нагадати, що наша зустріч не зовсім звичайна. Адже, сьогодні вам у нашій літературній бібліокав'ярні буде представлено бібліомену, меню, яке насичує мозок і шлунок:

- Віртуальна книжкова виставка «Смачні кавові твори»;
- Бібліотечна вікторина;
- Буктрейлер за книгою Наталії Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону».

Викладач. Якій каві ви віддаєте перевагу? З цукром, молоком, корицею?

Студенти разом. З книгою!

Викладач. Існує три найсмачніших запахи. Запах гарячої кави, свіжої випічки і сторінки нової книги.

Запах свіжозвареної кави завжди діяв позитивно на настрій та загальне самопочуття людини, стимулюючи виробленню гормонів щастя!

Прислухайтесь до своїх власних відчуттів, коли заходите, наприклад, у заклад, де готують каву! Цей запах приваблює людей, розслабляє і створює таку атмосферу комфорту і затишку, що виходити на галасливу і холодну вулицю якось не хочеться ...

Бібліотекар. Ми запросили, вас, шанувальників кави та книги, цікаво провести похмурі осінні дні у нашу бібліокав'ярню та розділити з нами наше професійне свято – день бібліотекаря. Запрошуємо вас, відвідати першу «страву» у нашому бібліоменю: «Смачні кавові твори» у форматі віртуальної книжкової виставки, звичайно ж, за ароматною чашечкою кави.

(Презентація: «Смачні кавові твори» у форматі віртуальної книжкової виставки.)

(Презентація книги «Кава з кардамоном» Й. Ягелло.)

Бібліотекар. «Теплі історії до кави...» Саме так звучить назва нашого літературного кафе сьогодні ...

«Теплі історії» – це вже певний бренд сучасної української літератури. Досить часто про цю прозу самі читачі кажуть, що вона терапевтична.

Чому? Тому що здатна залікувати душевні рани. Якщо бажаєте відчувати на собі такий ефект, запрошуємо до другої «страви» у нашому бібліоменю.

Наталія Гурницька – українська письменниця родом зі Львова. Її книга «Мелодія кави у тональності кардамону», яку вона писала майже 10 років, буквально за рік після виходу здобула популярність та любов читачів. Роман, який є зразком сучасної якісної прози, емоційної, глибокої та інтелектуальної.

Знайомтеся, дебютний роман Наталії Гурницької. До вашої уваги буктрейлер за книгою «Мелодія кави у тональності кардамону», що разом з горнятком кави зігріє Вашу душу.

(Презентація книги.)

Бібліотекар. Осінь – це час пити каву та читати цікаві книжки, які чекають на вас у нашій бібліотеці.

Викладач. Пропоную вам трішечки збадьоритися, переходимо до третьої страви у нашому бібліоменю та пропоную взяти участь у цікавій бібліовікторині, переможці отримають смачні «кавові призи».

(Вікторина.)

Ведуча. Сьогодні свято дружнього, духовно багатого колективу працівників бібліотеки. Скільки в цих стінах переплелось людських долей, скільки збережено і упорядковано книг! Тільки один раз потрібно відвідати бібліотеку, щоб залишитися назавжди разом із магічною силою книги.

Ведучий. Хтось із мудрих сказав: «Бібліотекар – це не професія, а стан душі». Для кожної освіченої людини бібліотекар – це, насамперед, творча особистість, яка безкорисно, щедро, з повною віддачею служить суспільству та своєму читачеві.

Ведуча. Ми хочемо сказати щирі слова подяки, Вам, тим, хто присвятив бібліотечній справі все своє життя, хто багато років тому, переступив поріг бібліотеки і залишився в ній назавжди... Скільки теплих слів сказано про представників цієї професії. І недарма їх поважають. Вони завжди привітні, добрі, щирі, їх знають викладачі та студенти нашого коледжу.

(Привітання бібліотекарів.)

Читець 1.

Спасибі вам за душі золоті,
Що усім нам даруєте турботу.
Нехай щастить повсюди у житті,
Удачі вам і вдома, й на роботі,
Щоб вам жилося на світі легко й світло.
Хай серце Ваше буде молодим, –
Таким, як є – і щирим, і привітним.

Читець 2.

Дорогі наші бібліотекарі!
Перед Вами схиляємось у поклоні.
Усі найкращі квіти на землі
Даруємо вам сьогодні.
Бажаємо вам довго жити
Без горя, сліз і без журби,
Щоб Вам щастило й здоровилось
На довгі роки і назавжди.

Читець 3.

Низький уклін вам, бібліотекарі,
Спасибі за мужність, за щирість, за ласку,
За добрість і мудрість, за зоряну казку,
За витримку вашу, за тепле слово.
До вас ми повернемося знову і знову.

Читець 1.

Миру, радості, щастя, добра
Всім бажаємо багато-багато!

Читець 2.

Нехай щодня вам лиш удача сяє –
Цього ми вам бажаємо нині знов.

Читець 3.

А доля щедро всім вам посилає
Надію, Віру і завжди Любов.

(Звучить музика.)

Читець.

Сьогодні свято храму книг,
Бібліотеки славне свято.
Зібрались ми у залі цім,
Щоб теплих слів сказати багато.
Щоб возвеличить до кінця
І щоб віддати щиру шану
Всім, всім працівникам,
Що відкривають двері храму.
Що в наш такий нелегкий час
Знайшли до кожного стежину
Щоб зацікавити студентів,
Ви віддаєтесь до кінця.
За це Вам дуже вдячні люди.
Без книги, без бібліотек
У нас майбутнього не буде!

Викладач. Наше свято збігається з християнським святом Віри, Надії, Любові та їхньої матері Софії. Тож Віри Вам у власні сили, Надії на те, що Ваша праця буде достойно визнана, Любові і Мудрості у здійсненні великих планів.

Бібліотекар. А вас, шановні наші читачі, ми завжди з радістю чекаємо:

Не оминайте наш поріг,
Беріть скарби нетлінні в руки.
Нема прекрасніших доріг,
Ніж в цей вселюдський храм науки.

Викладач. Наша святкова зустріч у літературній бібліокав'ярні закінчена. Щиро вітаємо вас, дорогі друзі, колеги, з професійним святом. Бажаємо творчості та натхнення, щастя, добробуту, любові вам і вашим родинам.

Бібліотекар. Сподіваюся, вам було смачно, тепло і цікаво у нашій бібліокав'ярні. До нових зустрічей! Запрошуємо сфотографуватися!

У цій методичній роботі представлено сценарій тематичної виховної години у форматі літературного кафе (до Всеукраїнського дня бібліотек). Здобувачі освіти ознайомилися з веденням бібліотечної справи, здійснили мандрівку в історію створення книги з давнини до нашого сьогодення, ознайомилися з віртуальною книжковою виставкою «Смачні кавові твори», презентацією «Бібліотека Горохівського коледжу ЛНАУ: віхи історії, досягнення та перспективи», буктрейлером за книгою Н. Гурницької «Мелодія кави у тональності кардамону», презентацією роману «Кава з кардамоном» Й. Ягелло, взяли активну участь у бібліотечній вікторині.

Бібліотека відіграє важливу роль у розвитку читацьких компетентностей. Отримання готової інформації від викладача, з підручника, не завжди викликає інтелектуальну активність студента. Дослідницька діяльність – це відкриття, сприятлива школа для самоосвіти, результат якої залежить від викладача, бібліотекаря, куратора, саме так формується сучасна культура читання, самостійна робота з літературою, виховання любові до книги, як до джерела пізнання, популяризації книги, вдосконалення життєвого досвіду студентів, збагачення духовного світу.

Метою літературного свята є розкриття значення бібліотеки, як базового соціального інституту, ознайомити студентів-першокурсників з історією розвитку книги та книгодрукування, розвивати творчі вміння та естетичні смаки студентів, виховувати повагу до духовної спадщини українського народу, шанобливого ставлення до підручників та книг.

За вікном – золота осінь, а в бібліотеці – затишно, повітря насичене ароматами кави, поетичними рядками та цікавими історіями. Присутні смакували запашну каву та, і так не хотілося залишати затишне і привітне місце – бібліотеку. Спеціально для свята було підготовлено фотозону: теплий плед, горнятко запашної кави, і звичайно, книгу. Студенти та викладачі мали можливість сфотографуватися на згадку про цікаву та теплу зустріч.

Список бібліографічних посилань

1. Дем'янчук Г. С., Дем'янчук Б. Г., Дем'янчук А. Г. Українське краєзнавство: сторінки історії. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2006. 293 с.
2. Матеріали районної газети «Горохівський вісник». 2021, жовтень.
3. Щербань П. Українська національна ідея і сучасні проблеми виховання учнівської та студентської молоді. *Вища освіта України*. 2005. № 4.
4. URL : <https://pustunchik.ua/ua/online-school/art/nainezvychainishi-biblioteky-svitu>
5. 7 кращих бібліотек світу. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=MCVvThM3kfM>
6. URL : <https://docs.google.com/presentation/d/1hydeu0IGEdbOV9rziA630kBoQpXmHOr4/edit#slide=id.p1>

Н. Г. ШЕВЧЕНКО

Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж
імені Ф.Я. Тимошенка

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА НАПРЯМИ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ КОЛЕДЖУ КАТФК З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сучасне розуміння патріотизму зумовлене викликами, перед якими стоїть Україна, – це, зокрема, агресія Російської Федерації проти України, збереження територіальної цілісності країни, національно-культурної ідентичності, розвиток української мови та української культури.

Основні напрями патріотичного виховання знайшли відображення в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»). У цих документах наголошено, що важливими рисами українського патріотизму мають бути любов до Батьківщини, турбота про благо народу, сприяння становленню й утвердженню України як правової демократичної соціальної держави, готовності захищати її незалежність. В основу патріотичного виховання покладено загальнопедагогічні принципи виховання, такі як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, урахування вікових та

індивідуальних особливостей. Водночас патріотичне виховання спирається на принципи, що відображають його специфіку: принцип національної спрямованості, що передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, українського народу, шанобливого ставлення до його культури, поваги до культури інших народів, які населяють Україну, здатності зберігати свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави; принцип самоактивності й саморегуляції, що забезпечує розвиток у вихованця суб'єктних характеристик, виховання громадянської позиції особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях і вчинках, формує здатність до критичності й самокритичності, прийняття самостійних рішень; принцип полікультурності, який передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування в студентській молоді відкритості, толерантного ставлення до різних ідей, цінностей, культури, мистецтва, вірувань інших народів, здатності диференціювати спільне й відмінне в різних культурах, спроможності сприймати українську культуру як невід'ємну складову загальнолюдської культури; принцип соціальної узгодженості, котрий обумовлює потребу в узгодженні змісту і методів патріотичного виховання з реальною соціальною ситуацією, в якій організовують виховний процес, і має на меті виховання в дітей і молоді готовності до захисту вітчизни та ефективного вирішення життєвих проблем; принцип історичної пам'яті, що спрямований на збереження духовно-моральної і культурно-історичної спадщини українців; принцип спадковості, який забезпечує збереження для нащадків зразків української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні.

Головною метою патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків.

Мета патріотичного виховання конкретизується в системі виховних завдань: утвердження в свідомості й почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України; виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки, підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя; усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю; сприяння набуттю молоддю патріотичного

досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися зі соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватися законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів; формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства; культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережливого ставлення до природи; формування мовленнєвої культури; спонукання особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму. Реалізація зазначених завдань обумовлює розвиток національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни та потребує досягнення якісно нових результатів у духовно-моральному, патріотичному, трудовому, художньо-естетичному, екологічному вихованні молодого покоління.

Студентська бібліотека як складова педагогічної системи спрямовує свою діяльність на виконання спільної із загальноосвітнім закладом освіти мети – забезпечення всебічного розвитку особистості шляхом навчання та виховання, що ґрунтуються на загальнолюдських цінностях і принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтерактивності, єдності навчання й виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави.

На сучасному етапі основними функціями бібліотеки коледжу є інформаційна, освітня, культурна, комунікаційна, дозвіллева. Інформаційна функція забезпечує доступ до інформації, задовольняє інформаційні потреби студентів та інших категорій працівників вищих та фахових передвищих закладів освіти використанням як власних інформаційних ресурсів, так і ресурсів інших бібліотек, бібліотечних та інформаційних мереж і систем; освітня – сприяє освіті та вихованню особистості студентів; культурна – формує духовний розвиток читачів, залучає їх до цінностей вітчизняної та світової культури, створює умови для репродуктивної та продуктивної культурної діяльності; комунікаційна – передбачає обмін інформацією, надає користувачам доступ до документів; дозвіллева – сприяє змістовному проведенню вільного часу студентів, створенню творчого комунікативного майданчика. Реалізація цих функцій

безпосередньо пов'язана з духовним – моральним, естетичним та патріотичним вихованням студентської молоді. Головне завдання бібліотеки коледжу полягає в сприянні забезпеченню освітньо-виховного процесу в напрямі національно-патріотичного виховання молоді. Це, зокрема, систематична популяризація серед студентів національно-патріотичних ідей, максимальне розкриття книжкового фонду та пропагування літератури з патріотичної тематики, виховання культури читання, керування читанням студентів, виховання засобами читання національної свідомості, патріотизму, громадянськості та бажання пізнати свою історію, збагачувати українську культуру.

У творчій співпраці з педагогічним колективом бібліотекарі коледжу працюють за такими напрямками: духовно-моральне виховання – утвердження в свідомості й почуттях студентів патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України, виховання високої громадянської активності, шанобливого ставлення до родини, батьків, сімейних традицій, культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережливого ставлення до природи; історико-краєзнавче – виховання в студентів любові до своєї «малої» Батьківщини, рідного краю, співвітчизників, формування почуття національної гордості, національної самосвідомості, толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; історико-патріотичне та цивільно-правове виховання – здобуття знань з історії нашої держави, виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки, прав і обов'язків громадянина України; військово-патріотичне виховання – підвищення престижу військової служби, формування позитивного образу Збройних сил України, готовності до виконання військового обов'язку.

РОЗДІЛ V

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

О. О. МОЙСЕЄНКО

Борзнянський аграрний фаховий коледж

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ ФОРМ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасне суспільство характеризується активними соціально-економічними перетвореннями, що, в свою чергу, зумовлює необхідність модернізації системи освіти України. Нові принципи особистісно орієнтованої освіти, індивідуального підходу, що прокладають собі шлях, вимагають насамперед нових методів навчання і виховання.

Основне місце серед таких методів, виявлених в арсеналі світової і вітчизняної педагогічної практики, належить сьогодні методу проєктів.

В основі методу проєктів покладено ідею спрямованості навчально-пізнавальної діяльності студентів на результат, який досягається під час вирішення тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми.

Основоположником педагогічного методу проєктів вважають Джона Дьюї, американського філософа – прагматика, психолога і педагога.

Проектна технологія – одна з інноваційних технологій навчання і виховання, яка забезпечує формування основних компетенцій студента.

Завдання проєкту не тільки в тім, щоб виконати якусь корисну роботу, а й у тім, що на цій роботі розширити свій світогляд, набути теоретичних знань, що дають потім змогу краще розуміти життя та по-науковому творити його.

Особливого значення набуває залучення студента до процесу пошуку. Цінною є співпраця між студентами і викладачем. Важливим є не лише результат, а й процес досягнення результату.

Під час роботи над проєктом викладач виконує функцію консультанта. Він допомагає студентам у пошуку інформації, координує процес роботи над проєктом, підтримує, заохочує

студентів. Розуміючи своїх вихованців, враховуючи їхні можливості та інтереси, викладач має бути комунікабельним, толерантним, творчим.

Під час виконання проєктів вирішуються освітні, розвивальні і виховні завдання:

- створення образу цілісних знань; підвищення мотивації в отриманні додаткових знань;
- вивчення методів наукового пізнання, здатність до рефлексії та інтерпретації результатів;
- розвиток дослідницьких і творчих якостей особистості;
- формування комунікативних компетентностей, базового алгоритму соціальної взаємодії, поведінки.

Метод проєктів завжди зорієнтований на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку вони виконують протягом визначеного часу.

Робота за методом проєктів – це відносно високий рівень складності педагогічної діяльності, тому передбачає серйозну кваліфікацію педагога. Проєктна технологія висуває певні вимоги до її організації:

1. Наявність значущою в дослідницькому плані проблеми, що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку.

2. Робота над проєктом розпочинається з планування дій щодо вирішення проблеми, інакше з проектування самого проєкту. Насамперед, з визначення вигляду продукту та форми презентації.

3. Кожен проєкт обов'язково вимагає дослідної роботи студентів. Відмітна ознака проєктної діяльності – пошук інформації, яку потім буде оброблено, осмислено і подано учасниками проєктної групи.

4. Виходом проєкту є продукт, який має бути поданий замовникові, причому поданий достатньо переконливо як найбільш прийнятний засіб вирішення проблеми.

5. Проєкт вимагає на завершальному етапі презентації свого продукту.

Наведемо приклад виховного проєкту.

Назва проєкту: Бій під Крутами.

Тип проєкту: Інформаційно-дослідницький, груповий, міжпредметний, з відкритою координацією, середньої тривалості.

Мета та завдання проєкту: сприяти вихованню у молодого покоління національно-патріотичних почуттів; поглибити знання студентів з історії української державності й громадянства; впровадження активних форм, методів і видів виховної діяльності; виявлення рівня сформованості у студентів патріотичних і громадянських якостей.

Ключове питання: Яке значення для Української Народної Республіки надають бою під Крутами?

Тематичні питання:

1. Перша незалежність.
2. Напередодні бою.
3. Перші кіборги.
4. Брестський мирний договір.

Змістові питання:

1. Бій під Крутами як успішна оборонна операція.
2. Що таке Брестський мир?
3. Як захищали незалежність Української Народної Республіки?
4. Хто такі перші українські кіборги?

Стислий опис: проект розрахований для студентів 3-4 курсу під час проведення виховної години до Дня пам'яті Героїв Крут (29.01). У позаурочний час студенти, об'єднавшись у групи, збирають необхідний матеріал. Результати проекту студенти подають у вигляді презентацій або повідомлень. Завдяки участі в проекті вони отримують та вдосконалюють уміння працювати з різноманітними джерелами інформації, вивчають історію України та рідного краю, здобувають знання і досвід, необхідний для подальшого життя та становлення їх як особистості, патріотів своєї держави, розвивають навички роботи на комп'ютері. Працюючи над цим проектом, студенти мають з'ясувати: коли Україна здобула першу незалежність; що дав бій під Крутами для визнання самостійної Української Народної Республіки; хто такі крутянці і що в них спільного із сучасними захисниками України.

Міжпредметні зв'язки: історія України.

Очікувані результати: сформованість у вихованців високих моральних цінностей, патріотизму, етнічної та національної свідомості, любові до рідної землі, народу; виховання дисциплінованості, сумлінності та чесності, поваги до Конституції України, законів України, державної символіки.

Викладач має можливість: сприяти повноцінному гармонійному розвитку особистості в державі та в суспільстві, підвищити інтерес студентів до вивчення дисципліни «Історія України».

Діяльність студентів: студенти під час роботи над проектом проводять велику пошукову роботу: знаходять у різних джерелах (бібліотеках та інтернет-ресурсах) матеріали про події 19 січня 1918 року та Українську революцію 1917-1921 років. На завершення студенти узагальнюють і систематизують здобуті матеріали, роблять презентації.

Діяльність куратора: куратор розбиває студентів на групи, кожна з яких досліджує одне питання проєкту; організовує екскурсії до меморіального комплексу «Пам'яті героїв Крут» (село Пам'ятне Борзнянського району Чернігівської області) та на Аскольдову могилу до Меморіалу пам'яті Героїв Крут (місто Київ).

Час, необхідний для реалізації навчального проєкту: 3-4 тижні.

Матеріали та ресурси:

1. Крути: Збірка у пам'ять героїв Крут. Київ : Смолоскип, 2008.
2. Михайло Ковальчук. Бій під Крутами: відомі й невідомі сторінки. URL : <http://www.istpravda.com.ua/research/2014/01/29/141189/>
3. Андрій Любарець. Бій під Крутами у історичній пам'яті. URL : <http://www.istpravda.com.ua/research/2012/01/29/70470/>

Сьогодні метод проєктів вважають одним із перспективних видів як навчання, так і виховання, тому що створює умови для творчої самореалізації студентів, підвищує мотивацію, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Студенти набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя.

Патріотичне виховання молодого покоління – одне з найактуальніших завдань нашого часу. Проєкт «Бій під Крутами» – це можливість донести до вихованців, що патріотизм – основа духовного життя кожної людини, її прагнення до волі та процвітання своєї країни.

А. В. ДУБИНА

Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж
імені Ф.Я. Тимошенка

**«ПАТРІОТОМ МАЄ БУТИ КОЖЕН, ТОМУ ЩО ...» –
ЩОРІЧНИЙ ПРОЄКТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ
«АРГУМЕНТАЦІЯ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ
ВИХОВАННІ – БАТЬКИ І ДІТИ»
КРАСНОГРАДСЬКОГО АГРАРНО-ТЕХНІЧНОГО
ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ ІМЕНІ Ф.Я. ТИМОШЕНКА**

Сучасний період розвитку України потребує зміни підходів до організації процесу виховання молодого покоління. Важливими особливостями сьогодення є перехід до ринкових відносин, розбудова самостійної незалежної держави, гармонізація свого власного «я» особистості з потребами суспільства. Метою виховання на сучасному етапі є передавання молодому поколінню соціального досвіду, багатств духовної культури народу, своєрідності світогляду

батьки – діти. На цій основі формуються особистісні риси громадянина – патріота України, – що охоплюють національну свідомість, правову, моральну, художньо-естетичну, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей. Виховна система роботи у коледжі як закладі освіти базується на національних рисах і самобутності українського народу та спрямована на забезпечення особистісного розвитку вихованців відповідно до їхніх індивідуальних задатків, здібностей і потреб.

Провідною формою мовленнєвої взаємодії батьків, дітей та класних керівників має виступати аргументація. Це певний спосіб розмірковування. Якщо мовлення – це засіб спілкування, то аргументація – розгорнута в мовленні проєкція внутрішньої емоційно забарвленої розумової діяльності суб'єкта. Аргументування має бути звернене і до розуму, і до почуттів дитини.

Не зможе переконати дитину та її батьків той викладач, який викладає свої аргументи безладно, безсистемно, переходить від однієї теми до іншої. Аргументування має проходити у певній послідовності. Основою правильної аргументації є логіка. Для того щоб переконати дитину, їй потрібні докази: у вигляді фактів або свідчень; посилання на авторитет; зв'язок причина – наслідок.

Сила аргументації залежить від удалого добору слів, речень, їх правильного розташування. Поради щодо оптимальної конструкції речень: чергувати довгі речення і короткі (одні короткі речення роблять мовлення монотонним); основну думку висловлювати лише головним реченням, а не підрядним; вести виклад від простого до складного, від відомого до невідомого. Стиль мовлення має бути елегантний і піднесений (порівняння, приклади, афоризми, прислів'я). Але якщо зловживати цим, вони дратують, набридають.

Важливу роль в аргументуванні відіграє темп мовлення. Потрібно стежити за середнім мовленнєвим темпом. Мова тіла – міміка і жести. Жестикуляція загострює увагу слухачів. Промовець не може не робити ніяких рухів. Однак жести не мають переймати на себе увагу зі змісту мовлення. Помилково сподіватися, що батьки та їх діти виявляють більше зацікавленості до того, про що йдеться, ніж сам викладач, класний керівник. Щоб аргументація мала очікуваний ефект, вона має перетворитися на надбання дитини (дитина має сприйняти доказ, усвідомити обґрунтування через сітку своїх суджень). Способи розмірковування: чи відповідають судження прийнятим соціальним нормам; чи враховують думки інших людей; чи співвідносяться з реальною ситуацією. Дитина зважує почуте у формі внутрішнього діалогу.

Варто пам'ятати, що саме судження чинять на дитину глибокий вплив. Загалом методика цілеспрямованого звернення до

чогось (моральної норми) і розмірковування про це називається зосередженим осмисленням. Завдання, щоб інформація була сприйнята емоційно і викликала образ враження (вони залишають незабутній слід у пам'яті). Саме враження зададуть спрямованість думок і поведінки дитини

Алгоритм бесіди з дітьми та батьками з використанням рефлексивно-експліцитного методу «Орієнтовні запитання класного керівника»:

1. Як ви розумієте термін «відданість Батьківщині»?
 2. Як людина може виявляти відданість Батьківщині?
Як студент може виявити відданість Батьківщині?
 3. Чи потрібна така якість у наш час? Кому вона потрібна?
 4. Якщо люди виявлятимуть відданість Батьківщині, як це може вплинути на життя суспільства, України?
 5. Якщо студенти виявлятимуть відданість Батьківщині, чи вплине це на їхніх батьків?
 6. Чи матиме діяльність студента, спрямована на вияв відданості Батьківщині, вплив на його однолітків? У чому це проявлятиметься?
 7. Що, на вашу думку, відчуває студент, який здійснив вчинок, що презентує його відданість Батьківщині?
 8. Як у наш час оцінюють вияв відданості іншими людьми?
 9. Яка якість протилежна відданості Батьківщині?
 10. Чому людина може виявляти таку якість? Що може бути причиною такої поведінки? Як можна цього уникнути?
 11. Чи знаєте ви людей, відданих Батьківщині? Чи знаєте ви студентів, відданих Батьківщині?
 12. Хто може назвати себе відданим Батьківщині? Які ваші вчинки свідчать про це?
 13. Пригадайте, якими були ваші почуття, коли ви здійснили цей вчинок?
 14. Хто бачив чи чув про ваш вчинок? Як відгукнувся про вас? Як відреагували на ваш вчинок вчителі, батьки, друзі?
 15. Чи відчували ви в цей момент повагу до себе? Що ще ви відчували?
 16. Чи цікаво було б вам познайомитися, заприятелювати з однолітками, які виявляють відданість Батьківщині?
 17. Чи хотіли б ви ще виявити відданість Батьківщині?
- Завдання інформаційного повідомлення:
1. Поглиблення у слухачів (батьків та дітей) знань про:
 - патріотизм як суспільну та особистісну цінність;
 - якості людини-патріота;

- концептуальні засади патріотичного виховання студентської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін;
- основні тенденції та зміст патріотичного виховання особистості; підходи до виховання громадянина-патріота;
- форми і методи патріотичного виховання підлітків;
- міжнародні й вітчизняні орієнтири суспільної солідарності у патріотичному вихованні.

2. Посилення мотивації слухачів щодо:

- здійснення патріотичного виховання;
- використання інноваційних форм і методів виховної роботи з дітьми та батьками;
- розбудови партнерської взаємодії з національно-патріотичного виховання в місцевій громаді.

3. Формування практичних умінь щодо:

- організації продуктивної педагогічної взаємодії з дітьми та батьками для спонукання молоді особистості до активного прояву соціальної позиції «патріота-громадянина»;
- самопрезентації досвіду роботи з національно-патріотичного виховання;
- налагодження партнерської співпраці зі суб'єктами національно патріотичного виховання на місцевому рівні;
- розроблення і реалізації програм з національно-патріотичного виховання.

Н. О. ВАЩЕНКО

Тилігульський аграрний фаховий коледж

НАУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ПРОЄКТ «ВІСІМ ЧУДЕС УКРАЇНИ»

Мабуть, кожен з нас замислювався над тим, що буде після нас, як будуть жити наші онуки та правнуки. Що залишиться їм, маленьким господарям землі. Народ ніколи не уявляв свого життя без землі, без тих історичних пам'яток, що надбало людство за всі часи. Та й хіба може бути інакше? Адже людина, яка втрачає зв'язок з рідною природою, з історією, з пам'ятками древніх культур, стає убогою, нецікавою оточенню і живе абияк. Тому що життям і добробутом людина зобов'язана землі-матінці, тому краю, часом історичному, де вона проживає. І, зберігаючи мир, зберігаючи древні культури, людина зберігає саму себе, а відповідальність кожного з нас за збереження надбань людства нашої дивовижної

країни і планети загалом – це наш святий обов’язок, про який ми не маємо забувати ні на мить.

Наша Батьківщина має багату історію і величезну кількість архітектурно-історичних пам’яток. Тому мало знати, які пам’ятки у нас є – потрібно ще й оберігати все те, що свято зберегло минуле покоління до наших часів.

Виховний проєкт на тему: «Вісім чудес України» висвітлив важливий елемент патріотичного виховання та бережливого ставлення до національного історичного багатства.

Цей проєкт має актуальну для сьогодення тему. Дійсно, значення роботи велике, адже необхідно донести до студентів про святе збереження національних неперевершених надбань, що з пошаною треба ставитися до них, адже це нам залишили в спадок наші предки [1, с. 34].

Проєкт розрахований донести до молоді значимість українських природних та рукотворних багатств. Звернути увагу на те, що як не тяжко було нашій державі, нашому народу, а все-таки історію держави збережено, збережено пам’ятки культури і її чудесні будівлі та споруди.

Назва проєкту «Вісім чудес України».

Обґрунтування вибору проблеми:

- донести до слухачів значимість українських багатств, показати, що життям і добробутом людина зобов’язана землі-матінці, тому краю, де вона проживає;

- виховання в студентів патріотизму на прикладах історичних архітектурних пам’яток своєї малої Батьківщини і Батьківщини взагалі.

Метою цього проєкту є:

- розширення знань студентів з історії України – культурології, народознавства, зокрема про архітектурні пам’ятки України;

- показати, яку роль відіграють ці споруди у патріотичному вихованні молодого покоління.

Завданням проєкту є:

- здійснити інформаційний пошук про архітектурні пам’ятки України;

- донести до відома студентів значення історико-культурних надбань людства для того, щоб не втрачати зв’язок з рідною природою, з історією, з пам’ятками древніх культур.

Характеристики проєкту:

- за кінцевим результатом- практико-орієнтовний;
- за змістом – виховний;
- за кількістю учасників- колективно-груповий;
- за тривалістю – короткочасний;

- за ступенем самостійності – зорієнтований на практику;
- база реалізації проєкту – Тилігульський аграрний фаховий коледж;

- учасники проєкту – класний керівник Ващенко Наталія Олександрівна; студенти 41 групи зі спеціальності «Агрономія».

У роботі проєкту студенти та класний керівник зібрали матеріали та розширили знання про такі пам'ятки архітектури, як:

- Києво-Печерська Лавра, яка є найвизначнішим історичним пам'ятником України, заснованим ще в XI столітті монахами Антонієм і Феодосієм;

- Історико-архітектурний заповідник «Кам'янець», який знаходиться у місті Кам'янці-Подільському, місті, яке зберегло дух середніх віків. Тут знаходиться одна з найбільших оборонних споруд України. Літопис приписує будівництво кам'яної фортеці литовським князям Корятовичам, які правили князівством у 60-90 рр. XIV ст. [2, с. 45];

- Античне місто «Херсонес Таврійський», засноване греками у IV столітті до нашої ери. У XIX столітті почалися масштабні розкопки і дослідження Херсонесу. Тільки тоді античне місто постало у всій своїй давній красі. Херсонес – одне із найдавніших восьми чудес України;

- Софійський собор у Києві «Софія Київська», пам'ятка архітектури і монументального живопису XI століття. Заснування собору згадується в літописах як під 1017 р., так і під 1037 р.;

- Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця», що знаходиться у місті Хотин Чернівецької області. Фортеця, яка пережила століття і бачила під своїми мурами полчища воїнів Османської імперії, народних месників Дитинки, вояків Дмитра Вишневецького та Петра Дорошенка;

- Національний заповідник-острів «Хортиця», що є найбільшим островом на Дніпрі, унікальність якого в рідкісному поєднанні на одній території різноманітних природних комплексів – цілинних степів, байрачних та плавневих лісів, наскальної рослинності, рідкісних та зникаючих видів рослин, пам'яток геології;

- Національний дендрологічний парк «Софіївка», що знаходиться у м. Умань Черкаської області і є шедевром та зразком світового садово-паркового мистецтва кінця XVIII – початку XIX сторіччя. Парк дихає історією і вирізняється унікальною природою. Тут росте понад 2000 видів дерев і кущів. Водоспади, шлюзи, каскади, скелі, підземна річка, античні статуї – це справжнє диво, створене руками і фантазією людини;

- Карпатські «Підгірці» – це Підгорецький замок-палац, збудований ще у XVII столітті французькими та італійськими

архітекторами для коронного гетьмана Станіслава Конецьпольського, який був вражений красою Підгірців, що аж купив там шмат землі та вирішив спорудити там «палац для душі» [3, с. 58].

Ці вісім чудес нашої Батьківщини не одні. Майже 100 визначних історичних та архітектурних пам'яток свого часу подавали заявку на участь у конкурсі, називатися чудом України. Хоча і їх не внесли до такого відомого списку, але теж дійсно можуть називатися неперевершеною спорудою, пам'яткою або витвором людського розуму та рук. Це і Оперний театр у Львові, і міст Патона у Києві, це і Асканія-Нова, і Дністровський каньйон, і озеро Синевир, і ще багато природних та архітектурних пам'яток.

Після проведеної пошукової роботи студенти зібрали відомості, які заохочують до поїздки у ці місця. Кожен із учасників проекту розуміє значимість історичної спадщини, ще більше любить і шанує свій край. Якщо кожен з нас нестиме пам'ять минулого, берегтиме залишене нам – Батьківщина стане щасливою і багатою для прийдешнього покоління.

Список бібліографічних посилань

1. Скарбниця мудрості народної / укл. Кірсанова, Харків : Рубікон.
2. Практично-методичний бюлетень «Позакласний час». 2007. № 8.
3. Газета «Порадниця». 2010. № 29, № 32.

О. А. ЛАВОР

ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ»

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

На сучасному етапі розвитку України існує необхідність посилення національно-патріотичного виховання студентської молоді, формування нового українця, що діє на основі національно-патріотичних та європейських цінностей.

Національно-патріотичне виховання студентства вимагає системного підходу та цілеспрямованої діяльності щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних

інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правої, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу.

Патріотичне виховання – планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто належного ставлення до Батьківщини. Таке виховання охоплює розвиток любові до Батьківщини, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальність за природу рідної країни; потребу зробити свій внесок у долю Батьківщини; інтерес до міжнаціонального спілкування; прагнення працювати на благо рідної країни, її народу [3, с. 39].

Патріотизм як почуття особливої любові до Батьківщини є ознакою духовності. Бездуховна людина не може мати патріотичних почуттів узагалі. Патріотизм як любов до свого народу є рисою внутрішньої свободи добровільного самовизначення особистості; означає духовну зрілість, усвідомлення безпечної цінності своєї країни [1, с. 55].

Формування національно-патріотичного виховання молоді може бути досягнуто шляхом реалізації таких виховних завдань:

- формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля держави, готовність її захищати;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, культури та історії свого народу;
- формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою;
- прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій українців ;
- виховання духовної культури особистості, створення умов для вибору нею своєї світоглядницької позиції;
- утвердження принципів моралі, правди, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності;
- виховання поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки;
- формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
- формування екологічної культури людини, гармонії її відносин з природою;
- розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, забезпечення умов їх самореалізації.

Система заходів з виховання студентів групи базується на основних положеннях Концепції національно-патріотичного виховання молоді з урахуванням органічного взаємозв'язку процесу навчання та виховання.

У напрямі патріотичного виховання у групі проводимо різноманітні тематичні виховні години: «Соборна мати Україна – одна на всіх, як оберіг», «Втілені мрії про Незалежність», «Голодомор: погляд через роки», «А над світом українська вишивка цвіте», «Мова моя у моєму серці», «Упав герой на рідну Землю, схилив голівоньку свою» (пам'яті Героям Небесної Сотні), «Козацькому роду нема переводу» і т. інше.

На запитання «Що означає бути патріотом?» під час проведення аукціону думок більшість студентів відзначили, що це насамперед любов до своєї країни і готовність захищати рідну землю. Вони вважають, що справжні патріоти мають дотримуватися національних звичаїв та традицій, знати історію своєї держави та відстоювати її інтереси, розмовляти українською мовою, вболівати за проблеми України та радіти її успіхам.

Одним із методів національно-патріотичного виховання є метод проєктів. Цей напрям роботи у групі носить краєзнавчий характер. Студенти працювали над проєктом «Моє рідне місто, село». Основними завданнями, які стояли перед ними:

- дослідити історію походження назви села, міста, в яких студенти проживають;
- вивчити історію виникнення населених пунктів;
- дослідити біографію відомих земляків;
- ознайомитися і описати історичні пам'ятки, які розташовані в їхніх селах і містах.

У підсумку студенти представляли результати своїх досліджень у формі презентацій.

Велику роль у патріотичному вихованні молоді відіграють екскурсії. Традиційно студенти першого курсу відвідують Сарненський історико-етнографічний музей. У приміщенні студентам продемонстрували історичний макет «Сарни, лютий 1918». Директорка музею, Вікторія Дашко розповіла, що в цей період у нашому місті перебував український уряд під головуванням Михайла Грушевського. Початком розбудови міста Сарни став вокзал, який зображений на представленому макеті.

У музеї під відкритим небом студенти відвідали справжню повстанську криївку. Вони мали можливість почути розповідь про героїчну боротьбу воїнів УПА за вільну Україну.

Одним із напрямків виховної роботи у групі є волонтерська діяльність студентів. Вони беруть участь у проведенні різних акцій:

допомога учасникам АТО, «Добро починається з тебе», до дня Святого Миколая «Миколаївські дарунки, то від серця подарунки!». Волонтери організовують збір коштів, продуктів харчування, канцтоварів, іграшок тощо.

Студенти групи беруть участь у виставці творчих робіт «Великодні передзвони» та молодіжних флешмобах «Мені сорочку мама вишивала» і «Українська хустка».

Отже, патріотичне виховання спрямоване на формування у молодого покоління національної свідомості, любові до України, турботи про благо українського народу, вміння цивілізованим шляхом відстоювати права й свободи громадян, сприяти громадянському миру та злагоді в суспільстві.

Список бібліографічних посилань

1. Березін А. М. Психологічні чинники формування національної свідомості. Київ : Практична психологія та соціальна робота, 2007. 56 с.

2. Гевко О. Формування національно-патріотичних рис у студентів. *Рідна школа*. 2001. № 11. С. 47-48.

3. Ігнатенко С. А. Виховання громадянськості студентської молоді. Херсон : Айлант, 2008. 103 с.

4. Національно-патріотичне виховання в технікумах і коледжах: бібліогр. покажч. Вип. 18 / уклад.: І. О. Лепеха, О. В. Невмержицький, відп. за вип. О. В. Невмержицький. Київ : Агроосвіта, 2016. 327 с.

О. А. САВАНЧУК

ВСП «Сарненський педагогічний коледж

Рівненського державного гуманітарного університету»

ПРОЄКТНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

На сучасному етапі суспільного розвитку освітній процес має ґрунтуватися на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності, виокремлення в ній ролі та місця національно-патріотичному вихованню, створення педагогічно доцільних умов для виявлення і підтримки етнічної ідентичності наших студентів.

Тому посилений інтерес у суспільстві до всього українського зумовлює необхідність підготовки майбутніх педагогічних працівників з високим рівнем національної компетентності, здатних навчати учнівську молодь на засадах інтеграції традицій українського народного мистецтва та української культури.

Актуальним є необхідність виховання гуманних почуттів: любові до людини, поваги і піклування про неї, доброти, співчуття, великодушності тощо. Неможливо уявити справжнього громадянина-патріота, який би не проявляв любові до рідного краю, не шанував батька-матері, не знав свого родоводу, національних традицій, не відчував єдності з природою, не турбувався про її охорону та примноження багатств.

Виникає проблема у зацікавленні учнівської молоді звичними методами викладання матеріалу. Стає актуальним пошук нових засобів викладання інформації для її сприйняття та осмислення в сучасному оформленні. Саме проєктна діяльність стає нам на допомогу. Треба розуміти, що основним орієнтиром має стати виховання особистості, яка розвивається як патріот, знавець своєї історії, культури та звичаїв. У зв'язку з цим все більше усвідомлюю потребу у створенні та використанні інтерактивних технологій, до яких відносять і проєктну технологію.

Метод проєктів є чудовим дидактичним засобом для навчання та виховання – уміння знаходити вирішення різних проблем, що постійно виникають у житті людини, опираючись на знання, вміння та досвід минулих поколінь. Саме на заняттях з технологічного практикуму здобувачі освіти мають значні можливості для національно-патріотичного виховання, пізнання студентами української історії, культури, традицій, звичаїв, формування почуття національної гідності, розвитку особистісних рис громадянина української держави, які ми реалізуємо через проєктну діяльність студентів. Простір культури, у якому формується профіль сучасного вчителя трудового навчання, є здебільшого матеріальним середовищем, де особливого значення набувають такі категорії, як форма, колір, фактура, технологія, засоби виробництва тощо. Форма та колір, як основні категорії декоративно-прикладного мистецтва, мають знакову, орнаментальну сутність. Змістова (інформаційна) складова форми, кольору, орнаменту кожної матеріальної речі проявляється як реалізація вищої цінності художньо-технологічного досвіду етнокультурних надбань минулого. Кожна історична епоха має низку притаманних саме їй способів художнього виразу матеріальних речей, тих ознак, які базуються на спільній пластичній мові та які втілюються у формі кожного виробу (додаток А).

Під час залучення до проєктної діяльності студентів наявні всі можливості для вдосконалення інтелектуальної сфери особистості, розширення їхнього світогляду, збагачення практичного досвіду роботи з матеріалами і інструментами, оволодіння культурним досягненням минулого і сучасності через культурологічне пізнання етнічного середовища. Основою для такого пізнання сьогодні є ідентифікація і реідентифікація в особистісному розвитку кожного українця, що дозволяє вивчити, систематизувати, поглибити знання про етнос, підвищити рівень національної самосвідомості та духовності, набутти фахових компетенцій [4; 5; 8].

Відповідно професійна освіта на сучасному етапі має будуватися в такий спосіб, щоб підготувати майбутнього фахівця до подальших неодноразових змін, пов'язаних з постійним оновленням змісту і способів організації його діяльності. До подібних нових життєвих і професійних обставин набагато легше зможе адаптуватися людина, творчо орієнтована в професії, з багатим внутрішнім потенціалом, відкрита до нового, незвіданого. Сучасна професійна підготовка вчителів технологій, творчі якості яких необхідно розкривати в процесі освітньої діяльності на засадах національно-патріотичного виховання, розвиває творчий потенціал кожного студента, долучає до народного мистецтва, культурних національних цінностей, традицій, звичаїв, підвищуючи в такий спосіб загальну культуру особистості, фахівця, громадянина, що є запорукою культурного поступу суспільства.

Проєктна діяльність у патріотичному вихованні посідає неабияке місце, адже, дякуючи проєктам, відроджується інтелектуальний потенціал, формується і розвивається творча особистість, важливими рисами якої є самостійність в інтелектуально-творчій діяльності, здатній до самоорганізації, саморозвитку, самовиховання, самооцінки. Збагачення молоді патріотичними почуттями здійснюється під час виховних заходів. Показником ефективності масових форм цих заходів у патріотичному вихованні нашої молоді є також кількісне охоплення, активність учасників. Серед групових форм виховної роботи з патріотичного виховання найбільш поширеною в коледжі є проєктна діяльність студентів (додаток Б). Саме формування «проєктної культури» з врахуванням етнічної складової забезпечує якість підготовки педагогічних кадрів, формує їх як «носії проєктної культури».

Проєктна діяльність у національно-патріотичному освітньому просторі виступає як організований процес передачі попередніми поколіннями наступним національного досвіду, художнього проєктування з урахуванням автентичних особливостей

формотворення і декорування предметного довкілля. Викладачі і студенти мають розглядати свою діяльність у контексті націєтворення як початковий етап на шляху творення українського національного стилю, завдяки якому розвивається український стереотип, під яким розуміється емоційно стійке психічне утворення, що виявляється у прагненні підтримувати спілкування і взаємини з членами особистісно ціннісної етнічної групи, створювати і чуттєво одухотворювати соціальні образи засобами художньої виразності, опрідечено втілювати етнічну своєрідність форми і декору у творах художньо-матеріальної культури свого етносу.

Вищим рівнем розвитку національно-патріотичного виховання в освітньому процесі є усвідомлення студентами своєї етнічної ідентичності, тобто приналежності до певної етнічної спільноти, що виявляється у почутті спорідненості з іншими її членами, усвідомленні спільної етнічної історичної пам'яті й уособлення з видатними героїчними і культурними особистостями свого етносу, емоційно виражених зв'язках з історико-етнографічною територією свого етносу.

Слід зауважити, що проектне навчання здатне стимулювати пошукову активність студентів, посилити їхню мотивацію до знаходження, вивчення, опрацювання і використання у власних проектах культурологічної інформації, пов'язаної з матеріальною спадщиною. Глибоке, усвідомлене вивчення прикладного мистецтва створює умови для самостійного відтворення образів, форм, колориту, технологій, символічних знаків у власних проектах, сприяє формуванню в студента важливих моральних якостей, впливає на формування культурної самоідентифікації і оптимістичної життєвої позиції.

Отже, проектна діяльність набуває усе більше актуальності, вона адаптує освітню діяльність до умов реального життя, до вміння доходити висновку, що Україна – одна, вона наша, її треба любити і докладати всіх зусиль, щоб її визнавали й поважали; щоб у студента складалася власна думка, зміцнювалася внутрішня позиція, адекватні переконання; формувалася культура мислення й культура мовлення, логіка, щоб кожний студент замислився над своєю громадською позицією.

Додаток А

Список бібліографічних посилань

1. Бровченко А. І. Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2011. 20 с.

2. Вітчінкіна К. О. Обґрунтування дизайну як творчої проектнохудожньої діяльності. *Вісник ХДАДМ*. Харків, 2009. № 8. С. 23-27.

3. Дутчак І. І. Інформаційний потенціал етнодизайну в процесі формування дизайнерської культури. Актуальні питання мистецької педагогіки. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmp_2013_2_8 (дата звернення: 17.12.2021).

4. Зіневич В. Проектна діяльність та проектна культура як передумови інноваційної діяльності педагога. Витоки педагогічної майстерності. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2015_15_22 (дата звернення: 17.12.2021).

5. Коберник О. М. Підготовка майбутніх учителів до застосування проектної технології у професійній діяльності. Проблеми підготовки сучасного вчителя. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6\(3\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6(3)_16) (дата звернення: 17.12.2021).

6. Курач М. С. Використання етнодизайну в процесі трудової підготовки молоді. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkogpth_2013_1_10 (дата звернення: 17.12.2021).

7. Легенький Ю. Г. Дизайн: культурологія та естетика. Київ : КНУТД, 2000. 272 с.

8. Оршанський Л. Етнодизайн як інноваційний художньо-естетичний компонент технологічної освіти. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_1_10 (дата звернення: 17.12.2021).

9. Тименко В. П., Сидоренко В. К., Оршанський Л. В. Професійна дизайноsvіта: теорія і практика художньої обробки деревини. Київ : Педагогічна думка, 2007. 288 с.

В. Б. МАКСИМЧУК, Г. Л. МАРЧУК, Л. А. ФУРСА
ВСП «Фаховий коледж інформаційних технологій
та землевпорядкування НАУ»

ПРАКТИКА ПРОЄКТНОЇ РОБОТИ В КОЛЕДЖІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПРОЄКТУ «КОЛЕДЖІЙНІ ДИНАСТІЇ»

В умовах пандемії COVID питання розробки нових форм і методів активізації навчальної роботи в умовах онлайн-навчання постає особливо гостро.

Під час карантину освітній процес здійснювався через загальноколеджійну платформу гугл-клас [4]. Тому виникла необхідність здійснення проектної діяльності дистанційно. Новий досвід, нові можливості для студентів і викладачів дали можливість тримати руку на пульсі часу, не зупинятися.

Одним із основних завдань сьогодишньої системи освіти є еволюція студента від пасивного споживача умінь і знань до активного їх творця, забезпечення таких результатів освітньо-виховного процесу, які відповідають цілям розвитку самої особистості, сучасним соціокультурним вимогам, допоможуть

студентові в майбутньому знайти гідне місце в суспільстві та реалізувати себе як особистість. Саме тому сучасні провідні українські педагоги і науковці наголошують на необхідності діяльній освіті (Бех І.Д., Бойченко О.Л., Лушин П.В., Пометун О.І. та ін.) [1].

Якнайповнішій реалізації цих ідей сприяє, зокрема, проєктна педагогіка як інноваційна педагогічна технологія, оскільки її головна мета – створення умов для всебічного розвитку гармонійної особистості шляхом введення її в різноманітну діяльність інтернет-простору в умовах дистанційного навчання.

Ми поєднали досвід організації освітньо-виховних проєктів у коледжійному просторі і досвід організації онлайн-проєкту на дистанційному навчанні.

Саме метод проєктів є гнучкою моделлю організації освітньо-виховного процесу, орієнтованою на творчу самореалізацію особистості завдяки розвитку її інтелектуальних можливостей, волевих якостей та творчих здібностей у процесі створення у співпраці з наставником продукту, що має суб'єктивну або об'єктивну новизну, а також практичну значущість [2].

Актуальність, значущість проєкту:

Освітньо-виховні дистанційні проєкти є актуальними і значущими в житті закладу освіти. Проєктна діяльність в освітньо-виховній роботі закладу фахової передвищої освіти дає змогу студентам активізувати освітню діяльність, зокрема дистанційну; самореалізуватися у виконанні творчих завдань; набуті особистісного досвіду культури спілкування і співпраці; активізувати освітню діяльність; розвинути навички ораторської майстерності, публічного виступу; розвинути вміння систематизувати матеріали, визначити переваги і недоліки.

Проєктна діяльність в освітньо-виховній роботі ВСП «ФКІТЗ НАУ» будується з урахуванням інтересів студентів, їх вікових та індивідуальних особливостей [5].

Студенти відчували інтелектуальний, емоційний та психологічний зв'язок із закладом освіти на дистанційному навчанні та мали активну комунікацію в освітньо-виховному проєкті «Коледжійні династії».

Участь в онлайн-проєкті «Коледжійні династії» дала змогу студентам набуті особистісного досвіду культури спілкування і співпраці, самореалізуватися у виконанні творчих завдань, активізувати освітню діяльність.

Для нас було важливим виявити в культурно-історичній спадщині нашого закладу такі яскраві факти, життєві історії, які б сприяли формуванню у студентів позитивного емоційного

ставлення до знань, викладачів та коледжу. Саме тому основу проєкту склали творчі роботи студентів, пов'язані з історією коледжу та особистою історією їхніх родин.

Базові цінності проєкту: об'єднання поколінь коледжу у збереженні кращих традицій закладу освіти та започаткуванні нових; зміцнення зв'язків у викладацько-студентських, батьківсько-студентських та родинно-коледжійних стосунках; осмислення моральних та культурних цінностей; спрямування на систему вчинків, які мотивуються волею, усвідомленням відповідальності.

Мета проєкту: сприяти пізнавальній активності студентів та підвищенню їхньої самомотивації щодо навчання в умовах дистанційної роботи, спонукати студентів до самостійного формулювання думок та творчого мислення; формувати освітнє онлайн-середовище, в якому студент відчує себе частиною великого колективу; мотивація студентів до вивчення історії коледжійних династій в умовах дистанційного навчання; забезпечити партнерські стосунки та активне онлайн-спілкування у форматі «викладач – студент» і «студент – студент» у режимі реального часу; формування позитивного іміджу фахівців – випускників закладу освіти.

Робота над проєктом «Коледжійна династія» дозволила зробити висновки, що знайомство з важливими сторінками історії коледжу сприяє всебічному розвитку студента як цілісної особистості.

Наш дистанційний проєкт «Коледжійні династії» став місцем зустрічі та діалогу різних поколінь студентів коледжу, що сприяє актуалізації на індивідуальному рівні вічних проблем, пов'язаних із вихованням у студентської молоді доброти, толерантності, вдячності, наполегливості, працелюбності та інших позитивних моральних якостей.

За цей час стало очевидним, що наш дистанційний проєкт сприяв ефективній реалізації таких освітньо-виховних завдань: вивченню і збереженню історичної і культурної спадщини нашого закладу освіти, традицій коледжу; умінню самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити; розвитку творчості студентів, їх інтересу до пошукової, краєзнавчої, науково-дослідної, художньо-естетичної роботи; особистісного досвіду культури спілкування, публічних виступів і самореалізації у виконанні творчих завдань; діалогу між поколіннями; формуванню самосвідомості студентської молоді.

Цей проєкт є прямим підтвердженням, що в умовах дистанційного навчання можна і необхідно проводити освітньо-виховну роботу зі студентами. Метод проєктної діяльності в цьому

випадку є одним з найцікавіших, перспективних і корисних. Завдяки музейно-педагогічним проектам відбулася реалізація потенціалу Музею історії ВСП «ФКІТЗ НАУ» як культурно-освітнього центру в освітньо-виховному просторі коледжу.

Список бібліографічних посилань

1. Гущина Н. І. Метод проєктів в освітньому процесі: літня сесія «WEB-STEM-ШКОЛИ – 2017» URL : <https://www.youtube.com/watch?v=petH0HngQkU&t=335s>
2. Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати: практико-зорієнтований збірник / наук. кер. і ред. І. Г. Єрмаков. Київ : Департамент, 2003. 504 с.
3. Міхно О. Музеї у закладі професійної освіти: ретроспектива і перспектива. *Професійна освіта*. 2019. № 3. С. 28-32.
4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. 2013. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
5. Пусенко Н. Реалізація проектної діяльності в освітньо-науковій роботі музеїв ВНЗ. *Пед. науки*. 2014. № 61/62. С. 78-85.

РОЗДІЛ VI

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЧНО ЗРІЛОЇ ЛЮДИНИ

О. В. ШЕВЧЕНКО

Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж
імені Ф.Я. Тимошенка

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*Війни виграють не генерали,
війни виграють шкільні вчителі
та парафіяльні священники.*

Отто фон Бісмарк

Сучасна молодь добре інформована щодо процесів у різних сферах науки, техніки, соціального життя; динамічно оволодіває сучасними комунікаційними технологіями. Усе це створює сприятливі умови для розвитку національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни, підвищення його статусу та розвитку потенціалу, досягнення якісно нових результатів у духовно-моральному, патріотичному, трудовому, художньо-естетичному, екологічному вихованні студентства.

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості

нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін. Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи зі студентами та модернізації освітньо-виховного процесу. Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, бажання збереження характерних особливостей, культурного надбання Батьківщини і порівняння себе з іншими членами свого народу, постійна готовність підкоряти свої особисті інтереси інтересам загалу, в якому живеш, та захищати інтереси своєї громади, народу. Щоб забезпечити процес ефективного демократичного розвитку України, потрібна воля, національна згода, згуртованість усіх громадян, формування національної самосвідомості, поваги до національно-культурних цінностей власної історії і традиції, а також поваги до історії, культури і традицій інших народів. З 2006 р. Красноградський аграрно-технічний фаховий коледж імені Ф.Я.Тимошенка реалізовує освітньо-виховну програму «Народна культура Слобожанщини у національному вихованні дітей та молоді», в якій беруть участь освітні і виховні заклади міста та району.

Окремо варто відзначити проведення виховної роботи, організованої студентською радою коледжу: зустрічі, бесіди, «круглі столи», співпраця із студентським самоврядуванням інших закладів освіти. Актуальність виховної роботи щодо патріотичного та громадянського виховання пов'язана, по-перше, із соціальними, морально-духовними проблемами, які хвилюють суспільство: зниження рівня моралі, агресивність молоді, наркоманія та інші недоліки, що призводять до деградації особистості та її антисуспільної поведінки. По-друге, з метою протистояння цим негативним явищам у суспільстві має формуватися та протилежна сила, яка своєю ідейністю, духовністю і патріотизмом здатна не тільки протистояти негативним процесам у поведінці та психології окремих прошарків суспільства, але своєю діяльністю і поведінкою зберегти морально-патріотичний фонд української нації. Студентське самоврядування бере активну участь у організації та проведенні заходів, спрямованих на національно-патріотичне і громадянське виховання молоді. Проведені заходи висвітлюємо у

місцевих друкованих, електронних ЗМІ та на телебаченні, фото-, відео- та текстовий матеріал розміщуємо на сайті КАТФК, у газеті коледжу «КОЛОС» для загального ознайомлення із реалізованими заходами. Головною метою національно-патріотичного виховання є набуття студентською молоддю соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури.

О. О. ДРЕГАНОВА

ДВНЗ «Харківський коледж текстилю та дизайну»

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЧНО ЗРІЛОЇ ЛЮДИНИ

Студентське самоврядування – це самостійна громадська діяльність студентів, яка визнана адміністрацією коледжу та здійснюється студентами відповідно до завдань, яка сприяє забезпеченню виконання студентами своїх обов'язків та захисту їх прав, гармонійному розвитку особистості студента, формуванню у нього навичок майбутнього організатора, керівника.

Діяльність органів студентського самоврядування спрямовано на удосконалення освітнього процесу, підвищення якості навчання, забезпечення творчих, духовних та інших інтересів, зростання соціальної активності й відповідальності у студентській молоді.

Одним із завдань органів студентського самоврядування є проведення національно-патріотичних, організаційних, просвітницьких, дослідницьких, спортивних, оздоровчих, культурно-мистецьких та інших заходів.

Головною метою національно-патріотичного виховання студентської молоді у ДВНЗ «Харківський коледж текстилю та дизайну» є формування свідомого громадянина – патріота Української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів.

Члени студентського самоврядування беруть активну участь у підготовці та проведенні виховних заходів національно-патріотичного характеру. Нижче наведено сценарій одного з таких заходів.

**Сценарій виховного заходу
до Дня захисників та захисниць України**

(Музика. Вихід ведучих.)

Вихід 1

Ведуча. Ти найкраща в світі і єдина!

Ти народила кожного із нас!

Моя квітуча, мила Україно!

Йди до щастя, рідна, в добрий час!

Ведучий. Люблю тебе, Вітчизно, мила Україно,

Бо щастя жити ти мені дала.

Для мене ти одна і рідна, і єдина,

Я все зроблю, щоб ти завжди цвіла!

Ведуча. Україно! Мій духмяний дивоцвіте,

Голубінь над чистим золотом колосся.

Через терні йшла до волі стільки літ,

І настав той світлий день, коли збулося!

Ведучий. Для виконання Державного гімну України прошу
всіх встати!

(Пісня «Гімн України». (Ніжнік Наталія, Влох Євгенія))

Вихід 2

Ведуча. Прошу сідати!

Ведучий. Шановні друзі! 14 жовтня ми відзначили День захисника України – свято, що збігається з днем святої Покрови Пресвятої Богородиці та водночас з Днем Українського козацтва.

Ведуча.

За честь і гідність України,

За волю, правду і добро

Вони боролись щохвилини,

Їх кров лилася як вино!

Ведучий.

Всіх ворогів вони долали,

Всі землі наші зберегли,

Завжди від лиха захищали

І гордо прапор наш несли!

Ведуча.

Сини Твоїї Батьківщини,

В них сила духу непоборна!

Козацтво – слава України,

Це гордість наша всенародна!

Ведучий. Зустрічайте театр мод «Текстимул» з колекцією «Слобожанське джерело».

(Колекція «Слобожанське джерело». (Театр мод «Текстимул»))

Вихід 3

Ведуча. У багатому на подвиги літописі українського воїнства безліч битв і дат, гідних стати Днем захисника Вітчизни. Ми будемо шанувати захисників своєї Батьківщини, мужність та героїзм захисників незалежності і територіальної цілісності України, військові традиції і звичаї Українського народу.

Ведучий.

Сини України, згадаймо минуле,
Згадаймо славетних гетьманів справи.
Страждання народні – і серце заснуло
Розбудить, згоріле – надія жива.

Ведуча.

У нашім минулім – воля і слава,
У нашім минулім – безсмертні діла.
Цього не вкраде в нас зрада лукава,
Бо кров'ю Вкраїна все це здобула.

Ведуча. Зустрічайте викладача коледжу, кандидата історичних наук Пікуля Юрія Миколайовича з історичним екскурсом до часів славетного минулого нашої держави.

(Виступ Пікуля Ю.М.)

Вихід 4

Ведучий. Дякуємо, Юрію Миколайовичу за цікаву та змістовну розповідь.

Ведуча. Минуле України – краса історії людства. Наш край пережив події, які вплинули на розвиток багатьох держав, дав незвичних людей.

Ведучий. Саме такими були запорізькі козаки. Для західної Європи козацька держава була прикладом демократичності. Невипадково Запорізьку Січ називали «козацькою республікою».

Ведуча.

Козацька доба – то є світла епоха,
Коли українці орлами літали.
Нікого вони не боялись нітрохи,
Від них вороги у бою відступали.

Ведучий.

Козацтво – то світла сторінка у книзі,
Що наші діди написали шаблями.

Хоч кров'ю скропилась, полита сльозами,
Та світлом Христа засіяла над нами.

Ведуча.

Було козакам воювати за віщо –
За ними стояла кохана Вкраїна.
Жаль, мертва настала пізніше тут тиша:
Занепад Вкраїни назвали «Руїна».

Ведучий.

Єднаймося ж, браття, у дружну родину,
Щоб разом розправити Вольниці крила,
Щоб в злагоді жити і батьку, і сину,
Піднявши до Світла і щастя вітрила!

Ведуча. Зустрічайте вірш «Козацтво – слава України», у виконанні студента групи Ш–31 Кніженка Ігоря.

(Вірш «Козацтво – слава України». (Кніженко Ігор))

Вихід 5

Ведучий. Козацтво України вважало Пресвяту Богородицю своєю покровителькою і заступницею. Тому на Запоріжжі було засновано церкву Святої Покрови. І куди б не заносила доля козаків, завжди був з ними образ Пресвятої Покрови. Ця ікона супроводжувала і оберігала їх у далекій дорозі.

Ведуча. Так вже склалося, що українці нині живуть по всьому світу. Розігнала їх гірка доля: революції, репресії, голод, війна... Але Пресвята Покрова і в далеких світах оберігає своїх синів та доньок.

Ведучий.

На Січ жінок хоч не пускали,
Щоб не було там сліз, жалів,
Та козаки їх шанували –
Бабусь, сестер і матерів.
Жінки плекали у любові,
Дітей звитяжних козаків,
І Божу Матір в тихім слові,
Просили, щоб козак вцілів.

Ведуча:

З неволі часто виглядали
Вони дітей багато літ.
Сини ж їх в руку цілували,
Із Січі слали їм привіт.
Важкі часи для Батьківщини
На плечі кожного лягли,
Свої ж права жінки Вкраїни
В той час відстояти могли.

Ведучий. Зустрічайте танок «Ой говорила чиста вода».
(Танок «Ой говорила чиста вода».)

Вихід 6

Ведуча: Незалежність – мрія споконвічна
Нашого великого народу.

Йшли до неї важко і трагічно,
Йшли на плаху чи на хліб і воду.

Козаки її зростили серцем,
Щоб звести до Неба храм держави,
Де Любов Господня розіллється
На Славу, степ, козацькі лави.

Ведучий: Було колись – в Україні ревіли гармати;

Було колись – запорожці вміли панувати.

Панували, добували І славу, і волю.

Забула вже Європа ту силу молоду,
Що біля Конотопа розбила вщент орду.

Забули тугодуми, як воля січова
Творила віщі думи збирала в кров слова.

А ми заспіваймо, забути не даймо,
А ми запам'ятаймо і всім нагадаймо,

Що слава козацька жива!

Вихід 7

Ведучий.

З давніх-давен, так повелося...

Сутужно жити довелося...

Й на тернах рідної країни,

Зросло козацтво України.

Як промінь ясний з-поміж неба,

В захисниках була потреба,

І тут з'явився він – козак,

Сталевих шабелъ він мастак.

Ведуча.

Він вільним був, із духом сильним,

Був мужнім, хвацьким та кмітливим,

Народ в обіду не давав,

Невпинно ворогів вбивав.

За святу землю, матір, Бога,

Була йому одна дорога.

За покликом людської долі,

Щоб зберегти безцінну волю.

Ведучий.

Немало пройдених шляхів,
Лягло й немало ворогів,
Та лиш КОЗАК стоїть й понині,
На нашій славній Україні.

Ведуча. Україна! Країна смутку і печалі, краси і радості, різних звичаїв і обрядів, гучної української пісні, швидкого танцю, красивої природи, а головне – добрих, щирих, гостинних людей.

Ведучий. Все частіше ми звертаємося до наших витоків: історії нашої країни, козацької вольниці, рідної мови. Звертаємось до минулого, щоб зрозуміти сучасне.

Ведуча. Зустрічайте театр мод «Текстимул» з колекцією «Країна».

(Колекція «Країна». (Театр мод «Текстимул»))

Вихід 8

Ведучий. Слава нашого національного мистецтва виходить далеко за межі України та інших слов'янських країн. Справжня колоритна барвиста українська сорочка, зроблена з льону й вишита вручну, оздоблена національними орнаментами та виконана різноманітними техніками вишивання, втілює всю родючість української землі та щедрість і гостинність українського народу. Вишивання сорочок з давніх давен органічно увійшло в життя народу, воно втілює в собі всі його естетичні принципи, ідеали добра та краси, прагнення до довершеного і витонченого.

Ведуча. Усім відомо, що вишивання є національним мистецтвом та ремеслом українців, звичайно, залежно від регіону існують певні розбіжності у використанні елементів орнаментів, естетичності їх розташування, гами кольорів, а також у використанні певних технік.

Наш народ ставився до вишиванки як до святині. Вони передавалися з покоління в покоління, з роду в рід, береглися як реліквії. Символічний образ сорочки-вишиванки часто зустрічається в народних піснях. За традицією, дівчина, готуючи придане, мала власноруч вишити своєму нареченому сорочку.

Ведучий. Вишиванка – це символ здоров'я та краси, щасливої долі й родової пам'яті, порядності й чесності, любові та святковості; крім того, вишиванка – це ще й оберіг. Символіка вишивки залежала від того, кому призначалося вбрання: парубкові-нареченому, чоловікові чи хлопцеві; дівчині чи заміжній жінці.

Ведуча.

Вишиванка – символ Батьківщини,
Дзеркало народної душі,

В колисанці купані хвилини,
Світло і тривоги у вірші.
Вишиванка – дитинча кирпате,
Що квітки звиває в перепліт,
Материнські ласки, усміх тата,
Прадідів пророчий заповіт.

Ведучий.

Вишиванка – писанка чудова,
Зоря ясна, співи та вертеп.
Вишита сльозою рідна мова,
Думами дорога через степ.
Вишиванка – біль на п'єдесталі,
Слава, воля, єдність, віра – ми.
Журавлем курличе, кличе далі,
Стелить вирій взорами-крильми.

Ведуча.

Біля річки дитинча кирпате,
Кинуло віночок в часу тлінь –
В плетиві надії, мрії, злато,
Загойдалась пісня поколінь.
Колисанки не забудь дитино,
В серці вишиванку залиши...
Не зліпити болем Батьківщину,
Як розбите дзеркало душі.

Ведучий. Зустрічайте студентку групи МКс-31 Ніжнік
Наталію та студентів коледжу з парадом вишиванок.

(Пісня «Калинова Україна».)

Вихід 9

Ведуча. Із душі у душу переливається тепло. Далеких
пращурів й нащадків духовно зближує воно.

Ведучий. Живуть традиції народу у наших молодих серцях.
Скарби духовні крізь віки торують в пам'ять нашу шлях.

Ведуча. І доти житиме народ, доки житимуть вони. Єднають
пращурів й нащадків духовні надбання й скарби!

Ведучий. Шановні друзі! Щиро вітаємо вас зі святом – Днем
Захисника України!

Ведуча. До побачення!

Ведучий. До нових зустрічей!

В. Г. ЗИБЛА

Борзнянський аграрний фаховий коледж

СУТНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ І ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЗМУ МОЛОДІ

Студентство як складова частина молоді становить собою специфічну соціальну групу, що характеризує особливий спосіб життя, умови навчальної праці і побуту. Значна кількість студентів живе у великих містах або поблизу них, багато з них мешкають у гуртожитках, завдяки чому виникає єдність студентського побуту, формуються спільні інтереси, студентські традиції, світогляд, певні специфічні якості та своєрідна роль в історичному розвитку суспільних відносин.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства постає потреба активізації пошуку необхідних засобів соціалізації. Одним з них варто визнати студентське самоврядування, яке потенційно здатне охопити усі сфери життєдіяльності закладу освіти: освітньо-виховну, науково-дослідну, спортивно-оздоровчу, відпочинок, участь у суспільно-громадському житті. Самоврядування розглядається як особлива форма ініціативної, самостійної, відповідальної громадської діяльності студентів, спрямованої на вирішення важливих питань життєдіяльності студентської молоді, розвиток її соціальної активності, підтримку соціальних ініціатив [1, с. 34].

Студентське самоврядування – це право і можливість студентів вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні закладом освіти. Студентське самоврядування об'єднує всіх студентів коледжу. Воно забезпечує захист прав й інтересів студентів та їх участь в управлінні закладом освіти. Діяльність органів студентського самоврядування спрямовано на удосконалення освітньо-виховного процесу, на якісне навчання, виховання духовності і культури студентів, зростання у студентської молоді соціальної активності та відповідальності за доручену справу. Метою студентського самоврядування є участь студентів у соціальному житті для розвитку самоповаги та соціальної компетенції, потреба сформувати у молоді активну життєву позицію, лідерські якості, підготувати її до участі в осмисленому управлінні суспільством. Студентське самоврядування відіграє значну роль у відстоюванні прав та інтересів студентів, вихованні їх лідерських якостей, організації раціонального дозвілля молоді. Студентське самоврядування є важливим чинником, що спрямований на забезпечення виконання студентами власних

обов'язків та відповідальності за доручену справу, зростання соціальної активності.

Можна з впевненістю стверджувати, що студентське самоврядування у закладі освіти є однією з дієвих форм виховного процесу, оскільки активізує життєву позицію молоді, спрямовує зусилля юнаків та дівчат на оволодіння глибокими науковими знаннями, професійними якостями сучасного фахівця аграрної галузі, гармонійний розвиток особистості. Студентське самоврядування є важливою ланкою забезпечення дієвості громадського самоврядування у коледжі, надання студентам самостійності та необхідних повноважень у вирішенні завдань закладу освіти.

Основними завданнями органів студентського самоврядування у коледжі є:

- захист прав та інтересів студентів;
- забезпечення виконання студентами своїх обов'язків;
- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;
- формування у студентів національно-патріотичних почуттів, високих моральних якостей;
- проведення організаційних, наукових, культурно-масових, спортивно-оздоровчих та інших заходів;
- турбота про створення необхідних умов для проживання і відпочинку студентів у гуртожитку;
- залучення студентів до гуртків, товариств, клубів, об'єднань за інтересами;
- співробітництво з молодіжними організаціями;
- безпосередня участь студентів у реалізації державної молодіжної політики;
- забезпечення інформаційної, правової, психологічної, фінансової допомоги студентам (спільно з відповідними службами);
- запобігання вчиненню студентами правопорушень;
- пропаганда та утвердження здорового способу життя;
- співпраця з кураторами навчальних груп, головами предметних (циклових) комісій, працівниками гуртожитку та іншими учасниками освітньо-виховного процесу.

Студентське самоврядування діє на принципах:

- добровільності, колегіальності, відкритості;
- виборності та звітності органів студентського самоврядування; рівності права студентів на участь у студентському самоврядуванні;
- незалежності від політичних партій та рухів, громадських і релігійних організацій [6, с. 5].

Переваги від функціонування ефективної системи студентського самоврядування виходять за межі системи освіти, сприяючи не тільки оптимізації освітнього процесу у коледжі, а й соціалізації молоді, виробленню у неї комунікативних, управлінських навичок, розвитку політичної культури молодого покоління. У цьому контексті студентське самоврядування можна розглядати як передумову для розвитку громадянського суспільства та парламентських демократичних традицій.

Потрібно зазначити, що неможливо забезпечити розвиток студентського самоврядування за допомогою одних лише адміністративних методів. Адже будь-яке самоврядування за своєю природою є проявом власної ініціативи індивіда або групи індивідів. Студентська молодь завжди була в авангарді всіх соціальних перетворень та політичних рухів, а нерідко ставала і їх рушійною силою.

Список бібліографічних посилань

1. Буяльська Т. Б. Європейська практика студентського самоврядування в університетах України. Вінниця, 2005. 82 с.
2. Винославська В. Психологічні особливості студентської групи. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 7. С. 65-70.
3. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : навч. посіб. для магістрантів і аспірантів. Київ : ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.
4. Трибулькевич К. Г. Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України (1917-2010 рр.) : монографія. Одеса : КУПРІЄНКО С.В., 2016. 454 с.

Г. А. ІВАНЧЕНКО

Бердянський економіко-гуманітарний коледж БДПУ

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЧНО ЗРІЛОЇ ЛЮДИНИ

Проблемою сьогодення на державному рівні є виховання у молоді активної громадянської позиції, почуття патріотизму, любові до Батьківщини, загальнолюдських духовних цінностей.

Основним напрямом патріотичного виховання у Бердянському економіко-гуманітарному коледжі є формування національної свідомості здобувачів освіти, любові до свого народу, його культури

та мистецтва, спрямоване на різнобічний розвиток особистості в сучасному світі.

У закладах фахової передвищої освіти молодь проходить період формування світогляду, закладається фундамент майбутньої особистості, тому наше першочергове завдання прищепити національну любов до України, закласти міцні паростки формування особистості патріота зі стійкими моральними та духовними принципами, готовими до саморозвитку, захисту свого народу та країни [1, с. 40].

Наш заклад освіти створює всі необхідні умови для становлення та розвитку особистості. Учнівська молодь як значна частина суспільства відіграватиме важливу роль у процесах державотворення, консолідації нації, збереженні самостійності української нації. Саме від ефективної організації процесу національно-патріотичного виховання в закладах освіти залежатиме формування особистості патріота, для якого характерні такі якості, як: відповідальність, соціальна активність, самостійність, відданість своїй Батьківщині, готовність до саморозвитку та самовдосконалення, дотримання законів, готовність стати на захист своєї країни та працювати на її благо [2, с. 38-40].

Проблема національно-патріотичного виховання тривалий час досліджується у філософії, соціології, психології та педагогіці. Основну увагу концептуальним основам патріотичного виховання приділяють такі вчені, як: О. Вишневський, В. Сухомлинський, Г. Ващенко; психолого-педагогічне становлення патріотичної особистості розглядали І. Бех, М. Боришевський, К. Чорна; роль педагога у формуванні морально-патріотичних якостей громадянина порушують У. Зезюн, А. Капська, М. Фіцула та інші.

Проте недослідженими лишаються проблеми патріотичного виховання, зокрема, учнівської молоді в умовах професійно-технічної освіти. Це зумовлює особливу актуальність активізації патріотичного виховання учнів, які навчаються з робітничих професій нашого коледжу для сфери торгівлі та ресторанного господарства.

Педагогічний колектив коледжу розуміє, що, виховуючи молодь у патріотичному дусі, ми отримаємо покоління, яке відчуває гордість за свою Україну, покоління, якому притаманне почуття національної свідомості, яке прагне своїми творчими ідеями, професійною мобільністю, добродійними вчинками та натхненням утвердити український народ як націю у світовому суспільстві.

Адже патріот живе у єдності зі своїм народом, він живе своїм народом, а життя його народу стає частиною його життя.

Спираючись на актив навчальних груп та учнівську (студентську) раду, у закладі освіти проводимо заходи національно-патріотичного спрямування. Щоб правильно виховувати у здобувачів освіти почуття національної свідомості та патріотизму, потрібно в першу чергу чітко знати принципи національно-патріотичного виховання і донести їх до учнівського активу коледжу.

У різноманітні заходів національно-патріотичного спрямування, визначаючи разом з активом тематику виховної години, ми заглядаємо у невичерпну криницю душі України – це її народ, його звичаї, традиції, обрядовість.

Народ існує, поки існує його мова, звичаї та традиції – це особливе, що вирізняє його серед інших народів. У всіх народів світу існує повір'я, що той, хто забув звичаї своїх батьків – карається людьми і Богом. З роду віку існував такий тісний зв'язок: батьки передавали у спадок своїм дітям навички до праці і поведінки та добру пам'ять про себе; діти ж зобов'язані були дотримуватися і розвивати родинні звичаї та традиції. Кожна родина має дотримуватися заповітів батьків і дідусів: ґрунтовно знати рідну мову, вивчати історію народу, жити за принципами народної моралі.

Українські звичаї, традиції, обряди це втілені в побут, у рухи й слова, світовідчуття, світосприймання та взаємини між людиною і природою, між людиною й людиною [3, с. 57]. Це найдорожчий скарб, який допоміг вижити нашій нації, зберігатися у віках, розвиватися та вдосконалюватися. Наше завдання їх дослідити та ознайомити наступне покоління з традиціями наших предків. Тому виховні заходи, що здійснюються у нашому закладі освіти, ґрунтуються саме на формуванні ціннісних орієнтацій учнівської (студентської) молоді на дослідження національних традицій, звичаїв та обрядів українського народу та родоводу української сім'ї.

Застосовуючи проєктну діяльність учнів (студентів), у коледжі проводимо велику пошукову роботу під час підготовки виховних заходів, присвячених вивченню традицій, звичаїв та обрядів нашого народу [4, с. 297]. Одним із прикладів яскравого втілення цієї діяльності став конкурс авторських віршів під рубрикою: «Грудневий зорепад народних зимових свят», літературно-музична композиція «Червона калина – символ України», виховні години: «Ой у полі криниченька...», «А на Січі умний німець картопельку садить» (Т.Г. Шевченко), «Чарівні барви Українського вінка», «Національне вбрання українців», «Українська вишиванка», «Стрічки українського вінка», «Шляхами козацької слави», «Куліш та каша – їжа наша», «Особливості весільного обряду на Слабожанщині».

Тому нині потрібні нові підходи й нові шляхи виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості.

Список бібліографічних посилань

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (1556–18). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37/38. Ст. 40: Студентське самоврядування.
2. Громадянська освіта: теорія і методика навчання : посіб. для студ. вищих навч. закл. Київ : Проект ЄС «Громадянська освіта – Україні», 2008. 174 с.
3. Кін О. М. Роль студентського самоврядування у формуванні лідерських якостей особистості студента. *Педагогіка і психологія*. 2011. Вип. 40 (1). С. 57-66.
4. Троцько Г. В. Студентське самоврядування як спосіб розвитку особистості. *Педагогічна і психологічна науки в Україні*. Київ : Педагогічна думка, 2007. Т. 1. С. 296-307.

В. В. БІДНА

Новоушицький коледж
Подільського ДАТУ

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі особливої актуальності набуває соціалізація студентської молоді у зв'язку із викликами сьогодення, зростаючими вимогами до формування активної творчої особистості, здатної знайти власне місце у житті, самовизначитися та реалізувати себе. Студенти – найпрогресивніша частина нової генерації, яка опановує інформаційне багатство людства і з часом визначатиме перспективу розвитку країни [5, с. 133]. Необхідною складовою соціалізації особистості майже в усіх країнах світу є освіта. Водночас успіхи сучасної освіти зумовлюються не тільки обсягом знань, умінь і навичок людини, але й її здатністю добувати й використовувати нові знання у нових умовах.

Трансформація суспільних відносин в Україні довгий час характеризувалася першочерговою увагою до економічних та політичних аспектів функціонування держави. За таких умов проблеми соціалізації не вносили у перелік питань, які мали пріоритетний характер у вітчизняній державній та громадській практиці.

Проблеми соціалізації в сучасному українському суспільстві пов'язані із трьома обставинами:

1) зміною (руйнуванням) системи цінностей, як результат старше покоління не завжди може підготувати молодь до життя в нових умовах;

2) корінною й дуже швидкою зміною соціальної структури суспільства;

3) ослабленням системи формального й неформального соціального контролю як чинника соціалізації [4, с. 35].

Студентський період є важливою стадією соціалізації й має певні ознаки, зокрема: відбувається активне залучення молодих людей у нове середовище; посилюється самостійність у виборі цінностей, ідеалів, середовища для спілкування, видів діяльності; удосконалюються механізми саморегуляції, самокорекції; домінуючим чинником впливу стає нове соціальне середовище (академічна група, групи за інтересами).

Нинішня освіта гранично раціоналізована і вербалізована, з неї вихолощено емоції, що призводить до панування у суспільстві професійно компетентного, але бездуховного індивіда. Винятково фаховий або надмірно інтелектуалізований підхід до освіти веде до тиражування самовідчужених особистостей [2].

Психологічні особливості юнацького віку, накладаючись на неупорядковані суспільні процеси, збільшують вагу стихійної соціалізації. Турбулентність інформаційного середовища, складність і його неоднозначність призводять до ризиків, що ускладнюють процес соціалізації.

Як правило, нові умови або мотивують, або напружують. На жаль, у сучасному суспільстві втрачається еталон порядності. Пропагується демонстративно-нахабна поведінка. Кліпове мислення, характерне для сучасної молоді, не формує розуміння багатьох речей. Завдання педагогів корегувати життєвий шлях студентів, допомогти їм адаптуватися до швидких змін, протидіяти загрозі маніпулятивних впливів, навчити відчувати фальш, нещирість, брехню.

Нові комунікації стирають кордони між реальністю та віртуальним світом. Для деякого життя «перетікає» в комп'ютерну гру, де все можна почати з чистого аркуша. Втрачається почуття незворотності часу. Для багатьох студентів основними цінностями є «знайти себе в житті», «бути людиною», «досягти матеріального достатку» тощо [3, с. 127].

Основні чинники, що негативно впливають на процес соціалізації молоді:

1. Зниження рівня життя населення.

2. Посилення майнової нерівності.
3. Високі стандарти споживання, які не можуть забезпечити більшість професій.
4. Для панівної ідеології притаманний індивідуалізм, домінування матеріальних цінностей, прагматизм.
5. Ускладнилися взаємини між батьками і дітьми, поглибилася дистанція між поколіннями.
6. Розчарування молоді в авторитеті дорослих.
7. Громадські організації послабили вплив, їх функції стихійно перейшли до вуличних компаній, соціальних мереж та комп'ютерних ігор.
8. Нові комунікації стирають кордони між реальністю і віртуальним світом, частина молоді втрачає почуття незворотності часу.
9. Зменшення престижу та привабливості професії викладача в очах студентів позначається на повазі до них.
10. Падіння престижу виконання сімейних обов'язків.
11. Змінюється модель сімейного виховання і соціально схвалений зразок «вихованої» людини. Сучасне суспільство робить акцент на правах, зокрема молоді.
12. Збільшення рівня пияцтва, алкоголізму і наркоманії.

Такі чинники враховуємо з перших днів перебування студента в коледжі. Особливо значущою є проблема адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у коледжі. Їм важко сприйняти і зрозуміти нову для них систему, а також прийняти її на емоційно-особистісному рівні. Це негативно позначається на самооцінці особистості, на процесі міжособистісного спілкування в групі тощо. Усе це нерідко провокує втрату інтересу до навчання, здобуття освіти в коледжі.

Складнощі адаптації породжуються залежністю студента від оцінювання викладача. Однією з причин таких проблем є інфантильність. У студентському середовищі їх особистісний статус у групах, як правило, значно нижчий, ніж у студентів, які менше часу витрачають на навчання, але мають добре розвинуті комунікативні здібності. Не менш відчутним є те, що першокурсник орієнтується на досвід спілкування в школі, де стосунки досить близькі й емоційно значущі. Тому першокурсники бувають малоініціативні, не ставлять запитань, соромляться підняти руку на семінарі, щоб не викликати негативної реакції групи, тощо.

Успішній адаптації сприяє наявність в академічній групі позитивного соціально-психологічного клімату, що має такі ознаки: наявність позитивної перспективи; довіра та висока вимогливість один до одного; ділова критика; вільне висловлювання власної

думки; відсутність тиску як у групі, так і ззовні; достатня поінформованість про цілі та завдання групи; задоволеність від належності до групи та від процесу спілкування [1].

Ресурс розвитку студентства залежить від ціннісних орієнтацій і уявлення про норми суспільної поведінки. Складна динаміка соціалізації залежить не стільки від широти і глибини засвоєння вже готових норм, скільки від отриманої в процесі соціалізації здатності індивіда до самостійної діяльності в суспільстві і на благо суспільства. Побудова стосунків з молоддю на діалогічних засадах і взаєморозумінні, на співпереживанні та прийнятті є запорукою їх особистісного зростання.

Отже, провідним завданням сучасного закладу освіти є формування у здобувачів освіти соціальних навичок, що базуються на розвитку комунікативних здібностей і емоційного інтелекту, виховання небайдужого, творчого молодого покоління.

Список бібліографічних посилань

1. Виноградова В. Проблеми соціалізації студентської молоді. Київ : Український центр політичного менеджменту. URL : <http://www.politik.org.ua>.
2. Галус О. М. Соціалізація особистості: сутність, концептуальні підходи у наукових теоріях, напрямках, школах. URL : <http://www.nbuiv.gov.ua>.
3. Капська А. Й. Соціальна робота і деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. Київ, 2001. 255 с.
4. Авдєєва А., Михайлюк Л. Освітній простір як умова соціалізації. *Нова педагогічна думка*. 2008. № 2. С. 33-38.
5. Скидан С. О. Соціалізація студентської молоді в умовах інформаційної доби. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2011. № 31. С. 127-135.

ЗМІСТ

Розділ І	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – СКЛADOBA ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	3
Янко А. Навчальні проекти на заняттях з історії України як засіб національно-патріотичного виховання студентської молоді Полтавського базового медичного фахового коледжу	3
Бахомент С. П. Особистісно орієнтований підхід у формуванні майбутнього творчого фахівця	6
Темчук Н. М. Система роботи коледжу з реалізації проблеми національного та родинного виховання в інклюзивних групах	11
Груша Л. М. Формування патріотизму, ціннісних орієнтирів, громадянської самосвідомості студентів засобами активних форм	13
Власенко Л. Л., Варибрус В. П. Національно-патріотичне виховання студентів у коледжі	17
Дромашко Г. М. Національно-патріотичне виховання як важливий напрямок виховного процесу у Бобринецькому аграрному фаховому коледжі	19
Демченко А. М. Національно-патріотичне виховання студентської молоді: сучасний аспект	24
Анушкевич І. К. Формування громадянських якостей у студентської молоді	28
Дудник С. В. Фізична культура та спорт у системі патріотичного виховання студентів	31
Перит В. В. Методика виховання громадянської відповідальності	34
Кішман В. В. Національна ідея в контексті національно-патріотичного виховання молоді	39

Ляшиченко Л. І., Ступаченко О. М. Модель формування системного національно-патріотичного виховання студентської молоді	43
Ковальчук О. Є., Квасцук І. М. Становлення громадянина із сформованою системою патріотичних цінностей	46
Колесник О. В. Використання сучасних виховних технологій у процесі формування національних цінностей студентської молоді	50
Мироненко О. Ю. Дослідження як основа громадянського виховання, оцінювання громадянської позиції підлітка, вивчення та виявлення ступеня сформованості патріотичних почуттів	54
Кнобель О. Т., Безпалько Н. А. Науково-дослідницька та виховна робота як крок до мовної самореалізації студентської молоді	57
Машонська Н. В., Салманова Л. М. Національно-патріотичне виховання студентської молоді в Красноградському аграрно-технічному фаховому коледжі імені Ф. Я. Тимошенка	62
Кузнецова Т. В. Родина як провідна ціннісна орієнтація	64
Шевченко Т. О., Лашко Т. Б. Національно-патріотичне виховання – складова виховного процесу ЗФПО	67
Мошенська Н. В. Національно-патріотичне виховання у контексті фахової підготовки спортсменів олімпійського резерву в умовах інтернаціоналізації	71
Омелько М. А. З досвіду роботи куратора групи із формування національної свідомості засобами родинно-патріотичного виховання	75
Шкопинська Т. Є., Четвертак Т. Ю. Аспекти національно-патріотичного виховання здобувачів медичної освіти коледжу	78
Почтар Н. І., Некрасова Н. М. Формування ціннісних орієнтацій студентської молоді	81

Костюкевич Л. В. Шляхи створення ціннісно орієнтованого середовища в студентській групі	88
Магрело Н. К. Формування національної свідомості, патріотичних почуттів засобами національно-патріотичного виховання	92
Заєць Г. В. Зміст та форми національно-патріотичного виховання студентів на заняттях з економічних дисциплін	99
Межанова А. О. Умови формування активної громадянської та патріотичної позиції студента	101
Шуригайло Н. О. Національно-патріотичне та громадянсько-правове виховання, як пріоритетні напрями у формуванні майбутнього педагога – громадянина України	114
Свиридюк І. С. Формування ціннісних орієнтацій студентської молоді закладів фахової передвищої освіти	117
Яцков М. В., Зелінська О. М., Шваєнко А. Ю. Національно-патріотичне виховання – пріоритетний напрямок виховної роботи зі студентсько-учнівською молоддю у Відокремленому структурному підрозділі «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування»	120
Бедрековська О. П. Особливості національно-патріотичного виховання студентської молоді в умовах медичного закладу освіти	125
Устенко В. І. Патріотичне виховання – складова формування національної самосвідомості нації	129
Ялова А. С. Національно-патріотичне виховання в студентському гуртожитку	146
Розділ II НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА	150
Чорна С. А., Бартко Ж. В. Педагогічна стратегія національного відродження в роботі інтегрованого науково-природничого гуртка	150

Гуменюк Г. Н., Юрчак Л. В. Національно-патріотичне виховання молоді засобами краєзнавства	153
Євтушенко О. В. Використання краєзнавчого матеріалу в процесі вивчення дисципліни «Історія України» в КФК СумДУ	156
Дворнік С. І. Краєзнавство як дієвий засіб формування патріотичної свідомості студентів	158
Матвеев А. Ю., Дзізінський М. С. Краєзнавчі дослідження: пошук балансу між традиціями та інноваціями на прикладі ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»	162
Семенюк М. С., Юзефович М. Г. Діяльність історико-краєзнавчого гуртка «ДИВОпошук»	165
Левченко Т. В. Національно-патріотичне виховання молоді засобами краєзнавства в Красноградському аграрно-технічному фаховому коледжі імені Ф.Я. Тимошенка	167
Зайко С. Ю. Значення краєзнавства у здійсненні національно-патріотичного виховання молоді	169
Бідна В. В. Роль і місце історичного краєзнавства в сучасній викладацькій практиці	172
Жабчик В. В. Краєзнавчо-туристична діяльність та національно-патріотичне виховання студентів ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж РДГУ»	176
Книш О. А. Краєзнавство – як засіб національно-патріотичного виховання студентської молоді	179
Розділ III ВИКОРИСТАННЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МУЗЕЙНО-ІСТОРИЧНОГО КОМПЛЕКСУ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ	183
Вдович В. Г. «Українська світлиця» як засіб навчання і виховання	183
Бугар Л. М., Петровська Т. П. Роль музею «Слобожанська світлиця» в процесі формування ціннісних орієнтацій особистості	188

Онищенко Н. В. Музей історії коледжу як центр патріотичного виховання у закладі освіти	192
Дуднік С. О., Зінченко І. В. Музейно-історичний комплекс медичного коледжу як засіб національно-патріотичного виховання	196
Оробей О. М. Формування патріотичних цінностей як інтегрованої властивості особистості	200
Мороз Н. О. Музей історії медицини як складова національно- патріотичного виховання студентської молоді	203
Плоха В. Л. Музей історії – творча лабораторія національно- патріотичного виховання молоді	207
Хорешко Н. В. Реалізація проєкту національно-патріотичного виховання студентів «Хто ми є – ми є українці!» в гуртожитку Красноградського аграрно-технічного фахового коледжу імені Ф.Я. Тимошенка	211
Шимко О. М., Коба А. В. Зміст і форми роботи музею закладу фахової передвищої освіти	214
Поліщук А. В., Кондратюк С. В., Панченко В. С. Екскурсійна діяльність: традиції минулого та сучасного досвіду	216
Розділ IV БІБЛІОТЕКА – ЦЕНТР ЗБЕРЕЖЕННЯ І РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ, ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	221
Кульбашенко О. М. Співпраця з бібліотекою як одна зі складових національно-патріотичного виховання та мотивації здобувачів освіти до читання	221
Савіна А. М. Видатні вчені Вінниччини (до 140-річчя від дня пам'яті М.І. Пирогова)	224
Швець Т. В., Закупень Н. М. Голодомор – наша печаль і скорбота (виховна година присвячена пам'яті жертв голодомору в Україні 1932-1933 рр.)	228

Денисюк М. О. Формування національної самосвідомості. Досвід бібліотеки ВСП «РФК НУБіП України»	233
Корольчук Л. Г. Використання тематичних виставок як становлення виховного потенціалу музейно-історичного комплексу в національно-патріотичному вихованні	235
Ємчук Н. В. Вогонь «просвіти» не згасає!	237
Купченко Г. В. Виховання національно-патріотичної свідомості молоді засобами бібліотеки	240
Гриців Н. Ю. Бібліотека як осередок національно-патріотичного виховання студентської молоді	244
Топоркова А. Ю. Національно-патріотичне виховання в ДВНЗ «Харківський коледж текстилю та дизайну»	247
Цицюра Є. І. Роль бібліотеки фахового коледжу у національно- патріотичному вихованні студентської молоді	251
Білик С., Дуб'юк К., Кузьмук О. Бібліокав'ярня. «Теплі історії до кави...» (методична розробка літературного свята)	256
Шевченко Н. Г. Основні принципи та напрями роботи бібліотеки коледжу КАТФК з патріотичного виховання	268
Розділ V ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ З НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	272
Мойсеєнко О. О. Використання активних форм виховання студентської молоді	272
Дубина А. В. «Патріотом має бути кожен, тому що ...» – щорічний проєкт інформаційного повідомлення «Аргументація у національно-патріотичному вихованні – батьки і діти» Красноградського аграрно-технічного фахового коледжу імені Ф.Я. Тимошенка	275

Ващенко Н. О. Науково-пізнавальний проєкт «Вісім чудес України»	278
Лавор О. А. Формування національної свідомості та патріотизму студентської молоді	281
Саванчук О. А. Проектна технологія як пріоритетний напрям у національно-патріотичному вихованні майбутніх вчителів трудового навчання	284
Максимчук В. Б., Марчук Г. Л., Фурса Л. А. Практика проєктної роботи в коледжі в умовах дистанційного навчання на прикладі проєкту «Коледжійні династії»	289
Розділ VI СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТИЧНО ЗРІЛОЇ ЛЮДИНИ	293
Шевченко О. В. Національно-патріотичне виховання студентів як чинник національної безпеки України	293
Дреганова О. О. Роль студентського самоврядування у формуванні патріотично зрілої людини	295
Зибла В. Г. Сутність студентського самоврядування і його роль у формуванні патріотизму молоді	302
Іванченко Г. А. Роль студентського самоврядування у формуванні патріотично зрілої людини	304
Бідна В. В. Соціалізація студентів коледжу в умовах трансформації українського суспільства	307